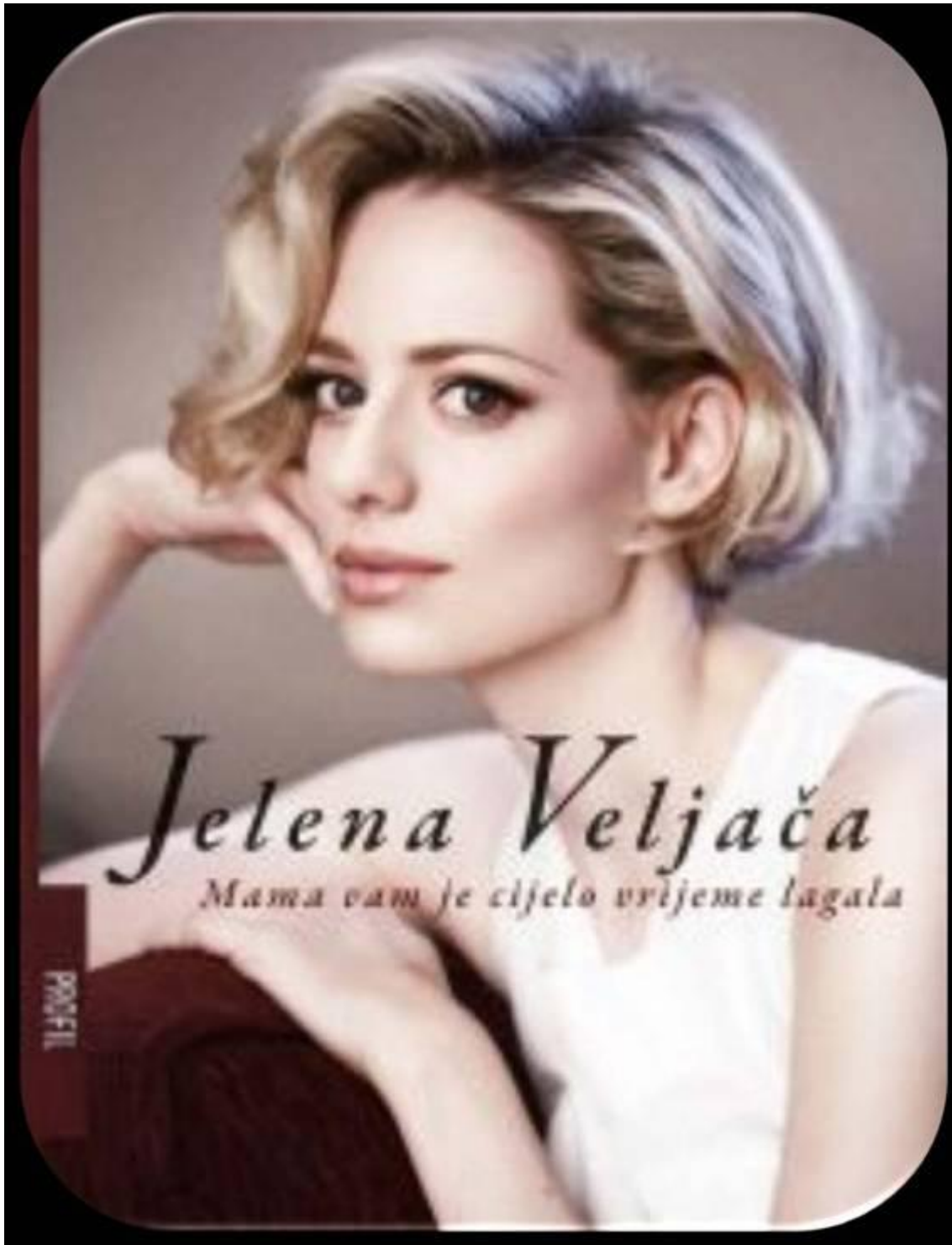

A close-up portrait of a woman with blonde hair, looking slightly to the left. She is wearing a white top. The background is a soft, out-of-focus grey.

Jelena Veljača

Mama koja je odvela najbolje talente

ibs@crostuf .net

1

ibs@crostuf .net

MAMA VAM JE CIJELO VRIJEME LAGALA - Jelena Veljača
Koliko žene smiju biti visoke?

Hodam Žerjavićevom, koja trenutno izgleda kao set iz „Mad Maxa“, pokušavajući shvatiti što su idejni začetnici i realizatori ovog projekta htjeli postići kao svoj krajnji cilj: tajni monitoring stanara naše ulice te mjerenje njihovih motoričkih sposobnosti ili uvođenje novih instalacija i modernizaciju južnog zelenog vala? Kao osoba koja trenutno nema gdje parkirati, koja se tušira kod prijatelja jer tople vode nema do daljnjega, a struje toliko rijetko da u tim nevjerojatno uzbudljivim trenucima moj suputnik (aka Dečko S Kojim Živim, Čovjek Mog Života, zovite ga kako želite) i ja otkrivamo dotad nepoznatu vjeru u Boga, čisto zahvale radi, kladila bih se na ovo prvo. Taj isti Čovjek Mog Života ujutro je pokušao sugerirati da bi bilo pametno izbjeći nošenje visokih peta, platformi ili ljetnih polučizmica, ali mislim da su mu moj pogled i rečenica: „Bageri me mogu izbaciti iz takta, ali ne i iz visokih potpetica“, bili sasvim dovoljni da odustane i neprimjetno prevrne očima.

E sad, to što sam ja pobijedila u maloj kućnoj raspravi o idealnoj obući za gradilište usred kojeg trenutno živimo (Dečko ima premijeru u Histrionima pa na more ne možemo pobjeći, a odvajati se, naravno, ne želimo, kao svaki normalni ljubavni par koji je zaljubljen malčice ispod godine dana), ne znači da On nije zapravo bio u pravu. Silne iskopine koje mi otkrivaju što se zapravo nalazi u središtu zemlje moguće je prijeći samo preko mostića koji su nestabilniji i opasniji od onih nevidljivih iz legendarne igrice Princ od Arabije. „Harrison Ford je mala beba!“ pomislim, skočim (jer ravnoteža mi nikad nije bila jača strana), i — padnem. U svoju ću obranu reći samo daje doskočiti na Jimmy Choo petu visoku 12 centimetara zadatak na razini fizički nemogućeg, pa se ne živciram previše (Osim toga, cipela je čitava, zadovoljno ustvrdim. Ipak je vrijedila tog novca.), sve dok ne začujem komentare s druge strane ulice: „Glupača!“

Hm. Misli li taj frajer da sam ujedno i gluha? Očito. Pitanje koje bih mu rado postavila (da mogu actually doći do njega) jest sljedeće: Smatra li da sam glupa jer sam pala na terenu koji je prohodan samo tenkom i vozilima koji se koriste na relaciji Pariz-Dakar, ili zato što sam u visokim petama? No, ne moram ništa ni pitati, jer, naravno, odgovor već znam.

Zvuči suludo, ali znam da me ljudi smatraju pametnijom kad sam na niskim petama. Isto tako, osjećam se prihvaćeni-jom kad nisam našminkana, posve uređena, kad nisam skupo odjevena, kad nemam frizuru, kad sam neuredna te kad pet minuta do sastanka shvatim da je košulja koju sam planirala spariti uz bijele hlače još uvijek polumokra na sušilici, pa stoga obučem nešto što je očito iz prahistorijskog vremena - srednje škole, recimo. Jednostavnije rečeno, kad ne marim za svoj izgled.

Pitanje koje si konstantno postavljam jest: Zašto je našem društvu tako prokleta teško povjerovati da umjetna plavuša može istovremeno biti uspješna u nečemu što nije hodanje po pisti?

Primjer (osim mene, ajde, ako baš želite): moja prijateljica Irena. Jako seksi, jako pametna. Radi kao PR, okružena je muškarcima od jutra do večeri. Utorkom od sedam do devet pleše po štangi, što je njezinu ionako latino guzicu učinilo gotovo nepodnošljivom za bilo koje ljubomorno žensko oko, a subotom uživa u salsi i margaritama. Ljeti se sunča u toplesu, a — mama vam je djelo vrijeme lagala muškarce razoružava svojim grlenim osmijehom nalik na onaj Julije Roberts. Bez obzira na sve to, tijekom tjedna je odjevena u bezlične sakoe i niske cipele, kose povučene od lica. „To je imperativ za moj posao“, kaže.

„Tako ću dobiti više pravih klijenata, vjeruj mi. Ovako su mi se obraćale samo drkadžije, a i šef mi je bez prestanka gledao u dekolte. Osim toga, on ne voli kad je žena viša od njega.“ Kažem joj: „Ali ti se pretvaraš da si netko drugi.“ „Još uvijek smijem biti žena i imati istu plaću kao muški kolege iz firme, što je već veliki korak naprijed za civilizaciju“, kaže ona.

Primjer 2: Kata. Direktorica u velikoj banci, s kojom na nedjeljnom ručku vodim sljedeći razgovor o djeci: „Kato, zar ne misliš da pretjeruješ s hormonima koje piješ bez prestanka već deset godina?“ Kata:

„Ali to je jedina stopostotna kontracepcija. Zamisli da ostanem trudna. Ne mogu mi dati nogu, oke], ali sasvim sigurno me ne bi čekalo moje mjesto nakon porodiljnog.“

Hm. Nisam sigurna da je bilo kakav klijent ili šef dovoljno bitan da bi žena riskirala svoje zdravlje, ali, tko sam ja da mijenjam tu već tako dobro uhodanu praksu? Modeliranje lica, tijela i duše postao je legitiman način za dobivanje poslova, dijamantnog prstenja, položaja u društvu, muškaraca. Pritom, oprez: ne mislim samo na botox i uvlačenje u šupak nadržka-nom šefu na Viagri. Mislim na činjenicu da u ovom prekrasnom hrabrom novom svijetu i dalje ne nosimo samo grudnjake koje su jednom davno palile naše majke (ili, u redu, neke slobodne žene koja valjda još uvijek postoje u našoj kolektivnoj svijesti), već i okove koji označavaju robovanje predrasudama. Kad je našim sestrama bilo tako lako zapaliti tada vrlo cijenjenu likru ili pravu svilu, zašto je nama pedeset godina kasnije još uvijek toliko bitno što drugi misle o svetom dijelu tijela koji uguravamo u njih? Je li moguće da su nas te cure s barikada zeznule, pa su, skidajući nas, skinule i našu posljednju obranu od kritike?

Mama mi je branila da čitam ženske modne časopise jer me kvare, današnji „socijalno osviješteni“

mediji vrište o tome kako anoreksične manekenke i dizajneri pederi populariziraju poremećaj u prehrani i heroin chic, te da praktički guraju mlade djevojke u smrt. Kao da te na iglu ili gutanje laksativa zaista može natjerati banalna fotografija u novinama! Zar se cijeli svijet pretvara u konje kojima moraš staviti dvije male ogradice kraj očiju da bi zadržali ispravan smjer kretanja? Pa nije li trik upravo u tome da čovjek mora vidjeti i lošu, dekadentnu stranu života, da bi mogao izabrati pravi put?

Visoka moda je rezervirana za budale, kažu kvaziintelektualci u čijoj će čaši uvijek biti odlično crno vino ili u lulama najfiniji duhan. Koje vječno možete sresti na premijerama gdje se besplatno jede i pije. „To su samo krpe!“ kaže moja majka, koja potom bez problema kupuje neopisivo skupe namirnice u Bio&Bio dućanima, zato što na etiketi piše da su SIGURNO organske. Pokušavam joj reći da njezina vjera u zdravu hranu počiva na jednako krhkim temeljima kao i moja u besprije-kornost Lanvinovih materijala, a da ni jedno ni drugo nema utjecaja na naše intelektualne sposobnosti, ali, čemu?! Nije ona jedina koja misli da je ljubav prema pop glazbi ili romantičnim ljubavnim komedijama, ili bilo čemu komercijalnom, znak banalnog karaktera (u najmanju ruku). Na fakultetu sam se

morala praviti da mi se sviđaju konceptualni ispiti (često puni stupidne simbolike kao što su kravlja balega kojom se gada publika ili motorne pile kojima se isti ti jadni gledatelji ganjaju, koji su još kasnije morali biti zahvalni za to!). U srednjoj školi, ako ste htjeli biti u cool društvu, morali ste duvati i rezati sami sebe žiletima, a kasnije, u životu. . ne dao ti Bog da si žensko i čisto, mršavo i trijezno. Takve su cure s prijezrom označene kao „šminkerice“, te su o bavljenju umjetnošću mogle samo sanjati. Kao da je preduvjet za razumjeti Dostojevskog zaista manična depresija. Tužno je, ali istinito, da se ni danas stvari nisu promijenile: moje prijateljice i ja živimo u nekom limbu između Stvarnog Svijeta i Stepfordovih supruga.

Kao što je moj brat nedavno rekao: „Vas četiri izgledate kao da se želite udati, a zapravo vam do toga uopće nije.“ Eto, dakle, saznala sam. Blajh u kosi, skupa torbica pod ruku, i spremna si za fotosession na temu: Sve Nogometaševe Žene. Kvragu, gdje mi je bila pamet ranije? Da sam barem znala iskoristiti svoju urođenu sklonost skupim i lijepim stvarima: ne bih danas glumila antilopu po Svački, samo bih naredila svom privatnom lakaju da spusti vrećice od šopinga do svojih nogu (ali nikako ne na prašinu!) i nazove mog dragog koji bi potom s Lučkog poslao helikopter posuđen od kluba. Ovako: bul shit. Ne samo da kucam na vrata Lidiji i Branku Ivandi s ručnikom i britvicom jer je nestalo i hladne vode u mojoj kupaonici (ali ljubazni gospodin iz Vodovoda objasnio mi je da će doći sigurno do ponedjeljka), već izgledam kao uspješna lovatorica na frajere s dubokim džepom, pa sam, kao takva, baš zgodno tlo za mržnju, prijezir, pljuvanje, tračanje, izmišljene porniče, afere i nominacije za Krumpir godine.

Dok uživam u luksuzu Lidijinog tuša, razmišljam o tome zašto su zapravo u našem društvu lijepe, njegovane i mršave žene toliko šikanirane i omalovažavane. Hrvatsko društvo nudi niz cash and carry definicija žena, i stvarno ne znam kako se bilo koja od nas (Tamara, Tina, Martina, Marija, Petra, Asja..) usuđuje misliti da ne stane u jednu od njih. Uske bijele traperice? Kurva. Skupa torba? S njim je zbog love. Dijete u

dvadesetima? Namjerno je ostala trudna. Bez djeteta u dvadesetima? Frigidna lezbijka. Glumi u sapunicama? Loša glumica. Tijelo izgrađeno od pilatesa? Izgladnjuje se. Razumije se u vina bolje

od poslovnih partnera za stolom? Alkoholičarka. Izgradila je zavidnu karijeru? Preko kreveta, definitivno.

Hodam svijetom lupajući glavom kroz ne samo zid već zidove, pokušavajući objasniti ljudima svakodnevno da te loš izbor partnera, zaljubljenost u bogatog čovjeka, skupa odjeća ili ljubav prema 3

ibs@crostuf .net

krznu ne određuju, ali, nakon što moj prvi tekst izađe u Jutarnjem i ja u komentarima čitatelja pročitam rečenicu: „Ne samo da joj to pišu drugi, već se i vozi taksijem, dok cijeli pošten svijet radi, smeće jedno buljooko, fuuuj“, poželim odustati, obojati kosu kanom u neprimjetnu nijansu, prisiliti svoje tijelo da dobije barem desetak kila, probušiti nekoliko mjesta na tijelu, udati se, roditi, rasti, biti samohrana majka, kupiti bicikl, hodati svijetom u žutici i zgužvanom lanu, bacati boju po Vlatki Pokos, a kad me požele fotkati za novine, staviti ispred svog lica napis s tekстом: ružna i nesretna. Možda bi onda činjenica da se bavim pisanjem bila prihvatljiva. Ili ipak, samo možda, činjenica da pišem pomakne stvar za jedan nanomikromilimetar?

Ne usuđujem se to priznati naglas, ali ta mogućnost ispunjava me ponosom, adrenalinom, srećom.

Odmah navlačim Chloe cipele, traperice u kojima se jedva hoda i Diane von Furstenberg tuniku, uguram laptop u Chanel torbu (možda se u čekaonici rodi kakva ingeniozna ideja), ljubim Lidiju i obećavam joj da ću joj jednom babysittati klince (nadajući se da to obećanje ipak neće shvatiti ozbiljno, žena ima blizance!) te pozovem taksu. Pravać: Klinika za psihološku medicinu. Treba mi malo majćinske ljubavi i pažnje. Iskreno rećeno, nakon što su me, zato što mi je štene dobilo proljev nasred ceste, izvrijeđali rekavši: „Tipićeno za glumice!“, nakon što mi je jedan poznati hrvatski modni kritićevar rekao da je iskreno začuđen što se znam služiti kompjuterom, nakon što su mi svi moji susjedi imali potrebu reći:

„Ali vi ste normalni!“ - u potpunom šoku, naravno. . nekako se bojim ove Nadine ideje o kolumni.

„Možda bi najbolje bilo da se ja držim 'svoga'.. poziranje, haljine, Vogue u kadi. .“, na trenutak sam pomislila, ali onda me topla voda vratila u život i postavila stvari u realnu perspektivu. Kao što je moj ljubljeni Dećko rekao kad sam se prašnjava i hlaća poderanih na

koljenu vratila kući: „Nemaš se ti kome što opravdavati. Osim toga, ja volim to nešto što visoka peta napravi tvojoj guzi. . A sad stisni zube, kenjkavice. Ovo je samo Bivacyn, ne polijevam te sumpornom kiselinom.”

I, na kraju, na kauču: Doktorici govorim da sam se u jednom trenu oduzela od panike i straha od kritike, od mišljenja drugih, i pitam je hoće li se žene ikada riješiti te sulude potrebe da ih svi, od majke do svekrve, vole? Zar je to zaista genetski u našem kodu?! Ona inzistira na tome da sam samo istremirana i želi da joj pročitam tekst. Negdje na pola, vidim zadovoljan smiješak na njezinom licu. Znam da zna da se nikada neću predati i da ću uvijek uživati u svom životu onako kako ja to hoću. Ponosno kimne kad dođem do zadnje rečenice. Na kraju cijele priče, treba čovjek pisati samo za sebe. Ali kako na taj način živjeti? Jako teško, ali neka barem svaki dan bude jedna mala borba.

Možda sam ga ipak sama izazvala?

I već noćima tako. Stvar je jasna: ni mene nije zaobišao tipičan žrtvin osjećaj grižnje savjesti nakon zlostavljanja. Čovjek je sadistički i bez poziva, pitanja ili jasnog razloga, penetrirao u mene, iščupao mi dio utrobe, oblizao se, izivio i zatim pohvalio svojom majstorijom - gdje? Gle čuda! U medijima, naravno, pa pravi Hrvat zna kak se šika, ne zlostavlja on samo za sebe, već i za publiku koja mu plješće.

Nema bolje. Muškost se najbolje dokazuje javnim demonstriranjem sile, zabavljanjem javnosti svojim mahnitanjem nad pomno izabranim ženama, od kojih se posljednja - kako lukavo - ne može svrstati u klasičnu figuru žrtve. Opet inteligentno, kako se samo toga sjetio? I kako se to uopće događa u muškom mozgu? Kao što se ja ujutro probudim i pomislim: „Mogu li se gladijatorice iskombinirati s kratkom bijelom haljinom?”, tako arbitrari hrvatske savjesti dojeni na sisi majke svih Hrvata, Pravde koja žmiri na jedno oko kad se crnkinjama gura ruka u razne otvore po tijelu, pomisle: „Odlično. Egzaltirana je, bahata i brzopleta, te javno priznaje (mea culpa, mea ultima culpa!) da voli - ZAMISLITE SAMO - visoke pete. Odlično, odlično, odlično, Sarnavka me neće odmah napasti.” I zatim, ajmo! Malo drki-ce za mozak sve dok krv ne pršti po zidovima. Potom izložba eksponata: ponavljam, maltretaža ne vrijedi ukoliko ne

obilježiš svoju žrtvu, ukoliko je ne poniziš dodatnim nedostatkom žaljenja i empatije. Kao što zlostavljači tuku pa mole da im se oprost i ljube masnice koje su oni (kako romantično i filmski) stvorili prije nekoliko minuta (najveći je gušt, očito, jebati netom pretučenu ženu, od toga se svršava valjda posebno jako) ili neki silovatelji koji snimaju svoje seksualne odnose pa si ih puštaju u mpeg formatu dok žena uspavljuje dijete u sobi do, tako i pametniji i politički korektniji manijaci, koji psihički zlostavljaju, vole oko vrata nositi ogrlicu sa zubima svega što su zaklali dosad. Neću otkriti toplu vodu ako kažem da su takvi gotovo isključivo intelektualci, koji tretiraju svoju jednako obrazovanu ženu najčešće kao psa, u društvu, doduše, kao najras-nijeg finog hrta kupljenog za uzgoj i izložbe, a u četiri 4

ibs@crostuf .net

zida kao kaju mješanku čije je jedno oko iskopala mačka, zavezanu uz plot sa zdjelicom vode postavljenom samo deset centimetara dalje no što je doseg užeta. I takvi su gotovo uvijek cijenjeni u društvu, na njihov se šovinizam gleda kao na temperamentno izražavanje svojih stavova. Ne mogu si pomoći: Kladam se da nakon toga dobro sjedne tanjur pečene janjetine s ekipom u obližnjoj krčmi.

Dobar tek, dečki.

Dani nisu tako laki: danima su tablete za smirenje zabranjene, Dečko mi ih skriva, tata kaže: moraš dalje, razgovaraj s nekim, izbaci to iz sebe, i tako dalje, sve divne parole za to kako biti žensko u zemlji koja kleči pred oltarom Europske Unije. Savjeti su sljedeći: muškarci redom kažu: „Budi dama. Ne spominji to. Nisi ti piljarica.“ Odlično, najbolje da damski odlepršam u šizofreniju čekajući da srednjovjekovni vitez jednom doluta i do mene i razbije dotičnom gospodinu njušku, a potom mene otme, poljubi strasno (ali bez jezika, da ne budemo prevulgarni u prime timeu, da nam djeca ne odrastaju sa slikama nasilja i pornografije, već da budu fina i dobro odgojena) te me galopom odvede do kuće prve mudre žene koja bi na brzinu provjerila moju nevinost. Da viteza ipak ne zapadne rabljena roba, kad je već tako dugo čekao.

Muškarci kažu: „Nemoj mu pokazati da te boli.“ Još jedna divna lekcija o tome kako biti Zuži Jelinek.

Skrivaj svoje osjećaje, obuci vjernu kopiju Chanela. Nemoj da se u kosi osjeća miris dinstanog luka kad gospodin dolazi doma. Nemoj

se pačati gdje ti nije mjesto, mogla bi dobiti po prstima. Ili po nečem drugom, prvom što dotični gospodin uspije zgrabiti.

A žene? Žene kažu: „Izađi i bori se.“ No, naravno, lakše je reći nego učiniti. Razmišljam ima li smisla ulaziti u križarske ratove protiv muškaraca, razmišljam jesam li uopće na Helexi-ma sposobna za to.

Odustajem, kupam se u vlastitoj tuzi i depresiji, vučem se po stanu namjerno u kućnom ogrtaču, raščupana, s natečenim očima i zavidnom količinom samosažaljenja. Ako ste ikada primile udarac, ako ste bile žrtva psihičkog ili fizičkog zlostavljanja, znate o čemu govorim. Pitate se: Ima li smisla, on je jači od mene. Drugi put ću biti pažljivija, tiša. Svaku svoju zaslugu pripisat ću ocu, bratu, imaginarnom suprugu, nećaku, stricu, profesoru s kojim sam spavala, samo da je muško. O, Bože, ja zaista nikako da naučim: biti uspješna, it's a no-no. Biti u medijima — to je namjestila. Biti s drugim - to je da se njega učini ljubomornim. Biti sretna - to je sigurno laž. Biti sretna s drugim? Bože sačuvaj! Tako to ide, da, svaka pizdarija može biti trigger. Gledam to već godinama, ali sam nesmotreno mislila da se nikako ne može dogoditi baš meni, da sam ja preoprezna, preopasna, da se nitko osim radnika na Zerjavićevoj koji se svedu na glupavo dobacivanje kad vodim psa na pišanje ne bi usudio. Vraga! Kako to izgleda u praksi? Evo, ovako: Nika je trpjela ljubomorne ispade i poniženja sve dok nije fizički uzvratila, a tada je proglašena luđakinjom. Njezin divan dečko bio bi nevjerojatno pristojan i ugladen u društvu, pomalo tih i suzdržan, nije ni čudo, čovječe, kad mu je cjelokupna koncentracija odlazila na brojanje njezinih imaginarnih pogleda upućenih konobaru, klincu koji radi u videoteci ili stjuardu koji šverca male bočice vina. E, neš majci! Čim bi došli u hotelsku sobu, idila se pretvarala u prijetnje prekidom, naguravanja, rečenice tipa: Tko će te takvu široku (pritom nisam sigurna daje mislio na bokove) htjeti, pička ti materina?! Moja baka je bila u divnom dalmatinsko-bosanskom braku u kojem je često čula rečenicu:

„Nisi ni gaće imala kad sam te ja skupio na Bašćaršiji!“ Posebice je tu duhovitu pošalicu volio posluživati u društvu, između zeljanice i baklave, dok je srkao Bebinu tursku kavu. A dida je svejedno bio omiljen; moj brat mi je, eto, baš danas rekao da će sina nazvati po njemu.

Što je sve zabranjeno, što je sve zabranjeno? Pitati se zauvijek, pognuti glavu? Ili bi trebale biti slobodne, pa kud puklo da puklo? Ne znam kako da se to dogodi u zemlji koja je sazdana na mržnji, bilo koga - Srba, Muslimana, lezbijki, pedera, žena, svejedno je. Možda je to poanta cijele priče? Sve čovjek treba doživjeti na svojoj koži, pa i klasičan govor mržnje, da bi postao svjestan pravih problema društva oko sebe? I zato: hvala, gospodine K, bageri me nisu izvukli iz visokih peta, ali vi jeste. Hodajući bosa u posttraumatskom deliriju po stanu dobila sam priličnu količinu grube kože na tabanima, moram to pod hitno riješiti (još jedan šokantan detalj iz mog života, zamislite, ajmo slovkati zajedno, nije teško: pe-di-ku-ra! Kakav dokaz da sam glupača! Mrzim neuredna stopala!), ali nisam dobila samo to: dobila sam i potrebu da se svim frajerima koji misle da je baš štosno tako javno upotrebljavati brahijalnu silu napijem krvi, koliko god oni zaista genijalni bili. Pa nije valjda pripadnost ženskom spolu još uvijek 5

ibs@crostuf .net

dovoljan razlog da se mahnita i vrijeđa bez kazne i reakcije? Dosta bi bilo, dečki. Šteta što ta janjetina nema malo zajebanije kosti.

Fatalni

Po stoti put pogledan „Hod po rubu“ nije mi otkrio ništa novo: Joaquin Phoenix je i dalje jednako mračan, jednako opasan, jednako zgodan s gitarom, jednako nedostižan, ili, jednostavno: jednako fatalan. Dok pokušavam sama sebi objasniti zašto bas sve žene koje poznajem (a usudila bih se reći, i šire) pate za upravo onim kojega nikada nisu mogle imati, zvoni mi telefon i Melita govori da se odselila. Evo ga na, još jedan dokaz. Dva mjeseca nakon što smo pretenciozno proslavili njezino tajno vjenčanje, Melita plače na mom kauču i kroz suze pita: „Misliš da bi država mogla poništiti naš brak tako da se svi možemo praviti da se ništa nije dogodilo?“ „Hm. . ne, mislim da ne bi. Ali ti ćeš se Davoru ionako vratiti.“ Ona tvrdoglavo tvrdi da nema šanse, ali me s jednakim žarom moli da apsolutno nikome ne kažem kako je jedno jutro, umjesto na posao, pobjegla k meni samo s dva para čistih gaća. Ja se pravim da vjerujem u čvrstoću njezine odluke, poslušno kupujem vino u Robertu, no kad se dvadesetak minuta kasnije vratim kući (Plavka je srela Aresa, kraljevsku dogu tridesetak puta veću od nje, ergo, najveću ljubav njezina života, pa smo se malčice zadržale), Melita slinavo spava na mom jastuku, s mobitelom u ruci, na čijem displayu titraju svi izdajnički pozivi koje je, dok me nije bilo, uputila smrdljivom gadu kojeg još od zajedničkog studiranja pokušava ostaviti.

Ne mogu reći da je ne razumijem. Ja sam u životu imala Blizanca (već čujem zvukove podrške koje žubore: ah, Bože, Blizanac, nije joj bilo lako), koji me ostavljao za Novu godinu (išao je s društvom u Prag), za ljetovanja (putovao je InterRai-lom po Africi), za rođendane (brat mu je nabavio besplatnu kartu za Rim). Za godišnjice me nije ostavljao, njih se nije ni sjećao. Ovisnički sam mu se vraćala godinama (slovom i brojem, sedam /7/), i tako sve dok nisam srela Ribu (ajde, cure, da vas čujem, priznajem samo zvukove odobravanja, uopće ne shvaćam zašto su Ribe na tako lošem glasu) koja mi je dokazala da pravi fatalni frajer može istovremeno biti i mračan i odan, i dalek i vjeran, i mističan i pouzdan, i umjetnik i iskren. Ali trebalo mi je. Znete taj osjećaj? Imate štrebera za dečka, onoga po čijem mobitelu uopće nemate potrebu kopati jer ćete se samo zbedirati koliko je ubitačno dosadan (ZABA ispis s računala i vaše ljubavne poruke još od prošlog ljeta kad ste se ono u Haciendi

napili s curkama, i to je sve), a vani ste bez njega, i već je tri ujutro, a prstić lagano - sam od sebe, ofcourse —

klizi prema tipkovnici. . Kad vaše prijateljice shvate da je Bivšem već upućena „A gdje si ti?“ poruka, kasno je. On je uzvratio, a vi nestajete u paralelnom svemiru u kojem vladaju fatalni frajeri. No, Štreberko može biti bez brige: Bivši će vas vrlo lako otpraviti kući rečenicom „Sad nije pravi trenutak za nas“, ili „Volim te, ali ne dovoljno“, i vi ćete se vratiti, tužni, ubijeni grižnjom savjesti, usana bolno izgrizanih ali zadovoljnih, i prepukla srca. Štrebericu koji vam kuha kavu i liječi mamurluk nećete ništa reći, naravno, ali samo zato da biste ga poštedjeli onoga što on ionako već zna. San o tome da ćete upravo vi biti ta koja će ga promijeniti, uvijek nekako zamagli realnu stranu priče: nema se tu promijeniti što, jer su narcisi u pitanju najčešće prazni, sebični, djetinji vampiri koji su se zahvaljujući svom privlačnom izgledu zakačili na jednu od nas, sišući sve dok mi ne odrastemo.

Počelo je još u srednjoj školi. Najveći frajer u našem turnusu bio je Vlado, u kožnatoj jakni i Levisicama, dečko koji je kosu bojava kanom (taj dio mi nikada nije bio jasan, ali nisam se usudila pitati, ispravno sumnjajući da je to znak malčice ambivalentne seksualnosti) i dolazio u školu s gitarom na leđima na svom skuteru. Volio je male i plave, pa sam stoga imala sreće provesti s njim dozlabora dosadna tri mjeseca tijekom kojih me pokušavao (bezuspješno) nagovoriti na seks, da bi me potom ostavio zbog jedne druge Jelene iz razreda, na način gori od onoga na koji je Burger ostavio Carrie (za neupućene, ostavio joj je kratku I just can't poruku na post-it papiriću i nestao).

Ni ono što je slijedilo nije bilo bolje: gitaristi, lead vokali, back vokali, zatim jedan ovisnik o marihuani, zatim Hercegovac (čisto ravnoteže radi), i tu priča staje, jer se jedne večeri na sumanutom koncertu u malenom klubu u Ilici pojavio Blizanac, izvrijeđao me na mrtvo ime i time pridobio moju inače poslovično nestalnu pažnju na idućih nekoliko godina. Nevjerojatna formula, ali očito uvijek pali: što su 6

ibs@crostuf .net

oni gori prema nama, to ih više želimo. Nema veze, imala sam potporu, ni mojim prijateljicama nije bilo lako: jedna se smrtno zaljubila, rasturajući vezu u kojoj se taman sretno učahurila, u

čovjeka koji je bolovao od patološke ljubomore; što bi on više njezinih grijeha izmišljao, to bi ga ona više voljela.

Druga je odlučila upropastiti brak zbog oženjenog čovjeka koji je otac četvero djece (s tri različite žene!) jer je on „mističan, karizmatičan i duhovit“. Tih svojih karakteristika je očito i on bio svjestan jer ih je, čim je sunce malo jače zasjalo, odlučio pokazati i drugim djevojkama, od kojih su neke više spadale pod djevojčice, ako ćemo iskreno. Sigurni muž je još uvijek, hvala Bogu na tome, bio na dispoziciji, no, kvragu i sve, Melitine suze na mom jastuku i vječna slika Joaquina kao idealnog oca moje djece (mmm zečja usna, mmm sklonost teškim drogama, mmm višak kilograma od antidepresiva) tjeraju me da se zapitam zašto su Nesigurni toliko prokleta privlačni? Da mi je samo znati što ih čini tako opojnima, nije valjda samo stvar u proklesoj činjenici da ih nikada ne možemo posjedovati do kraja?!

Peter Jonason s New Mexico State Universityja (valjda još od tinejdžerskih dana iznerviran činjenicom da su sve prave ribe padale na onu propalicu koja je tri godine zaredom pokušavala maturirati) napravio je studiju u kojoj dokazuje (ali zaista šokantno!) da je u ženinom instinktu da za rodi-teljstvo bira muškarca s određenim vrlinama među koje se ubrajaju narcizam, žudnja za uzbuđenjima i avanturama te prevarantska i istraživačka makijavelistička priroda. Pa, nema veze ako ne ostane s nama dovoljno dugo da podiže dijete.. Bul shit, mislim si ja. Peter, nemoj se ljutiti, ali ja mislim da to ima veze sa ženskom prirodom više no s muškom. Ti si možda radio profesionalnu studiju na uzorku od 200 dobrovoljaca različitih rasa, vjeroispovijedi, godina, bla, bla, bla, ali ja već dobrih desetak godina slušam real-life priče svojih prijateljica, koje su redom bile ljubavnice, nesretne žene, surogat majke za nezrele dječake, doktorice Sakomanke, uzdržavateljice obitelji, fenomenalne ljubavnice/kuharice i policajci istovremeno, a odnedavno i majke. Odgovor je sljedeći (bio si jako blizu, Peter): James Bond.

Ili Antonije. Ili Odisej. Ili poludjeli Hamlet. Ili Don Juan. Ili moj najdraži Ernesto Che Guevara. Gdje god da se okrenem, još od djetinjstva prinčevi zbog nas ubijaju zmajeve, pokoravaju gradove, oslobađaju nas od zlih vještica, uroka ili kaveza, bude nas (nakon što su razorili cijelu šumu) iz tisućljetnog sna, dižu revolucije, odlaze

divno odjeveni u križarske ratove, lutaju po svijetu i pjevaju pjesme uz lutnju, spašavaju nas od zlih ulica Los Angelesa ili s nama ubijaju ljude pa bježe u Meksiko. Jako mi je žao, ali ja se trenutno ne mogu sjetiti ni jednog filma ili priče koja me uzbuđuje a u kojoj je djevojku mladić osvojio izvrsnim rezultatima na natjecanju iz matematike ili guba svirkom na satu katoličkog rock and rolla. Bez ljutnje, Tom Hanks, ali ja bih uvijek radije izabrala Mela Gibsona u „Mavericku“. Ili Johna Malkovicha u „Opasnim vezama“. Ili Joaquina Phoenixa u „Gladijatoru“. Ili.. no, dobro, Joaquina Phoenixa općenito. No, poanta cijele priče jest da smo odgojene i naučene na to da je pravi muškarac onaj na konju, s kopljem u ruci i željeznom voljom koja je u stanju promijeniti povijest.

E, sad, gdje je kvaka? Kako bi se modnim rječnikom reklo: tijekom prenošenja ideje s piste u stvarnost, dogodila se mala nezgoda. Možda je Ernesto bio sklon cigarama i piću a nesklon monogamiji, ali bio je i genijalan, za razliku od današnjih alkosa koji te na cugi izmaltretiraju, a zatim donesu umjetni suncokret za ispriku. „Ne trebam ja suncokret!“ vrišti ona, ali on je već dogovorio utakmicu s frendovima. Oprez, djevojke! Vitez iz bajke pretvorio se u ništariju u stvarnosti: pjesnik koji nema posao već čeka objavljivanje svoje ingeniozne zbirke, a pritom živi na vaš račun nije cool, muškarac koji vas vara jer tako širi ljubav prema svijetu (ali zapravo navodno voli samo vas) nije kozmopolit već razmaženo đubre, pretjerana ljubav prema narkoticima nije znak istraživačke prirode već uzbuna za činjenicu da princ ne želi odrasti, prihvatiti odgovornosti i prestati nositi pelene. Znam da je to iznenađujuće i bolno za ego, ali zaista je tako: mnogi od njih radije biraju povratak u maternicu umjesto sna u našem naručju.

Nisam ni ja imuna, dakako, ali se trudim. Nakon lekcije koja je trajala kao, prema gruboj procjeni, prosječan studij u Hrvata, odlučila sam se izliječiti i prestati očekivati da bajka postane stvarnost, već pokušati pretvoriti stvarnost u bajku. Dok je u srednjoj školi okej da zločesti dečki uvijek dobiju curu, za sve divne godine koje nadolaze preporučila bih vam da birate čistog i zaposlenog najboljeg frenda te iste bitange, koji po mogućnosti nema up and coming demo bend, uznapre-dovalu ovisnost o pivu i drugim komadima, a zakonitu ženu da i ne spominjem. S druge strane, sasvim je legitimno sanjati o

tome da ćemo baš mi biti ona jedina koja će zauzdati zločestog dečka (poput Rebecce Miller ili Robin Right Penn, plus minus dvije maloljetne ruske prodavačice tijela i duše), pa umjesto vina kupujem karte 7

ibs@crostuf .net

za koncert Lennvja Kravitzu u Zadru i jednu poklanjam Meliti. Kažem joj: „Zaboravi Davora, idemo vidjeti kako Pravi Fatalni Frajer rastura i na sceni i izvan nje." Ona se smije, gleda me užarenim očima i kaže: „Blago tebi, ti si naučila. ." Na tren se osjetim ponosno, ali me telefonski poziv nakon njegove predstave vraća u stvarnost: On će samo nakratko ostati s dečkima. . Smijem se sama sebi. Možda ipak još uvijek nisam naučila, a možda je fakat moguće imati sve u jednom (prilično zgodnom) paketu. A možda, samo možda. . (mislim dok otvaram vrata u 3 i 18 ujutro jer je Dečko zaboravio ključeve) baš ja budem ta koja će promijeniti Ribu. .

Strogo kontrolirani vlakovi

Jutra na Santoriniju zaista su čarobna, zaključujem kad u osam ujutro izlazim iz hotela i, bacajući paušalni pogled na pučinu iznad koje se diže Sunce (ispuštajući pritom američki „ohhhh" oduševljenja i ganuća u sebi, nitko na njega nije imun, samo smo mi Europljani puno sramežljiviji što se izražavanja istoga tiče), hodam prema internet kafiću iza ugla. Zaustavlja me simpatični Grk, menadžer naše male oaze: uvijek je nasmijan i dobre volje pa pretpostavljam da će mi nesebično udijeliti užarenu kuglu pozitivne energije, onako kako samo predstavnici Mediterana to znaju, ali, ne, greška u koracima: njegov osmijeh je zapravo podsmijeh; taj naporni kepec koji vječno zabada svoj poveći nos u tuđe poslove veli: „You work on your computer every day? Al the time? That's no good. . Your man finds someone else who has time for him. ." Dok razmišljam kako je moguće da Grk zvuči poput Tajlandanke koja nudi svoju dušu i tijelo u kompletu (jednako uvjerljiva investicija kao i 2in1 šampon), nasmijem se zatečeno (što je vrlo vjerojatno više izgledalo kao grimasa prije moždanog udara a ne izraz iskreno zabavljene žene) i promucam: „So-meone has to pay for this paradise of yours", te nestanem. Minutu kasnije, dok palim za divno čudo dopuštenu cigaretu u internet kafiću (Grci nevjerojatno interpretiraju Zakon o zabrani pušenja - dovoljan je jedan prozor da bi prostor iz definicije

zatvorenog prešao u otvoreno, očito su skloni mutnim granicama u provođenju zakona i Pravde, što meni dok se dobrovoljno trujem Mariborom odgovara, ali u nekim ozbiljnijim slučajevima nije nimalo šarmantno), osjećam grižnju savjesti zbog dvije stvari: prvo, nadam se da nitko nije čuo potpunu laž koju sam izgovorila braneći svoje pravo na Rad Na Odmoru, jer zapravo Raj plaćamo oboje - i ja, ovisnica o internetu i izvodima s MasterCarda, i Dečko, ovisnik o spavanju i Mojitosima (no, dobro, sigurno me nije čuo gore u sobi, spava tek jedanaest sati u komadu, ergo, tek je u REM fazi, s olakšanjem zaključujem i palim Entourage) - a drugo, zbog činjenice da sam sinoć, umjesto što sam uživala u suludo skupom noćnom klubu u Firi, mogla pisati i zarađivati taj novac koji sam trošila. . Dok prsti automatski ispisuju u jagodicama već isprogramirane stranice, loš engleski našeg domaćina ne izlazi mi iz glave: Zašto me pozvao na red? Sto je htio reći, prokleta nekulturna muška svinja. . možda. . možda da se ne znam opustiti, čak ni na odmoru?

Iskreno, nerijetko sam optužena za starmalost, kontrolfri-kizam, uništavanje atmosfere, opsjednutost svojim poslom. No, zašto mi to, kad prijatelji zanovijetaju, zvuči kao nebitna buka u pozadini koja me samo ometa u nastojanju da izvršim neki zadatak, a kad prigovori stranac - provedem prekrasno jutro opsesivno razmišljajući koliko istine ime u tome? „Ma, zaboravi", uvjeravam sama sebe, „nema veze, tko je on da ti drži lekcije o životu?!" Bezuspješno. Bože, hoće li ova rečenica ikad profunkcionirati?

Govorim je već godinama i nikada nije imala ni malčice veću vrijednost od jedne bezuspješne, prazne mantre? Naravno da me pogađa. Pa ipak sam ja žena. Svi me moraju voljeti.

Googlam Madonnu. Zanima me što slavljena ima za reći na tu temu. Žena je na vrhu već dvadeset pet godina, osporavali su je na svim poljima, ali nikad svrgnuli. Ona sigurno ne bi ostala dužna bezobraznom Grku. Čitam intervju iz El ea: „Guy mi kaže da se moram opustiti, isto mi govore i prijatelji, ali ja ne mogu. Kao dijete nisam imala nikakvu kontrolu nad svojim životom, svijet je bio kaotičan i osjećala sam da mi je kontrola potrebna. Tako je počela moja samodisciplina, bio je to moj način preživljavanja. Ako baš želite znati kako održavam izgled, riječ je o vrlo jednostavnoj formuli: dijeta, vježbanje i stalna kontrola. Idem na kozmetičke tretmane

kisikom i opse-sivno izbjegavam sunce. Pijem vrlo malo, droge su apsolutno isključene." Zaustavljam se. Moja kraljica priznaje da je robot. Tretmani kisikom? Svakodnevno vježbanje? (Navodno je jutro nakon proslave svog pedesetog rođendana uslikana kako ulazi u teretanu i izlazi pet sati poslije.) Samodisciplina? Nije li to i moja čarobna riječ? Možda je to samo bijeg u sigurno, poznato? Pokušavam odgovoriti na vječno pitanje 8

ibs@crostuf .net

mog dečka: „Dobro, što će se tako tragično dogoditi ako ti ovoga trenutka ne uspiješ pronaći Wi-Fi?" Je li moguće.. ništa?

- Zaboravimo posao! — viknem pobjedonosno desetak minuta kasnije. Dečko zaustavi zalogaj na pola (ah, nemojte da krenem o tome kako nisu u stanju raditi više stvari odjednom. .) i znakovito podigne obrvu.

- Kakav posao, majke ti?

- Pa, dobro, zaboravimo MOJ posao -- nasmijem se ja i nastavljam:
- Sve sam isplanirala. Brod kreće točno za četrdeset minuta iz luke i vozi nas ravno u vulkan. Genijalno, kaj ne?

- Hm. . a zašto to želimo?

- Zatoooo. . što ne možemo biti na vulkanskom otočju i ne vidjeti krater! Osim toga, ponavljam, odlučila sam se opustiti! Čekaj, nemoj ništa govoriti, vidim konobara, moram hitno naručiti sendviče za put. . znam, znam, ti ćeš s majonezom. . ali odlučila sam se opustiti, kaj to nije genijalno?

- Hm. . da, točno ovako sam uvijek zamišljao totalno opuštenu ženu. . — učinilo mi se daje to rečenica koja me otpratila u hotelsku kuhinju gdje je kuharica, vidjevši me, iz nekog meni tada još nepoznatog razloga reagirala kao Pandora kad vidi Adriana Molea - prevrtanjem očima i ironijom koju ni jedna jezična barijera ne može prikriti.

Zaboravimo posao, da. Drugim riječima, jasno vam je: prebacimo se na organizaciju bilo čega drugoga: izleta, baguette od tune, čistih ručnika za plažu, mjesta na brodu koja će biti u sjeni jednom kad se brod okrene da bi slijedio svoju ucrtanu putanju, savršenih fotografija, svog života, njegovog života. Kad se, nakon iscrpljujućeg gledanja lave i obilne večere pune feta sira, napokon nađemo u apartmanu, bacam se na krevet i, slatko sanjareći o sutrašnjem danu

kad ćemo u devet i trideset ujutro pokupiti rezervirani skuter te krenuti put romantičnih sela na drugom kraju otoka, zaspem snom pravednika ni ne dotaknuvši laptop. I tako iduća tri dana zaredom. Četvrtog dana, dok ja jedva izgovaram: „Pusti, taman sam zaspala“, Dečko pita: „Ljubavi, imamo li mi problema u seksu ili ti baš tako jako voliš grčku obalu?“

Prepričavam situaciju Asji na prvom satu pilatesa, koja umire od smijeha, nd zatim suosjećajno veli:

„Totalno te razumijem. Dok je On u Maroku htio spavati do podneva, piti jaku kavu do jedan, seksati se četiri sata a zatim ispijati čaj i u polumraku divno uređene Sobe Za Čaj pričati o tome kako je seks bio genijalan, ja sam cupkala s ruksakom na leđima spremna od zore hodati po pustinji.“

S obzirom da nismo posve pošandrcale, smijemo se u privatnosti pilates studija jedna drugoj. . ili, možda, bolje rečeno, svaka od nas, sebi samoj. „Ali s čim to ima veze, zašto to radimo?“ pitam je tiho.

„Strah da nešto ne propustimo? Strah da se sve ne odigra po planu? Strah da ne izgubimo posao, klijente, novac, da ne napravimo pogrešan korak, da nekoga ne naljutimo, želja da uvijek i zauvijek budemo korak ispred, da anticipiramo svaku pobjedu ali i svaki poraz, tako da i u slučaju Naj sretnijeg Dana Našeg Života, ali i u slučaju potpune kataklizme, budemo spremne, isfenirane i s besprijekorno spakiranim koferima za putovanje u Sigurni Kraj Svijeta?“ (Accessories potreban za takav put: Biblija, kutijica za leće, krema s visokim faktorom zaštite, maleni prijenosni osobni ventilator /stručnjaci govore da su u slučajevima propasti svijeta moguće izuzetno visoke temperature/, listići za dezinfekciju usne šupljine /možda neće biti moguće oprati zube baš uvijek nakon jela/, pločica ili dvije Xanaxa, Helexa, Apaurina ili druge omiljene marke tabletica za smirenje, fotic koji funkcioniira bez blica /nikad se ne zna/, krunica, fotografije djece /ako ih imate/, fotografije neprežaljenih ljubavnika /to znam da imate/, udobne zatvorene cipele koje su već razgažene, mobilni telefon tako da vam vaša majka u svakom trenutku može servirati: „Rekla sam ti da će svijet propasti, a ti me nisi slušala već si i dalje pipu ostavljala otvorenu bespotrebno dugo.“)

, A da za sve okrivimo roditelje?“ predlažem Asji, koja pristaje. Uvijek za sve možemo okriviti roditelje, naravno, mislim hodajući

prema kući, ali kako spriječiti takvo ponašanje? Kako da se idući put razvalim na plaži ne misleći na mobitel, urednicu, kredit, montiranje plina u stanu, scenarij? Kako Njemu sve to uspijeva, kvragu i sve? Možda im je jednostavno bilo lakše od početka, od rođenja. Dok su se sve žene moje generacije morale već u srednjoj školi opredijeliti hoće li biti ambiciozne karijeristice (zašto ta riječ uvijek ima negativan prizvuk, nikad mi neće biti jasno?) ili obožavane Najpopularnije, na fakultetu hoće li se udati za prvog ozbiljnog dečka ili čekati same diplomu, kasnije hoće li početi ozbiljno raditi i 9

ibs@crostuf.net

boriti se za svoj prostor i plaću izguravajući duple satove u usporedbi sa svojim kolegama, koji su samim rođenjem predodređeni za karijeru (kad već nije sportaš, onda barem neka bude gospodin inženjer), za stalan i dobro plaćen posao, u djetinjstvu igrali nogomet, padali, gulili koljena, opijali se i gubili nevinosti bez osude i bez straha da će, ako se išta od njihovih grijeha iz mladost sazna, njihovo savršenstvo biti narušeno? Možda se mi stvarno toliko trudimo biti savršene (ili savršeno organizirati život, to je malo manje teško), zato što se od malih nogu naša slika stavljala u okvir koji su krasili anđeli, cvijeće i ružičasta srca? Zato što smo uvijek bile savršeno počeshljane, savršeno odjevene, savršeno spakirane za izlet? Samo malo, samo malo. . tko je sve to radio za nas? Naše „lijepo sam ti rekla“ majke, naravno. Eto. Znala sam da su one za sve krive.

Dok ulazim u stan, jasno mi odzvanjaju riječi koje sam slušala svako jutro svog odrastanja: „Koji je danas plan?“ i smijem se, jer postajem svjesna da ih izgovaram svako jutro Dečku kad se napokon budi. . Kao danas. On me gleda krme-ljavim očima i pita jesam li donijela kavu, jer se danas (kao, to je jako rijetko) nikako ne može probuditi. . Ja kažem da jesam, ali da danas u planu prije kave imamo nešto drugo. . nadoknaditi Grčku.

Operacija stan

Između kauča sa širokim naslonom, kauča s mobilnim jastucima, kauča koji se pretvara u francuski ležaj i moje migrene koja se negdje na pola Soliduma polako ali sigurno pretvara u neoperabilni tumor na mozgu (hommage mojoj hipohondriji koja se, gle čuda, javlja uvijek u trenucima kad moram donijeti čvrstu odluku i držati se iste barem neko vrijeme — hmmm. . u ovom slučaju, punih osamnaest godina, drugim riječima, Prokleta Nemoguće), shvaćam daje moja majka imala pravo kad je rekla da je najveće prokletstvo u životu (osim onoga da čovjek ima dijete poput mene, naravno) imati izbora pri donošenju odluka, pa kad moj brat, dizajner, i moj Dečko, smireni i racionalni dio Operacije Stan, odlučuju još jednom pregledati nacрте na kavi u najklaustrofobičnijem kafiću na svijetu (ima li gore od lošeg espressa na plastičnim stolcima s kojih, gdje god da pogledaš, vidiš katastrofalne kopije ionako čudnovatog dizajna namještaja na trgu u obliku kruga koji mene osobno izuzetno podsjeća na Dantea a ne na uobičajenu arhitekturu velikih šoping centara s lošim klima-uređajima), odlučujem otići na zrak, odnosno parking u Pizdi Materinoj, gdje se zatičem kako kontempliram o bijegu u baraku na Tajlandu, koja će, in the long run, doći mnogo jeftinije no stan koji kupujem, a osim toga, i ne manje bitno, nikada neće imati moje ime na vlasničkom listu, što bi značilo da nikad ni za što neću biti dužna, kriva, obvezna. . Ideja mi se svakom sekundom činila sve blistavijom, a moju odluku dodatno su učvršćivali parovi koji su izlazili iz Devetog Kruga Pakla (za varalice, to jest, one koji kupe stan ne znajući hoće li ga moći otplatiti), redom posvađani ili trudni. Panično prevrtim svoje opcije: poznavajući spomenutu dvojicu muškaraca u mojem životu koji trenutno vijećaju o radnoj površini u kuhinji, trebat će im barem dvadeset minuta da naruče kavu i počnu govoriti istim jezikom i o istim stvarima, dakle, ja sigurno imam vremena uskočiti nekom zbunjenom jadniku u auto, odvesti se do iznajmljenog stana u Centru, brzinom munje uzeti putovnicu, i - nestati zauvijek! Zar ne bi bilo krasno da lijepo kažem jedno „ne, hvala“ banci, kupim avionsku kartu bez solemnizacije kredita, plaćanja visokih mjesečnih rata ili panične provjere „koliko je euro danas“?! Da poput djeteta hodam vječno po plaži u najmanjem badiću na svijetu, jedem mikrobanane i hobotnice ulovljene u oceanu

ispred moje kuće zabijene deblima bambusa u vodu te ljubujem sa surferima do svoje pedesete, kad više ionako ništa neće biti važno? Zar ne bi bilo lijepo vječno biti slobodna, kao onda kad sam imala petnaest, kad mi ni u peti nije bilo imovinsko pitanje, stanje na računu, HROK, provjera minusa u koje sam možda ušla dok sam kao studentica dizala samo malčice više od svote koju imam (Levis 501 bio je must, kvra-gu i sve!)?!

Zaključujem da je jedina stvar koja bi mogla stati između mene i savršene plaže nova (mnogo realnija ali još uvijek hipohondrična) misao: melanom. Dok panično vrtim u glavi koje su zdravije, ali jednako daleke opcije nestajanja iz ovog života u kojem se od mene, a da ne znam zašto, očekuje zrelost, začujem Dečkov glas:

- Gdje si, mala? Čekamo te da odlučiš hoćemo li pećnicu uzimati na otplatu, ili.. ?

10

ibs@crostuf .net

Ja (suho, kao i uvijek kad gubim bitku nad sumornom realnošću): - Rekla sam ti da ćemo na otplatu uzimati sve što se može.

On (jako odraslo): - Znam, dušo, ali, daj, razmisli o tome. Zar nije bolje riješiti sve što možemo sad kad imamo keš u rukama?

Ja: - Ne, nije bolje. Ne želim trošiti živi novac. I dopusti da ti postavim magično pitanje: Koji dio ne razumiješ?!

On (vrlo nervozno, dok se u surovoj fatamorgani njegov zgodni mirišljavi seksipilni lik stapa s nervoznom figurom mog oca koji mi prije deset godina objašnjava da je pametnije kupiti Toplu Pernatu Jaknu nego retro neohippie hlače): - Dobro, dušo, a smijem li ja tebi postaviti jedno magično pitanje: Zašto, za majku Božju?

Ah, zašto, zašto, zašto? Kako da mu kažem da ne želim ostati bez kesa kojeg mogu trošiti na genijalne i posve nebitne stvari koje samo uljepšavaju život, a nemaju nikakvu funkcionalnu vrijednost? Da se bojim vratiti u vrijeme kad sam brojala novac u novčaniku pazeći na cijenu novog glossy časopisa u Algoritmu? Da su jedine stvari na koje sam ikada mislila trošiti novac bez razmišljanja one koje će jednoga dana krasiti unutrašnjost mog ormara? Da Madonna ima koncert 11. rujna u Londonu? Da Tomo ima rođendan? Da s Tamarom želim jesti u bezobrazno skupim restoranima u Centru zamišljajući da smo u New Yorku? Da ne želim biti rob novca,

kredita, posla? Da se jednostavno, tvrdoglavo i razmaženo, ne želim odreći svoje slobode, da želim imati mogućnost izbora, povlačenja, da želim uvijek i zauvijek imati back-up, kako u novčaniku, tako i u stvarnosti? Da se zapravo ne želim zavezati ni na 18

minuta, a kamoli na 18 godina? Da do jučer nisam mogla zamisliti brak ni s Čovjekom Svog Života, a kamoli sa Zagrebačkom bankom? Da ne želim morati raditi, da ne želim doći u situaciju gdje moram nešto što ne želim, a ne mogu nešto za čime čeznem? Ne mogu mu ništa od toga reći, naravno. Imam dvadeset sedam godina, i većinu svoje adolescencije provela sam bacajući novac u vjetar u iznajmljenim stanovima koji su u mojoj viziji života bili samo postaja do nečega velikog što će se dogoditi — jednom, u vrlo dalekoj budućnosti kad budem morala, kad budem velika. Zar je moguće da mi se budućnost prišuljala dok nisam bila na oprezu? Zar je moguće da sam, u trajanju jednog i pol treptaja.. odrasla? Moje prijateljice i ja sve češće pričamo o borama koje se pojavljuju (samo smijalice, dajte, molim vas), koliko smisla ima dati sto eura za tretman kisikom i mogu li naš želudac i naša koža podnijeti pijanstva kao nekad, no rijetko o tome kako ćemo se uskoro, bez ili sa napadajima panike, svaka na svoj način, za nekoga (one sretnije) ili nešto (one koje znaju „Seks i grad“ napamet) morati vezati.

Na nedavnom ljetovanju u Grčkoj, Dečko me jedno jutro, u očajničkom pokušaju da me smiri na jednom mjestu na duže od pola sata (da živim u Americi, vjerojatno bi mi davnih dana bio dijagnosticiran ADHD, ovdje sam samo okarakterizirana kao dosadna prokleta uš), dočekao s obožavanom banalnom poslasticom: novim Vogueom. Nemalo sam se iznenadila kad sam shvatila da me moja paranoja od odrastanja prati čak i tamo, gdje caruje moda i stil života u kojem su bajke moguće: Daisy Garnett, freelancer spisateljica, autorica je fenomenalnog članka vrlo znakovitog naslova: „Moving on“. Žena lijepo kaže: cijeli sam život počinjala pisati u zadnji trenutak prije roka, ne zbog želje za kreacijom, već zbog činjenice da sam morala platiti račune, najčešće one za cipele. Sad kupuje kuću i ima osjećaj da joj stvari izmiču kontroli, piše zbog pipa, sadnica, instalacija. Žena kuka nad činjenicom da za rukav vuče Muzu i žica od nje par smislenih kartica samo da bi idući tjedan možda imala radijatore. . U potpunosti je

razumijem: već danima osjećam se kao da me Život natjerao na situaciju u kojoj se nalazim, i kako to zapravo nije pošteno. Nijedna djevojka od dvadeset i sedam godina ne bi trebala sama kupovati stan na kredit! Pogotovo ne ona koja nema stalan i zajamčen posao...

- A tko danas ima zajamčen posao? — pita Martina. Malo razmišljam. Dobro pitanje.

- Menadžeri u Ini?

- Ti to nikada nećeš biti. Kao ni više od pola tvoje generacije. Zaboravi. Tko ne riskira, ne profitira.

- Ali ja se bojim - napokon priznajem.

- Gle, same smo si krive. Trebale smo izabrati frajere koji će to učiniti za nas - kaže Martina samoironično.

11

ibs@crostuf.net

- U šoku sam od tvoje konzervativnosti. I kaj onda kad on nade mladu? Ti si na' ulici u četrdesetoj?

- Pa kaj ne znaš da bivšim ženama uvijek ostavljaju stanove?

Tomo ipak ima malo drukčiji stav.

- Znam da uskoro nećeš imati keš na računu, ali, razmisli, imati ćeš svoju nekretninu, svoj raj na zemlji. .

i sve si to napravila sama! Trebala bi biti ponosna!

- Hm. . nisam sigurna koliko je to točno. Mislim da bi is-pravnije bilo reći da će mi banka dopuštati da se pravim važna i govorim kako posjedujem stan dok je zapravo, ako malo bolje pogledaš, njezina golema demonska šapa cijelo vrijeme iznad moje zgrade, spremna da me zgrabi u svakom trenutku opuštanja i nepažnje. .

- Hm, srećo. . jesi ti na tripu?

— mama uamje djelo vrijeme lagala

- Ne, nisam na tripu, budaletino jedna! Da se i želim drogirati, ne bih si to mogla priuštiti! Imam svoj Raj na Zemlji, sjećaš se, i novac koji svakom drugom adolescentu ostaje za opijate, meni odlazi na postavljanje parketa. . - mrmljam u sebi na putu prema Asji, koja je također izvan sebe. Ponuđeno joj je da svoj posao proširi, što bi značilo ulaganje i veće mjesečne izdatke, ali i sasvim siguran napredak.

- Ne smiješ oklijevati ni sekunde! Čovječe, pa ti praktički nemaš konkurencije, a ovdje se gužvaš. . Od toga samo možeš profitirati! - puna vjere u svoju prijateljicu objasnila sam joj u pet sekundi da se mora upustiti u novi poslovni pothvat.

- Da, da, sve je to istina, ali što ako dođe inflacija pa ljudi prestanu ići na pilates?

- A gle, a što ako ti postaneš glavni hit u gradu i svi krenu na pilates baš u vrijeme sapunica?

Gledamo blesavo jedna u drugu. Možda je Martina stvarno u pravu. U jednadžbi Odrasli život fali nam jedan element, negdje se izgubio, majku mu. OGLAS NA FACEBOOKU: „Traži se bogati nasljednik dede kolonijalista slash veleposjednika (nije deda kriv, to je bilo takvo vrijeme) da nam na prst stavi prsten bake Sahibe i odvede u svoj stan (ajde, kad već nije iza Harrod'sa, onda barem na Rokovom Perivoju), te da nas pazi i mazi do vječnosti i dalje, dopuštajući nam istovremeno da gospodarimo svojim novcem kako znamo i umijemo, bez pre-singa i straha (Investicijski fondovi ili Selfridges, sasvim je svejedno)...”

Moje prijateljice se smiju, prijatelji šute. „Svi junaci nikom ponikoše”, napiše svoj vječni komentar moja duhovita majka. „Ali i ti si blentava, kćeri. Pa ne možeš biti i Pepeljuga i Cordelia istovremeno: kad već ne želiš zavezati jezičinu, progutati govno, kuhati divljač i mesti pepeo, onda, maco, sama moraš doći do svojih staklenih cipelica.”

Do cipelica je lako, mama, ali, do kraljevstva? Dok biram ormare za hodnik, razmišljam o tome kako ću se ove godine ipak morati usredotočiti na vanjski, a ne unutrašnji izgled ormara, i, kako bi Tomo rekao:

„Nije li ipak, bez obzira na sve, lijepo imati osjećaj da sve ključeve držiš samo ti u rukama?” Možda sam pristala odrasti, ali odreći se romantike nisam, pa kad Dečko i ja kupujemo jedno drugom privjeske za ključeve našeg novog stana, nekako mi je drago da šifru za ulazak u svijet odraslih ipak dijelim s njim.

Top Girls

1999. Ena Begović ostavila me bez teksta u ulozi ambiciozne, uspješne, ali duboko nesretne Marlene.

Radnja se odvija u Engleskoj, a autorica Caryl Churchill ulovila se ukoštac s utjecajem feminizma u eri Margaret Thatcher, kad se počinjalo žud-jeti za uspjehom koji se u velikoj mjeri upravo tada počinjao mjeriti ravnalom na kojem je zlatnim kičastim slovima (ipak su to bile osamdesete) pisalo: financijska moć, boljka od koje se svijet nije oporavio sve do danas (čini se da se lijek odavno prestao tražiti, ako je potraga zapravo ikada i bila pokrenuta). Marlena iza sebe ostavlja radničku klasu i kreće stvarati karijeru, a Ena mi je, odigravši besprijekorno bol i samoću žene koja samo naizgled ima sve (drama počinje slavljem njezinog promaknuća), odškrinula vrata kompleksnom svijetu koji i danas pokušavam shvatiti, natjeravši me da si postavim pitanje koje me od tada proganja: što sve žena mora žrtvovati da bi uspjela, ne samo u smislu karijere, već da bi uspjela ostati pošteđena prljavih tračeva, zavisti, zloće, da bi uspjela ostati čista, besprijekorna, ergo, poštovana i prihvaćena bez mrlje i kostura iz prošlosti u ormaru?

12

ibs@crostuf.net

Iz teatra ITD vraćala sam se kući posve opijena Eninom čarobnom energijom (ne, nije bila isključivo stvar u njezinoj samouvjerenosti, ni u činjenici da ona, kao ni drama „Top Girls“, o kojoj je riječ, ne pripada ni prostoru ni vremenu, već je, jednostavno, arhetipska, moćna, karizmatična, stvorena s jasnim ciljem da svoj trag u ovom, kako Neneh Cherry prekrasno i istinito pjeva, bolno „ženskom svijetu“ ostavi glasno i jasno, i zauvijek). Nije se radilo ni o njezinoj nevjerojatnoj kosi, za koju sam i danas uvjeren da je bila najgušća na svijetu (možda je Matoš prejudicirao Enin prerani odlazak napisavši „Utjehu kose“, tek sad mi pada na pamet?). Radilo se o tekstu koji je tada osamnaestogodišnjoj djevojci, odrasloj u komforu zaštite liberalnih roditelja koji nikada nisu radili razliku između odgoja muškog i ženskog djeteta, otkrio sasvim novi svijet: magijsku moć ženske snage i pravo značenje ženske tuge koja se zaista već genetski mora prenositi s majke na kćeri, a koju svaka od nas nosi u sebi. Gledajući šaroliko društvo na Marleninoj večeri (jedna od gošći

bila je i papisa Ivana), prihvatila sam identifikaciju sa ženama koje se uvijek iznova bore s uvijek istim predrasudama: kurva, vještica, glupača, frigidna lezbijka kratke kose, slabija, nesposobnija, fragilnija. Odrastajući, grozila sam se poistovjećivanja, misleći da smo doneseni na svijet čisti kao list papira i da sami biramo što će na njemu biti ispisano, no Caryl Churchill je, među ostalim, prvenstveno ženskim autorima, zaslužna što sam rano prigrlila činjenicu da moj spol ima neobičnu i fascinantnu povijest koja mora, htjela ja to ili ne, utjecati na mene. Danas se pitam kako se žene moje generacije bore protiv tih istih predrasuda.

„Toliko sam dugo na piluli da nisam sigurna sjećaju li se moji jajnici kako proizvesti stanicu, sjeća li se moje tijelo da sam žena! Vjerojatno sam do sad već sterilna!" vrištala je Ena Begović, nakon što je šokirana publika saznala da uspješna Marlene nije za sobom ostavila samo radničku klasu, već i nezakonito dijete, nakon čega je, pretpostavljam, stvorila paranoju od neželjene trudnoće koja bi joj pomrsila planove te je stoga ostatak života provela na hormonima.

Churchill je daleke 1982. progovorila o problemu žene koja se nade u zamci žongliranja želje za afirmacijom, želje za samostalnošću, potrebe da bude voljena i, na kraju krajeva, nesreće zbog nerealiziranog majčinstva. Dvadeset sedam godina kasnije žene su naizgled preuzele kontrolu nad svojim životima, pa piju anti-baby pilule ne samo kao kontraceptiv, već i kao sredstvo čišćenja lica, rješavanja problema s aknama i dlakavošću, kao stabilizator menstrualnog ciklusa, kao pomoć pri kontroli bioritma i pretrpanih rasporeda, kao dodatak ugodnom ljetovanju i slično. Primjer: Na godišnjem nisam bila od Nove godine, Grčka je bila uplaćena davno, ali, kakve sam ja već sreće, sve se, da se lijepo izrazim, poklopilo.

- Zašto? Zašto? Zašto, kvrugu i sve?! Tjedan dana godišnjeg! Tjedan dana, koji smo jedva užicali od Marka iz Gene-ralturista kad su Dečku promijenili termin snimanja. . I sad ću većinu vremena provesti trčeći između plaže i obližnjeg WC-a, pitajući se viri li mi nešto iz gaćica putem!

- Pa, preskoči menstruaciju. Samo nastavi piti novi ciklus pilula, nemoj raditi pauzu. Vrlo jednostavno, kaj. Mislim, ako te to toliko muči - kaže Natka hladnokrvno uz kroasan od marcipana.

- A ti. . imaš iskustva s tim? - pitam oprezno.

- Ja, ne! - brzo odgovara, i pomalo posramljeno, učini mi se. - Ali moja prijateljica je to učinila zbog vjenčanja. .

Nakon par dana razbijanja glave, nazovem ginekologinju.

- Mnoge žene to rade, da.

Mnoge žene?! Koje mnoge žene, gdje su one? Meni to nikada nijedna nije priznala. . Ali jasno mi je da to rade, preskaču menstrualne cikluse, prekidaju trudnoće koje ne priznaju ni partnerima s kojima su ostale u drugom stanju. Frenđici ćemo lako povjeriti flert s kolegom s posla ili na Iskrici, ali neplaniranu trudnoću?! Ženi će frajer na kraju ipak (iako teškom mukom, jasno) priznati da se boji ćelavosti, ali da mu je bivša cura ostala trudna i da baš nije siguran stoje dalje bilo. . teško. Sto dalje kopam da bih došla do naoko bezazlene informacije

O preskakanju ciklusa o kojem nitko ništa ne zna, a svi znaju sve, shvaćam da je jama zakopanih tajni sve dublja i dublja. Svi to rade. Očevi, majke, buduće opatice, doktorice, profesorice, vaša djeca. I šute o tome, u ovom tradicionalnom društvu sklonijem osudi no radu. Ili idu dalje, naizgled hladnokrvno i racionalno, u potpunoj kontroli, posvećene svom cilju. I ne samo to, već i umiru ignorirajući nuspojave.

13

ibs@crostuf .net

— Mislim da pretjeruješ, to joj se isto moglo dogoditi od Aspirina! Ljudski faktor! - kaže Natka, pomalo iznervirana mojom emotivnom reakcijom na vijest o Australki koja je preminula zbog Yasmina, ali ja ne mislim tako. Ne zato što tehnički nije u pravu, jer zaista jest (nesretnoj se djevojci razvila plućna embolija na koju, kao gotovo nevjerovatnu, ali teoretski ipak moguću nuspojavu, upozoravaju proizvođači), ne zato što su konkretne pilule najpopularnije među ženama zbog niske razine hormona, ne zato što ih i ja osobno koristim, već zato što me ta nesreća i reakcije nekolicine mladih žena koje su slijedile (odmah su se pojavila svjedočanstva djevojaka koje su patile od sličnih vrlo opasnih posljedica, među njima i jedne Puležanke koja se navodno tjedan dana borila za život), potaknula na razmišljanje o ženskim tajnama, ali onim pravim, mračnim, koje se ne dijele čak ni s najboljim prijateljicama, muževima, djecom. Koliko pobačaja, koliko spontanih, koliko uspaničenih tinejdžerskih

odlazaka u bolnicu pognute glave, koliko recepata za Xanax, koliko pilula za dan poslije? Jasno je da dok pišem o ovoj temi ne mogu upotrijebiti prava imena, ali mogu reći da imam 27 godina, da se pretežno družim sa svojom generacijom, i da je više od pola mojih prijateljica prošlo više od pola gore nabrojanih stvari. I to upravo one na koje bi rijetko tko pokazao prstom, ali tko su one ionako nije važno, osim možda novinarima žutog tiska. Pravo je pitanje, očito: zašto? Zovem prijateljicu koja živi u Bostonu. O

škakljivim stvarima lakše se priča kad vas dijele milje i vremenska razlika.

- Pa, čuj, kod nas su trenutno najpopularnije pilule koje reguliraju ciklus tako da ga imaš svaka četiri mjeseca. . Olakšava život, i to uvelike. Kažem ti, ako želimo zarađivati kao muškarci, moramo preuzeti kontrolu nad svojim životom i funkcionirati kao muškarci..

Naravno da se suštinski ne radi o kontracepciji, o pobačajima o kojima svjedoči samo brojka ispred slova AB (preostala još iz vremena kad su majke i bake konspirativno uz kuhanje pekmeza od šljiva šaputale ta dva slova), već o tome da, izgleda, još uvijek mislimo kako preuzimamo kontrolu nad svojim životom, dok je zapravo gubimo, filajući se hormonima, naljepnicama protiv djece, tabletama za smirenje, tabletama protiv bolova i antihistaminicima (iako nikada nismo otišle zapravo saznati na što smo to točno alergične). Naravno da se radi o lovi, o moći. Kontrola je proketo privlačna stvar, točno, no imati mogućnost izbora prilična je odgovornost. Dok jurimo, žurimo, glumimo, radimo i stvaramo novu, ispravniju, sigurniju, pravedniju i moćniju žensku povijest, trebale bismo možda biti hrabrije i govoriti o svojim iskustvima, ili, barem, ne osuđivati. Uvijek sam mislila da je ključ ženske slobode u tome da smo se izborile za pravo odluke, i što se tiče tijela, i što se tiče naših života općenito, ali sada, u svjetlu maloljetnih trudnoća, namjernih trudnoća (znate one, kad se tako osiguravaju brakovi), prekinutih trudnoća (jer nam ne paše godina,

mjesec, trenutak, astrološki znak ili financijska situacija, a nismo bile dovoljno oprezne baš taj jedan put), gutanja hormona i maltretiranja tijela do te mjere da je zaista, kako Churchill kaže, moguće da će jednog dana pomisliti daje sterilno (Da bi se - što? Približile muškarcima, postale predvidljive i sigurne kao oni?!),

shvaćam daje potrebno o tome govoriti, pisati i razmišljati, a ne šutjeti i trpati ispod tepiha.

Osim toga, sve više mi se čini da smo, pokušavajući parirati Njima (a sve pod parolom, „biti moderna, biti uspješna“), izgubile onaj suštinski, zavodljivi, nepredvidljivi dio ženske prirode. Nismo li možda paničnom kontrolom plodnosti, posla, tena, debljine, veza, njihovih mobitela, našeg napredovanja i posljednje, ali nikako najmanje bitno, mišljenja drugih - zapravo ugrozile žensku slobodu, a ponekad i vlastiti život?

Žene iz sjene

Subotom kod frizera, naravno, možeš čuti svašta. Ako si taj tip, što se ja naravno kunem da nisam, kao i sve ostale žene koje poznajem, što nas opet dovodi do enigme jednake onoj s kim spavaju svi muškarci na one night štandu kad sve žene tvrde da to nikada nisu učinile, s kim tračaju sve najpoznatije tračbabe ovoga grada kad se sve moje prijateljice, poslovne suradnice, poznanice i rođakinje zaklinju da subotom gledaju samo svoja posla („Vjeruj mi, draga, ja sam toliko umorna od cijelog tjedna da mi se Gloria čak niti ne čita, ja samo prelistam slike, gdje bih stigla da još i slušam što govore babe sa strane.. “). Pa eto, slijedom nedavnog komentara jedne moje drage kolegice koji je glasio otprilike ovako: „Moje frendice i ja nikada ne olajavamo. Eventualno prepričamo događaje u gradu, ali čisto na 14

ibs@crostuf .net

informativnoj razini. .“, i ja imam potrebu prepričati nešto što sam čula u čekaonici jedinog mjesta koje me uvijek može smiriti (ne, to nije Klinika za psihološku medicinu na Rebru, nažalost, već frizerski salon Glamour u Med-vedgradskoj).

Mjesto radnje znate. U pitanju nije bila subota, već ponedjeljak, a taj podatak možda ne bi bio bitan da se ne veže na atmosferu odnosno cijelu temu ove priče. Ja - posve izbezumljena od Svađe, ali jedne od onih nakon kojih vas susjedi čudno gledaju dok izvodite psa, a vi se pravite da tražite Božju česticu na cesti (da pomognete onima u CERN-u, a ne da izbjegnute njihovu osudu, naravno). Moji susjedi su divni, pa mi je jedan od njih, noseći topli kruh kući, imao potrebu utješno pokloniti pecivo i reći: „Sve će biti dobro. .“ Ma prekrasno, mislim si ja, dok čekam na svoj red jer je frizerka Ana

zaspala (na ovaj tjedan je netko bacio urok, zaključujem, čak mi ni frizura ne može proći bez problema), ne samo što poklonjeno pecivo ni čeličnom snagom volje ne bih uspjela ugurati u svoj želudac zgrčen od sinoćnjih prijatni prekidom (on se u jednom trenu bacao kroz prozor, a ja sam plakala bosa na stepenicama zgrade, tako to biva kad dvoje glumaca žive zajedno), već me moj mili komšija pokušao utješiti imenom konkurentne sapunice, što je zaista posljednje što sam htjela čuti tog jutra. . Košmar misli prekida trač u mom perifernom slušnom polju (znate ono, kad kao radite svoje, kuhate ili smišljate dijaloge za vječno rastavljeni ali ultimativni par telenovele, ali krajičkom uha provjeravate njegov telefonski razgovor koji se odvija u prostoriji do). U Glamouru tog jutra čujem sljedeće:

- Jadna ta žena. Pogledaj je. Nikada ništa nije radila, što će ona sada u tim godinama, sama, s djetetom?

Evo, priznajem pred svima, ne mogu a da ne podignem pogled. Napirlitana špicerica govori o Danijeli Dvornik, a ja već vidim svoju ruku u slow motionu kako joj lupa flisku te trga te savršeno neukusne bisere iz ušiju tako da joj se resica bolno podere do krvi.. Moj daydream prekida organizatorica Andrea koja je zove za bazen. Bezobrazna kokoš ne propusti staviti točku na „i“ na svoje mišljenje:

- Nikad mi nije bilo jasno što radi s njim, i zašto ne sređuje svoj život, umjesto da cijeli život pazi na to vječno dijete.. Neke žene stvarno znaju potratiti život!

„Ljubav, glupačo“, poželim vrištati, „jesi li ikada čula za tu kategoriju?!“ Po njezinom blaziranom smiješku i pućenju usana dok prolazi pored ogledala (da ne bi slučajno izgledala kao normalna osoba čak i kad je nitko drugi ne gleda, osim ona samu sebe), zaključujem da nije. Toliko silikona negdje mora stati, pa se centar za prave ljudske emocije odstranio, pretpostavljam. . Okej, možda su me ponijele predrasude, ali me komentar koji je izgovorila prilično povrijedio, i to osobno, iako, zapravo. . ne znam zašto. Krišom kradem Jutarnji koji je Gospođica Botox Koja Ima Mišljenje O Svemu ostavila iza sebe, te gledam u Danijelinu grimasu bola.. I shvatim zašto sam se toliko naljutila. Danijela je, kao i mnoge među nama, izabrala biti žena u sjeni.

Što je to značilo nekada? Moja baka je didu dočekivala s ručkom, savršeno manikiranim noktima, čašicom domaće rakije i frizurom na

kojoj bi joj pozavidjela i Jovanka Broz u svojim najboljim danima.

Bila je uvijek savršeno odjevena, njezina je sarma bila najukusnija, korica na piletini najhrskavija, a večeri je provodila uvijajući svom Blažu nježnu kosu tako da direktor ujutro može u Gortan krenuti s izgledom Caryja Granta, a ona potom sa svojom Miljom u Namu, u beskrajnu šetnju Maksimirom, u kupnju nove Burde iz koje će dvadeset godina kasnije vaditi krojeve za svoju modom inficiranu unuku, u nabavku mlade janjetine ili kave koja će Blažu odgovarati poslije ručka. Ali nije život uvijek bio tako dirljivo sladunjav, kao izašao iz filma o savršenim komunističkim ženama. Kako se Blaž uspinjao na društvenoj (ali i radničkoj, nije li to tada bilo isto?) ljestvici, Beba ga je pratila: u bosansku varoš Breza, u Mostar, u Kaštel Stari, stvarajući dom gdje god je trebalo, sama farbajući barake, sama zavrćući vrat puranima za Božić, sama odgajajući tvrdoglavo crvenokoso dijete koje je viđalo oca samo kad je ovaj, između širenja bratstva i jedinstva i završavanja fakulteta u tridesetima, stigao kući praćen ovacijama.

Kad su dospjeli do zagrebačke Trešnjevke, Beba je već postala ikonom stila i elegancije: ne zbog heroin chica, kao Kate Moss danas, već zbog svoje stamenosti i bezrezervne podrške mužu. Nikada glasna, nikada tužna, nikada nezadovoljna, uvijek zgodna, dotjerana, vesela, spremna za goste. Dama koja zna ispeći savršenu baklavu, ali i zamijeniti gumu na autu ako ta ista pukne kad ona i njezin sin jedinac sami krenu na izlet u Samobor. Ali isto tako, dama koja nikada u životu nije radila. Dama koja nema ni dana radnog staža. Kako i bi, pitate se, život je podredila uspjehu svog čovjeka, i odgoju djece, i ja sasvim sigurno znam (ipak se radi o mojoj najdražoj baki) da bez nje na sprovodu mog dide prije sedam godina

15

ibs@crostuf .net

ne bi bilo stotina ljudi i govora o tome kako nas je napustio jedan od najmoralnijih, napoštenijih, najradišnijih ljudi te generacije, kako ne bi bilo moga oca (ne samo biološki, naravno), takvog predivnog kakav jest, uvijek prisutnog u životima svoje supruge i djece. Moju baku svi cijene, obožavaju, i dan-danas, ponašaju se s njom kao s raritetnom figurom kojoj se treba diviti i koja dokazuje onu staru: iza svakog uspješnog muškarca stoji uspješna žena. Ali Beba nije uspješna po

današnjim kriterijima, nije ka-rijeristica, nije izdala knjigu ili potpisala modnu kolekciju, nije otvorila restoran ili bila voditeljica smjene u Nadi Dimić. Bila je uspješna žena iz sjene, uspješna zbog njega, uspješna jer je njemu to omogućila.

Sto se onda promijenilo od tada do danas? Kako se netko danas usuđuje reći za Danijelu da nikada nije radila ništa, a moju baku smatrati savršenim primjerom gospode koja drži sva četiri kuta kuće na svojim plećima? Istina je, možda Beba nije imala izbor, ali misli li ta dugokosa kokoš iz frizerskog salona zaista da bi bez Danijele Dinina genijalnost uspjela pronaći svoj put, da bi prekrasni, vječno inspirativni enfant terrible bio ono što jest da nije bilo njezine potpore, njezinog rada, njezine snage?

Jutarnji od ponedjeljka odnijela sam kući, i već tjedan dana potreseno gledam u fotografiju te divne, snažne, moćne žene koja je hrvatsku glazbu zadužila jednako kao i njezin genijalni suprug: treba imati snage u današnjem svijetu držati stranu osobi rođenoj da ostavi trag, ali istovremeno osobi preosjetljivoj na podražaje dosadnog, napornog, iscrpljujućeg, svakodnevnog života. . Treba imati snage živjeti za dvoje, boriti bitke i za sebe i za ljubav svog života, ma treba imati snage izabrati ljubav.

U Bebinoj generaciji mnogo je takvih žena, ali u Danijelinoj. . mogle bi se nabrojati na prste jedne ruke, vjerujte mi. Sebične smo, usmjerene na vlastiti uspjeh, vlastita htijenja, vlastite želje, potrebe, vlastitu afirmaciju. A Danijela nam je svima pokazala kako prava i jedina afirmacija dolazi iz beskompromisne, bezuvjetne ljubavi i odanosti. . Nikada nisam vjerovala da iza svakog uspješnog muškarca stoji uspješna žena, mislila sam da su ljudi prije svega individue koje uspiju ili ne uspiju samo i isključivo zahvaljujući vlastitim snagama. . ali čini se da me ova tužna, pretužna priča koja je prošlu nedjelju potresla Hrvatsku demantirala: ipak treba zagrepsti dublje ispod površine i nakloniti se damama u backstageu. Pritom, naravno, ne mislim samo na onaj doslovni, u kojem je, sigurna sam, Danijela često bila, već i na životnu pozadinu gdje u sjeni stoje gomile žena koje kroz život vodi vjera u ljubav i osobu koju vole. Popis je, kad se malo bolje razmisli o tome, dugačak. Johnny Cash i June Carter. Pablo Picasso i Dora Maar. Marc Chagall i Bella Rosenfeld. Danijela i Dino. Kao osoba odrasla na Dinovoj glazbi iz

devedesetih, moram reći: Danijela, hvala ti. . Nisu zvijezde samo oni koji su osvijetljeni svjetlima pozornice.

B. v. IVSI

Robin Right Penn s trbuhom do zuba šeće po supermarke-tu u Bel Airu, kupuje namirnice (pretpostavimo da kasnom večerom želi iznenaditi supruga koji tek treba doći kući s iscr-pljujućeg posla), i nalijeće na — Bivšeg. Iz kratkog razgovora saznajemo da se nisu ni čuli ni vidjeli četiri godine, da je on nestao, da se ona udala, da se on oženio, da vode posve različite živote, da jedno o drugome više ne znaju baš ništa, da je ona tik pred porodom, da su se fizički promijenili, i da će se, ako se u roku od minute ne razdvoje, poševiti na polici s bananama. Prekrasna Sean Pennova žena suznih očiju objašnjava Bivšem: „Ti si crna rupa koja me uvijek proguta, ti si nula s kojom sam se uvijek bila spremna pomnožiti, moraš se sad okrenuti i maknuti od mene, jer ću u protivnom uništiti svoj život..“, i tako dalje, viče na jadnog čovjeka, nesposobna da se okrene i ode prema odjelu sa sanitarijama. „Zašto mi ovo radiš, pita ga, zašto zbog susreta s tobom želim otići, ostaviti i svoja kolica prepuna pelena koje će mi uskoro trebati, i čovjeka kojeg volim i s kojim dijelim život, zašto?“ „Zato što smo to mi, i uvijek ćemo biti mi“, kaže Bivši. „Koliko god drugih ljudi ili djece imali u životu.“ Dok Robin plače, Bivši se spušta na koljena, ljubi njezin nabrekli trbuh te izlazi iz dućana (što se događa s njegovom robom po koju je zapravo ušao u market, teško je reći, trebalo bi pitati skriptericu filma „Devet Života“, o kojem se radi), ona gleda za njim, čekajući da uđe u auto i upali ga, a onda, kad je sigurna da ga neće uloviti, potrči za njim, spremna na sve. Pretpostavljam da se nakon te scene vraća kući i u suzama priprema brokulu, dok već drugo jutro drži oca svojeg djeteta za ruku tražeći odnjega apsolutnu sigurnost i podršku dok je vozi na dogovoreni porođaj. No, te scene nema. Posljednje što vidimo su njezina leđa na praznom parkiralištu, i tuga zbog Bivšeg koji je nestao.

16

ibs@crostuf.net

Teško mi je pretpostaviti u kojem se godišnjem dobu odvijala radnja u filmu, jer se ipak radi o Los Angelesu, ali u Zagrebu je trenutno nagla, pokvarena i podmukla jesen, a ja sam svoju depresiju prouzročenu histeričnom promjenom vremena (i priroda je poludjela, možda prolazi kroz menopauzu pa smo svjedoci njezinih valunga?)

odlučila pokušati izliječiti dekičom i videotekom Pauk. Naravno, kako to obično biva, sudbina mi je namijenila pogrešan film, pa, umjesto Angelini-nih savršenih sisa koje odolijevaju sili gravitacije dok spašava svemir, ja biram onaj najnostalgičniji, najpokvareniji, koji vas tjera da razmišljate o prošlosti. Sranje. Panično stišćem pauzu na daljinskom, i ustanem, kao, da otjeram misli - ali, opet klopka - vani je kiša, Dečko radi, svi su ili pokisli ili u rokovima ili prezaposleni.

Mit: svaku jesen žene se protiv nostalgije koju donosi ispadanje lišća bore obnavljanjem garderobe.

Istina: u novim čizmama odlazimo na tajne kave sa starim ljubavima.

Sjedim preko puta svojih prijateljica koje me optužuju da ih, otkad sam u sretnoj vezi, posve isključujem, i još gore - ne razumijem. Sve tri mi gorljivo objašnjavaju da su ponovno u kontaktu s davno ostavljenim frajerima, a kad ih pitam zašto, gledaju u mene kao da sam izdala žensku vrstu. Zato odustajem od filozofiranja o tome kako je najpametnija odluka koju sam ikada donijela bila ne osvrutati se, ali ne prestajem razmišljati o tome tjera li mnoge žene ovoga svijeta da se u trenucima samoće, oborina ili lošeg dana na poslu javljaju nekoj fiksaciji koja nije vrijedila ni kad je bila aktualna samo nesposobnost da se ubace u budućnost, ili je moguće da su neke od nas, poput Robin, zaista izgubile onog Pravog, i da možda ipak vrijedi tražiti među bivšima? Je li moguće da se ljubav poput nevjerojatno vrijedne makedonske narodne nošnje koju je Tamara pronašla među gomilom smeća na pjaci stare robe u Skopju, ponekad skriva među gomilom frajera koje su, u glupavoj potrazi za „boljim“, neke od nas brzopleto odbacile u adolescenciji kao iznošenu, dosadjelu robu? Ima li možda zaista smisla osvrutati se ili je to čisto gubljenje vremena?

Pišem javnu poruku na Facebooku: „Što je to s bivšima, cure? Zašto ih, kad god se mijenja vrijeme (ili nešto bitno u našim životima, poput bračnog statusa, stanja maternice ili mjesta prebivališta), izazvane zapravo ničim vidljivim, zovemo i molimo da nas na par sati, u nekom paralelnom svemiru za koji nitko osim najbolje prijateljice i pedikerke neće saznati, tetoše i uvjeravaju da smo još uvijek, bez obzira na bore ili djecu rođenu in the meantime, posebne? Ili, kako to kaže Bivši iz gore spomenutog filma (ako ove

godine želite izbjeći depresiju, nikako ga nemojte posuditi!): da smo to još uvijek: Mi? Želimo li od njih samo fiks vječne zaljubljenosti i mladosti, ogledalo najljepše slike sebe samih, ili neke od vas zaista vjeruju da je moguće zavidati stare rane, poševiti se na polici s bananama, i potom, bez obzira na protok vremena, živjeti sretno do kraja života?"

Inbox mi je u roku od par sati pretrpan. „Radimo to samo zato što nas oni uvijek i zauvijek vole“, odgovara Lea, , i ti to jako dobro znaš.“ „Meni samo treba malo pažnje. Ja to radim kad mi ne ide sa sadašnjim“, kaže Nika. „1 da provjerim čeka li me on još uvijek.“ Audrey mi piše: „Zato što uvijek čačkamo. Zato što smo vječno nezadovoljne.“ Sanja: „Možda zato što, duboko u sebi, ma što god da se dogodilo, mislimo da je taj Bivši - onaj pravi. Ili samo zato što još nismo našle bolje.. “ Klea kaže: „Iako ja njega ne želim, ne mogu podnijeti da ima drugu!“ Petra je iskrena: „Jer želim vjerovati da sam nekome uvijek jedina i posebna.“

Dok Plavka s repom pod guzicom šeće pokislom Svačkom (cura mrzi kišu), pitam se nije li depresija koja je zavladała gradom kad je jesen koja bi poslovično trebala biti šarena, puna slatkih dunja i varljivog sunca, udarila istovremeno s inflacijom i svjetskom krizom na burzama, kriva za premišljanja mojih prijateljica, za njihovu želju da se skrase, pa makar i s nekim od kojeg su, u potrazi za idealnim, otišle?

Dočekati zimu solo. . gadna pomisao, znam. Prošla sam to prije godinu dana. Ali dočekati zimu u dvoje, ali zapravo i dalje sam. . ajmo iskreno. Nije li to još gore? Ako nešto nije funkcioniralo prvi (ili drugi, peti i deseti put), zašto bi danas?

Dečko kaže: — Previše si isključiva. Recimo, ti ljudi u tom filmu bili su budale. Očito su velika, prava ljubav. Očito su suđeni jedno drugome. Oni jednostavno trebaju biti zajedno, bez obzira na sve.

- Ne misliš li da svaki par ima svoju šansu za ljubav, koju ili proigra ili iskoristi?

- Ljubav nije kviz na televiziji! - gleda me blijedo.

- Ma znam, ali..

17

ibs@crostuf .net

Ne znam kako da objasnim da zapravo mislim kako, ako određeni trenutak pustimo da prođe, sve ostalo postaje lijepljenje nečega što nikada više neće biti savršeno. Okej, sigurno postoje iznimke koje potvrđuju pravilo, no ne govorim to bez iskustva: nakon sto godina osvrtnja, vraćanja, ambivalentnog preispitivanja jednog te istog odnosa, morala sam zastati i upitati samu sebe: za kim se ja to zapravo osvrćem, za tim nekim ili.. sobom, kakva sam nekada bila?

Dijelim to svoje davno otkriće s Kleom, koja se slaže: „Istina je. U paklu odraslog života, ponekad je samo vidjeti starog ljubavnika, podsjetnik na sebe bez bora, bez kredita, bez bilo kakvih financijskih opterećenja, bez loše karme i još gorih šefova, na vrijeme kad smo bili opušteni, mladi, neopterećeni. .

Možda je fakat za sve kriva jesen. Ili godine. Znaš, ono. . zahladilo je, pa se sjećamo onih koji su nas najbolje grijali pod pokrivačem."

Prešutim da to smatram pristajanjem na kompromis, jer se još uvijek jasno sjećam sebe koja sam se panično bojala da sam, radi sebičnosti i razmaženosti, propustila svoju srodnu dušu negdje uz put (iako sam je zapravo pronašla tek kad sam prestala tražiti), i izbacim pokušaj šale:

- Ako ja tebi kupim neku jako toplu vestu za zimu, bi li se onda manje bojala samoće?

Iz Manga se vraćam kući, i pitam Dečka misli li da su Ro-bin Right Penn i taj koji igra Bivšeg ipak završili zajedno. . Grli me, grije, i kaže:

— Naravno da jesu. Pa zar nisi vidjela koliko se vole? Poput malog djeteta, samo kimnem i dopustim mu da me

za taj dan uvjeri u bajku da se prava ljubav ne može ni propustiti ni izgubiti.

Epitaf gospodinu Darcyju

Prijatelj me pita: „Dobro, što je to s vama ženama i gospodinom Darcvjem? On je ipak samo lik iz romana. . i to lošega!" Ne stignem uopće komentirati njegovu tipičnu kvazi ntelek-tualističku predrasudu o Jane Austen, koju muškarci poput njega, iako skriveni u toaletu čitaju romane „Tri srca"

ispale iz određenih ženskih časopisa, akvizicija njihovih ljepših polovica, rado izgovaraju naglas misleći da to pridonosi njihovom pažljivo njegovanom gardu ultimativnih macho frajera, koji, osim što zubima mogu otvoriti pivsku bocu, znaju i pravu razliku između mainstreama (Jane Austen, sav chick-lit, sve ženske serije, sve žene općenito) i alternative (Dylan Dog, Bukowski, Vatrene Dečki, svi njegovi frendovi osim onog papučara kojeg je uništila ženska pa je prestao ići na nogač utorkom, kartanje srijedom i badminton četvrtkom). Samo se blago nasmijem i komentar shvatim osobno (ipak je dear Jane preteča svih trakavica o ljubavi i međuljudskim odnosima koji se tek nakon tisuću peripetija s kojima bi se zadovoljio i pravi antički junak, razrješuju, naravno i hvala Bogu, pozitivno). No, Prijatelj je tvrdoglav, pa nastavlja.

- Uštogljen je i starmao, pod broj jedan. Dosadan, naporan, rigidan, nema prijatelja. Djeluje kao da mu je najbolja prijateljica njegova vlastita majka, ujedno i jedina žena koja bi ga u realnosti mogla voljeti! -

nabraja. Odmah shvaćam o čemu se radi.

- Zapravo mi se želiš potužiti, jel'? Draga te natjerala gledati „Ponos i predrasude" za vrijeme utakmice?

Jedva je dočekaao.

- Po sto prvi put! Uvijek kad nešto zeznem, da se ne izrazim plastičnije, na repertoaru su, uz obavezno maženje i nježnost, romantične komedije. I nekako uvijek završimo ili na tom dosadnjakoviću u smiješnom kostimu ili na Bridget Jones i onim njezinim gaćama. . a ja stvarno ne znam što mi je gore, kunem ti se! - objašnjava mi žustro, nadajući se da ću mu objasniti vječnu tajnu ženskog uma: zašto volimo gledati filmove u kojima su glavni junaci oni koje dečki poput mog Prijatelja nazivaju pederčinama, a mi savršenim materijalom za brak i daljnju reprodukciju?

- Zato što su kavaliri, Prijatelju - odgovaram ja. Ne stiže reagirati. Pridružuje nam se njegova draga, ljutita kao pas. Prijatelj odmah skače ne bi li joj pridržao torbu s kompjuterom, a ja, sudeći po njegovom pokušaju lošeg ulizivanja, shvaćam da je nešto zapravo prilično zeznuo.

- Ajde, pusti, majke ti! - kaže ona nakon što mu ispadne cijeli sadržaj (uključujući tampone, toplomjer, tri labella različitih brendova, neotvorena putna bočica šampona, dva novčanika, rukavice za vožnju, 18

ibs@crostuf .net

slastice za psa, diktafon, punjač za mobitel i anđeoske kartice) - Najgore mi je kad mi pomažeš, kunem se.. Onda znam da će sve sigurno otići kvra-gu...

- A stoje tebi opet? - pita Prijatelj.

- Taksist. Zamolila sam ga da mi izađe po cigarete jer je temperatura pala na nulu, a i sami vidite kako sam obučena. .

- Lijepo sam ti rekao daje zahladilo. .

Draga ga samo osine pogledom. Prijatelj svoj spusti. Ona nastavi nervozno.

- Dobro, pa zar su džentlmeni stvarno izumrli? Čovječe, zašto se nisam rodila u vrijeme gospodina Darcyja?!

Prijatelj i ja samo izmijenimo znakovite poglede.

Na putu kući, razmišljam o tome zašto je pridržavanje vrata, kaputa i teških stvari postalo prošlost, i zašto je zaista sve teže pronaći pripadnika muške vrste koji će barem malo podsjećati na Rhetta Butlera (govorim o onom dijelu u filmu prije no što je Scarlett pretjerala u svojoj razmaženosti, dakle, prije onog legendarnog: „Frankly, my dear. ."). Isprva se zamaram mišlju da smo za sve krive mi same i naša histerična borba za ravnopravnošću. . Zastanem na Svački, gledajući u dječaka koji pišajući radi cijelo jezero (nevjerojatno je kako su muškarci, čak i u formi kipa, izuzetno moćni, možete li zamisliti kip žene koja piša postavljen kao fontana usred nekog zagrebačkog trga?). Sjećam se kako mi je jedan poslovni suradnik rekao: „Same ste htjele istu odgovornost i istu plaću, da vas ne bismo još i tješili samo zato što vam ponekad rade jajnici.. " Možda smo ih zaplašile, pojavile se kao konkurencija, izašle iz krzna i preuskih haljina koje su onemogućavale brzo kretanje i rad, te kao

takve prestale biti životinjice koje treba tetošiti, te postale ozbiljna prijetnja njihovoj superiornosti, uspjehu, moći? Jednom mi je jedna bivša prijateljica, nakon što je napisala desetak kartica i sedam puta previla svog sina, te skuhalo večeru, rekla:

- Danas sam mu sve objasnila, kad je došao kući. Objasnila sam mu i da ja radim, iako sam doma, za kompjuterom, i da mora malo paziti na mene. Mislim da je shvatio.

- I? Što je onda bilo?

- Onda sam ja okupala maloga, a on je otišao malo razmišljati o tome u drugu sobu, kužiš, da ga buka ne smeta.

Tada smo se smijale, ali to je bio ono što u književnosti zovu smijeh kroz suze, odnosno, smijeh iz nemoći. Shvaćam da ipak nije problem u nama. Ne tražimo puno. Petra žudi za cvijećem kao iznenađenjem nakon cijelog dana snimanja. Moja majka za ručkom koji će je samo jednom dočekati spreman, za stolom. Jana za frajerom koji joj neće reći da će joj on platiti pola bunde kao poklon za rođendan. Ja za tim da se nešto karmički jako ružno dogodi svoj navodnoj gospodi koja se vole prepucavati preko novina. Sjedam na klupicu, i, dok se Plavka skriva iza Arona u strahu od novopridošle kujice u parku (kod njih je sve tako prokleta jednostavno i prirodno), pokušavam shvatiti zašto nas muškarci manje vole i cijene nego oni u 19. stoljeću, kad mi odjednom padne na pamet nevjerojatna misao: možda je Jane Austen lagala? Možda su likovi poput gospodina Knightleyja iz divne priče

„Emma“ samo njezin wishful thinking? Što ako nas je Jane zeznula, što ako su i tada žene pristajale na ništa više od površne ugladenosti koja je bila određena vremenom? Što ako su svi ti „pravi muškarci“ o kojima mi sanjamo, oni koji će na sam znak uvrede upućene nama bacati rukavicu u lice, oni koji će kleknuti i zaprositi te tako da se zaista iznenadiš, a ne da glumiš iznenađenje, oni koji će nas, kad plačemo, zagrliti zagrljajem koji neće nestati kad ekipa pozove na pivo u kvart, oni koji će, kad se dogodi neželjena trudnoća, donijeti odluku s tobom, oni koji će nazvati Taksi Zagreb i potužiti se jer vas je netko uvrijedio, koji će, poput Krste Ratkaja, potajno platiti visok račun za liječenje vašeg oca u skupim toplicama, i to zauvijek prešutjeti, koji će nas na rukama poput Richarda Gere-a iznijeti iz tvornice (uz taktove pjesme „Up where we belong“, naravno), ili

ostaviti napojnicu od milijun dolara, ili, možda samo biti pristojan, ljubazan i fin prema nama.. što ako su oni samo izmišljotina genijalnog ženskog uma? Kaže G.: „Jane Austen i Walt Disney trebali bi dobiti posebnu nagradu za poticanje razvoja Xanaxa i Prozaca. Ili bi njihovim nasljednicima trebalo slati račune za psihoterapiju, kad su nas već zeznuli, neka plate.. " Dobro, zar je moguće da su zaista ultimativni frajeri samo proizvod Janeine davne fantazije? (Nataša me podsjeća: „A što misliš, zašto je 19

ibs@crostuf .net

danas ultimativni frajer šepavi tabletoman? Napokon smo odustale i prihvatile realnost. .") Odbijam vjerovati, ali već polako i ja sumnjam. Postoje li kavaliri uopće? Pritom ne mislim na muškarce koji znaju pridržati stolac, natočiti vino, obući se u skupom dućanu i naručiti espresso na pet stranih jezika, već na prave, suštinske, iskrene frajere, hrabre poput strip junaka. .

Moja prijateljica kaže:

- Nemoj me krivo shvatiti, ali trik je u mami.
- Uvijek je trik u mami - kažem ja.
- Ma zapravo, trik je u nepostojanju oca. .

Nastavlja s teorijom o tome kako su real-life vitezovi uvijek i isključivo proizvodi samohranih majčinstva. Priznajem da mi ta teorija zvuči prilično rasistički, ali me natjera na razmišljanje.

- Vjeruj mi. Cijeli su život gledali majku kako se muči i bori za njih. Takvi frajeri duplo više cijene sve što žena mora proći, ranije su bili stavljeni u model muškarca u obitelji, jednostavno su morali preuzeti odgovornost, a, osim toga, ako ništa drugo, sigurno su naučili baciti smeće i pospremiti stan bez da im se to mora posebno govoriti. Da ne govorim o tome kako su se već od ranih dana vježbali u kupovanju poklona!

- A tvoj Vedran? - pomalo zbunjeno pitam.

- Ah, njegovi su sto godina zajedno. Njemu nema pomoći - odmahne rukom.

Nesretna palim kompjuter, te uočim dvadesetak poruka podrške (u vezi sa slučajem ničim izazvanog vrijeđanja), mnogima se nasmijem, a zatim primijetim nešto prilično čudno. Sve potpisane su - žene.

Odjednom shvatim. Tko je bio uz Prijateljicu kad je saznala za vanmateričnu trudnoću? Ja. Tko je spavao uz mene svaki put kad su

me razvlačili po žutilu? Petra. Tko je Petri kupio kuhinju za novi stan, kad je ostala dekin-tirana? Ja. Tko me sakrio kad sam se izbezumljena i zauvijek ranjena vratila iz Milana, sa željom da nestanem na nekoliko dana tako da me nitko ne može pronaći? Tamara. Tko mi je pomogao kad sam dizala kredit za stan? Marija.. Tko je sjeo u auto i proputovao 600 kilometara kad je Eva saznala da je muž vara, samo daje izvuče iz depresije? Ja. Polako mi se grč nevjerice koji me pratio cijeli današnji dan razvlači u osmijeh, i shvaćam — ipak postoje vitezovi, samo su malo nježniji nego što su ih stoljećima prikazivali. Odjednom dobivam Petrinu poruku iz kina: „Već deset minuta ridam na scenu kad Samantha hrani Carrie juhom. . Volim te." I shvatim: u današnje vrijeme, rukavice i nose i bacaju većinom moje prijateljice. .

Bolja polovica

Prva me nazvala Petra, uplakana i zgrožena, s ultimativnim izljevom ljubavi koju dvije prijateljice mogu razmijeniti: riječima „Volim te“ (ne znam kako bi 'Oš me jebat' funkcioniralo u ovom kontekstu, Dado).

Nekoliko trenutaka prije njezinog poziva saznala sam o čemu se radi (zajednička kolegica s klase na nevjerojatno okrutan način izgubila je jednu od najboljih prijateljica), pa sam i sama bila u suzama, ganuta, ne samo zbog suosjećanja, već i bolne spoznaje koliko je sve u životu relativno, krhko, nepredvidljivo. Zar je zaista moguće u treptaju oka izgubiti nekoga na čije postojanje bez razmišljanja polažeš pravo? Zar je moguće da ti netko — samo tako - oduzme, ukrade, otme, najhitniju osobu na svijetu?! Petra i ja smo dugo šutjele, a ta tišina preko žice možda je najintenzivniji zagrljaj koji smo ikada izmijenile.

Nažalost, prava istina je da, dok nikada nisam imala problema s izražavanjem ljubavi Dečku i primanjem iste (to pogotovo ne), s Petrama, Tamarom, Martinom i Tinom uvijek sam, iz nepoznatih razloga, prakticirala onaj tip ljubavi kojem su u ljubavnim vezama možda skloniji muškarci: uzimamo se zdravo za gotovo. Što u praksi znači da bez razmišljanja računamo jedna na drugu a druga na treću, ne bezobrazno i bahato, dapače, već frivolno ženski. Jedna smo uz drugu u teškim trenucima, naravno, ali vrlo lako zaboravljamo javiti se danima čim se, recimo, friško zaljubimo. Dopušteno nam je zeznuti dogovore na način koji nikada (ni pod razno!) ne

bismo oprostile svojim boljim polovicama (SMS poruka pet minuta prije, isprike tipa: ne da mi se, vani pada kiša, ide mi na živce tvoj dečko, ležim pred telkom i ne želim se pomaknuti cijelu večer). Naši su odnosi posve lišeni ljubomore, zavisti, posesivnosti, osuđivanja. Na određeni način, čak i osjećaja 20

ibs@crostuf.net

odgovornosti: kao što ja znam da će mi Petra biti kuma iako vjenčanje nikada nisam planirala (njezin me raspored uopće ne zanima, ona jednostavno mora biti na raspolaganju svaki put kad ja padnem u ljubavnu ekstazu), tako i ona zna da se jedino na nju neću naljutiti kad nazove u dva ujutro, pijana, i pita kako ono ide melodija

američke himne. Zbog hitne kupnje pelena za Tamarino dijete (uzmite u obzir da Tamara pada u afan kad se broj pelena spusti ispod deset) uvijek ću prekinuti pisanje volim te-ne volim te-imam tumor na mozgu dijaloga (ne, nitko u „Zakonu Ljubavi“ neće imati tumor na mozgu, bez brige, ne pada mi na pamet odati identitet smrtonosne bolesti s kojom smo se ove godine poslužili). Tina živi u susjednoj državi, koja je možda malena, ali je svejedno udaljena dobrih par sati vožnje, no obje ćemo u krizama uvijek je jedna od druge očekivati da se možemo useliti u životni prostor i raspored one druge, bez obzira na muškarce, djecu, poslovne partnere i/ili kućne ljubimce koji obitavaju u njima. Ženska prijateljstva su jednostavno po defaultu takva, slobodna zona za uzgajanje narcističnih poremećaja i demonstracije sebičnosti, iz jednostavnog razloga što kad jednom „klikneš“ s prijateljicom, kad se prvi put zapiješ s njom, kad ti prvi put drži čelo iznad WC-školjke i istovremeno priznaje aferu sa zajedničkim šefom ili vezu s oženjenim ili smrtnu zaljubljenost u očevog prijatelja ili minus na kartici star šest godina koji je rezultirao ovrhom („Ali tada sam prebolijevala onog kretena, asistenta sa faksa!“ objašnjava ona žustro, a vi kimate s razumijevanjem dok iz sebe izbacujete višak alkohola i zahvaljujete Bogu što postoji netko tko vam pridrži kosu, ipak ste pljunuli 200 kuna kod frizera jutros), jednom kad shvatiš da dijelite jednak stav ili iskustvo s muškarcima (što je, budimo iskrene, ako izuzmemo prijateljstva iz djetinjstva, najčešći razlog za započinjanje životno bitnog odnosa među ženama), jednom kad počnemo voljeti drugu žensku osobu, nikada se više ne bojimo da ćemo je izgubiti. Nema straha da neće nazvati, da će nas zamijeniti, privučena razvijenijim prsnim košem neke druge pripadnice ljepšeg spola ili da će zaboraviti naš rođendan, omiljenu pjesmu, da će nas izdati, prevariti ili povrijediti. Znamo da će uvijek biti tu, čak i ako joj useremo novu haljinu koju nikada nije obukla, čak i ako nam pobjegne mačka koju smo trebale nahraniti, da, ona će svejedno biti tu, spremna na martini, beskrajno citiranje „Seksa i grada“, beskrajno razumijevanje, beskrajnu ljubav. . Osim ako. .

E, da. S obzirom da ne živimo film već hrvatsku realnost, postoji, očito, ono okrutno, neizbježno, „osim ako“. Da, osim ako se ne dogodi nešto sumanuto, suludo, nešto što ne možemo zamisliti ni u

najluđim snovima. . Osim ako ne ostanemo bez nje, ne zato što joj je napokon dosadilo kupovati nam cigarete jer ih mi nikada nemamo ili zato što se konačno naljutila zbog našeg poslovičnog kašnjenja na dogovore.. već zato što je i najbolja prijateljica, htjeli se mi s tim suočiti ili ne, ljudsko biće koje nam život ili, konkretnije rečeno, perverzni sklop životnih okolnosti koje su imune na vašu bezgraničnu ljubav, mogu oduzeti u jednom treptaju oka.

„Ne znam kako je moguće da se Zemlja dalje okreće“, rekla je Danica kad je preživjela automobilsku nesreću u kojoj je Božena izgubila život. Jelena mi je danas rekla: „Cijelo vrijeme mislim da će me nazvati i reći: 'Kokoške, jesam vas zeznula.. '“, a ja sam sigurna da to Danica misli i danas, da u Van Goghovim slikama vidi Boženin osmijeh, a u položaju oblaka čita Boženine savjete što da odjene, s kim da izađe, kako da se postavi. . I tako mora biti. Jer, jedno je sigurno: život je moguć bez frajera, ali bez najbolje prijateljice. . nikako.

Stoje to u ženskom prijateljstvu što ga čini tako posebnim? Bezuvjetnost, potpuna predaja. Sve ono što vječno (i najčešće bezuspješno) tražimo u svojim vezama, zapravo već imamo u najboljim prijateljicama. Nisu li to osobe koje će stati uz nas i kad smo krive, okrutne, kad varamo i muljamo?

One koje će se do krvi boriti za nas (dok većina frajera nažalost samo zamišlja da su kauboји pred TV-om)? Nisu li one zapravo jedine sigurne konstante u našim životima, jedine osobe koje će nas, uz roditelje, voljeti beskrajno čak i kad smo nervozne, grube, ružne, nesigurne, nesretne? Zaključujem daje Petra sasvim sigurno znala više o mojim seksualnim potrebama i fantazijama od nekih mojih frajera, da Tamara sa mnom dijeli strahove vezane uz svoje dijete zbog kojih njezin muž već odavno prevrće očima, zaključujem da su najbolje prijateljice u isto vrijeme i najveće ljubavi, i najbolji terapeuti, i najtočniji kritičari.

Dok brojim godine provedene uz svoje cure, shvaćam da sam odrasla uz njih, da me poznaju i bez love i pri lovi, i uspješnu i bez posla, i prevarenu i varalicu, i zaljubljenу i nesretnu. Petra rentgenskim pogledom vidi moju dušu, i najčešće zna što mislim prije no što to izgovorim, ponekad čak i prije no što 21

ibs@crostuf .net

to sama shvatim. One su svjedokinje nas samih, u dobru i u zlu, bez vjenčanog prstena, ali, zapravo, s jednako bitnim zavjetima. Jer, ponekad nas razdvoji život, muškarci, selidbe, gradovi, ali, što više razmišljam o tome shvaćam da je žensko prijateljstvo jedna od onih spona koje se nikada ne mogu uništiti: jednom kad ste nekoga nazvali „najboljom prijateljicom“ i voljeli na taj način, zauvijek je otisnuta u vama, za razliku od svih bivših muškaraca koji nestaju brzinom svjetlosti. Badema (moja najbolja prija s fakulteta, koja je sama birala pseudonim, što ćete, žena voli bosansku kinematografiju) je prije dva tjedna sjela na moj kauč, slomljena i nesretna, i četiri godine nakon našeg rastanka krenula u priču za vrijeme koje sam joj ja završavala rečenice, kao da nije prošao nijedan dan. . Prijateljstvo koje nismo njegovale bilo je živo, posebno, jedinstveno i prekrasno, a povjerenje netaknuto. Ono je živjelo u nama svih tih godina i dok me tražila da joj dam najhitniji savjet u životu, shvatila sam zašto su naše najbolje prijateljice zapravo naše najljepše i najstabilnije ljubavne priče: to je jedini odnos u kojem ljubav ne nestaje samo zato što se ne viđamo.

Krik

Moja profesorica voljela je nakon sata zapaliti cigaretu sa mnom na terasi i pričati o frajerima. Priča o prekidu stoidru-gom išla je otprilike ovako:

„. i onda smo, nakon što je pola stana bilo porazbijano, zaključili da tako dalje stvarno ne ide. Spakirala sam kofere, u suzama i bijesu, i spustila se do auta. .Okej, on mi je pomogao, kužiš, bila je zima, imala sam dosta stvari! I, tako, kužiš, ja ridam, ono, dijelimo pse, meni kujica mješanka, njemu bahati terijer, dijelimo stvari iz špajze, meni maslinovo, njemu svinjska mast, ja mu, dok on trpa torbe u gepek, kroz suze govorim: nikada me nisi volio, đubre jedno. . I onda vidimo, čovječe, moje starce! Koji su baš tu večer odlučili svratiti na piće nakon kazališta, jer mi živimo u blizini!" (Slijedi kratka pauza, dim cigarete i moje pitanje što su napravili, upućeno kroz smijeh, jer mislim da odgovor znam.) , A kaj misliš, kaj smo napravili?! Panično se pogledali i pravili da smo baš krenuli u videoteku, čovječe! Mislim, ta svađa je bila ozbiljna, ali ne baš sad toliko da zabrinjavamo rodbinu. . Više ono, da se malo ispucamo. Moraš me shvatiti, to je bilo vrijeme prije nego što je psihoanaliza postala moderna.. "

Profesorica mi je zapravo odgovarala na pitanje kako održava svoj dugotrajan brak živim i uspješnim.

Izvana, ona i suprug bili su savršen par. Zaljubljeni nakon sto godina, strastveni, pažljivi jedno prema drugom. . Ona je još uvijek, deset godina kasnije, bolovala od bolesti koja friško zaljubljene lupa na samom početku hodanja (znate ono, kad vas svaka stvar podsjeća na nju ili njega, i to jednostavno moorate podijeliti s izbezumljenim sugovornicima), ali koja se u većini slučajeva može izliječiti zajedničkim životom, nervozom koju stvaraju nepodnošljive navike vašeg partnera, srećom kad vaš životni prostor za vrijeme njegovog poslovnog puta opet na kratko postaje samo vaš, itd. On je svaki dan dolazio pred faks po nju. Držali su se za ruke. Grlili. Putovali. On se tukao za nju. Ona je govorila

„moj muž" s neskrivenim ponosom, a ja sam od najranijih dana bila puna empatije za ženske probleme i puna želje i volje da satima slušam o tuđim vezama, pokušavajući shvatiti drugu stranu, naravno, pa sam bila idealno tlo za dijeljenje tajni koje se ne govore svima, posebno ne svojim studenticama.

Godine studiranja su prošle, ja se i dalje trudim skužiti frajere, a ove se duhovite priče nisam sjetila dugo, dugo. . sve dok jedno moje, naoko bezazleno, priznanje o tome kako se znam posvađati s Njim nije izazvalo buru zabrinutih pitanja (Kako ste zločesti! ISKRENO zabrinutih, naravno!) o budućnosti naše veze. Isprva sam mislila da se radi o posljednicama sezone kiselih krastavaca (ili, kako bi moj mili otac rekao: dokon pop i jariće krsti), ali onda su počele stizati poruke pravih prijateljica, ponude da se skrasim kod njih, citiram, „dok se ne snađem“, bračne ponude nepoznatih, i tiha pitanja prodavačica u dućanu tehničke opreme: „Jeste li dobro, sad kad ste sami?“ Ne, pomislih, posve sam poludjela od tuge. Zar ne vidite da si kupujem brijaći aparat pogodan i za vrlo guste brade? Čim dođem u stan, ovako sama i ostavljena, njime ću si prerezati vene..

22

ibs@crostuf .net

Zar se nitko osim mene u ovoj državi ne svađa, pitala sam se nakon cijelog dana objašnjavanja. Na svu sreću, postoji internet, pa me u inboxu dočekala hrpetina odgovora u stilu: „0 čemu ti pričaš? Baš smo se poklali oko večere! Došla sam doma nakon dvanaest sati trčanja u visokim petama, a on me obavijestio daje gladan već satima. .“, zatim „Ja, svakako, ti si jedina. Pitam se samo od koga si to naučila. Pa zar ne znaš da svi vi samo ponavljate modele koje ste promatrali odrastajući? Voli te tvoja mama. PS. Sutra je sarma, hoćeš da ti tata donese?“. . Shvaćam da se možda ipak radi o klasičnom licemjerju: doma ćemo se pičkarati, ali naglas to nikada nećemo priznati, da održimo sliku predivne atomske obitelji: svi nasmijani i vedri, puni razumijevanja i brige o drugima i njihovom boljitku i mišljenju, djeca plave kose trčkaraju po na milimetar savršeno pokošenoj travi, majka stavlja ručak na vrtnu garnituru za sjedenje, otac ju gladi po zapešću. . dok je prava istina da joj je zapešće posljednji put primio tako da je idućih desetak dana skrivala ruke od neželjenih pogleda, djeca ju vrijeđaju jednako kao i on, preziru njezinu hranu, a vrtna garnitura je posuđena od susjeda jer je suprug lovu pripremljenu za istu potrošio u kladionici. No, ona će svejedno u ruke uzeti ženski časopis i reći: priznala je da se svađa. . Prekid, definitivno. Od početka sam znala da nisu jedno za drugo!

Kaj se ti nerviraš, ženo?! Pa nisi Japanka, naravno da izražavaš svoje neslaganje! Osim toga, nismo li se za to pravo borile stoljećima?! - pita me Lea, i ja se slažem. Naravno da su najsumnjivije one koji tvrde da je kod njih uvijek sve u redu, one koji baš nikada nisu razbile mobitel o zid, one koje nikada nisu završile plaćući na pločicama kupaonice, misleći da zaslužuju više razumijevanja i više ljubavi, te su ili zaista lišene ženama darovanog viška emotivnosti, ili su, što u Hrvatskoj ne bi bilo šokantno, od malih nogu naučene da zatomiavaju svoje potrebe.. Hm, kad malo bolje razmislim, takve su i najopasnije.

Odjednom se zapitam koliki je broj muškaraca ubijenih od strane svojih elegantno tihih supruga u Japanu? Možda je u porastu? Ne bih se čudila, s obzirom da Amelie Nothomb tvrdi da se tamo žene i dan danas trude ne proizvoditi zvukove čak i kad piske.. Pa, točno tako, kaže Lea. Mi se barem ispucamo. To ti je ono, znaš. .pas koji laje ne grize.

Ja sam ovakva jer su mi roditelji kao djetetu dali prostora da na glas izražavam svoje želje i potrebe!-

kažem tu večer ponosno Dečku. Kužiš, moje suprostavljanje tebi zapravo je rezultat dobro odrađenog, zdravog odgoja!

Odlično, kaže Dečko. Podsjeti me da se zahvalim tvom ocu na idućem ručku. Sasim sigurno će biti oduševljen što svu krivicu zbog svog kratkog fitilja prebacuješ na njega. I sasvim će se sigurno složiti sa mnom, nastavlja On, draga moja, da se možeš vaditi na njih koliko god hoćeš. .ali daje to pitanje samo i isključivo tvog karaktera.

Hm. Činjenično stanje je da se svi svađamo, ali, isto tako, da se neke od nas svađaju malo. .više, da blago kažemo. Zašto to činimo? Ja priznajem da ponekad pretjeram, kaže Paloma. Nekidan sam se, kad me odgurnuo nakon što sam ga satima pilala oko par piva previše, pravila da me ozlijedio. .čak sam i slikala ruku mobitelom, tvrdeći mu da ću to pokazati Babama! Ali ja takve stvari radim kad više ne znam kako da ga natjeram da me čuje.. posramljeno priznaje. Dok su moja profesorica i njezin muž, očito, pronašli savršenu količinu drame koja će zadovoljavati i jednog i drugog, te im na svakodnevnoj osnovi služiti kao vreća za boks, odnosno izbacivanje stresa ili nezadovoljstva koje bi se u protivnom nakupljalo i možda stvorilo ozbiljan problem, Paloma je ipak otišla

predaleko, a ja ne mogu da se ne zapitam gdje je zapravo granica? Istina, ima svađa koje su zapravo lijek, afekata kroz koje izgovorimo stvari koje mislimo, ali nas pristojnost ili sram sprječava da u svakodnevnoj komunikaciji to izbacimo iz sebe, postoje glasne rasprave koje spašavaju veze, i rijetko je dobro trpiti sve pod tepih i gutati nepravdu. Ali ima i onih, dobro ih znam, koje ostavljaju rane, dugo, možda zauvijek, možda nepopravljivo. Postoje odlasci koje fingiramo, postoje divlji trenuci kad životni partneri postaju i partneri u drami, kad, kao u priči moje profesorice, dvoje ljudi pakira kofere, a da oboje znaju da se selidba nikada neće dogoditi. Nikada neću zaboraviti kad je Dečko bacao svoje stvari u smeće da bi se pola sata kasnije oboje zavlčili u kantu pokušavajući preduhitriti kamion čistoće (činio se brži nego ikada). No, gdje je ta granica kada igra postaje preozbilj-na, kada na kocku ne stavljamo samo dobar ugled kod susjeda već i našu vezu? I zašto to uopće radimo?

Egzibicionizam? Želja za avanturom, uzbuđenjem, životom kao iz filmova? Ponekad mazohizam, ponekad sadizam, ponekad želja za buđenjem pomalo zaspalih osjećaja, strasti, ponekad želja za 23

ibs@crostuf .net

divljim seksom (čemu da lažemo, svi volimo na ekranu vidjeti ljubavne parove koji iz tučnjave i mržnje prelaze u ekstazu, a seks pomirenja najslađi je). Na Akademiji su nas učili kako da opustimo tijelo tako da su nas tjerali da što više odemo u grč, u potpunu suprotnost opuštenosti. Što se mene tiče, vičem kad želim da me se čuje, kad sam tužna, ljuta i potrebita. Neke prijateljice kažu da tako vježbaju svoju sposobnost za ekstremne osjećaje, kojima nema mjesta u sva-kodnevicima. Sve se slažemo: da, svađamo se, jer razmišljamo, jer se volimo, jer samo naglas izrečena istina može spasiti vezu ili brak. I mislim da pravi problem može nastati tek kad žena zašuti, kad zaključi da više nema smisla objašnjavati, kad odustane, povuče se u sebe, nestane. Osim toga, moramo priznati, ponekad zaista samo želimo doći do faze mirenja, tada je najljepše..

Oče, oprosti im jer ne znaju što čine

U Željkinom životu postoje Tihomir i Tifomir. Fizički vrlo slični (da ne kažem identični), karakterno su dijametralno suprotni, pa se čini da Željka ima idealan ljubavni život: kad želi empatizirati s frendicama, ona hoda s Tihomirom, emotivnim invalidom prve kategorije, koji u

trideset i šestoj ne misli da bi oni trebali živjeti zajedno jer je to ipak preozbiljan korak, koji vikende provodi ločući pa povraćajući, koji je vara pred očima zajedničkog društva za Novu godinu. Ali, u Željkinom životu postoji i kvaka na koju se može nasloniti kad stvarno zagusti, kvaka koja otvara vrata koja vode prema idealnoj ljubavnoj priči, a to je Tifomir. Pristojan koliko treba, a jednako toliko i nepristojan (šarmirat će njezinu majku do iznemoglosti dok Željki ispod stola stavlja ruku na unutrašnju stranu bedra), duhovit tako da je boli trbuh, ali nikada toliko da je zaboli srce (uvijek se smije s njom, nikada njoj), Tifomir voli romantične filmove i sretne završetke. Opatija za njega nije samo mjesto gdje može ismijavati penziće, već i gradić u kojem njegova djevojka može uživati u dva dana masaže i tartufa. Seks za njega nije loša kopija stolice iz Slivera, već igra u kojoj je on spreman prihvatiti i Željkina pravila. Zeljka mi priznaje da Tifomir ima dvije mane: jedna, činjenica da postoji samo uz opasne doze opijata i/ili alkohola, a druga da bez Tihomira, on, nažalost - NE postoji. Najradije bih joj rekla kako treba zaboraviti i na svog dečka i na njegov izmišljeni alter ego, jer

je Tifomira moguće pronaći u stvarnom svijetu, no istina je da nisam baš toliko sigurna u tu teoriju, pa šutim i smijem se.

Godinama sam mislila da smo Petra i ja krive za sintagmu „emotivni invalid“, te da smo, zbog naših ranih loših iskustava zapravo nepravedno zablatile muški rod. Nikada se nisam ni trudila sakriti to da sam nepovratna utopistica kad je o ljubavi riječ i da vjerujem Aristofanu, koji je tvrdio da smo svi zapravo rođeni kao jedinstvena muško-ženska bića, no, eto, kao takvi, bili smo (ovo je sad moja slobodna interpretacija) presavršeni pa su nas se Bogovi prepali i prepolovili, te, kao, od tada svi mi lutamo svijetom tražeći idealnu polovicu. Kaže Aristofan: otud je bračna sreća toliko rijetka, i otud toliko neostvarene čežnje u svijetu.

E, sad, ovako. Kad sam pripremala ispite i čitala stare Grke, onda me oduševljavao taj začetnik nečega što se danas nažalost pretvorilo u loše ljubice i trakavice (znam da čovjek ne bi smio gristi ruku koja ga hrani ili nešto slično, ali ne mogu si pomoći da ponekad ne pomislim kako svi mi recikliramo Antiku).

Danas bih rado sjela i malo prodiskutirala s njim. Neostvarena čežnja? Pa to je još dobro! Nažalost, moje prijateljice muče

neostvareni odnosi, nerealizirana ljubav, ali ne izvan veze, već u vezi, a to je najtragičnije od svega.

Ovaj tjedan je bio tjedan rastava, prekida, svađa, tuge. Moje su se prijateljice borile za kauč toliko često da se Dečko u jednom trenutku našalio i rekao: „1 da se želimo posvađati, onemogućeni smo. Ja sam jednostavno prisiljen dijeliti postelju s tobom.“ Kako je majka priroda uspjela uzgojiti toliko Hrvata s deficitnim osjećajem za empatiju, to mi nikada neće biti jasno. Sa žaljenjem shvaćam da je Petra ipak u pravu kad kaže: „Što je nekom jako puno, drugom je sigurno premalo.“ Nakon što sam se godinama trudila objasniti ljubav, ja sam odustala, i nestala. Danas promatram sa strane kako se moje cure još uvijek bore. Pitam se što bi Aristofan rekao na jedan od mojih sljedećih primjera.

Margarita ulazi u dnevnu sobu nakon kuhanja poriluka. On leži na dvosjedu, gledajući recimo

„Nedjeljom u dva“, ona se ne usuđuje ometati ga, već mu kao paušalno, pokretom ruke, dodirujući mu 24

ibs@crostuf .net

noge, daje do znanja da je i ona umorna od tjedna, prisutna u sobi, željna odmora. On ne reagira, možda se i izdere ako ga zaškaklja, a Margarita ostatak dana provede na neudobnom stolcu do njega i priča mi: „Tako je, sjećam se, moja baka sjedila. Za dida je bila sofa, za nju tvrdi stolac. Nikada nisam mislila da ću doći do toga.“ Margarita je u četiri godine veze dobila dva poklona, jer on nije formalist.

Prevarena je jednom, koliko zna. Barbara je u godinu dana veze jednom čula „Volim te“, i to kad se on napio. Satima je stajala kraj njega na šanku čekajući da joj se obrati. Šankovi su općenito opasni, mislim da je to jedno od mjesta na kojem je najlakše prepoznati Emotivnog Invalida: dajte mu alkohol (takvima uvijek treba podizač, ali ne za energiju, već za ego) i nekog frenda, po mogućnosti manje zgodnog od njega (E.I. vole da im se dive). Šank se dogodio i meni - moj bivši frajer me ignorirao i pričao sa svojim dečkima, da bi me kasnije još i optužio da sam koketirala s kolegom koji me častio pićem. Valjda sam trebala samo stajati sa strane i čekati njegov milostivi pogled, koji bi se samo možda dogodio prije no što bih ja umrla od samoće i žeđi. Dogodio se i Margiti, koja je na promociji

zajedničkog projekta cijelu večer pogledom tražila svog muškarca koji je, umjesto s njom, uspjeh odlučio proslaviti s konobarom miješajući koktele, a kad ga je došla zagrliti, rekao joj je da mu smeta. Ima još lakmus papira, ako se pitate, recimo - Zamjenice. Oni koji kao posvojne preferiraju „moje“ i „tvoje“, vrlo lako će vam s vremenom servirati ljubomorne ispade, laži i prevare, muljažu s lovom, nedostatak seksualnog zadovoljenja, nedostatak manira, nedostatak poštovanja, sve u svemu - nedostatak ljubavi. Uzmimo Lovu. Emotivni Kripl uvijek će plaćati pola računa i brojati svoja jaja, čak i ako počnete živjeti zajedno.

Večeru na koju će vas odvesti spominjat će idućih godinu dana. Sljedeću godišnjicu ćete slaviti uz pokvarenu piletinu i kuknjavu o računima. Poklone ćete nakon veze zaista moći izbrojati na prste jedne ruke. Zatim: Mobitel. Kripl će uvijek skrivati display, kao slučajno, a još slučajnije ga nositi u WC dok piša. Onda: Prijatelji. Nema tog Kripla koji neće ispred vas staviti frendove, jedrenje, bend ili badminton. A onda, na kraju: Seks. Ti se većinom ne mogu spojiti ni sami sa sobom, a kamoli s nama. I sve ih je više. Gdje god da pogledam, muškarci se hvale svojom bezosjećaj-nošću. Danas mi je kolega ponosno rekao: nemoj pitati mene može li taj pilot biti dirljiv, ja ti nikada ne plačem. Dok sam ga gledala sa sažaljenjem, on je zadovoljno promatrao svoj odraz u naočalama tajnice, djevojke s kojom živi. S kojom god da ženom pričam, svaka će priznati daje imala vezu s jednim takvim: dok ona plače na pločicama, on mrtavhladan pojačava tekmu. Dok ona moli za zagrljaj, on govori da mu je prevruće u krevetu. Dok se ona guši od gripe i kašlja, on je moli da otvori prozor da ga ne zarazi.

O čemu se zapravo radi?! Zar je 21. stoljeće zahvatila epidemija muškaraca genetski modificiranih tako da nemaju sposobnost suosjećanja? Ili su modeli koje gledaju doma zaista takvi da je normalno puštati ženu da pati ne zagrlivši je? Ili je žena previše na svijetu pa si misle: „Ahhh, koga briga, ako me bude previše zamarala, naći ću ja lako novu. .“ Možda smo preočajne, previše željne topline, previše dajemo, previše se

trudimo. A zašto biramo njih? Sažalimo se nad njihovim invaliditetom, nadamo se da ćemo ih promijeniti, zavidati im rane, učiniti ih kompletnijima. Kako Sade pjeva, Želimo im skuhati juhu od

koje će im se ugrijati duša, i tome se nadamo predugo, vječno, sve dok ne postanemo očajne, zajedljive, stare. Nisam ni sama sigurna koji je lijek. U društvu koje je autistično, hladno i zatvoreno, možda bi najbolje bilo da i mi postanemo takve, pa da ne zahtijevamo puno. Možda bi bilo najbolje da sve izmislimo svog Tifomira, pa hodamo s virtualnim frajerima, a onda s vremenom možemo izmisliti virtualni svijet, gdje se za virtualne dolare kupuju zagrljaji, pažnja i ljubav. Tako bismo se zadovoljile, a naše potrebe u stvarnom svijetu smanjile. Nešto mi se čini, da smo jako daleko otišli od Aristofana..

Negativan slijed misli prekida Margaritina poruka. Obožava svoj novi stan, zahvaljuje na kauču. Barbara je izašla sa slatkim dečkom s posla i prvi put nije mislila s kim je bivši. Ja dočekujem Dečka, čije „Volim te“ postaje nemoguće brojati, i shvaćam da je još uvijek moguće.. samo se trebamo prestati brinuti o njima i početi brinuti o sebi. Zahvaljujem Bogu što me moj Kripl jednom davno izmasakrirao toliko da sam morala otići da bih zadržala barem mrvicu ponosa. Grlim Dečka i shvaćam: ljubav je postala neopisivo skupocjena. Kao i sve luksuzne stvari, ne pada s neba, ali za razliku od firmato torbe, do nje se ne dolazi žicanjem staraca ili kreditnom karticom, već beskompromisnim neodustajanjem od snova.

Dok je Aristo-fan govorio da je ljubav potraga za savršenom cjelinom, ja bih rekla da je potraga za savršenom ljubavlju nešto što nas čini cijelima. Ajde, da se ne odrekemo barem toga!

25

ibs@crostuf .net

Vežite me, molim vas!

Sjećate se onog, kad smo bili klinci zaraženi roditeljskim strahovima za budućnost, pa smo se krvlju i Titovom pljuvačkom zaklinjali da nikada nećemo raditi „od osam do pet, u uredu“? „Radije bih umrla!“

govorila sam tada, nevino dijete uvjereno ' kako je jedina smrt koja me može stići samo ona romantična, u šumi, dok se borim, s beretkom na glavi i odjevena u dugački zeleni vojnički kaput (strukirani, naravno). Sto ćete, ipak sam odrasla na Anđelki Martić.

„Nije to za mene!“ govorila je Ivana, tvrdeći već tada, dok smo se vraćale iz sedmog ce, da je preslobodna, i da bi uvenula da mora robovati nekakvom tamo šefu. Krugovi koje smo napravile oko bijele zgrade u kojoj sam živjela ja, te oko Držićeve, gdje je živjela ona, ne

mogu se izbrojati, no nama su bili nedostatni, a majke prenestrpljive (danas sam sasvim sigurna da su cijele večeri provele na prozorima gledajući sa smiješkom svoje još neproporcionalne kćeri kako brbljaju zamišljajući da su odrasle, ozbiljne, samostalne žene). Sanjarile smo o idealnim poslovima, putovanjima, muškarcima, vjenčanicama i savršenoj boji kose (kad jednom postanemo dovoljno velike da nam dopuste bojati kosu, naravno). Iznad svega - sanjarile smo o slobodi. Ivana je upisala novinarstvo, a ja glumu, i tu smo se negdje razišle, u devetnaestoj, obje jednako tvrdoglave u namjeri da nas nikada ne okuju. Slučaj je htio da se meni to ostvari, a na svom putu ka kupovanju slobode upoznala sam desetke Ivana i Jelena, cura koje postaju žene, i odbijaju biti ovisne, obučene u tamnomodru, loše skrojenu suknju do koljena i bijelu bluzu iz koje se teško može saprati miris histeričnog znoja i dinstanog luka. O, ne.. umjesto da postanemo tajnice (jer, kako kaže Marina, kad pristaneš na radno mjesto, i kad imaš frajera za šefa, istog trenutka postaješ tajnica, shvatila ti to tada ili godinu dana kasnije, njima je to u krvi, da očekuju da im žene iz ureda kuhaju kavu, koliko god one obrazovane bile), mi smo birale - slobodu! Danas se pitam hoće li naše kćeri (ako ih ikada stignemo roditi, to jest) ludo željeti ući u radni odnos i brak, da bi tako pobjegle od modela iscrpljene majke freelancerice?

Ne, svakako, biti slobodnjak jako je romantično. Spavaš do kad hoćeš, ševiš se do kad hoćeš, radiš kad hoćeš. . U teoriji. Sve mi se više čini da je to jedna velika optička varka, u kojoj glavna junakinja možda može imati slobodna jutra za kave na Britancu, ali zato nema sređeno socijalno, mirovinsko, te, povrh svega, sigurnu plaću. Zato onaj dio kad bi glavna junakinja trebala raditi samo ono ŠTO hoće najčešće šteka, jer, nakon prvog naleta dobrog honorara, nakon prvog haraćenja po Ikei i nakon što se, kako stvar obično biva, zaljubi u čovjeka koji je, logično, negdje komplementaran po svojim stavovima o životu, te, je stoga, i on honorarac, naša heroina je na koljenima, ali ne kao u Madonninoj pjesmi „Like A Virgin“, već kao u romanima o kažnjavanju djece na početku prošlog stoljeća - dajte im sat-dva klečanja na soli i sve će priznati. E, pa, tako i naša junakinja pristaje na posao koji za vrijeme onih dugačkih osnovnoškolskih šetnji nije bio opcija. Što je okej. Jer malo kapituliranja na početku je

ono što revoluciju čini slađom (da se vratimo na vojnički kaput s početka teksta), no, ono što se moje prijateljice u nevolji i ja pitamo ovih dana jest sljedeće: kad smo zaboravile da želimo biti Rosa Luxemburg?

Čovječe, toliko dugo klečimo da će netko misliti da smo svašta radile.. a kad ono, baš suprotno: frigidno smo čekale da nam netko pruži ruku i pridigne nas, i godinama obavljale poslove 0 kojima nismo sanjale, a o slobodi da i ne govorim.

Organiziram kružok, radnog naziva: Zene Pred Otkazom.

1 pitam svoje drugarice: ako se nismo htjele zaposliti u prvom birou i nositi kavu cijele dvadesete, zašto se iz projekta u projekt ulagujemo šefovima koji su presretni što nas ne moraju prijaviti? Jer to je zapravo sve što smo postigle! Cure potvrdno kimaju glavom, na tren se prijava čini kao idealno rješenje. Tražit ćemo svoja (radnička) prava. No, slijedi zaokret! Red s kauča diže ručice. One su se zaposlile odmah nakon diplome. Takozvani Red Radnih Knjižica. Upozoravaju me da i one žele van, da su žrtve mobbinga, neisplaćenih plaća, neplaćenih prekovremenih. Pitaju me što ćemo s kreditima, kako ćemo pronaći novi posao u vrijeme recesije i nabrajaju sve svoje minuse po bankama. Na trenutak se pitam postoji li mogućnost da uzmem tajno ime i pobjegnem u Rusiju. A onda sjednem među njih i shvaćam da suštinske razlike (osim u stažu) nema i da se sve bojimo, sa ili bez Knjižice. Mislila sam da bi

26

ibs@crostuf .net

činjenica da smo sve više ili manje samostalno preživjele do danas trebala nešto značiti. A sad shvaćam da smo i dalje pičkice, i da je ovo zemlja u kojoj nikada nitko neće dobiti tužbu za mobbing. Zašto? Svi skupa pristajemo na njega iz dana u dan, iz straha da nemamo opcije, da bolje možda ne postoji. Sve me to neopisivo podsjeća na duge veze koje ne štimaju, ali ih mi žene volimo održavati na životu čisto ziheraštva radi - budimo iskrene, uvijek nam treba drugi frajer da nas izvuče. Ne mogu da ne pomislim: loš brak ili loš posao, dođe nam na isto, ostajemo unutra samo zato što se panično bojimo što je iza onih vrata na kojima piše IZLAZ U SLUČAJU NUŽDE.

Moja generacija je očito zamijenila jedan zlatni kavez drugim. Rijetke su žene koje se ne vežu za okolinu s kojom rade, za

suradnike, za prostor. Na firmu često gledamo kao na svoj drugi dom, pa ako je tako, nije li onda pravi poraz odustati, pobjeći kad je preteško? Zar nas nisu učili da to ne ide tako, da se treba izdržati, i u dobru i u zlu? !

Kako sam kao klinka rano počela bježati od modela čvrsto strukturirane tradicionalne porodice, kakva je bila ona u kojoj sam odrasla (i još uvijek je), te stoga ulazila u disfunkcionalne ljubavne veze koje su već na samom početku bile osuđene na propast, tako sam fino u poslovnom smislu tražila valjda ono što mi je podsvjesno počelo nedostajati - toplina, sigurnost, stabilnost obitelji (ipak smo mi ljudi robovi navika). Posljedično sam valjda mazohistički odlučila biti lojalna i onda kad ne treba, te sam, jer sam ipak kćer svoje majke, žestoke protivnice razvoda, slučajnih trudnoća a onda manje slučajnih prekida istih, i javnih skandala (ne iz religijskih motiva, Bože sačuvaj, već iz jednostavnog razloga što, citiram,

„svatko treba kusati ono što si je priredio“), kao prava hrvatska žena odlučila učiniti sve da u poslu do rastave ne dođe, da nitko ne sazna prijaviti već i, po mogućnosti, da svi zajedno sjednemo u prvi red katedrale, pardon, crvenog tepiha, sretni, zadovoljni, i u velikoj ljubavi. Priznajem, bilo me i strah i sram. Strah nepoznatog, sram poraza.

Na svu sreću, Grci su znali što rade kad su uveli Gospodina Boga kao lik. Deus Ex Machina je možda olinjalo literarno sredstvo starije od Krista, ali u stvarnom životu uvijek dobrodošlo. Irena je svoj otkaz dala na sljedeći način: dok se njezin Sef derao i degradirao je, izgovorio je i rečenicu: „Odi si pro-googlaj što zapravo znači tvoje zanimanje!“ Podvijena repa i sa suzama u očima, Irena je zaista otišla pred kompjuter, ukucala u čarobni prozorčić sporne riječi, a zauzvrat, kao prvi rezultat pretraživanja, dobila oglas za točno taj posao. Kao u filmovima, Irena danas radi na novom mjestu, u novoj firmi. Barbara je, kupujući kartu za Indiju, gdje je planirala pronaći paralelni svemir jer joj se ovaj činio preteškim, upoznala svog budućeg.. A ja? Nije psihoanaliza za odbaciti, znate. U jednom sam trenutku odlučila da je dosta borbe s roditeljima te se pomirila da sam - to što jesam, željna pripadati. Ali ne i biti posjedovana. Dok Dečko pakira stvari u kutije koje ćemo vrlo brzo prenijeti u zajednički stan, pita me može li spremi i Balenciagin maslinasto-zeleni

napoleonski kaput, kupljen prošle godine, u jeku privatne revolucije. Nasmijem se, i, dok ga odijevam, shvaćam da je krenuti u bitku možda najteži dio promjene.

Čovječe, ne ljuti se!

Prekidi su gadna stvar, fakat. Em bole (ne znam tko ulazi u odnose za koje ne misli, barem na početku, da će trajati vječno), em su nezgodni (kredit, stanovi, djeca, psi, dijeljenje, zajednički odvjetnici, zajednički životi koji odjednom moraju postati odvojeni svjetovi), em su često - prljavi. E sad, s obzirom na to da sam bila s obje strane priče (i ostavljena i ostav-ljačica), nažalost znam kako te stvari funkcioniraju, i mogu se samo pomoliti nekom Bogu koji valjda ipak postoji da će moja trenutna veza ili trajati vječno ili da će on napucati mene, pa će, gonjen grižnjom savjesti, biti fin i pristojan, onako kako ga je mama učila, te da ću ja slijedom stvari ostati u stanu (da, da, zajednički stan, zajednički kredit, mi još uvijek vjerujemo da smo baš mi onaj poseban par, što da vam kažem, moć ljubavne utopije nema granica), dok će se on kupati s drugom negdje gdje je pijesak uvijek topao. Jer, u tom slučaju, mogu se nadati da ću zadržati i psa (Koliko čujem, mnogi se post-lju-bavnički ratovi vode upravo oko kućnih ljubimaca, primjerice, moja Badema sprema se ukrasti mačku iz bivšeg zajedničkog stana, citiram:

„Jednom kad saznam da ga nema, kužiš, zato moram ostati dobra s njegovim frendovima, zbog špijunira-nja.“), ali i dostojanstvo. Uostalom, biti ostavljena uopće nije tako loše (kad već mora doći do

27

ibs@crostuf.net

prekida). Malo cmizdriš, puno piješ, neopisivo puno tračaš i pokušavaš mrziti, sve dok ne naleti onaj Drugi, s kojim za par mjeseci zaljubljen biraš novog mačića. Biti ta koja se usudila otići - dost' je nezgodno. Jer, kad žene pokušavaju ljubav zamijeniti ravnodušnošću, sklone su depresiji, čokoladi, i, ajde, moramo priznati, ponekim histeričnim ispadima (čula sam priče o razbijenim stanovima, probušanim gumama, grafitima poput Marko ima maloga na igralištu gdje on ima nogač utorkom, tučnjave s ljubavnicama, osvete djecom. .), ali one su barem - iskrene i otvorene. Pokazuju svoje osjećaje. Perfidne igre, e, to je već stvar rezervirana za frajere

koji vole posjedovati. Lutkica je odjednom progovorila, potužila se, nešto joj ne odgovara? Najbolje da joj izvadimo baterije. Ups. .

čudovište se otrglo, upomoć! Ne samo da ima unutrašnje organe (šokantno, njoj je za život potrebno više od vode i vitaminskih prutića), dušu (to je otkriće kao stvoreno za Dosjee X), već — pazite, ovo je na razini najboljih horror filmova - ima i mozak i svoju volju! Ozbiljno vam kažem, dečki koji ovo čitate, postoji, realno zaista postoji mogućnost da se vaša vječno uplakana cura koja se već stotinu puta pakirala, spavala kod najbolje frendice i onda vraćala sretna (kako smo samo glupe) zato što ste iscijedili jedno „oprosti“ (zatvarajući oči, jedna, pred činjenicom da ste to učinili samo zato što ste cedevitu miješali nožem a sude se bojite oprati), da, postoji mogućnost da i ona jednom ode - i nikada se ne vrati. A ponekad, to je zaista kažnjivo. Recimo, kad pronađete sreću bez njega. Nemojte me krivo shvatiti, ne tvrdim da je nježniji spol generalno savršen, ali mi žene većinom patimo jer nam nedostaje njegov miris, njegova koža, njegov osmijeh, poljupci, njegove ruke.. a ponekad mi se čini da većina ostavljenih frajera prvenstveno pati jer su - kako oni to misle - poniženi. Netko je odlučio otići od njih, svojim postupkom netko je rekao: ne želim više dijeliti život s tobom. Dok će se svaka od mojih frendica pitati što to nije u redu s njom (ili što ona druga, kojoj je dotični otišao, ima ili radi bolje), kako će reagirati moji frendovi? Hoće li se osjećati krivima? Oni?! Ne, ma kakvi, dapače! Vrlo brzo će pokazati kažiprstom u bivšu dragu i početi urli-kati neke nerazgovjetne teze, razumljive samo njima i njima sličnima. Čast iznimkama, ali njih je malo.

Hodam po svijetu ovih dana pitajući i sebe i druge koliko prosječno traje osveta za to što se neka žena konačno odlučila na odlazak. „Dvije godine“, kaže Saša. U potpunom sam šoku. Dvije godine?! Pa kako je moguće da odjednom pokažu takvu sposobnost koncentracije?! Saša sliježe ramenima i tiho mi objašnjava zašto ni danas ne razgovara s ocem: „Kad je mama odlazila od njega, morala je otići po noći, s dvije vrećice stvari i dvoje djece. Mjesecima smo kasnije kruh kupovali na Diners, jer joj je od bijesa blokirao sve račune. Bila je zima i pokvario nam se bojler. Zamolila ga je da ga popravi jer mu se djeca smrzavaju, odbio je. Poručio joj je neka to učini novi frajer u njezinom životu.“ Mara mi priča da se vratila kući s

posla i pronašla opustošen stan: uzeo je sve. Dasku za peglanje, toster, tanjure, lonce, žlice i mikser, te madrac. Poput duha ušla je u kuhinju, nadajući se da će se oporaviti s čašom martinija

- i tu ju je čekalo iznenađenje. Ne samo da martinija nije bilo (kao ni čaše u koju bi ga mogla natočiti), već je cijeli hladnjak bio opustošen. Moram biti poštena i ispričati priču točno onakvu kakva je bila -

uzeo je samo pola hrane. Mari je velikodušno ostavio pola slavonske kobase (precizno prerezane nožem), jedan limun i tri jaja.

Muška taština je fascinantna stvar, kunem se. Lijepo mi je rekao jedan poznati zagrebački prekognicist prije otprilike godinu i pol - u slučaju da ti odlaziš, draga, nikad ne znaš što možeš očekivati, mogućnosti su beskonačne, jer muška je taština nešto što se brižno pojavljuje u raznim oblicima, poput Vraga kako ga prikazuje katolička crkva - isprva dolazi u kompletu s poklonima, praznim obećanjima, lijepim ali šupljim riječima, prijetnjama, manipulacijom, a na kraju - lažima. Na kraju se čini da određeni muškarci koji su ostavljeni - zapravo uopće nisu ostavljeni, ne daj Bože. Pazite se, cure. Moglo bi vam se dogoditi da budete optužene za prevare, laži, krađu, mržnju njegove familije s naglaskom na majku, blagu patologiju, zaključno s tvrdnjama - a to je očito najveća pobjeda (koja dosta često koincidira s pojavljivanjem novog partnera u vašim životima) - kako je zapravo on napucao vas. Uopće se ne šalim.

Mnoge moje prijateljice to su doživjele. Jedna od njih sjedi na mom kauču večeras i s nevjericom mi čita poruke svog Bivšeg, i ne može me ni čuti ni shvatiti dok joj govorim: „Samo priznaj da si slomljena što te ostavio. Priznaj da umi-reš, patiš, lupaš glavom o pločice u mojoj kupaonici uplakana i uništena bez njega. Pustit će te na miru, vidjet ćeš.“ Šokirano me promatra, shvaćam da moj prijedlog ne dolazi u 28

ibs@crostuf .net

obzir. „Pa onda će on to rastrubiti po cijelom gradu! Svi će misliti da je on ostavio mene, a ne ja njega!“

Hm. Čini se da postoji i nešto što se zove ženska taština.

Ma, prekidi su gadna stvar, fakat. Nešto gradiš godinama, uramiš fotke s putovanja i staviš ih na stol u uredu, a onda odjednom, deset dana prije Božića, moraš objašnjavati mami da postavi tanjur manje

na stol. A sebi da klinci kojima ste davali imena u šali (njegova kosa, vaš osmijeh) nikada neće biti rođena.

Povrh svega: prekidi su i vlastiti poraz, barem u svijetu ljudi koji ne podnose neuspjeh. Irena mi svako malo, objašnjavajući zašto ostaje u očajno lošoj vezi kad je očito da pomoći nema, kaže: „Ali, zar da pristanem na to da sam pot-ratila sve ove godine uzalud? Ne mogu podnijeti pomisao da pola svojih dvadesetih bacim u vjetar. .”

Vječno pitanje: žrtvovati se ili gurati dalje, kad je već svima oko vas jasno da je i Sizif imao lakši posao, kad su svađe svakodnevice a seks egzotična uspomena, ili pregristi (da ne kažem što) i zbrisati, stisnuti zube, spakirati se, i krenuti dalje? Većina mojih prijateljica bira ovu prvu varijantu (nisam ni ja uvijek bila imuna na nju). Nisam sigurna da ću ikada shvatiti zašto. Strah od samoće svakako je na top ljestvici razloga, pa dosta cura čeka gospodina Savršenog koji će ih izbaviti iz ralja nesretnog života (istina je: muškarci traže ljubavnice da im ispune fantazije, žene ljubavnike da bi im vrlo brzo postali dečki).

Vječno pitanje broj dva: možemo li nakon prekida biti prijatelji? Hm. Da, svakako. Ako ste spremni u prijateljstvu pristati na određene kompromise koji su vas izluđivali u vezi. Ili ako je jedan od aktera naglo otkrio da ima isključivo homoseksualne sklonosti. Inače - koliko god se trudili - no way. Bog zna da sam ja pokušavala, u više navrata, i jedno je sigurno: kad nisi načisto s tim što osjećaš prema bivšem ili on za tebe, svakako je loše da ostanete u kontaktu. Tko god još uvijek voli, još uvijek se nada, a to ne može dobro završiti. Ali, što je onda opcija? Kako iz života apsolutno izbaciti osobu s kojom ste do neki dan dijelili i dobro i zlo? I zašto? Godinama sam mislila da su bivši ljudi koji me dobro poznaju i kojima sam jednom (ako ništa drugo) barem bila draga, pa će mi sigurno biti jedni od najboljih prijatelja. U

svjetlu odrastanja, život mi dokazuje daje najbolji prekid — onaj kirurški. Možda se usput izgubi malo krvi, ali barem je nakon operacije jasno da bolesnoga dijela više nema, kao ni bojazni da će zatrovati ostatak tvog organizma. Nažalost, mnoge moje prijateljice (pa ni ja nisam isključena) tu su lekciju morale svladati na vlastitoj koži.

Prekidi su fakat gadna stvar. Moja profesorica jednom je došla izuzetno uzrujana na nastavu, i zamišljeno nam je rekla kako je, čekajući u redu u banci prije dolaska na fakultet, ugledala frajera s kojim je hodala sedam godina.

- Nisam htjela da on bude tamo, a stvarno sam trebala dignuti pare. Molila sam Boga da se ne okrene, jer jednostavno. . jednostavno. . — i tu nas je pogledala zamišljeno tražeći riječi. - Nekako mi nije prirodno da je on, nakon svega, dio mog života. Makar i na minutu. Nije mi prirodno da stojimo u istoj banci. Zapravo, ne želim da postoji! Kad sam odlazila od njega, ne, mislila sam daje to poglavlje završeno, i. . volim zamišljati da on živi u nekom. . ne znam. . paralelnom svemiru iz kojeg me više nikada ne može povrijediti.. - u ovom je trenutku, koliko se sjećam, postala svjesna da i mi nju gledamo širom otvorenih očiju, ali ne zamišljeno, već posve šokirano, pa se malčice sabrala. - Kaj, to vam zvuči čudno?

Iskreno, to mi je tada zvučalo kao scenarij iz SF filmova. Imala sam samo devetnaest godina, i moji su se bivši mogli izbrojati na prste jedne ruke čovjeka koji je rođen sa specifičnim genetskim poremećajem koji izaziva spajanje prstiju na rukama, te sam stoga naivno vjerovala da je dovoljno da čovjek, pardon, žena, bude poštena i iskrena u svojim vezama da bi stvar i nakon njih - funkcionirala. Da me danas gospoda profesorica sretne i upita istu stvar, rekla bih joj: paralelni svemir nije dovoljno daleko.

Kućanica greškom

Da pišem seriju o svojoj svakodnevici u proteklih mjesec dana, podnaslov prve epizode (i posljednje, mislim, jer čisto sumnjam da bi se taj pilot izrodio u nešto veće) glasio bi: Kućanica greškom. Svakako greškom, velikom greškom, a ne isključujem da je to i mala interna kajla onoga gore kojom mi vraća za moj tvrdoglavi ateizam. Ono, u tipično muškom stilu: „Stoooo?! Još uvijek ne vjeruješ?! Odlično. Sad će se ostvariti tvoje najgore noćne more, i to javno, a ja ću sjediti na jednom vrlo udobnom oblaku sa 29

ibs@crostuf .net

strane i uživati u prizoru. Molim? Nikada nisi htjela biti zatvorena u kući i brinuti se o domaćinstvu? Pa ja to znam, sjećaš se, ja sam Gospodin. Hmmm. . kad malo bolje razmislim, zašto mi se taj tvoj

piskutavi glasić uopće obraća? Pa ja - prema tebi - ne postojim. Moli, dušo, moli."

Početak priče glasi otprilike ovako: Dok sam se ja igrom slučaja (ili, ako ću citirati moje prijateljice, odlukom Sudbine kojoj je dopizdila moja benevolentnost prema činjenici da si upropaštavam psihičko zdravlje pokušavajući raditi u nemogućim uvjetima) našla između dva posla (drugim riječima, nezaposlena prvi put nakon pet godina), Dečko se budi u sedam i vraća u jedanaest, s pauzama između proba dugačkim točno onoliko koliko je potrebno da me beskrajno iziritira njihovo besmisleno postojanje te da poželim da ih uopće nema: u trenu kad se uspijemo uloviti (on zove dok ja šećem psa, ja zovem dok on pokušava odblokirati mobitel), te potvrditi jedno drugome da postojimo (kunem se, ponekad se ulovim kako se pitam jesam li ga snagom volje izmislila), Dečko već mora ići na probu/scenu/set. Ostajem sama, s psećom lajnom u jednoj i pristojnom vrećicom u drugoj ruci, pokušavajući shvatiti bi li mi zaista bilo draže da ga ne čujem uopće, sve do trenutka dok mi se ne može posvetiti. Zaista: očekivala sam dosadu, depresiju, dokonost, grižnju savjesti zbog nerada, ali ono što nisam očekivala sustiglo me okrutnije no ikada: samoća u najgorem obliku. Činim ono što svaka žena u nedostatku muškarca i posla radi: beskonačno telefoniram. Isprva se šalim, predstavljam se prijateljicama kao Stepfordova žena sa Svačke, govorim veselo da sam odlučila biti uzdržavana, i da nisam pojma imala kako je to lako, pustiti da se netko drugi brine o svemu, no njihovi zaposleni osmijesi traju kratko - brzo se vraćaju svojim klijentima, redateljima, djeci.

- Ne shvaćate me ozbiljno - žalim se Petri, jedinoj koja ima svetu dužnost najbolje prijateljice slušati me i kad joj se ne da.

- Pa i ne shvaćamo, u pravu si - umorno potvrđuje. - Nemoj mi reći da ti nije jasno kako si cinična na svoj račun samo zato da bi se unaprijed obranila od osjećaja krivnje jer ne radiš i ne privređuješ. Nama to ništa ne znači, draga, jer nismo mi te koje te preziremo jer si doma. Pogledaj se radije u ogledalo.

Kladim se da bi ti monolog kako si sretna što si konačno besposlena zvučao prilično neuvjerljivo. Bojiš se toga jer misliš loše o sebi, a, osim toga, vrijeđaš sve žene kojima je to životni izbor, a ne kostim za malo duži maskenbal.

Iznenadena sam, ne Petrinom poslovičnom iskrenošću, već time koliko sam prozirna - zar sam od svih ljudi uspjela zamagliti oči samo sebi samoj? Zar su moje loše pošalice na račun žena koje su svoj život odlučile posvetiti mužu i obitelji stvarno samo i isključivo isprazan paravan za kompleks manje vrijednosti, i kako je moguće da ga još uvijek, nakon svih tih silnih godina psihoanalize, uopće imam?

Ako lukavo u trenucima slabosti bježim u model pasivne ženice, što to govori o meni? Želim li se samo začahuriti u naručje svog partnera dok bura ne prođe? Jesam li manje vrijedna zato što sam odjednom, prvi put u našoj vezi, ona koja ima višak slobodnog vremena? Hoće li se promijeniti njegov pogled na mene? I, što je najteže, ali i najhitnije pitanje: ako se prepustim kućanskim poslovima (odnosno, dokolici, kako nas priručnici za modernu ženu koja pod svaku cijenu mora uspjeti uče), hoće li se promijeniti moj vlastiti pogled na mene? Hoću li promijeniti mišljenje o sebi samoj ako se nekoliko tjedana budem „svela“ isključivo na to da na stolu bude kuhana organska hrana, a pod ispod njega toliko besprijevano čisto da, ukoliko Dečko poželi zamijeniti te dvije površine - slobodno to može učiniti a da pritom neće primijetiti gotovo nikakvu razliku? Zašto se tako glupo šalim, čega me zapravo strah?

Zašto koristim izraz Stepfordova supruga, kad jako dobro znam da on označava robotiziranu ženu, na prvi pogled savršenu izvan granica mogućeg, po noći tigricu u krevetu, danju opsjednutu kućanskim poslovima do te mjere da se čini kako joj oni donose jednako zadovoljstvo kao seks, no zapravo lutku koja se svojevrijedno bez jasnih znakova prisile (ali, kako sama drama koja datira iz 1972. kaže, potaknuta jezivim SF momentom ordiniranim od strane njezinog partnera u potrazi za idealnom životnom družicom) predaje klasičnoj submisivnoj ulozi žene koja slijepo i bez vlastite volje sluša svog supruga?

Zar je moguće da sam, iako odrasla gledajući najsretniju baku na svijetu koja nikada u životu nije bila zaposlena, i koja je uživala poslužujući toplo mlijeko i svoj domaći pekmez od šljiva, zapravo rob predrasuda? Jesam li zato što sam se sama po kazni našla u poziciji kućanice nespretno zaključila da nema žene koja je pri zdravoj pameti i koja bi to izabrala? Odlučujem biti efikasna, kad mi je već

druga opcija ionako sjediti na kauču od jutra do mraka tuleći nad vlastitom nesigurnom budućnošću. Ako mi 30

ibs@crostuf.net

je već tako suđeno, onda ću dovesti svoj trenutni posao do savršenstva, a pritom obaviti i jedan mali eksperiment: može li dvadesetsedmoipolgodišnja cura poput mene, odgajana tako da je se tjera iz kuhinje i forsira na intelektualne napore, odrasla uz jasnu želju da bude ravnopravna a nikad podređena, da bude samostalna, financijski neovisna, da odgodi majčinstvo do „pravog trenutka" (a sve više prijateljica mi se kune da takav ne postoji), da uspije, uspije, uspije, uz pomoć tete Tonke, Ružice i Željke, uz maminu kuhinju i dostavu iz provjerenih restorana, uz poneku žrtvu propale veze i iznevjerene ljubavi, no uz obećano zadovoljstvo najopasnijeg opijuma 21. stoljeća: moć i uspjeh. . može li takva djevojka pronaći smisao u modelu života kakav je nekad davno vodila njezina voljena baka?

Postoji li sreća u kuhinji, i, ako postoji, kako mi je do sada promaknula? Dajem si mjesec dana. Dečka preimenujem u Muškarca (u nastavku teksta M.), a sebi zadajem zadatke dostojne Marthe Stewart (prije zatvora).

Subota u Ikei je pakao: hrpetina ljudi, borba za lonce, srebrna grla za lustere i mjesto u redu za restoran-samopos-luživanje. M. na probi mora biti u devet, pa sam priredila popis stvari koje moramo kupiti. Krene dobro, no zastanemo već na čašama za rakiju. Nisu na popisu, a on ih želi. Upozoravam na štednju, pokušavam biti racionalna. On ih i dalje želi. Popuštam u nadi da ću u zamjenu dobiti jeftinu posudu za miksanje. S obzirom da se ne razumijem u posude za kuhanje, na tom dijelu ostajemo predugo, gubimo prednost koju smo kupili buđenjem u zoru. Pravi kaos nastaje na odjelu za drvo -

shvaćamo da sam zaboravila metar, mjere kupaonice i činjenicu da nam police ne stanu u auto. Moram zabilježiti prvi minus u blokić. Baka je uvijek savršeno anticipirala stvari, i ona bi znala da se u Ikeu subotom ide samo ako se želi provjeriti osobni napredak na tečaju meditativnih stanja.

Nedjelju bi trebalo začiniti posebno obilnim ručkom, no shvaćam da sam kupila patku u integralnoj verziji, da ne znam koje iznutrice i

kako izvaditi. Preznojavam se, mučim, sprječavam katastrofe u vidu prekipjelog mlijeka i zagorenog mesa, čitam kuharicu za kuharicom (majčin poklon za jedan od nedavnih Božića, kad sam je još ismijavala), ali se ne predajem. Na pola puta shvaćam da mi kosa smrdi po luku, no ne očajavam, već vežem nekakvu staru maramu oko glave, odajući tako počast svojoj baki koja je na taj način čuvala savršenu fen frizuru. U trenutku predaha, s radne površine u kuhinji bacam sve nepotrebne ukrasne pizdarije, jer nemam gdje narezati kruh. Nakon nekoliko dana, prihvaćam Tamarin savjet koji mi se činio besmislen: kupujem rukavice za manevre s češnjakom. U ponedjeljak zovem tetku svog najboljeg prijatelja da mi pomogne oko biranja kuhinjskih pločica, pomno je slušam kad mi objašnjava koje su najpraktičnije. Petrinog zaručnika zovem ne bih li organizirala prenošenje stvari u novi stan. Između očitavanja električnog bojlera i naručivanja ormara kupujem M. poklon za godišnjicu. Maler me krivo shvaća pa umjesto još jednog poteza boje na rubove knaufa dodaje fugu između kamena i zida. Dečkima iz T-coma smiješno je moje neznanje o žicama i priključcima. Gospoda koja mi je prodala stan smiluje se kad me vidi da papirnatom maramicom pokušavam očistiti tragove gumenog đona na parketu, pa mi posuđuje Super Moću. Gotovo se rasplačem pokušavajući promijeniti ulje u autu. U utorak se u pola jedanaest navečer vozim do Tamare po peršin i malo čaja od metvice koji će glumiti taj bogati začim. Izbezumljeno je, dok Princ brzinom svjetlosti puže oko nas, pitam kako joj uspijeva. Nasmije se i kaže da postaje lakše. Nasmije se i kaže da uživa. Taj dio joj vjerujem. Jer: u svemu nabrojanoj, ne biste vjerovali (a znam da ne biste, jer ni ja ne bih prije samo mjesec dana), ja uživam. Dok s mamom biram zavjese za dnevnu sobu, ili slušam Jaju kako mi ozbiljno daje savjete kakve lajsne staviti na kuhinjske elemente, osjećam se kao da otkrivam jedan novi dio sebe, prirodni, pupasti, ženski, talentirani, koji je nepravedno zapostavljen godinama - i još gore - prezren bez pokrića.

Mislila sam da je prava moć u profesionalnim dostignućima, učili su nas da afirmacija kreće od poslovnog uspjeha. Nemam ni jednu prijateljicu koja bi se čiste savjesti mogla zakleti da ne zadrhti od uzbuđenja kad čuje izraz: Alfa ženka. Priznajem, nikada se ne bih mogla odreći karijere, ali ovo je nešto posve novo i nema veze s

paranojama (utemeljenim, dakako!) iz sedamdesetih koje govore o tome kako muškarci kontroliraju žene, ovo je - s gustom otkrivam — preuzimanje kontrole nad vlastitim životom.

Postajem sve spretnija. Srijeda. Jaja mi u svojem podrumu pokazuje kako izrađuje ukrase za Božić, dila s keramikom. Dogovaramo put za Novu Gradišku gdje posluje najbolji stolar u državi. Postaje mi jasno da mogu, uz malo truda i vremena, dobiti točno ono što želim za puno manje novca nego u bilo kojem 31

ibs@crostuf .net

dućanu. Govori mi kako će mi otkriti skrivene tajne Ikee, kojoj ona može zahvaliti spektakularan izgled svog stana. Iskreno govoreći, čisto sumnjam. Mislim da je sve oko nje toliko prekrasno, napravljeno i izvedeno sa stilom i dušom (od lazanja do cvjetnog aranžmana na sredini stola) jer ona to radi - iz ljubavi. Četvrtak. M. dolazi kući, gdje ga dočekuje azijsko jelo (da, da, mama je kupila i kuharicu egzotične hrane), vino koje voli i po koje se mora ići u Mercator, i - sretna žena. Sretna iz više razloga: shvatila sam da je voditi kućanstvo težak, često samotan i ponekad beznadan posao, ali i da žena može biti ispunjena bez stalne vanjske konfirmacije. „Znači li to da ćeš uskoro ostati trudna?“ pita me Petra, djelujući zgroženo rezultatima mog eksperimenta. „Pričekaj godinu dana, dok ne budeš morala tražiti lov za svaku sitnicu, i dok zapravo ne znaš na što si potrošila čitav dan“, upozorava me Jana, koja je prošla put od karijere do domaćinstva i natrag. Govorim Petri da će djeca malo pričekati, jer sam, hvala Bogu, upravo dogovorila novi posao. „Zato si ti toliko spokojna“, šali se Dečko u petak, dok naručuje pizzu i pakira knjige u kutije za selidbu. Nikako mu ne mogu pomoći, pišem. Možda nikada neću biti Martha Stewart, ali vratiti se svojim korijenima, odnosno inspirirati se ženama koje su pronalazile sreću u ugađanju voljenih, ponekad je zaista - ljekovito.

Jer ja to zaslužujem!

Lea nije dobila poklon za godišnjicu. Poznat vam je taj scenarij? I meni, nažalost. Razlozi znaju biti raznovrsni ali rijetko maštoviti, pa su pogodni za objavljivanje samo u rječniku najdosadnijih isprika na svijetu. Nešto poput: „Ja nisam formalist“, „Nemamo novaca“, „Nisam stigao jer puno radim“. Ima onih koji uopće ništa ne govore, već mudro šute, računajući da će partnerici biti neugodno pitati. Ima

onih koji tvrde: „Ni ja na očekujem ništa, zašto bismo to uopće slavili?“ Žene često popuštaju, što me uvijek iznova uspije začuditi. Kako našim partnerima uspijeva od poslovično potrebitog spola učiniti neosjećajne robote koji će čak i svojim prijateljicama ponavljati naučene rečenice poput: svi ti datumi izmišljotina su konzumerističkog društva koje se ne bavi stvaranjem proizvoda za stvarne i iskrene potrebe potrošača, već stvaranjem tih potreba samih. . Zvuči dosadno? I meni isto. Ne toliko zato što se i sama nisam milijun puta upitala koliko sam žrtva reklame i propagande i treba li mi zaista uvijek ono što kupujem (ili barem želim), već zato što sam već polako razvila tikove od činjenice da se svaka stvar iole povezuje s emocijama (koje su, bez obzira na činjenicu da smo oživjeli stanicu, dekodirali DNK, klonirali ovcu i psu presadili pola lica, još uvijek tvrdoglavo empirijski nedokazive) u tri sekunde i s dvije loše fraze može okarakterizirati kao produkt amerikanizacije društva. Pretpostavljam da u Indiji ne slave godišnjice - ne stignu, čini se, jer su stalno u nirvani. Za nas niže slojeve društva, žene koje nisu reiki majstori, koje za vrijeme meditacije razmišljaju (Ni nakon godina pokušavanja još uvijek nisam uspjela shvatiti što to znači: samo zaustavi mozak, pusti misli da prođu, i onda uživaj u praznini. . hm?

Praznini čega? Samo zato što ste me stavili da zatvorenih očiju ležim s dlanovima okrenutima prema nebu — energija tako tečnije kola, rečeno mi je — ne znači da sam doživjela moždani udar i ostala biljka. Kako da prestanem misliti, zaboga?!), žene koje nemaju živaca za jogu a jedini razgovor s Bogom bilo kakve vrste je onaj kad ga izbezumljene preklinju da stignu obaviti sve planirano u danu, emocije su još uvijek nešto što nas vodi (kad im dopustimo) kroz život, pa, kako kaže moja Lea, prilično boli kad čovjek s kojim planiraš provesti taj isti život smetne s uma da bi vam možda bilo stalo obilježiti trenutak kad ste se prvi put poljubili. Sjedimo u kolibi na Sljemenu, pijemo kuhano vino, i ona mi tužno govori:

- Možda zaista pretjerujem? Moj dragi je divan (zaista, kao nepristran promatrač sa strane, mogu potvrditi da jest: požrtvovan, odan, vjeran — koliko znamo, zaljubljen, pažljiv, nježan), ponekad, kad čujem što se sve oko mene događa, pomislim daje najbolji na svijetu! Zašto me onda ovaj previd toliko izbacio iz takta? Zar sam

toliko površna da mi povrh svih dokaza ljubavi koje sam doživjela u proteklih godinu dana treba i onaj materijalni?

- Ma niisi - tješim je iskreno, ali zatečena pitanjem. Zar je moguće da je obrazovanoj, duhovitoj, samoironičnoj, produhovljenoj ženi jedan poklon toliko bitan? Kad malo bolje razmislim, nije li svakoj?

- Što to onda znači? - Lea inzistira. - Zašto mi je toliko stalo do prokletog poklona? Zašto imam osjećaj da ću se cijeli život sjećati činjenice da mi nije kupio ništa za našu prvu godišnjicu?! To je kao mrlja na cijeloj vezi! - sad već pretjerujući, nastavlja očajno.

32

ibs@crostuf.net

- Onda najbolje da je prekineš - šalom pokušavam riješiti stvar, no Lea me agresivno zaustavi pogledom.

Sve mi je jasno, ovo je jedna od onih situacija koje nalažu da budeš na prijateljičinoj strani. Tješim je vrlo iskreno, možda zato što znam da je Lein dragi u trenutku kad je ona na vagu stavljala sve njegove dobre strane nasuprot nedostatku poklona, panično hodao po Avenue Mal u tražeći nešto s popisa koji sam mu tajno napravila. Cijela priča može zvučati tragično, ali i komično, ovisno o tome kako je okrenete, ali, dok se nas dvije vraćamo u grad i primjećujemo kako je u dva dana osvanuo u blistavijem sjaju zbog nadolazećeg Božića, sine mi da nam slijedi sezona šopinga, na koju će nas tjerati ne samo nezaobilazni marketing, već i sveopća histerija pred-blagdanskog raspoloženja, te osjećaj da želimo (moramo?) nečim razveseliti svoje najdraže, pa si ne mogu pomoći a da se ne upitam: što nam zapravo znače pokloni? Ima li Lea pravo kad šmrkljavo tvrdi da je to simbol stanja nekog odnosa, ima li pravo kad se pita je li to život s nekim bezosjećajnim, tko, doduše, možda ne vara, ne smatra oralni seks s nepoznatom osobom samo happy endom masaže a ne prevarom, nije fan poligamije, nije patološki vezan za majku, ne tuče je i nema nekog pretjeranog problema s iskazivanjem osjećaja, ali ima problem s nedostatkom mašte za poklone? Zašto ih kupovati kad je svaki dan ljubav, no, ako ćemo tako, zašto ih kupovati uopće? I kupujemo li zaista zato što smo žrtve jumbo plakata, američkih serijala, šarenog izbora u sve većim šoping centrima, varljivih, naoko odličnih ponuda? U glavi mi se vrti, na radiju mi nude da pokažem ljubav poklon bonovima, dok čekam semafor marljiva studentica s

nepomičnim smiješkom (hladnoća ili botox koji je dobila uz ekstenzije?) dodaje mi letke za idealno iznenađenje ispod bora, Lea nabraja sve čemu se nadala, a na mobitelu mama pita hoćemo li baki kupovati poklon zajedno ili ne.

- Mama, policija, policija, moram prekinuti! - kažem, ponosna na dobro smišljenu laž.

- Ajde, briši, to ti je 500 kuna, ne možeš si sad to priuštiti, prosinac će biti gadan. .

Ne slušam dalje, poklapam. Moja majka očito ne dovodi u pitanje božično darivanje najdražih, ali ja se pitam: kupujemo li emocijama, ili zapravo kupujemo njih? Krišom pogledam Leu, i dalje neutješnu, i ne usuđujem se s njom podijeliti svoju dilemu. Evo na što zapravo mislim: stiže Božić, koji ja osobno obožavam, sa svime što ide uza nj. Bakalar, sarma, bor koji ne stane u stalak, kuglice, pokloni, Djed Mraz, zagrebački party na Badnjak. Kao tipična slinava žena, čak i prijateljima s kojima sam u svađi stavljam poklon ispod bora. Nisam jedina. Čestitke stižu u nevjerojatnim količinama, a moje prijateljice mi nabrajaju da su im prošle godine Isusovo rođenje čestitali: staklar Nininog bivšeg dečka, taksist koji je Marinu u par navrata vozio do dubrovačkog aerodroma, te frajeri za koje čisto sumnjam da bi Ivanu pozdravili kad bi se na ulici susreli ona, oni i njihove zakonske polovice. Čestitamo, volimo, kupujemo. .

nisam ni sama više sigurna što: poklone ili ljubav? Ako je Lea uživala u svojoj vezi sve do trenutka dok nije izostao mali paketić sreće na točno određeni datum, znači li to da je ona površna i razmažena ili daje Lein dragi bezosjećajan? Ako smo Božić spremni slaviti s ljudima koje ne poznajemo, s kojima ćemo se desetog siječnja rastajati ili protiv kojih cijelu godinu imamo nešto, znači li to da si zavaravamo oči ili da dajemo ljubavi još jednu, romantičnu ali besmislenu, šansu? Statistike su neumoljive: većina žena koje s fen frizurama i pratnjom kupuju skupe namirnice za Badnjak i ručno slažu obiteljske božične čestitke su nesretne, zapostavljene, uskoro ostavljene, i ja ih vidim kako uz miris kuhanog vina, punča, ruma u suhim kolačićima i štirke na stolnjacima od damasta traže posljednje ostatke sna koji se nekada zvao idealna obitelj, idealan život. Ne vrijedi to samo za blagdane: Nikolina, mlada majka moje prijateljice, nedostatak muškarca nadomještavala je opsesiv-no-kompulzivnim

surfanjem po Net-a-porteru, a ako me moja percepcija ne vara, što su nesretniji brakovi, to su auti i drago kamenje dobivano na poklon veći. No, je li to pravilo? Znači li to da bi, ako sebi samima i kritičnom društvu oko sebe želimo dokazati pravu ljubav i besprijekorne moralne vrijednosti, trebali pristati na asketizam, ili život samo s onim nužnim? A što je s činjenicom koju možda nije popularno izreći, ali koja jednostavno stoji, neobjašnjiva kao i sama zaljubljenost: žene vole lijepe stvari.

Mislím da ovo vrijeme nije teško samo zbog svjetske financijske krize već i zbog predrasuda s kojima se gadno boriti, ne samo zato što su širom rasprostranjene a zrakom se šire brže od super virusa, već i zato što, baš poput najopakijih uzročnika bolesti, mijenjaju oblik, strukturu i način napada, pa žene poput Lee zaista pred sobom imaju mnoge bitke. Ako javno priznaju, kao stoje ona učinila, da očekuju 33

ibs@crostuf.net

poklone, vjerojatno se izlažu opasnosti da budu prozване radi pripadanja najgorem od najgorih slojeva: prvom krugu modernog pakla, aka idealnoj marketinškoj skupini, ženama, skupini koja troši najviše love i za koju se snima najviše reklama, Sodomi i Go-mori današnjice, negativnoj protagonistici svakog suvremenog sociološkog štiva, koja je, ako malo bolje pročitate većinu radova koji kritiziraju konzumerističko društvo, kriva za propast

duhovnog i okretanje zapadnog svijeta materijalnome. O, da. Danas nije popularno voljeti svoj nakit poput Elizabeth Taylor, ili biti uvijek glamurozna poput Marilyn. Ili barem maštati o tome.

Opcija B? Poput moje Irene, zaboraviti svoj (uvjetno rečeno) „ženski” dio, i rasplakati se potajno svaki put kad dođe red na vas da glumite emancipiranu, „modernu” ženu. Zar je to zaista emancipacija i svijest o pravim vrijednostima? Život bez sjećanja na prvi poljubac, upoznavanje koje vam je obilježilo život, bez poklona za koji ponosno možete reći: „Moj muž se sjetio i darovao mi. .”? Balansirati između žrtve šopingmanije i nametnutih kriterija (mlađe, skuplje, čvršće) zaista je teško, ja to najbolje znam, i ne jednom našla sam se do grla u jagodama: s krpom koju ne trebam, a koju sam sve dok je nisam stavila na sebe željela snagom žednoga u pustinji; i znam da fatamorganična priviđenja savršenih cipela/torbica/haljina nisu

strana ni svim mojim prijateljicama, neovisno o dobi, obrazovanju, seksualnom opredjeljenju, ljubavnom statusu. Kad žene polude, sklone su na tren povjerovati da ako nemaju in kaput koji zadovoljava sve standarde trend reporta te zime nisu sposobne izaći iz stana (Almodovar bi mogao snimiti cijeli film nazvan „nemam što za obući“, i to vrlo jeftino: cijela bi se radnja mogla odvijati ispred ormara prepunog raznovrsne odjeće), ako nemamo savršen Božić (purica, srebrna jelka, muž u maminom džemperu), onda smo poražene kao majke i glave obitelji, ako ne dobijemo poklon za godišnjicu kao u filmovima, pitamo se ima li veza smisla. To je bolest, slažem se, ali, zaboga, nemojte je nikako liječiti šupljim filozofijama o Tajnama Uspjeha Vaše Duše ili vrijednostima koje se pronalaze u strpljenju, opraštanju i odricanju od svega što naše žensko srce želi. Ono što ženama znače pokloni, zaključujem dok iz pristojne udaljenosti promatram Leu kako trga ukrasni papir sa svog zakašnjelog dara, nije nimalo banalno, izmišljeno i natureno od strane zlih Amerikanaca koji samo žele zaraditi na glupačama bez mozga. Dapače, postojalo je, povijest lijepe književnosti i umjetnosti bespogovorno tvrdi, i prije no što su Europljani otkrili Novi Svijet (učenik uvijek pojede učitelja, trebao je Kristofor to još tamo zaključiti i slagati da nema ničega s druge strane), a zove se: dokaz ljubavi. Lein dragi nije Richard Burton, ali njezina prijateljica Jelena dobro je poznaje, pa, dok ona oduševljeno stavlja najljepše pristupačne naušnice koje se mogu pronaći u Zagrebu na uši, negativac s početka priče simpatično mi šapuće „hvala“, i prima je u naručje, zaljubljeniju nego ikada. Možemo odahnuti, vjenčanje će se održati, a ja na putu kući uzvraćam mami poziv i dogovaram Badnjak koji dijelim s biološkom (familija koja miriše na bakalar), ali i urbanom (svi prijatelji željni punča), obitelji, i zaključujem: iako su Vještice svakako u pravu, ljubav se ne trži, niti ne kupuje. . pokloni ponekad postoje da bi svjedočili o njoj.

Čestit i blagoslovljen razvod

Jednom sam pregazila mačku. Opijena grižnjom savjesti koja je slijedila (a i trajala), samu sam sebe ponekad znala uvjeravati da je mačka izvršila samoubojstvo, jer je zaista iskočila iz grmlja i pala između prednjih i stražnjih kotača mog auta posve neočekivano. Čuo se samo onaj odurni zvuk. Zvala sam veterinara, molila Boga,

obraćala se anđelima, obećala samoj sebi da ću do Kamenitih vrata dati zavjet ako je potrebno, pokušavala se panično prisjetiti svih mrtvih koji su bili dovoljno kreposni da bi se gore mogli zauzeti za mene i ludu mačku koja je natrčala na moj auto. Upozoravali su me da operacija gotovo nema smisla, no ja sam svejedno inzistirala, i rekla da ću platiti koliko god je potrebno, samo neka spase Anu (prema Karenjini, naravno). Izgleda da sam se družila samo s vrlo grješnim pokojnicima, jer se mačka nikada nije probudila s operacije. Iako su me uvjeravali a) da nisam kriva, b) da smo svi zajedno učinili sve što se moglo (O, Bože, gdje ih samo uče te utješne rečenice? Možda je vrijeme da se napiše novi udžbenik o tome kako se objavljuje smrt?), smiriti me nisu mogli, pa se i dan-danas, prolazeći pored tog prokletog grmlja, borim s grižnjom savjesti. Prijateljica me pokušavala utješiti, što je, s obzirom na njezino poslovično nestrpljenje, trajalo kratko, a završilo rečenicom: „Jelena, nekad 34
ibs@crostuf.net

moraš odustati." (To se valjda odnosilo na moje: Što ako sam mogla voziti brže do veterinara? Postoji li hitna za životinje? Da je semafor prije tog zavoja bio crven, a ne zelen, Ana bi svoj život skončala pod nečijim tuđim kotačima. . i slično.) „Ne možeš baš na sve utjecati u životu. Osim toga, dušo, sve se stvari događaju s razlogom. Ponekad je kraj zapravo samo početak nečeg novog, boljeg." Tada sam prevrtala očima i bljuvala na praznu filozofiju jer zaista nisam vidjela što bi se u krugu života promijenilo da je crni mačor Ante (da, da, kasnije se ispostavilo da Karenjina ima maskulina spolna obilježja) taj dan ostao duže spavati u grmlju, no iz današnje perspektive mi se čini da se Majina misao počinje razbistravati: već sam tada imala sindrom plakanja za izgubljenim, borbe za nepovratnim. „Ja fakat ne kužim zašto je ona s njim" - ne mogu se zakleti da mi ta rečenica nikada nije bila izgovorena iza leđa. E, pa, dragi moji prijatelji kojima ništa ne zamjeram (jer znam i sama kako je teško nekoga uvjeravati da mora izaći iz odnosa koji joj donosi samo jad i čemer, a ona te ne sluša već cmizdravim glasom govori: Ali kad gaja volim. .), evo vam odgovora: iz istog razloga iz kojeg sam panično pokušavala spasiti mačora Antu, iz istog razloga iz kojeg se žene druže sa starim prijateljicama koje im u život ne

donose ništa dobro: jer se rastanaka bojim(o) više od svega, čak i od gubitka vlastitog razuma.

Toksične veze? Neuspjeli brakovi koji i dalje slave svoje pirove? Sizifov posao koji nikada ne prestaje?

Žene koje vječno zatvaraju oči? Turiranje na prazno? Trud koji se nikada ne plaća? Život posvećen krpanju pukotina? Kad bi, pred novogodišnje odluke, iskreno porazgovarale same sa sobom, većina bi mojih poznanica završilo na masovnom okupljanju, ali ne kao za Prvi maj na grahu, već na alkoholu (ne znam bi li nam dopustili da se na Maksimiru poslužuje opijum) i, kao nekad davno oko plemenske vatre, međusobnim rješenjem pričama do dugo u noć. Zašto hrvatske žene ne odlaze iz odnosa koji ih truju? Zar smo sve sljedbenice Žuži Jelinek (koja po vlastitom priznanju poštuje staru židovsku: nikada nemoj baciti prljavu vodu dok nemaš čistu, što djelomično objašnjava broj njezinih brakova), ili nam još uvijek treba frajer da bismo se osjećale kompletne, potpune? Da, postoje power girls, vidim ih sve češće oko sebe - to su one koje ne pristaju na kompromise, pa nemaju dva prezimena na vratima stana, djecu, baka-ser-vis i obiteljski auto. No, uz njih, vidim i zapanjene poglede, podignute obrve, i čujem začuđena pitanja. O, da. U svijetu Hrvata/katolika/promotora obiteljskih vrijednosti žene koje iz bilo kojeg razloga ostaju same i neoplođene, stigmatizirane su (lezbijka, frigiduša, vječna ljubavnica, luđakinja), pa se slijedom toga pitam zašto se uopće pitam zbog čega se velik dio moje generacije (i starijih drugarica) grčevito primio za trulo deblo i - ne popušta.

Moja frendica, nazovimo je Vanja, u braku je sto tri godine. Dok druge vežu djeca, nesigurnost (financijska ili emotivna), osjećaj da su stare (čak i ako su u tridesetima), Vanju za njezin brak ne veže ništa vidljivo ili opipljivo - uspješna je, ionako se više-manje sama prehranjuje, izlazi sama, ljetuje sama, Nove godine slavi sama, i nema problem s tim da li-ježe u postelju sama. Ipak, najdraže joj je kad se ona i suprug na papiru uspiju poklopiti na nedjeljnom ručku kod njezine mame - tada ostavlja sve planove koje je imala i sipa mu juhu u duboki češki porculan. Kad je pitam zašto se zadovoljava šefljom a ne pravim odnosom, mogu birati između nekoliko postulata: „Kad bi naišao netko bolji, možda bih i otišla. Sve se to na kraju svede na isto sranje: počinje ljubavlju, završava s mržnjom.

Zašto bih se trudila ispočetka kad sam u ovom odnosu već potrošila deset godina? Uvijek može biti gore. Uostalom, rastava bi ubila moje roditelje." E, tu smo dakle! U našem mediteranski obojenom patrijarhalnom društvu, koliko god se mi trudile, očito cijeli život zadovoljavamo i majke i očeve i cijelu familiju, podsvjesno ili svjesno. Godinama mi doktorica preko puta kauča govori da je to i moj slučaj, no, kako nas duhovita literatura uči, psihijatri su uvijek skloni za sve okrivljavati roditelje, pa sam ja odbijala vjerovati da nam njihovo mišljenje ili presing toliko utječe na veze. Odlazim u Laurenčićevu, gdje moja majka šeće pse.

Zanima me što misli o mojoj potencijalnoj rastavi.

- Ali ti se još nisi ni udala! — zacvili očajnički.

- Da, dobro, mama, ali hipotetski. Zamisli: udala sam se i nesretna sam. Želim van. Bi li bila uz mene ili ne?

- Jelena, svi su brakovi u jednom trenutku nesretni. Kad bi svi posustali na prvoj prepri, nitko nikada ne bi ostao u braku. .

- Znam, u redu, ali zamislimo da sam se zaljubila u nekog drugoga.

35

ibs@crostuf .net

- Najlakše je zaljubiti se u drugoga! - majčica plane. - Ajde da netko od tvoje generacije pokuša ostati zaljubljen u istu osobu cijeli život, to bi me stvarno impresioniralo!

Dobila sam što sam i tražila. Lekciju o tome kako ne bismo trebale ulaziti u odnose za koje se nismo spremne žrtvovati. Kako je nositi vjenčani prsten i roditi djecu u braku odgovornost od koje se ne smije bježati. Ne usuđujem se pitati što ako te taj muškarac vara, ponižava, zlostavlja, ne daj Bože.

Zaključujem da je moja majka zadojena činjenicom da je u sretnom braku već trideset godina, te da moj otac nikada nije učinio ništa od navedenog. Prefrigano podigne obrvu dok Argu briše šape:

- A što misliš, zastoje moj brak tako sretan? Opcija B nikada nije postojala. Znaš, Jelena, prokleta je imati izbor, a meni se čini da ga vi mladi imate i previše.

Vrtim u glavi sve veze svih mojih prijateljica, s naglaskom na brakove. Znam da se svi žene u vjeri i nadi da je to zauvijek, ali, što ako - jednostavno - nije? Badema je ipak otišla, bez obzira na kredit, zajednički stan, i očekivanja svih oko njih da nestalu strast zamijene

dječjim pelenama. Stella mi priča da ju je majka praktički natjerala na drugu trudnoću, objašnjavajući joj kako će to sve popraviti. Kad je s tromjesečnim blizancima odlazila u podstanarski stan, najviše od svih ruke je kršila upravo njezina majka, a danas objašnjava: „Samostalni život nije lagan. I to s troje djece?! Mislila sam - bolje je da podijele obveze oko njih, financije, osim toga, društvo. . „ Da, da, društvo. Rastavljenica, raspuštenica, dijete rastavljenih roditelja - sve to još uvijek zvuči tako grozno i nepodnošljivo sebično. Pitam se jesu li naši majke i očevi ljubomorni na činjenicu da je danas puno lakše nego tada razvrgnuti brak. Možda bi i naše majke i bake pobjegle da su mogle, da im je ta opcija bila postavljena kao mogućnost u glavi?

Možda nas ne forsiraju da ostanemo i trpimo zato što su pragmatične (poučene iskustvom), već zato što si misle - e, majku ti, ako sam mogla ja, izvoli i ti. . Opet zovem mamu i optužujem je za ljubomoru:

„Želite nam uništiti živote jer vi niste mogle birati!" Hladno mi se nasmije.

- Pa nitko od vas ne očekuje da ostanete sa zlostavljačima! Ali danas se ljudi rastaju zbog otvarača za vino! Kao, nepomirljive razlike!

Definitivno zaključujem: bijesna je jer ja imam opciju B. Boji se da nikada neću izabrati lakši put, atomsku obitelj, radosnice, vrtiće i ljetovanja u kampovima na Savudriji. Istovremeno, to je čini ponosnom, ali ulazak na nepoznati teren je plaši - kako će me savjetovati, kako uputiti i, najhitnije od svega, kako će znati što je najbolje za mene? Ni ja to ne znam, pomislim smireno, i zaključujem kako bi bilo divno kad bi, uz religijsku kulturu kao alternativu vjeronauku, u školama postojala i kultura drugog pokušaja, koja bi nas učila kako je u redu pogriješiti, rastati se, početi ispočetka, htjeti ljubav, biti nezadovoljna, kako svaka žena za sebe mora odlučiti što želi i u kojem trenutku svog života to želi, bez osjećaja da je propala kao supruga, majka, dobra kćer. Znam da je u zemlji gdje se licemjerni brakovi slikaju za novogodišnje editorijale ispod dva metra visokih srebrnih jelki s modernim retro ukrasima za bor (iako urednici tih istih novina jako dobro znaju s kim se on a tko nju) teško biti ona koja će naglas tražiti nešto više od fotografije iznad kamina. Čak i meni, koja sam isprobala takvo kićenje bora, i od nesreće skoro

izjela vlastitu utrobu (o anoreksiji od tuge ćemo drugi put), čak i meni takvoj nabijaju komplekse. Gledam njihove crvene pulovere sa sobovima i savršene visoke pete dok drže svoje klonove i mislim: možda je Vanja u pravu, možda se svaki odnos u jednom trenu svede na isto - ratovi, nepomirljive razlike, težak rad i odustajanje od svega osim zajedničkog bakalara na Badnjak? Možda Talijani nisu tolike budale, lijepo su to oni riješili, žena, majka, izgelirani sinovi i službena ljubavnica koju varaju s neslužbenom: sve to umjesto paničnog života samohranih roditelja, te pokušaja pronalaska ljubavi u tridesetj ili četrdesetj? Tako kasno? Pa naučene smo gnušati se toga! Stari ljudi koji se zaljubljuju? Dajte, molim vas! To se radi u dvadesetima! Evo, tek sada shvaćam da meni zapravo odlazi posljednji vlak za bijelo vjenčanje, morala bih se požuriti i ukrcati, uskoro će postati neukusno birati podvezice.. A stvarno ne želim da mi teta u salonu zbunjeno nudi haljinu u nekoj drugoj boji, jer, kao, djeвица sigurno nisam pa nema smisla da obučem bjelinu. . O, Bože, polako shvaćam Vanju i njoj slične: pristati na nesreću i glumiti sreću možda je društveno prihvatljivije nego naglas vikati: Želim biti slobodna! Ove godine nemam za koga zamotati sarmu! Ne, ne.. sigurnije je skuhati tu juhu a zatim se u gluho doba noći odvesti na fiks ljubavi, na seks u autu dok ljubavnikova žena premata bebu. Tako barem nećete izazvati osudu okoline. To ionako svi, više ili manje, rade. To je čišće, lakše, jednostavnije. Jeste li primijetili kako Hrvate sve opcije u startu panično plaše? Kao, što ako budemo 36

ibs@crostuf .net

morali birati? Ne, ne, ne, najbolje da postoji veliki putokaz do jednog odredišta, savršenog za sve: jednog savršenog Boga, jedne savršene obitelji, jednog savršenog braka, jedne savršene političke opcije.. hmmm, podsjeća li vas to na nešto? Ali, kako je moguće da smo još uvijek u tom strahu? Lako: kao što se moja mama i danas boji policije (ona kaže da se ne boji, ali glas joj promijeni boju kad ugleda uniformu, kao da taj čovjek ima moć nad njezinim životom i slobodom), tako su i ženama u svijest ugrađene određene klauzule prihvatljivog ponašanja. Zašto ostajemo, zašto spašavamo nešto stoje umrlo, zašto smo opsjednute davanjem umjetnog disanja vezama koje nemaju smisla, muškarcima koji to uopće ne žele? Jer smo u protivnom sebične, lude, ekscentrične, loše. Možda ću

bogohuliti, ali poželjet ću svim svojim nesretnim prijateljicama fine, velike, društveno neprihvatljive razvode u sljedećoj godini, one koje će ih osloboditi i usrećiti.

Drolja ili buduća mila pomajka?

Nešto se u zadnje vrijeme tematiziraju preljubnice. Valjda se bliži Božić pa i one postaju nervozne, tjerajući tako jadne muževe koji su se ni krivi ni dužni našli na tom teškom raskršću života da se napokon odluče i pokrenu - ili u jednom ili u drugom smjeru. Baš čitam komentare na neke zlonamjerne članke po žutilu, nećemo o imenima protagonista, sve u stilu: razvrgla, uništila, mater joj njezinu cigansku itd. Jasno, jer prava Hrvatica ne skače u zauzeti krevet, ona preljub čini na uštirkanim plahtama u Esplanadi. Ili u iznajmljenim stanovima po centru.

Ne mogu vjerovati da skačem u obranu preljubnica, ljubavnica i svih žena u toj sivoj zoni zvanoj s-prstenom-ali-ne-spava-više-sa-svojom-ženom, ja od svih ljudi, koja sam s vremenom razvila gotovo opsesivnu simbiozu s monogamijom, ne zato što se ne bih na temelju adolescentnih iskustava na prvu loptu složila sa Scarlett Johansson koja je jednom mladenački ustvrdila kako „nitko od nas nije rođen monogaman“, već zato što znam što preljub sa sobom nosi, na kojoj se god strani te ružne zgrade čovjek našao: bol, izdaju, traumu koje se teško riješiti, nepovjerenje koje se prenosi u drugu vezu, frustraciju i strahove kojima ćete opterećivati novog partnera. Ako je, Scarlett, u ljudskoj prirodi biti, blago rečeno,

„otvoren“ za sve opcije, odgovori mi na sljedeće: koliko je boli prirodno da čovjek podnese? Kažu naši stari: što te ne ubije, ojača te. Ja u to ne vjerujem već dugo. Što te ne ubije, natjera te da se pitaš zašto te nije ubilo, rekla bi Vedrana, moja prijateljica koja je dobrano u četrdesetima, zaljubljena kao prije dvadeset godina u gospodina supruga (četvero djece, zajednička firma, pas sa kožnom bolešću i kanarinac koji zna pjevati „Zvončići, zvončići“; gnjusno, rekli bi moji najdraži zajedljivi homoseksualci;

„Moje pjesme, moji snovi“, rekla bi Vedrana). Gospodin suprug je, naime, već nekoliko mjeseci zaljubljen u drugu. Smrtno. Dok on osjeća smrtnu ljubav, Vedrana osjeća smrtnu bol, i mržnju, prema drugoj ženi. Koliko god shvaćam Vedranu, ne mogu a da se ne slažem s njom. U svoju obranu reći ću sljedeće: da, bila sam u istoj

situaciji. Bila sam Vedrana (sans djeca, sans Zvončići). Ne samo da sam bila, već sam Drugu (sad baš nisam sigurna oko broja, možda je već bila i Treća i Četvrta, ali, nije relevantno, to su samo nebitni detalji) susretala, sumnjala, odmjeravala. Javno priznajem - oštra bol u trbuhu, stezanje želuca, suha usta, vrtoglavica, suze - sve to da, ali mržnja prema njoj - nikada. Znala sam da je krivac onaj tko izdaje povjerenje, a ne ona koja traži svoju sreću među zauzetima. No, muškarci i njihovi motivi (dosada, blo-nd statusni simboli, muški klimakterij, predoslovno shvaćanje serije Vatreni Dečki, alkohol, droga, što ti ja znam. .) stara su priča koju bih ostavila za jedan posebno neinventivan tjedan, ono o čemu ja razmišljam večeras su - druge žene. Zašto, kako i je li to ikada uloga koju si neka od nas baš onako jako želi? Pretendira ju li sve druge jednom biti prve?

Kako se postaje ljubavnica? To svakako nije pozicija o kojoj maštate u osnovnoj školi. Koliko se sjećam, u zaraznim bajkama poput Pepeljuge, Snjeguljice i Uspavane ljepotice nema ni jedne prilježnice koja bi djevojčicama očaranim bundevama koje se pretvaraju u kočiju (a još više dronjcima koji se pretvaraju u blještave balske haljine za koje snažno sumnjam da su vječna inspiracija svim, opet dražesnim, homoseksualnim dizajnerima svijeta kad rade haute couture) postala idolom. Uostalom, biti vječno broj dva, za već spomenute blagdane, vikendima, i ljeti i zimi nije nešto što je u ženskoj razmaženoj prirodi. Zašto to onda neke od nas čine? Naravno da se družim i s pripadnicama te vrste. Legalnim suprugama koje sumnjaju ili su prošle kalvariju preljuba mogu reći da se niti jedna od njih nije rodila 37

ibs@crostuf .net

kao razaračica obitelji. Većina ih se zaljubila. Naravno, najslađe je zabranjeno voće, ali, uvjeravam vas, samo na početku. Intervjuiram ih i dobivam zanimljive odgovore koji tvore sljedeću priču (logično, bez imena): muškarac uvijek radi prvi korak. Možda postoje oni primjerci žderačica koje će skočiti poput vampira za vrat prvome tko prođe kroz vrata, ali, budimo realne: takvi likovi zaista egzistiraju samo u filmovima, u stvarnom životu su jadnice koje ne mogu osvojiti ni slobodnog konobara u potrazi za kvikijem, a kamoli vašeg latentno nezadovoljnog muža. On odašilje energiju slobodnog čovjeka, na poslovnim domjencima, momačkim večerima, team

building vikendima. Zanimaju ga čvrste grudi vječno nasmijane Suzane. Potaknut utjecajem par piva, reći će nekoliko dvosmislenih, dovoljno neutralnih da ga nitko ni za što ne može tužiti. Potez je na njoj. Vidite, u ovom trenutku, Suzana ne razmišlja o vašoj djeci, ožiljcima od carskog, strijama od poroda, kroničnim upalama grudi. Suzana se oporavlja od loše ljubavne veze, tek je izgubila deset kila dobivenih rješanjem hranom, i samo želi malo pažnje. Imate pravo - Suzanu nije briga. Bi li vas bilo? Ili mene? U zamagljenom stanju beznačajne koketerije koja može ali i ne mora prijeći u ništa ozbiljnije, vi biste održali propovijed o moralu, citirali Nietzschea? Teško. Iz Suzanine perspektive, ta je večer neponovljiva, ako se nešto i dogodi, nitko ne mora znati. U hotelskoj sobi sve je nespretno, ali i napaljujuće. U njegovom autu događa se eksplozija, njega impresionira to što ona ne mora oprati ruke sapunom koji ubija čak i virus HIV-a, nosi seksi donje rublje i ništa je ne boli, ništa je ne štipa. Suza-ni se sviđa njegov miris, paše njegov okus. I dalje: ta se večer neće ponoviti. Slijedi razgovor uz cigaretu. Što on govori? Da mu je teško, dosadno, da više ne razgovarate. Da ste stalno napeti, da ga ne razumijete, da niste spontani i da ne uživete u njegovim dodirima. Suzana ga razumije, ona uživa u njegovim dodirima. Ljube se. Idući dan sve se nastavlja SMS

porukama. Ozbiljno mislim da je mobilna telefonija znatno povećala broj prevara u braku. Preko Facebooka šalju si pjesme koje oboje vole, klipove filmova na kojima su odrasli. On je zove dok šeće vašeg psa. Pričaju o njegovom odnosu s ocem, Suzana mu govori o pobačaju koji je imala sa šesnaest.

Oboje se neprestano smiju. Vidite što se događa? Ljubav.

Može trajati godinama. Taj dio ni meni nije jasan. Uletjeti u nešto, zaljubiti se, dijeliti kratko, zatim lupiti šakom o stol suznih očiju i postaviti ultimatum „ona ili ja” - to shvaćam u potpunosti. No ja sam presebična, prerazmažena da bih dugo trpjela zabrane poziva, samotne nedjelje, činjenicu da nakon seksa spavam sama. Zašto su neke moje prijateljice ostale čak i kad je jasno kao dan da on nikada neće otići od žene? Jedna je pokušavala otići puno puta. „Nikad nisam pronašla nekoga tko mi toliko odgovara, u koga bih se mogla toliko zaljubiti. Kad stavim sve na vagu, samoću i to, čini mi se da već imam sve što poželim: kad je sa mnom, onda mi se potpuno

posvećuje. Ništa ne očekuje od mene, ja ne spremam, ja ne perem veš, kad je kod mene, nikada nije loše volje, nikada se ne moram boriti s njegovim prijateljima, s nedostatkom novca." Okej, ispravka. Nisam ja razmažena, ovo je razmaženo.

No, većina ih je onih koje su htjele i kuhati i prati i spremati i dijeliti minuse, su vječna inspiracija svim, opet dražesnim, homoseksualnim dizajnerima svijeta kad rade haute couture) postala idolom.

Uostalom, biti vječno broj dva, za već spomenute blagdane, vikendima, i ljeti i zimi nije nešto što je u ženskoj razmaženoj prirodi. Zašto to onda neke od nas čine? Naravno da se družim i s pripadnicama te vrste. Legalnim suprugama koje sumnjaju ili su prošle kalvariju preljuba mogu reći da se niti jedna od njih nije rodila kao razaračica obitelji. Većina ih se zaljubila. Naravno, najslade je zabranjeno voće, ali, uvjeravam vas, samo na početku. Intervjuiram ih i dobivam zanimljive odgovore koji tvore sljedeću priču (logično, bez imena): muškarac uvijek radi prvi korak. Možda postoje oni primjerci žderačica koje će skočiti poput vampira za vrat prvome tko prođe kroz vrata, ali, budimo realne: takvi likovi zaista egzistiraju samo u filmovima, u stvarnom životu su jadnice koje ne mogu osvojiti ni slobodnog konobara u potrazi za kvikijem, a kamoli vašeg latentno nezadovoljnog muža. On odašilje energiju slobodnog čovjeka, na poslovnim domjencima, momačkim večerima, team building vikendima.

Zanimaju ga čvrste grudi vječno nasmijane Suzane. Potaknut utjecajem par piva, reći će nekoliko dvosmislenih, dovoljno neutralnih da ga nitko ni za što ne može tužiti. Potez je na njoj. Vidite, u ovom trenutku, Suzana ne razmišlja o vašoj djeci, ožiljcima od carskog, strijama od poroda, kroničnim upalama grudi. Suzana se oporavlja od loše ljubavne veze, tek je izgubila deset kila dobivenih tješenjem hranom, i samo želi malo pažnje. Imate pravo - Suzanu nije briga. Bi li vas bilo? Ili mene? U

zamagljenom stanju beznačajne koketerije koja može ali i ne mora prijeći u ništa ozbiljnije, vi biste 38

ibs@crostuf .net

održali propovijed o moralu, citirali Nietzschea? Teško. Iz Suzanine perspektive, ta je večer neponovljiva, ako se nešto i dogodi, nitko ne mora znati. U hotelskoj sobi sve je nespretno, ali i napaljujuće. U

njegovom autu događa se eksplozija, njega impresionira to što ona ne mora oprati ruke sapunom koji ubija čak i virus HIV-a, nosi seksi donje rublje i ništa je ne boli, ništa je ne štupa. Suza-ni se sviđa njegov miris, paše njegov okus. I dalje: ta se večer neće ponoviti. Slijedi razgovor uz cigaretu. Sto on govori? Da mu je teško, dosadno, da više ne razgovarate. Da ste stalno napeti, da ga ne razumijete, da niste spontani i da ne uživete u njegovim dodirima. Suzana ga razumije, ona uživa u njegovim dodirima. Ljube se. Idući dan sve se nastavlja SMS porukama. Ozbiljno mislim da je mobilna telefonija znatno povećala broj prevara u braku. Preko Facebooka šalju si pjesme koje oboje vole, klipove filmova na kojima su odrasli. On je zove dok šeće vašeg psa. Pričaju o njegovom odnosu s ocem, Suzana mu govori o pobačaju koji je imala sa šesnaest. Oboje se neprestano smiju. Vidite što se događa? Ljubav.

Može trajati godinama. Taj dio ni meni nije jasan. Uletjeti u nešto, zaljubiti se, dijeliti kratko, zatim lupiti šakom o stol suznih očiju i postaviti ultimatum „ona ili ja” - to shvaćam u potpunosti. No ja sam presebična, prerasmažena da bih dugo trpjela zabrane poziva, samotne nedjelje, činjenicu da nakon seksa spavam sama. Zašto su neke moje prijateljice ostale čak i kad je jasno kao dan da on nikada neće otići od žene? Jedna je pokušavala otići puno puta. „Nikad nisam pronašla nekoga tko mi toliko odgovara, u koga bih se mogla toliko zaljubiti. Kad stavim sve na vagu, samoću i to, čini mi se da već imam sve što poželim: kad je sa mnom, onda mi se potpuno posvećuje. Ništa ne očekuje od mene, ja ne spremam, ja ne perem veš, kad je kod mene, nikada nije loše volje, nikada se ne moram boriti s njegovim prijateljima, s nedostatkom novca.” Okej, ispravka. Nisam ja razmažena, ovo je razmaženo.

No, većina ih je onih koje su htjele i kuhati i prati i spremati i dijeliti minuse, što nas dovodi do ključnog pitanja: koliko drugih žena zaista postanu prve?

Začudile bi se, mnogo. Sjećam se kako mi je jedan poznanik rekao: „Čim sam oženio svoju ljubavnicu, morao sam pronaći novu.” Odvratno, ali to ipak dokazuje kako nisu svi frajeri posve hladnokrvni u dvostrukim pričama. Neki zaista žele novi život. I što sad? Mrziti njega jer si je sebično uzeo pravo da sve isproba dvaput (brak, djeca, zasićenost - jednom u dvadesetima, drugi put u četrdesetima,

nije li to pravilo?), mrziti nju što si je uzela pravo da svoju sreću traži s vašim muškarcem? Ups, postoje li uopće

„vaši“ i „naši“ frajeri? Kad nekoga posjedujemo? Djecom, hipotekama, zajedničkim bankovnim računima? Obavezama? Obećanjima koje smo davali davno, kad smo bili neki drugi ljudi? Ne želim legalizirati olako odustajanje i padanje među bedra mladih djeva, ali ponekad mi se čini da je „druga žena“ u našem društvu spremna na jedno grimizno slovo A na prsima, kriva za sve, i dužna i odgovorna, samo zato što je tražila i dobila zelenu kartu za područje koje netko smatra osvojenim. Možda je trik upravo u tom vražjem pripadanju, i ljudskoj prirodi koja ipak, nakon svega, teži upravo stavljanju vlasničkog žiga čak i na nečiju ljubav? Prijateljica me pita što da kupi dragom za rođendan, i ja joj odgovaram: „Kofere, možda jednom i ode od Službene.“ Mrzim je gledati nesretnu, mrzim je gledati kako se zadovoljava mrvicama (tajne večere, opskurni restorani, napeti vikendi), no, kad mi kaže:

„Nemoj me žaliti, to ne podnosim“, odgovaram joj: „Ne žalim tebe, srećo. Žalim tu drugu s kojom ostaje, dok voli tebe.“ Ni jednoj od svojih čitateljica ne želim ljubavnicu, ali jedno znam: mene je moja oslobodila. Nakon patnje, shvatila sam što gubim: ništa. I što dobivam: slobodu da tražim ljubav onakvu kakvu ja želim, sans Druge.

Vožnja u bundevi

"Fashion is a form of ugliness so intolerable that we have to alter it every six months", rekao je jednom Oscar Wilde, kojeg su tijekom života optuživali da prati modu poput žene, propagira feminino oblačenje koje zagađuje um svakog normalnog muškarca, za razvrat, nemoral, i, nažalost, kasnije, štošta drugo. Čovjek je završio u zatvoru jer je javno priznao homoseksualne sklonosti, što se možda čini okrutno, ali ponekad mi se čini da je imao sreće: primjerice, da je živio u nekom današnjem hrvatskom gradu, mogao je završiti u grabi ili na traumi, ovisno o razini alkohola u krvi njegovih malodobnih potencijalnih napadača, odgajanih na ustaškim inačicama pjesme „Padaj silo i nepravdo“, koje, iako su, kao i sve budnice, sklopljene od jednostavnih, najčešće imperativnih stihova, ta neka 39

ibs@crostuf .net

nova dječica ne razumiju, već mumljaju pogrešno, dok tuku drukčije od sebe. No, vratimo se Oscaru, blistavoj zvijezdi engleske književne scene. Ne kažem „blistavoj“ jer si umišljam da znam procijeniti tko je u književnosti velik (ili bi trebao biti), već zato što aludiram na njegovu sklonost isticanju, čaroliji, stvaranju šarenog i sretnog svijeta, bijegu od svakodnevice, sive (a tu me reži ako sivo kao boja nije dobilo svoje pravo značenje baš negdje u Engleskoj, za vrijeme recimo jednog lijepog kišnog mjeseca, kakav je, eto, Bog odlučio Zagrepčanima pokloniti ovih dana). Njegov genij je neupitan, kao i njegova ljubav prema krznu, finoj vuni, lijepim stvarima, i - modi. Ako imalo poznajete život ovog ekscentričnog estete, neće vas iznenaditi činjenica da je gospodin Wilde svojevremeno bio i urednik ženskog časopisa, u kojem je i velika Šarah Berndhardt objavila tekst pod nazivom „Povijest moje haljine za čaj“. Frivolno i maloumno, rekli bi neki. Ja kažem: kako savršeno zabavno, i kako logično, za jednu glumicu, ženu, dušu koja uživa u svom životu, i kojoj je očito ljubav prema istom broj jedan na ljestvici osjećaja prema svijetu. O, da, imao je i gospodin Wilde kritičare: na karikaturama najčešće izgleda kao papiga, obračunavao se pisanim putem sa zaštitnicima životinja, u zatvoru je, naposljetku, prvo vrijeme bio bez papira i pera, dakle, netko je mudro zaključio da će ga tako najokrutnije kazniti, bio bi to, kažem vam, zgodan moment u filmu o Oscaru, trenutak, bez sumnje, u kojem bi gledatelj osjećao grč u želucu, onaj koji gledatelji uvijek imaju kad bivaju svjedocima nepravde na velikom ekranu, nešto između iskrenog gađenja prema svakoj vrsti predrasuda, zlostavljanja i zlouporabe moći i žgaravice od previše starih podgrijanih kokica. Zašto pišem o Oscaru? Ne zato što želim obraniti individue kojima je moda strast, već zato što se pokušavam sjetiti kad je počela bitka za pravo ljubavi prema lijepome, a da u pitanju nije (samo) lijepa umjetnost? Uz izražavanje gađenja prema krilatici struje koju predvode (a da ni sami većinom ne znaju zašto) klaustrofobični pojedinci, a koja zvuči otprilike ovako: „Modu vole samo žene bez mozga i pederi“, nakon dužeg razmišljanja, moram priznati: istina je, mijene u trendovima opsesivno prate većinom žene, žene su (tako mi se zaklinju marketinški stručnjaci) meta broj jedan većine reklama, dakle, očito smo brže na okidaču zvanom kreditna kartica ceo deset puta više od frajera, žene više idu u kino,

žene obožavaju besmislene darove poput malih mirisnih svjećica s osjetom limuna, bakine pite od jabuka i vanilije, žene doista vjeruju da

— mama vam je cijelo vrijeme \aqa\

je moguće da Vivien S Ulice (čitaj: Julia Roberts u „Zgodnoj ženi“) završi s bogatim multimilijarderom koji zbog nje svladava svoj strah od visine i pritom joj nosi cvijeće (u gubici, koliko se sjećam). Žene i homoseksualci? Stara ljubav. Zašto? Sve smo jednom izrekle: kad nas oni tako dobro razumiju. U

prijevodu: sanjare poput nas. Čekaju princa na bijelom konju, i ne, za razliku od nas, nikada ne pristaju na konja. Da, vole krpice, vole trošiti na krpice, vole dekorativnu kozmetiku, znaju napamet svaku marku cipela na nama. Zašto? Znam da bi bilo najlakše reći: jer su pretenciozni i površni, baš poput svih tih glupača koje vjeruju božičnim reklamama i pjesmama i očito prozirnoj laži da će im se guzica smanjiti ako se prikopčaju na male elektrode, ali to jednostavno - nije istina. Postoji jedna marginalna, ali začuđujuće glasna ekipa koja uvijek iznova sklonost romantici i ružičastim naočalama poistovjećuje s propadanjem društva, iskvarenim vrijednostima, i, nevjerojatno, manjkom inteligencije. Zašto moje frendice vole šareno, svjetlucavo, nakićeno, zapakirano, s mašnom? Zašto sanjamo o idealnom, o nemogućem, o sunčanom danu, savršenoj haljini, svili na koži, poljupcu iz snova, muškarcu iz snova?

Zašto volimo bajke? Možda, jer je tako ljepše?

Ajmo ispočetka. Javno priznajem da mi je najdraža priča iz djetinjstva Pepeljuga. Radim anketu među svojim prijateljicama. Pepeljuga 45%, Trnoružica 15%, Snjeguljica 15%, Ma-tovilka 15% (pomalo iznenađujuće), ostatak dijele Ljepotica i zvijer i Mala sirena. Znam, šokantno, nisu Buddenbrookovi ili integralno izdanje „Puti k Swanu“, valjda su naši roditelji zaključili da je to malo preteško za vrtićki uzrast. Mater im njihovu malograđansku! Jesu li braća Grimm odgovorna za to što su moderne žene učinile Juliju Roberts jednom od naj-plaćenijih glumica današnjice? Lijepe žene dugih kosa koje nemaju problema s ispadanjem ili lošom bojom, kraljević bez mane (i hrabar, i pošten, i jak, i visok, i heteroseksualan, mljac), nužno sretan kraj, pretplata na ljubav i vjernost zauvijek, dobri momci pobjeđuju, dobre djevojke dobivaju i dobrog momka i najljepšu haljinu, zločesti

idu. . negdje daleko od nas. Naravno, profesorice književnosti naučile su nas, kasnije, da u bajkama ima mnogo više od toga (i simbola, i metafora, i satira političkih situacija), ali govorim o dječjoj percepciji tih šarenih priča: sve je 40

ibs@crostuf .net

lijepo, sve je sretno, i mi smo mogle uroniti u miran san, iz kojih su nas teško budile čak i roditeljske svađe i uzbune u devedesetima. Dvadeset godina kasnije, i netko se čudi zašto novi kaputić liječi slomljeno srce? Zašto nam boje dižu dan, a priče o ljubavi koja je jača od svih nedaća i zala vraćaju vječni osmijeh na lica? Ne, to nije glupost, to je povratak u blagodat bezbrižnog odrastanja - malo veselja, malo ljepote usred hrpetine problema, briga, minusa, tuge, nesreće. Frivolno, glupo, površno?

To je sve osim površno, štoviše, baš suprotno od toga: to je mudri fiks srećom, pametniji od vječne namrgođenosti i kroničnog bijesa prema životu u koji pesimisti često upadaju, zdraviji od Prozaca.

Zašto žene vole bajke? Ne samo zato što smo tako odgojene, naravno. Većinom stoga što je svijet često ružan, što je život često težak, što nam je realizma dovoljno kad držimo tri zida kuće, borimo se s predodžbama emancipiranosti (posao, karijera, financijska samostalnost, majčinstvo, ljepota, Ana Ugarković), kad volimo za dvoje. Ne zato što smo nježniji i blesaviji, već zato što smo po tom pitanju lukaviji spol: kad je ružno, okreni program. Uplovi u misli. Sanjari u tramvaju. Odjeni crvenu haljinu.

Odjeni crno da te izduži. Pokloni prijateljici besmisleno skupu kupku za tijelo. Skuhaj vino i gledaj božične reklame, kaže jedna druga, hrvatska Sara.

Ajmo sad po redu, predrasuda po predrasudu, mit po mit. Grimmovi su davno iza nas, i, iskreno, zamjeram im štošta. No, suvremene bajke kojima se overdoziramo? Svašta je na crnoj listi samoprovanih analitičara društva. Ljubavne komedije? Trash kinematografija za uciviljene usidjelice?

Ja kažem: podsjetnik da od idealne ljubavi nikada ne smijemo odustati. Da se ne bih pravila pametna, citirat ću autora najpoznatijih (i najboljih) djela te vrste („Četiri vjenčanja“, „Zapravo ljubav“, „Notting Hil “), Richarda Curtisa, koji kaže: „Kad napišete priču o vojniku koji je pobjegao i oteo ženu trudnu s vanze-maljcem te je na

kraju filma usmrtio metkom u glavu, kažu vam da ste nevjerojatno realistični, iako se takva stvar nikada u povijesti čovječanstva nije dogodila. Ako napišete film o dvoje ljudi koji se zaljubljuju, najčešće će vas prozvati nerealističnim i ljigavim sentimentalcem." Zašto? Možda je (samo nagađam!) velikom dijelu čovječanstva još uvijek neugodno govoriti o ljubavi, a kamoli gledati je na velikom ekranu, bez cenzure, gašenja svjetla kad treba doći do ključnog trenutka, bijega od velikih riječi i još većih gesta.

Broj dva: Seks i grad. Svaki put kad neka od nas kaže da voli tu seriju, dovodi se u opasnost da bude nazvana ko-koškom (ne kokom, pazite, u muškom vokabularu razlika je velika, ovo prvo je glupa žena ovisna o američkim frazama, a ovo drugo ista takva žena, ali dovoljno atraktivna da je se smije poželjati, citiram „baciti pod jaja"). Molim vas, gdje žene toliko pričaju o seksu? Gdje žene prehodavaju blokove i blokove u visokim petama? U našoj mašti, dragi moji. Koja je još uvijek, hvala Bogu, nezabranjena. Serija o mašti? Kako glupo! Za razliku od serije, recimo, koja se odvija u „slobodnom zatvoru" gdje se svaku epizodu netko siluje, ubije ili zarazi sidom.

Ali to je analiza društva u malom! A ovo je analiza ženskog mozga u velikom. Manje vrijedno, kažete?

Dalje: chick lit (govorim o onoj pravoj ženskoj književnosti, dobro artikuliranoj i duhovitoj). Književnost koja nema ni vrijednost ni utjecaj? Dopustite da vam objasnim njihovu vrijednost: zabavno je. Smijemo se. Šalimo se na vlastiti račun. Sapunice? Smeće koje treba izbrisati gumicom koja sve briše? (Hm, jedina takva koja mi pada na pamet jest Titova, ne govori li nam to nešto o prirodi vaših stavova?

Birajte: jednoulje, opresija, gušenje individualnosti) Zašto? Jer žene koje su jedno dijete otpremile u školu, s drugim učile matematiku, paralelno kuhale ručak i uređivale vrt, žele vidjeti pojednostavljenu verziju ultimativne ljubavne priče? I, na kraju, visoke pete? Googlam citate poznatih o potpeticama, i shvaćam da mnogi govore o tome kako one žene simbolički stavljaju na ravnopravan položaj s muškarcima. Razmišljam ima li istine u tome (ja ih nosim jer jednostavno volim kako izgledaju), i dolazim do zaključka da je možda zaista osnovni problem u tome što nas visoke

pete čine višima no što bi određeni pripadnici muškog roda voljeli. Teško je, vjerujem, kad si naviknut gledati svisoka na nekoga, prihvatiti da moraš odjednom podići pogled i odati poštovanje. Zašto žene vole bajke? Jer pravda i ljubav UVIJEK pobjeđuju. Zašto vole lijepe stvari? Jer su mala sreća među tolikim ružnima koje, nažalost, svakodnevno doživljavaju.

U krilu Djedici

41

ibs@crostuf.net

Svi znamo da je Djed Mraz nasilno ubijen, negdje tamo ranih devedestih, kad su starci (i ekipa oko njih) imali previše posla sa stavljanjem ružičastih naočala na malene oči svoje dječice, e, da bi ista izbjegla traume od ozbiljnijih stvari, no što je smrt jednog izmišljenog djedice. I tako nitko moju generaciju ('81.

i oko nas) nije sačuvao od tog naglog šoka: jednog dana, vrlo okrutno, Djedice više nema. Nitko nije označio film s onim nekakvim znakom koji bi nam zabranio da odgledamo projekciju i ostanemo bezbrižno tupavi i nesvjesni svijeta oko sebe; ne, tada još nije bila izmišljena iritantna brojka upozorenja za stvarnost (Oprez, roditelji! Opasno je da djeca prožive ovaj dio svog života! Zabranjeno za mlade od 12!). Zamislite kako su se velike oči na jednoj vrlo maloj glavici napunile suzama kad sam skužila da je Djed Mraz ubijen.

- Mama, kaj je Djed Mraz umro?

- Moolim?! Tko ti je to rekao?

- Ana je rekla da ove godine dolazi Mali Isusek. (Tada sam mislila da je to ime i prezime. Sto ćete, dijete socijalista.)

- Moolim?! Koja Ana?! Od kad se ti družiš s djecom koja idu na popravni?

- Kaj je Mali Isusek sin od Djeda Mraza?

- Dušo. . Mali Isusek ne postoji. To je izmišljotina.

- ALI ANA JE REKLA! A ONDA JE I DRUGARICA REKLA!

- A JA TI KAŽEM DA NE POSTOJI! I DJED MRAZ NIJE UMRO! DOĆI ĆE I OVE GODINE! DOBRO?!

- Stvarno?

- Da. Obećajem. Prestani plakati. I od kad se ti družiš sa djecom koja idu na popravni?

- Kaj to znači da drugarica laže?

- Moolim?! NE! Ovoga. . ne, dušo. Ovoga. .ovako. Djedu Mrazu je postalo teško jer. . jer ima jako puno djece. Pa onda nekima dolazi Djed Mraz, a nekima. . (ne znam zašto, ali čini mi se da je ovaj dio jedva izgovorila, i to kroz čvrsto stisnute zube). .Mali.. Is-us-sek. .Tebi dolazi Djed Mraz, kao i svake godine.

Dobro?

- Da.

- Dobro. Drago mi je da smo to riješile. A sad mi reci od kad se ti družiš. . JELENA!!! ŠTO JE SAD? ZAŠTO

OPET PLAČEŠ?!

- Ali zakaj će kod Ane doći Mali Isusek, a kod mene Djed Mraz?

- Pa. . zar to nije ono što ti želiš?

- Ne.

- Moolim?! Kako to misliš, ne?!

- Ana kaže da Mali Isusek dolazi tjedan dana prije Djeda Mraza. Jel' se mi stignemo još pretplatiti kod njega?

Što da vam kažem, Katolička crkva je uvijek znala privući sljedbenike. Barbie kojoj se miču koljena i okreće struk, tjedan dana ranije?! Gle, pretplatila bih se i kod Malog Bude, da je trebalo. Trebalo bi pitati majku i oca Veljaču kako je tekao razgovor tu večer nakon što smo Braco i ja otišli spavati, no svakako su do ujutra došli do odgovora zadovoljavajućeg i za njih (ateisti skloni liberalnom odgoju, drugu Titu, ali i samostalnoj Hrvatskoj, obrazovanju o religijama, ali ne i odgoju u vjeri) i nas, djecu, male kapitalističke zvijeri u nastajanju.

Mama me obavijestila da se Djed Mraz modernizirao i da će i on doći tjedan dana ranije, kao i Mali Isusek. To me zadovoljilo. Negdje duboko u duši, favorizirala sam simpatičnog djedicu u crvenom, naspram mutnoj i nejasnoj slici čovjeka kojeg sam zamišljala kao sina tog istog Djedice (očito ga je dobio kasno u životu, mislila sam), koji iz nekog nepoznatog razloga nosi haljinu. Ali suštinski me nije bilo briga. Htjela sam samo svoj željeni poklon. Pojma nisam imala na koliki kompromis su moji roditelji morali pristati da bi ostali vjerni svojim uvjerenjima a opet, ne razočarati nas i ne ostaviti nas da „visimo“ tjedan dana do Nove dok drugi klinici kopaju ispod bora. Eto, ovo je priča o tome kako se u mojoj porodici počeo slaviti Božić. Kompromisom, varkom, diverzijom. Barbika sa strukom koji se okreće postala je misionar Katoličke crkve, stoga je njezino odjelce anđela u kojem je došla bilo posve prigodno.

42

ibs@crostuf .net

Ispričala sam vam ovu kratku priču čisto zato da podijelim s vama svoju zbunjenost temom koju mi je Nada, moja urednica, zadala. „A/d, napiši nešto o Božiću. Znaš, ono, o tradicijama tvoje familije koje se prenose s generacije na generaciju, i koje ćeš sada i ti početi prakticirati, kao zrela mlada žena. .to je uvijek lijepo čitati, dobro?" Ima nešto u Nadinom „dobro" što ne ostavlja baš prostora za negativan odgovor, koliko god milo bilo. Evo, onda još malo o velikim božićnim tradicijama moje familije: godinu dana nakon famoznog razgovora o Malom Isuseku, pitala sam majčicu (koja je tada radila kao voditelj Osobnih iskaznica u Petrinjskoj) hoće li Djed Mraz doći baš kod nje kao stranka promijeniti prezime na osobnoj. Moooooohim, uzvratila je Ona, tradicionalno. Pa sad se zove Djed Božićnjak, rekoh ja. Rekla mi je Drugarica. Pardon, Učiteljica. E, onda je mama posustala. Odlučila je da joj je dosta igrokaza i pitala zašto ju mučim kad ionako već godinama znam da Djed Mraz ne postoji, a poklone kupuju oni. —Ali ne radi se o tome, znaš, mama. . meni se sviđa. .ideja da svi glumimo kako Djed Mraz postoji i onda se svi zajedno veselimo. Eto, na kraju, Nada je ipak imala pravo. Postojala je tradicija koja se meni strašno dopadala i koja mi je grijala maleno dječje srce u dugim zimskim ratnim noćima: voljela sam zajedničko obiteljsko muljanje. Voljela sam činjenicu da svi jedni drugima lažemo u lice i tome se smijemo. Voljela sam zajedničku glumu u obitelji. A onda je došla nezavisnost, oslobođenje od okova komunizma i Katolička crkva, i sve to skupa bilo je usrano, jer se nisu na vrijeme mogli dogovoriti oko scenarija.

I tako je i taj dio mog djetinjstva nepovratno uništen. Postalo je svejedno kako se Djed Mraz zove. Ono, svi gledamo jedni u druge, izgubljeni, kao glumac kad zaboravi tekst na sceni ili kad ne zna što bi s rukama. Je 1' slavimo Božić ili ne slavimo? Riba ili svinjetina? Darwin ili Gospodin? Obećanja Isusu ili odluke za Novu godinu? Kad se kiti bor? Sve se pomaklo za tjedan dana, ne samo raspored dolaska čarobnih saonica. Trg je okićen ranije, božićni sajam počinje ranije, drvca se kupuju ranije. A da samo zatvorimo oči i uskladimo satove na tjedan dana unaprijed, i pravimo se da je to oduvijek bilo tako?

Mislim da je tu negdje započela moja ambivalentnost. Svi oko nas panično su počeli ići na Polnoćke, božićne jutarnje mise i ispovijedi,

posvećivanja hrane i kad treba i kad ne treba, postiti i slično, možda da se i mi samo uključimo, pa kud nas voda odnese? No, znači li to da treba zaista vjerovati u nešto?

Jer, ako se ne vjeruje, a slavi Božić, nije li to onda varka, šmi-ranje, licemjerje? Imaju li samo katolici pravo na Božić, bor, kuglice, svjećice, poklone, čestitke, kuhano vino, BARBIKE SA ZARUČNIČKIM

PRSTENOM (Mattel je uvijek znao izbaciti hit pred blagdane)?! Moji roditelji su se, koliko se sjećam, malo pogubili. A i ja skupa s njima. Nije nam baš išlo najbolje. Nešto smo improvizirali, nespretno, pokušavajući se snaći u histeriji velikog hrvatstva i natjecanju u ljubavi prema Bogu. Što se više njihovih odraslih prijatelja potajno krstilo, to su moji roditelji postajali tvrdoglaviji. Što su trgovine po gradu postajale zapadnjačkije, oni su se više gnušali toga. One godine kad su privatnici konačno (na moje neopisivo veselje) uvezli ogromne staklene božićne kuglice s efektom sedefa, leda, bakra i vječnog sjaja, moji su ukinuli bor. Mama je počela kupovati grm božićnice, tvrdeći daje to ekološki svjesno. Sa sjetom sam svake godine gledala bor u filmu Sam u kući, devetnaesti dio. Počela sam mrziti našu vjeru Nevjeru. Kakvo je to stupidno životno opredjeljenje koje ne dopušta Božić?! No, bitka je bila izgubljena.

U mojoj porodici, kapitalizam je, a ne Grinch, ubio Božić.

Želi Nada i fotke uz moju toplu božićnu priču, pa kopam po starim kutijama. Čudi se Dečko kako to da mi nije bed pokazivati privatne fotografije u novinama, a ja se baš veselim, jer smo, eto, nedavno naletjeli na jedan super site na internetu. Poznati: PRIJE I POSLIJE. Svidjela mi se neopisivo ta tema, pa želim dati svoj obol istoj, pomoći skromnom nepotpisanom novinaru. Izložene su tamo dvije moje fotke, jedna prije plastičnih operacija, a druga, naravski, poslije. Operacije nisu specificirane, pa smo i Hrvati i ja lišeni objašnjenja što sam to točno izrezala. Poštovao je autor valjda moju intimu. Sebi i nakon dugotrajnog promatranja izgledam IDENTIČNO, no podsjetilo me to posve slučajno na jednu pravu promjenu u mom životu. Na fotkama iz djetinjstva našla sam Jelenu PRIJE Božića: Jelena u SUP-u (današnjem MUP-u) na dijeljenju darova, Jelena kraj bora okićenog u jugoslavenskoj maniri osamdesetih, kad je Djed Mraz još bio živ, Jelena i Braco tuku se oko toga tko će staviti zvijezdu na vrh.

Nažalost, fotku Jelene POSLIJE Božića ne mogu priložiti tekstu: fotićem nisu ovjekovječene moje nespretne dileme oko toga pripadaju li gusti bijelog Isusovog rođendana i meni, odgojenoj u vjeri da je Maleni Isusek bio samo čovjek i čovječji sin. U jednom trenutku mog života usvojila me divna američka obitelj, koja se uopće nije zamarala religijskim aspektom zimskih praznika: veliko, veće, najveće, njihova 43

ibs@crostuf.net

je valuta. Proveli smo zajedno dvije zime. S njima sam pohodila mise, ispod oka pokušavala uživati u gos-pelu crkvenog zbora, s njima sam se dan prije Badnjaka vozila po najluksuznijim četvrtima Forth Wortha i divila se najmaštovitijim božićnim ukrasima (jaslice, Djed Mraz-Božićnjak u bezbroj varijanti, mali patuljci, Gospoda Mraz-Božićnjak, jaslice koje brojem životinja više podsjećaju na Noinu arku, zvijezde, i Betlhemske i horoskopska sazviježđa: njih jednostavno nije briga, samo da se svijetli). Moji prijatelji odveli su me na klizanje kraj najvećeg božićnog drvca na svijetu, usred Dallasa. Zak-lela sam se da ću svojoj djeci priuštiti točno to: bor od četiri metra, pa makar rezali i strop, figure Tri kralja s poklonima u prirodnoj velični na balkonu, tako da ih svi vide. Mnoštvo poklona, polnoćku, bakalar, janjetinu, sarmu, božićni doručak, božićni ručak, puretinu, svinjetinu, kolače, torte, punč, šampanjac s cijedenom narančom, fotografije uokvirene u bijelom, i pregršt ljubavi koja izvire iz svake od njih. No, kako su djeca na čekanju, na čekanje sam stavila i tu cijelu šaradu, ignorirajući Božić sve do ove godine: po prvi put, u vlastitom stanu, s Dečkom (koji, kao pravi alternativac iz Sedmice, prezire histeriju oko Božića) gledam fotke PRIJE. Smiješne su. Na jednoj plačem, naravno, u krilu Djedice u maminoj firmi.

Dečko kaže: ma, sva se djeca boje njegove brade.. ali vraga! Odi djedici u krilo, odi djedici u krilo. .

Kome je uopće takva glupost mogla pasti na pamet, tjerati žensku djecu da se gnijezde nepoznatim muškarcima po krilu?! Jedan običaj manje za našu obitelj u nastajanju, zaključujem. Na drugoj poziram ispred bora. Svima je jedna stvar zajednička: slikao ih je moj otac. Sjećam se svakoga trenutka, i shvaćam, da vrijeme PRIJE Božića utjelovljuje upravo ono za čime već petnaest godina tragam: obitelj, složnu, sinhroniziranu jednom u godini oko nečega. Da, fakat, sad se

sjećam. Zato volim Božić. Zato toliko želim imati Božić. Zato si i Dečko i ja smijemo priuštiti Božić: jer želimo biti ekipa, i jednom u 365

dana napraviti nešto zajedničkim snagama, pa makar to (za sada) bio bor s vrlo skromnim, starinskim ukrasima. Malo sam još uplašena, i nesigurna kako proslaviti blagdan koji dijelim s pola kugle Zemaljske, a nije izvorno moj, pa ćemo ove godine preskočiti Noinu arku na balkonu. Ali nije bitno kako slavimo, polako kužim, bitno je što: kako god se zvalo, koliko god prezimena imalo, slavimo zajednički kraj jednog poglavlja i zajednički početak nečeg novog. Slavimo činjenicu da smo zajedno. Dok ja polako zbrajam kako to izvesti, bez tradicije koja me vodi (očito ćemo ju morati izmisliti sami, što i nije tako loša stvar), svim čitateljima želim Sretno zajedničko muljanje.

Žutanjci

Posve je moguće da svjedočimo propasti ljudskog roda kao takvog. Valjda svaka evolucija ima svoj početak i kraj, bilo bi tragično da je beskonačna, tko zna gdje bismo završili: možda kao superkompjuteri ili bića koja ne znaju govoriti, no prikopčana su na internet već od rođenja te treptajima dolaze do željene web stranice? Zanimalo bi me što kaže Darwin. Ako je evolucija kružna, poput Mobuisove vrpce, onda bi to valjda značilo da ćemo jednom završiti na majmunu, a ta mi teorija ovih dana zvuči preokrutno, ne za ljudski rod, već za majmune. Stvarno ne pridajem veliko značenje 31.

prosincu, niti mislim da će se išta grozno dogoditi ako ostanem pred telkom i zaspim prije ponoći na taj dan. Nakon Božića, dosta mi je svega, a u prošlosti sam se toliko puta iznervirala organizacijom preskupih putovanja, loših tuluma i slično da mi se večer u Dečkovom krilu čini kao genijalna opcija. No, bez obzira na moju neimprेशनiranost dočekom Nove godine (dobro kaže Tanja Torbarina: ako će biti onakva kakvom je predviđaju, čemu slavlje?), neka granica pristojnosti ipak valjda postoji. Osim toga, gdje je tu poetska pravda?! Bog, Božica, Bogovi, Kornjača koja nas nosi na leđima, gdjeeee steeeee?! Zar su baš svi koji nas promatraju kako se koljemo u ovom akvariju od milja nazvanom Zemlja zaspali točno u trenutku kad meni najviše trebaju? Radi se o sljedećem: ako sam već uspjela nagovoriti Dečka da se lijepo odjene i ode sa mnom

pogledati balet za klince (čitaj: „Orašar“, jedinu sumanuto rasprodanu predstavu u HNK Zagreb), onda zaista ne očekujem da me neko mlado jadno stvorenje izbrisanog mozga, a o moralu da i ne govorimo, rasplače dok čekam red za pi-pi s vršnjakinjama moje bake (aka, vlasnicama doživotnih pretplata na lože). Ja se već nekoliko godina pitam gdje se to rađa, uzgaja, stvara? Kako dolazi do tog jednog nevjerojatnog fenomena potpune ljudske propasti u tako mladoj 44

ibs@crostuf .net

dobi, kad je još cijeli život pred njima? Mislim da bolje razumijem profesionalne vojnike, kunem vam se, nego curice koje štrebaju cijeli četvrti razred srednje škole, polažu onu hrpetinu besmislenih pitanja (što se u procesu fotosinteze stvara osim kisika, jaaako bitno) zvanu državna matura, prolaze, zajedno sa svojim roditeljima, Sodo-mu i Gomoru od upisa na željeni fakultet, da bi za pola godine odbacile sve svoje snove i maštanja i postale — Žutanjci. Nekad davno, kad sam ja išla u srednju školu u Novom Zagrebu, to je bio nadimak za nesretne ljude navučene na heroin, a danas, čini mi se, to je još gore od toga, tako zovemo ekipu koja snima telefonske razgovore bez upozorenja, fotka teleobjektivom zaslone tuđih mobitela, ponosno drži mikrofon kao da su primili svetog Petra za jaja (kako bi rekla moja baka) i, čim se upali kamera, postavljaju ingeniozna pitanja o brojanju, brojalicama i slično, dokazujući tako svoju nadmoć i inteligenciju, dajući si za pravo da ocjenjuju, procjenjuju, donose sudove, ma, zakon. Ja to zamišljam otprilike ovako: negdje u Span-skom, mlada djevojka po imenu Ana dolazi kući razočarana profesorom koji ju je, umjesto da je poduči etici novinarskog posla i tajnama struke koje bi je jednog dana trebale dovesti do Pulitzeru, zašlatao kod aparata za kavu. Revoltirana Ana u suzama trga sa zida screen-shot Christiane Amanpour u prirodnoj veličini (ispod kojeg otkrivamo postere Špice Girls i Jareda Leta, zaostale iz nekih Aninih nevinih vremena), zatim, dok Anina majka panično lupa na vrata i govori: „Ana, sine, otvori mami, de reci stoje. .“, Ana grize usnicu i promatra, poput izglednule trinaestogodišnje manekenke, biznis kartu gospodina s nekog od najnovijih internetskih portala, zapravo skauta za prodavanje, duše vragu. I dok mama s druge strane vrata od šperploče zaludu viče da je sarma, Anino najdraže

jelo, na stolu, i da će sarma izliječiti i tijelo i duh, i da ne moraju ovaj put tati reći za onaj ispit, ako se o tome radi, Anin prstić već je na tipkovnici mobitela koji su joj starci uzeli na revolving karticu, Ana potpisuje ugovor s vragom. Zaboravimo sarmu, najdraže jelo postaju joj kanapei na domjencima, a najdraža životinja oni glodavci koji poput noja panično dižu glavu u potrazi za predatorom; e, tako Ana izgleda od toga dana nadalje, izvijene glave i panična pogleda. Da moramo toj slici dati neko opisno ime kao iz slikovnice, zvala bi se: ANA U POTRAZI ZA SKANDALOM.

Molim vas, nemojte mi proturječiti. U pitanju mora biti seksualno zlostavljanje, ili neka druga ozbiljna trauma, jer, uza sve silno razumijevanje voajerizma, zaista ne mogu shvatiti zašto bi itko normalan za život odlučio zarađivati pišući, povrh svega i velikom većinom, laži. I kako se ne boji Strijele Božje?

Kako, nakon što posve ponizi, izmaltretira i povrijedi neku osobu koju uopće ne poznaje, taj dan mirno ode kući i jede pečenku od jučer, s francuskom? Ne, mora da je ipak u pitanju neko ispiranje mozga, ili teška droga, ja i dalje odbijam vjerovati da je normalna, emotivna ljudska jedinka sposobna za takav posao. MENI JE TEŠKO REĆI TETI SPREMAČICI DA NIJE DOBRO OČISTILA ISPOD KAUČA, a njima nije teško potpisivati pamflete o nečijoj seksualnosti, objavljivati kolumne čovjeka koji misli da je fora nazivati ljude HIV pozitivnima, ismijavati ekipu koja bi trebala biti smještena na posebnu skrb a ne u novine, naslađivati se nečijim jadom, rastavom, porazom? Nemoguće, mi nismo ista vrsta, Darwin je bio u krivu. Dat ću vam primjer. Vrijeme radnje: prekrasna zimska večer, mirna i tiha, idealna za ljubav. Mjesto radnje: ženski WC u kazalištu. Našoj glavnoj junakinji zvoni telefon, no, umjesto imena osobe s druge strane linije, ona čuje jedno tiho i podmuklo BIHIP. Za neupućene, to vam je zvuk snimanja razgovora. Za slučaj da nekoga pošaljete u mjesto iz kojega smo svi izašli, ili da im opsujete sve čega se sjetite taj tren. Ne da bi vas u tom slučaju tužili, Bože sačuvaj, što vam pada na pamet, već da bi vašu žuč objavili. Onda me gospodična novinarka pita imam li malo vremena. Pa, evo, imam malo, baš pišam, recite. To kad vas pitaju imate li malo vremena znak je za uzbunu. Sasvim sigurno slijedi neka nevjerojatna konstrukcija koju ne možete ni zamisliti, zato vam preporučujem

samo da se udobno smjestite i čekate. Evo, što gospodična pita, doneseno u integralnoj, necenzuriranoj verziji: NAŠ

FOTOGRAF JE TELEOBJEKTIVOM USPIO ULOVITI PAR VAŠIH PRIVATNIH SMS PORUKA DOK JE NA TOM I TOM (vjerujte, nebitno) DOGAĐAJU STAJAO IZA VAS I ZAPRAVO TREBAO FOTKATI LJUDE NA POZORNICI. PORUKE SU VRLO PRIVATNOG KARAKTERA. IMATE LI KOMENTARA? E, sad, pazite! U ovom trenutku, što god kažete ili učinite može biti (A I BIT ĆE, VJERUJTE MI) upotrijebljeno protiv vas.

Najbolje je stoga udahnuti nekoliko puta duboko i brzo, kao kad se porađate. Kad malo bolje razmislim, meni bi porod trebao biti med i mlijeko, mogu slobodno odmah riješiti trojčke, koliko sam dobro izvježbala to disanje. Da skratim priču, ja ne kažem ništa (vjerujte, to su samo godine iskustva), zatim 45

ibs@crostuf .net

prepustim red za pišanje presretnoj gospođi iz lože s lijeva, zovem svoju odvjetnicu koja hladnokrvno kaže da svaki čovjek ima pravo na javnom mjestu fotkati što želi. „Ali oni nisu ljudi!“ vapim ja, no, zaludu. Dečko me mrtav-hladan upozorava da počinje drugi čin Orašara, i da on zaista, kad sam ga već uspjela nagovoriti na balet, želi pogledati i ostatak. Kad vidi paniku u mojim očima, predomisli se. Imam utakmica u nogama, pa zovem urednika Žutanjka, frendicu koja radi na tom portalu, sve koga poznajem. Ono, vrlo iskreno, žicam da to ne objave. Apeliram na njihovu savjest, dobar odgoj i moral, no istovremeno u sebe nalijevam martini bianco, svjesna da od toga neće biti ama baš ništa. Gospodin Svevišnji (urednik Žutanjak) mi se ne javlja, frendica je u Parizu. Kaže da joj je super i pita me zašto sam se dopisivala na javnom mjestu kad sam znala da su tamo i fotografi. PAUZA. Dajte da objasnim. Ta frendica i ja smo dijelile čokolino iz iste bočice kad su naši roditelji išli zajedno na skijanje. Dijelile smo i badiće, iskustva s prvim dečkima, svađe sa starcima. Ona je, ja to znam iz prve ruke, bila normalna.

Danas me pita ZAŠTO SAM SE DOPISIVALA PRED DRUGIM LJUDIMA. JER JA SAM IPAK JAVNA OSOBA.

Cijela ta priča završila je tako što su, pretpostavljam, i novinarka i Žutanjak dobili po 4000 kuna nagrade od glavnog urednika za super

vijest, njih su prenijeli još opskurnija braća po skandalu, i - nikom ništa.

Mala je u članku izostavila da sam ih preklinjala da to ne objavljuju, ali je umjesto toga stavila zanimljivu tezu kako sam ja to sve sama izmislila U ČEŽNJI ZA MEDIJSKOM PAŽNJOM. Nema veze kaj to nije istina, pa kaj? Nema veze kaj pola toga nije istina kaj pišu, kaj? Ionako nigdje nisu potpisani. E, da, sad dolazimo do ključnog dijela. Nije mi namjera teoretizirati o žutom tisku u stilu: tabloidi postoje jer je stanje u našem društvu takvo, publika to želi, bla, bla, bla. Oprostite, zar ne bi novine i news portali trebali imati nekakvu prokletu didaktičnu funkciju? Kakvo je to debilno opravdanje „ali ljudi to žele“?

Odlično, ajmo onda tu filozofiju primijeniti na svaki aspekt života. Dajmo svima ono što žele, to se najbolje prodaje! Glupost, neznanje, zabava! Imam osjećaj da većina klinaca nikada ne bi završila prvi razred osnovne. Ali nije bed, bili bi prvaci u videoigricama. Možda je to zapravo put Hrvata u vječnost.

Ionako smo uvijek htjeli biti najbolji na svijetu u nečemu, pa, ono, daj što daš.

No, ono što mene kolje u toj cijeloj priči je pravo tih idiota da se na nebuloze kojima zagađuju medijski prostor ne potpisuju. A zašto je tome tako, majku vam vašu? Da napišete genijalan članak o zlostavljanju u Lori, to biste potpisali, pretpostavljam, i smješkali se blazirano na primanju nagrade novinarskog društva? E, pa, mislim da to nije fer. Izvolite, prijatelji, potpisujte se i na sranja. Izmišljeno, reciklirano, ukradeno? POTPIS, MOLIM LIJEPO. Čega se bojite? Da vas netko ne odrobija? Ah, znate kako se kaže, sve to ide u rok službe. Jebo' novinara koji ne staje iza svojih riječi. Kukavica, a ne novinarka, to je ono što je naša Ana s početka priče postala. Ovo je zapravo priča o prodavanju duše.

Lako je to, nitko nije imun na sigurnost, zveket novčića, stalni posao. Ali ja zaista ne znam koliko bi čovjek trebao biti plaćen za masakriranje tuđih života. Voljela bih da se u modu vrati introspekcija, pa da Ana, te moji prijatelji s izmišljenim imenima i inicijalima trendovski odluče pogledati u sebe i vidjeti crnu rupu koja je pojela sve ljudsko u njima. Jedino mi je žao što njihove redakcije još ne posjeduju satelite kojima bi slikali unutrašnjost stanova

medijskih osoba, jer bih voljela da izađe fotka mene kako im s velikim gustom za Novu godinu pokazujem srednji prst.

Fakat je teško imati izbor, ja sam prva koja će to priznati. Znete ono, Mavrovićev raženi ili kukuruzna šlapica, kokice u kinu ili meksički dipping, mala crna haljina ili dugačka bijela, kratka kosa, duga kosa, skijanje ili štednja, kredit ili iznajmljeni stan, vjernost ili prevara koju nitko neće otkriti. Zamislite da je ovo jedan od onih testova u ženskim časopisima, namijenjenih rješavanju na plaži. Ne, ne treba vam kemijska, niti papirić koji ćete odmah zapaliti u strahu, nitko neće vidjeti vaše odgovore, ne morate ih zapisivati. Pitanje je, uostalom, samo jedno. Jeste li varalica? Ponuđeni odgovori, pitate? Šalite se? Evo, dobro, mogu ja to i ozbiljno, dakle: odgovor a) ne, nikada, ni u tisuću godina, da me spuste na pusti otok s Brangelinom, ne bi mi palo na pamet.. , i odgovor b) dobro, a zašto MORAM odgovarati na ovo debilno pitanje, kad sam već samom sebi obećao da nikada neću misliti na to što se znalo dogoditi, tako mi je lakše? Polako, bez ljutnje. Iako ne hodam uokolo sa škrabicom u koju vjernici nervozno guraju presavijene papiriće s odgovorima, dat ću si za pravo misliti da znam otprilike rezultat imaginarnog ispitivanja (i onda nek' mi netko kaže da telepatija ne funkcionira). 75% varalice, 25%

većinom lažljivci. Ne, nisam ogorčena, već u zadnje vrijeme opasno razmišljam o vjernosti. Za to nisu toliko krivi muškarci u mom životu, već moje prijateljice. Bliži nam se podvlačenje crte pod Dvadesete, 46

ibs@crostuf.net

a one su ljute, razočarane, tužne, pristaju na sve i svašta, sve pod izlikom: svi su oni takvi. Sve više i više odustaju od snova, i pristaju na neke poluverzije, kompromise koji bole, život u kojem igra skrivača više nije zabavna, već nužna, ako želite preživjeti. Zatvaranje očiju pred navikama svog muža, samo da bi se održalo teško stečeno bračno stanje, postaje masovna boleština, i ja joj se sve nešto čudim, a onda u čekaonici kod zubara naletim na nekakav bizaran člančić u jednim dnevnim novinama, sve u stilu tko koga vara (opet) i zašto, što bi samo po sebi bilo posve nezanimljivo (Postoji li dan u godini kad mediji bombastično ne otkriju da je netko nekoga prevario? Ne bi li, samo pitam, prema statistikama, veća

vijest trebala biti da je netko još jednu cijelu godinu uspješno ostao vjeran?) da u danom primjeru koji mi je došao pod ruke jednu od glavnih uloga nije odigrala sestra, sestrična ili rodica u petom koljenu jednog od protagonista i zdušno dala svoj obol cijeloj priči, izjavivši (navodno) sljedeće: Danas nije bitno ima li muškarac ljubavnicu ili ne. Danas je bitno da muškarac nosi kruh na stol. Kruh i dijamanti, to bi bio dobar naziv za novu folk poskočicu. Ovako nekako, dakle, ide ta suvremena trampa koja pokušava zadovoljiti obje strane: ti meni francuz iz Mercatora i ključeve Range Rovera, ja tebi oči zaslijepljene dijamantom na zaručničkom prstenu. Kaže moja mama, afere su nešto što si samo bogati mogu priuštiti. „Stvarno ne znam kad bi tvoj tata stigao imati ljubavnicu, između plivanja, dramske, roditeljskih sastanaka, posla i rata. Trebao bi mu posilni da se bavi prilježnicom, uostalom, znaš da je tata uvijek morao odspavati popodne.“ Moderni muškarci su jako sposobni, mama. Imaju fleksibilno radno vrijeme. I briju se po cijelom tijelu, a onda je valjda red i da se tom njihovom neviđenom pothvatu svakodnevno netko divi. Pa, kad već neće zakonita. . ima tko hoće, kako se kaže. Evo malo primjera iz stvarnosti: Ivanu je dečko varao s desetak godina starijom glumicom, koja je baš proživljavala teško razdoblje rastave. To mu nije značilo ništa, samo ga je impresioniralo ime i prezime dotične rastavljenice, tako se barem pravdao. Irena je ulovila svog frajera s drugom na dejt (nije se potrudio čak ni izabrati zabačeni kafić). Zamolio je Irenu da pričeka i otišao otpratiti malu na tramvaj.

Pretpostavljam da je to bio dokaz odanosti Ireni: da je mislio ozbiljno, vjerojatno bi je sam vozio doma.

Mara je jedno jutro pronašla poruku s nepoznatog broja mobitela koja je glasila: „Dobro jutro, ljubavi.“

Nesretnik je tvrdio da je to samo bio kratkotrajan bezazleni flert preko SMS-a. Mirna je slučajno otvorila njegov inbox. Petra je saznala iz medija. Sašu je nazvala trudna ljubavnica. Moja mama je naletjela na muža svoje prijateljice u zagrljaju s drugom na aerodromu. Da ovom tekstu priložim otvorenu besplatnu telefonsku liniju, vjerujem da bih u kratko vrijeme čula još nevjerojatnih priča o izdaji. Dobro, u redu, svi znamo da frajeri varaju, nisam otkrila toplu vodu. Nećemo biti nefer, varaju i žene. Evo, ja prva priznajem da sam davnih adolescentskih dana to činila. Ali zašto, majke ti, frajeri

to rade u tolikim količinama, i to svi redom, i klinci i djedice, i metroseksualci i biseksualci i uber-muškarci, pripadnici baš svih kategorija koje je suvremena filozofija sjajnih časopisa do sada izmislila? Zato što mogu, kaže jedna teorija. U svojem vječnom nastojanju da ih zadržimo, zadovoljimo i otkrijemo način kako ih zavezati uz sebe, mnoge dame čine krivo popuštajući onako kako ih uči Zuži Jelinek. Budi nasmijana, budi dama. Budi sretna i kad pereš zabunom zaostalo tuđe žensko donje rublje, pretpostavljam. Ne mogu se oteti dojmu da je Mia Farrovv zeznula stvar čim je dopustila Woodyju da živi u stanu preko puta i maše joj preko prozora. Fridu Kahlo neću ni spominjati. Previše slobode čini ljude nervoznima. Sto će im ta silna sloboda, u jednom trenutku moraju se zapitati, ako je ne mogu ponekad iskoristiti? „Volim Željku“, kaže moj prijatelj. „1 znam da se ona želi udati, i znam da nam je, nakon pet godina veze, možda i vrijeme, ali. . Ne mogu a da se ne zapitam propuštam li nešto. Možda naleti neka bolja, kužiš. Ne mogu se još vezati, volio bih još neke stvari isprobati, a opet.. ne želim nju izgubiti. Eto, zato varam.“ Objašnjenje je fantastično. Ako me pamćenje ne vara, slično je govorio kad smo se igrali Mastersima, a on mi nikada nije dao da ja budem He-man, iako je grabio redom i sve ostale super junake. Tada sam si to objašnjavala činjenicom da je frajer jedinac, pa nije naučen dijeliti, a danas shvaćam da je u pitanju kronična dječja razmaženost. Petar Pan do Petra Pana, svuda oko nas.

Samo, ako su muškarci naše generacije takvi, pitam se što će biti s muškom djecom koja danas odrastaju, ovom koja nakon dobre ocjene u školi obavezno hodočaste po Turbo Limachu. Pa ti od malih nogu mogu birati što žele! Nin-dža kornjača na motoru, obučen u smeđi lan, s kopljem i mačetom, i heliodromom, i čuturicom za vodu, i psom koji laje kad vidi neprijatelja, i padobranom koji se otvara pri padu, i satom za otkucavanje bombe.. Kako će im onda, dvadeset godina kasnije, jedna žena biti 47

ibs@crostuf .net

dovoljno dobra za cijeli život? Čuturicu neke od nas možda mogu svladati, ali ja zaista ne znam ni jednu koja zna i skakati s padobranom i voziti motor i mahati mačetom. Čini mi se da je institucija monogamije na dobrom putu prema muzeju relikata, uz kavalire, kućni mir, dvoboje zbog časti i pisanje ljubavnih pisama.

Možda je u pitanju opet samo statistika. Žena je više od muškaraca. Na svakoga dođe oko jedna i pol, ako se ne varam. Vidite, čak se i u ravnoteži zemaljske kugle krije opravdanje za mušku nevjeru. A onda, tu su i primarni ljudski instinkti. Muškarac je lovac, zaprašivač, kud on kroči, sije odgovornost za nastavak ljudskog roda. A onda od te iste odgovornosti, kad je posijana, bježi u rat. Ili u drugu državu. Ili u drugu obitelj, koju je zaboravio napomenuti da ima. Sve su to ipak isprike, čini mi se.

Treba potražiti, baš kako nas Haag uči, osobnu odgovornost. Zatvaram oči i zamišljam mogu li zamisliti, uz sva iskušenja koja mi život nudi (a čovjek danas zaista može muljati na svakom koraku, na netu, pomoću skrivenih SIM kartica, uz malu pomoć svoje tajnice), život uz jednu osobu? Nazovite me propalim romantikom, ali meni se trud oko toga čini napetijim od provjeravanja kako funkcioniraju različita muška tijela. Je li monogamija uopće prirodna, kad nas se toliko odlučuje na šaranje sa strane?

Možda je u ljudskoj prirodi da istražuje, da čezne za zabranjenim, za novim, za promjenom, ali, iskreno, uz sve što je na meniju, meni sline cure na ideju zajedništva, partnerstva, stvaranja života s nekim. U toj verziji mahanje kroz prozor nije mi dovoljno dobro, ne pristajem na kupnju šutnje poklonima, ne pristajem na mrvice, jer, ako ja mogu živjeti bez pogleda na drugu guzicu, mislim da, bez obzira na lovačke gene svog muškarca, imam pravo očekivati isto. Odgovor na pitanje jesam li varalica? Evo, ja ću svoj prva dati javno. Po prirodi jesam, bila sam i mogla bih biti, no pitanje je izbora želi li čovjek zauvijek živjeti njegujući narcistični poremećaj ličnosti i stavljajući sebe na prvo mjesto (što ponekad nije loše, nemojte me krivo shvatiti) ili želi pokušati imati vezu bez fige u džepu. . Možda čovjeku monogamija nije u prirodi, ali svladavanje neosvojenih vrhova sigurno jest, a meni se ekskluzivna veza bez tajni trenutno čini upravo takvom: ima li što uzbudljivije?

Nema droge halucinogenije od kemije ženskog mozga

Kao svaki dobro uhodani i ozbiljni hipohondar, imam omiljene liječnike u svim kategorijama (glava, tijelo, duša, koža, unutrašnji organi, osmijeh). Neki od njih postali su mi i više od savjetnika za zdravlje, postali su mi tješitelji (psihoanali-tičarka, dermatologinja, liječnica opće prakse), majčinske figure (dermatologinja broj dva,

ginekologinja), očinske figure (gastroentriolog, ravnatelj klinike za dijagnozu), spasitelji (stomatolog, oftalmolog, voditeljica hitne službe). O, da, liječnici su postali bitni likovi u mom životu bez čijih privatnih brojeva telefona ne mogu i čije mišljenje cijenim poput svećeničkog. Što jesti, kako žvakati, koliko se izlagati suncu, kako putovati, kako (i s kim) spavati (te pod kojim uvjetima), kad se buditi, koliko raditi, kako sjediti, od kojeg materijala kupovati gaće, koliko se nervirati, kako voljeti.

Čovjek bi pomislio da su medicinari moji životni gurui, a to zaista nije daleko od istine: pretpostavljam da alternativna medicina kod mene nema nikakve šanse, jer ja volim sve svoje tegobe učiniti empirijski dokazivima, uostalom, vjerujte mi, za hipohondra nema boljeg osjećaja od čitanja savršenog nalaza krvi. Još uvijek više vjerujem ljudima s kakvom-takvom diplomom, naspram onih koji samogledaju u karte, magične kugle ili moj dlan, stoga, kad mi je neki dan u frizerskom salonu jedna DR. s liste omiljenih (podvrsta Mame) rekla da je u životu bitno imati iluziju (tješeci me zbog mog izuzetno racionalnog ateističkog odgoja lišenog ružičastih naočala koje roditelji vole stavljati svojoj djeci), iskreno sam se zamislila. Volim se diviti uspješnim ženama u najboljim godinama jer vjerujem kako su prošle sve što je potrebno za visoki kvocijent emotivne inteligencije (koju sve više smatram najhitnijom vrstom inteligencije uopće): slomljeno srce, uzvraćenu ljubav, prevaru, oprost ili razvod, ljubavnu sreću, ali i ljubavnu kataklizmu, sve strahove majčinstva, sve blistave i opuštene trenutke staža jedne zadovoljne bake, gubitke voljenih i onih manje voljenih, zabijene noževe u leđima i pružene ruke kad su se tome najmanje nadale. Iznad svega, divim se onima koje su u našem muškom društvu uspjele, uz već navedeno, ostvariti karijere, pa mi je, kad me jedna takva upozorila da u životu žena ne smije biti odveć racionalna, doslovce ispala vilica na pod. „Ali ja sam mislila da je ključ uspjeha oslanjanje na razum!“ Doktorica se samo nježno (i superiorno, onako 48

ibs@crostuf .net

kako samo Hipokratovi sljedbenici to znaju) nasmijala, podragala me i rekla: „Zapamti, draga, iluzije su jako korisna stvar.. ”

Evo, u čemu je problem? Nije da ja nisam imala iluzije, dapače. No, moje su me gotovo koštale glave, jer, u trenutku kad sam se

probudila iz sna koji je trebao biti život (u vlastitoj režiji, da se razumijemo, nikoga ne krivim za svoje pogreške), dočekala me stvarnost deset puta okrutnija, nevjerojatnija i hladnokrvnija od one koju sam ikada zamišljala. Ovih dana, s druge strane, svjedočim raspadu iluzija dobrog broja mojih prijateljica, od A do Ž. Znaite ono, kad se zaljubljujete pa vam On kaže nešto što vi interpretirate malčice drukčije, ali točno onako kako vama odgovara, a kako vrijeme leti, vaše su interpretacije sve dalje od istine, a sve bliže Zabludi Života, sve dok jednoga dana uplakane ne stanete pred svoje frendice koje vrište u nevjerici nešto u stilu: „Kako se možeš tako ponižava-ti, zar si ti slijepa, on te ne voli“, dok vi šmrcate neutješno i cvilite o tome kako se on promijenio i na početku nije bio takav. Vraga crnoga nije. Nema te droge koja bi se po halucinogenom efektu mogla mjeriti s kemijom u ženskom mozgu. Iluzija o Savršenom Frajeru, to je prvo poglavlje u ironičnoj verziji bajke o modernoj vječnoj ljubavi. Ide otprilike ovako, na užas vaših prijateljica: • On je točno ono o čemu sam sanjala.

Bez obzira na to što je ON daleko od muškarca s kojim vas je itko mogao zamisliti, vi tvrdoglavo tvrdite da ste upravo to željeli. Ne samo svima oko sebe, već i sebi samoj.

JA sam ta zbog koje će se ON promijeniti.

Luđački me zanima je li se IKADA u povijesti čovječanstva neki dripac, narkić, varalica ili lažov promijenio zbog neke žene. A ako povijest tvrdi da jest, ja ću odgovorno reći da je ta dotična samo bila dovoljno tvrdoglava i blentava (kako hoćete) da život potraži u pokušajima i malenim zadovoljstvima između njegovih recidiva (kocki ili seksu sa strane, zapravo je sasvim svejedno). Frajeri se ne mijenjaju, jednako kao što se žene ne mijenjaju. Rođeni smo takvi kakvi jesmo, što, kad pročitate ovako crno na bijelom, zapravo zvuči točno onakvo kakvo i jest - najednostavnije na svijetu. Ako vam se netko na početku veze ne javlja dovoljno često, mogućnost da će se uz vašu magičnu prisutnost u njemu javiti neobuzdana želja za telefonskom vezom sa svojom izabranicom, minimalna je, a i to sam puno rekla.

Ako vas je frajer, kao moju Katju, prevario u prvih godinu i pol dana veze, ne, nećete ni s kakvim plesom na štangi zabodenoj u knauf u vašoj spavaćoj sobi iskorijeniti njegovu potrebu da si dokazuje kako

je privlačan i ostatku ženskog roda, dapače. Taj će, kad autobus u kojem vi spavate na putu prema moru, stane u Severinu na Kupi, upoznati zgodnu Slovačkinju i prevariti vas u toaletu. Ili, kao što je moja mudra teta meni na početku moje zablude lijepo rekla (a ja je, naravno, nisam poslušala): „Ako je sposoban to napraviti jednom, napraviti će i drugi put. Nisi ti ništa bolja od nje.”

Zatim slijedi Iluzija O Savršenoj Vezi Koja Mora Uspjeti.

Kad ste već njega odabrali, usprkos svemu i svima koji su vas upozoravali, uspjeh će, o, mora. To je nešto kao politika Georgea Busha, čini mi se. Iz jedne glupe procjene brzinom munje kreće se u još jedan glupi potez (nema veze što on nije siguran, ja ću se doseliti k njemu), pa drugi prilično katastrofalan (najbolje da ostanem trudna, to će ga sigurno zavezati); a koliko ćete se pokopati, zaista ovisi samo o Božjoj pomoći. Zašto smo toliko tvrdoglave, još i danas pokušavam shvatiti. Zašto ne možemo priznati neuspjeh? Zašto moramo preodga-jati i preodgajati, plakati, kumiti i moliti, da bi neke od nas došle čak i do toga da se one na kraju mijenjaju zbog ljubavi koja to uopće nije, samo da očuvaju vezu, pod svaku cijenu? Žrtve obuhvaćaju dijapazon između promjene frizure i modnog stila da bi nalikovale na žene kakve se njemu sviđaju (što zapravo radi s vama, to nikome nije jasno), gubitka prijatelja koje on ne podnosi (najčešće onih koji, za razliku od vas, vide realno stanje stvari), potpunog rezanja socijalne mreže (jer, nikada se ne zna kad će on poželjeti provesti par sati s vama, bolje da ste 24 sata u stavu SPREMNA), sumnjanja u vlastiti razum (kad, primjerice, vidite ljubavnu poruku druge žene u njegovom mobitelu, a on vas napadne za povredu njegove privatnosti i posve pogrešno shvaćanje benignih riječi njegove nove prijateljice s posla) te, nažalost, do rađanja djece za koju uopće nismo spremne. Kad se ta iluzija razbija? Ako nemate sreće, pa budala ostane s vama, samo zato što voli kuhano, a za vrijeme jela žrtvu za iživljavanje, onda može trajati vječno. Evo, Ljerkini baka i dida se baš trenutno rastaju. Baka ga je konačno šutnula nogom u guzicu, tek kad je pred cijelim kvar-tom švrljao s tetom Horvat od prek ceste. Što možemo naučiti iz toga? Nikad nije kasno. No, nažalost, čak i na samom kraju, postoji kvaka. Zove se: Iluzija o Savršenom Prekidu. I u tu smo zamku mnoge pale. U

ibs@crostuf .net

svoju obranu reći ću samo: čovječe, nakon tolike muke, suza i znoja, prirodno je očekivati malo dostojanstva barem na kraju, nešto kao nadoknadu za nesreću tijekom veze. Kao da očekujemo da frajer kaže: „Nisam te usrećio, ja to znam, ali, evo, olakšat ću ti prekid, koliko mogu. .” Friška figa! Život mi nemilosrdno pokazuje brojke: 80% prekida kroz koje sam prošla (sama ili s prijateljicama) bilo je još prljavije nego sama veza. Radost emancipacije? Život bez braka? To redovito znači da se vi pakirate, odseljavate, rentate nove stanove, izlazite iz zajedničkih kredita i slično. Čitam da su u svijetu odvjetnici za rastavu na cijeni. Kod nas se odvjetnici sve više bave time kako izvući lovu koju je određena uložila u njegov prostor i njihov život, jer, ne samo da je frajer uspio nakon svih silnih godina ostati neoženjen, već vas zakonski ne mora ni zaštititi, pa vam nije dužan vratiti ni toster, kvačice za veš, plahte ili telku. I opet, na kraju cijele priče, svatko vam može reći: sama si kriva, pa razmišljam nije li ipak bolje živjeti bez iluzija, nemati tu tipično žensku sposobnost: gledati u vruga, vidjeti anđela? Godinama mi se čini da same sebi radimo medvjedu uslugu dok živimo u oblacima, jer, iskustvo govori, pad je najčešće i više nego bolan, ako ne i smrtonosan, no, možda je doktorica htjela reći da je sama iluzija da će se naša željena fikcija jednom, sasvim slučajno, ipak ostvariti, ono što nas štiti da posve ne poludimo? Za mišljenje pitam još jednu ženu koja ima utakmica u nogama: svoju baku. Ne skidajući svoje naočale s ružičastim okvirima, odgovara mi mudro: „Ako si žena sama ne stvori idealnu priču, nitko to neće učiniti umjesto nje.” Valjda mi želi reći: okviri u Barbie boji su okej, ali dioptrijska stakla za realnu perspektivu života provjeravajte redovito.

Americana

Dok se svijet divi Obamama (Neki zato što je Barack navodno genijalan političar, a drugi zato stoje crn.

A dobar dio i Michel-linoj haljini), prisjećam se svojih dana preko bare. Svašta sam čula o Americi.

Većinom ružne stvari. Glupi ljudi, debeli ljudi, ljudi bez stila, ljudi bez osjećaja za ostatak svijeta, ljudi koji su u stanju dvaput za redom izabrati Juniora za vrhovnog vodu. S nekim od tih izjava se čak i slažem. Posebice, naravno, s tom posljednjom tvrdnjom vezanom uz političku mudrost prosječnog Amera. I ja sam, kao i Jon Stewart (genijalan komičar, prezgodan frajer, a možda i, tek sad mi pada na pamet, najduža simpatija mog života), često puta (vezano uz Busha) pomislila, inspirirana tadašnjom naslovnicom britanskog tabloida Daily Mirrora: kako je 59 milijuna Amerikanaca moglo biti tako glupo?

No, za razliku od mnogih mojih sunarodnjaka (a moglo bi se reći i sukontinentalaca, kad bi ta riječ postojala), stala sam na toj mentalnoj primjedbi i nastavila dalje uživati u svemu što mi Amerika, zemlja slobodnih (i zemlja ljubavnih filmova) pruža u našoj vezi na daljinu: krekirani I-phone, najbolji balzam za usne na svijetu (Cherry ChapStick), Gap pamučne gaće stvorene da traju i nakon propasti svijeta, HBO, Amazon.com, Smirnoff Ice (pivo za žene), Anastasijinu pince-tu, Brada Pitta. I uvijek sam na tulumima pokušavala antiame-rički šovinizam (koji je u proteklih desetak godina nabujao u Hrvata zalijevan busanjem u prsa kako smo mi EUROPLJANI /hmmmm. ./, a oni jadnici koji se hrane Big Macom i čija povijest traje 200 godina) šarmantno izbjeći. Nije da sam totalno apolitična, ali nekako, uvijek sam si mislila: to je, čovječe, zapravo, golemi dio jednog kontinenta. KONTINENTA. Ako kod nas oporba može dobiti izbore samo udruživanjem (a najčešće ni tada), onda je valjda logično da sofistička većina pobjeđuje i tamo. To je, fakat, jednostavna matematika. Mislim, pitanje je što bi se dogodilo kad bi se Hrvatsku povećalo na razinu Sjedinjenih Država i napravilo zamjenu na karti. Vjerojatno bi Bush imao počasti doživotnog predsjednika. U to vrijeme mi se, u ranim dvadesetima, kao osobi koja iz privatnih razloga svako malo leti u Ameriku i natrag, činilo da su Amerikanci jednako pametni kao i Hrvati. Ili jednako glupi.

Bjesomučno sam koristila američku vizu tih par godina. Putovala sam kad god sam mogla. Sviđalo mi se tamo. Nekako je uvijek bila čiča zima kad bi mi taj čarobni šareni papirić u putovnici istekao, pa sam stoga morala smrzavati svoje zimogrozno dupe u ranu zoru i potom zaleđene vilice pokušati objasniti da ne želim ostati trudna u njihovoj svetoj zemlji. Očito manje zaista jest više, jer sam, tako invalidna u govoru, bila lišena svojih glupih, tipično balkanskih pokušaja da pošalicama razbijem tenziju situacije u kojoj netko s neprirodno bijelim zubima odlučuje jesam li dovoljno dobra građanka e da bi mi se dopustilo da potrošim svoje teško zarađene - tada studentske - i one malo lakše užicane (mislim na 50

ibs@crostuf.net

roditeljske) novce u Velikoj Jabuci, te sam vize uvijek dobivala neopisivo lako. Već sam tijekom tih svojih hodočašća (prvo na Zrinjevcu, a zatim, nakon što su Ameri zaključili da jedna standardna stambena zgrada u centru grada Zagreba nije dovoljno sigurna i da je više nego nužno sagraditi vojnu bazu na prilazu u sam grad, u Buzinu) lako svladala lekciju broj jedan na koju su se moji poznanici često žalili: stupidnost njihove administracije. Jednostavno, ako te pitaju na čijoj ste strani bili u Drugom svjetskom ratu, odgovorite kao da vam je stotinu i tri godine, i kao da ste se, u najmanju ruku, borili bok uz bok s Josipom Krašem. To što ste vi, vrlo očito, pubertetlija? Pa? Ja u tome ne vidim nikakav problem. Kad je papirologija u pitanju, osobno sam uvijek radije birala lakši put (koliko god on sumanut bio) nego pravednu muku. Primjerice, u ljepšem mi je sjećanju skidanje do gola na čikaškom aerodromu jer me njihov kompjuter izabrao za random check, nego uspomena na svako kašnjenje Croatia Airlinesa. Zato me po prestanku mojih nažalost kratkotrajnih putešestvija po Americi konstantno nervirao tipičan hrvatski nadržani stav o Amerima. Jedan moj frend tvrdio je da tamo neće otputovati ni pod koju cijenu jer se neće ponižavati ispunjavajući molbe za vizu. To mi je zvučalo prilično zatucano jer sam ga znala iz faze kad se ponižavao za pozitivnu ocjenu iz matematike. Drugi je tvrdio da ga smeta njihovo glasno vrištanje umjesto normalnog načina govora. Treći je prezirao zakon o nepušenju. Četvrti njihovu egzaltiranost. Meni osobno u Americi na početku nije smetalo ništa osim prevelikog izbora. Što može govoriti

o mojoj neodlučnosti, a možda i o klaustrofobiji. Čovjek ponekad u strahu da se ne snađe kad mu se otvore vrata u neki drukčiji svijet, histerično tupi da je ono staro u čemu je živio do tada - najbolje. Evo kako je izgledalo moje prvo naručivanje kave u Ateni, Ohio. Jet-lag bio je sumanut. Jedna leća mi je ispala od suhog zraka u avionu; ergo, bila sam poluslijepa. Mojih pet kolega i ja trebali smo se pojaviti na prvom predavanju u deset ujutro. Svima nam je trebao fiks kofeinom. U fakultetskom kafiću vladala je histerija. Očito se američki studenti toliko ne razlikuju od hrvatskih: svima je to jutro, čini se, trebao fiks kofeinom. Konobarica nije bila raspoložena za njegovanje bilateralnih hrvatsko-američkih odnosa.

Tražila sam kavu. Pitala je koju. Ja sam rekla: „Bijelu.“ Pogledala me kao da sam je uvrijedila. Onda sam se sjetila kako se to ono kaže.

- Caffe latte.
- Polumasno ili punomasno ili soja?
- Ovoga...
- Veliku, srednju ili malu šalicu?
- Pa, kolike su vam pore...
- Orah, badem, vanilija, cimet, čokolada, kakao, jabuka, naranča ili rum u prahu?
- Ne razumijem vas.
- Koji okus želite?
- Hm. . okus kave?
- Gospodična, odlučite se, stvara se red iza vas!
- Ali. . rekla sam vam. Želim bijelu kavu.
- SA ŠLAGOM ILI BEZ?!
- Kaj postoji bijela kava sa šlagom?!
- Od čega želite da vam napravim šlag?
- Alija uopće ne želim šlag. .
- U redu, gospodična. Koje kolačiće?
- Bez kolačića, molim.
- Oni idu uz svaku kavu.
- Aha. Onda dobro, dajte i kolačiće. A koliko to košta? Ne znam hoću li imati dovoljno. . - u tom trenu škiljim i pokušavam razaznati glavu kojeg američkog predsjednika držim na drhtavom dlanu.
- BESPLATNI SU!!!

- PA ONDA MI IH SAMO DAJTE!!!
- MORATE MI REĆI KOJE!!!
- SVEJEDNO MI JE, IONAKO IH NE ŽELIM JESTI!

51

ibs@crostuf.net

Izašla sam (i dalje mamurna i ćorava) iz kafića držeći u ruci pušećeg giganta koji je više sličio manjoj kanti za smeće koju se ponekad može naći u ženskim kupaonicama. Okus je bio nešto između limete, ružinog pupoljka i rastopljene baklave, svakako vrlo udaljen od kave. Petra je zbog sličnog problema imala slom živaca. Mene je sve to zabavljalo. Nisam skinula osmijeh s lica ni kad mi je farmaceut rekao da mi ne može prodati leće bez recepta jer bi se, prema njihovom zakonu, mogla predozirati.

PREDOZIRATI LEĆAMA ZA VID?! Pa, ako je tako po zakonu. . Jednostavno sam nazvala svog oca, inženjera strojarstva, koji je iz svog ureda (bavi se ispitivanjem energetske i procesne opreme, što god to značilo) faksirao rukom napisanu dioptriju. Nisam se uzrujala ni kad u Dallasu prijatelj mojih prijatelja (crnac) nije shvatio moj rasistički crni humor. Ni kad mi je moja šefica na vratima jednog kazališta na Cape Codu, gledajući dvoje mladih kako puše i ljube se istovremeno u pauzi neke predstave rekla sa zgražanjem: „Ovi moraju biti Europljani. .” Ni kad su me, jedan za drugim, bezbrojni rođaci mog tadašnjeg dečka pitali kakva je sad situacija s ratom kod nas (govorimo o 2002. - 2004). Uživala sam u nevjerojatnom prostranstvu tog kontinenta i knjizi Jacka Ke-rouaca On the road dok sam putovala s juga Teksasa do Bostona. Nisam se uzrujala ni kad mi je Leslien očuh rekao da mu ne pada na pamet napustiti SAD jer tamo postoji sve što čovjek treba doživjeti, ni kad me žena na pošti u Monomovu pitala je li CRO-ASIA republika u Aziji. Uživala sam u najboljim krafnama na svijetu, u fenomenalnim koncertima i Broadwayu, u kanadskoj slanini i knjižnicama koje rade cijelu noć. U jeftinim restoranima tajlandske hrane, u niskim cijenama goriva i tehnike, u najnovijim kompjuterima i kabelskoj on demand televiziji. U genijalnom djelu Tadaa Anda, muzeju suvremene umjetnosti u Forth Worthu. Povrh svega, uživala sam u neograničenoj količini dobre volje. Kaže Dečko: „Ma, daj molim te, sve je to rezultat Prozaca!” Možda. Ali nije li puno ugodniji lažni optimizam nego lažna

zabrinutost nad propašću svijeta i glumljeni nihilizam na koji se čovjek spotiče na ulici ovdje kod nas? Pri povratku u Zagreb, u depresiju me nije bacilo psovanje, vrijeđanje, pljuvanje po ulici, išarane Art Deco zgrade u centru grada, zapušeni lokali i činjenica da su sve kuhinje u gradu zatvorene u jedanaest. U depresiju su me bacile sve one stvari za koje su optuživani Ameri: bahatost, zatucanost, klaustrofobičnost, primitivizam. Već na aerodromu, došla sam do zaključka da glupost, nažalost, nije ekskluzivna. Ima je svugdje. Rado bih ponovno preko bare, i to baš sad, kad su svi ufurani u promjenu i ponosni jer su glasovali za crnca čije je srednje ime Hussein. Svakako bih htjela imati gomilu izbora, s vremenom se čovjek nauči nositi s tim.

Velike sise

Prije par mjeseci moja je mama dobila SMS poruku otprilike sljedećeg karaktera: Di si, malena? E sad.

Moja mama jest malena, ako govorimo o standardnim ljudskim proporcijama, ali sasvim sam sigurna da joj tepati na taj način može još uvijek samo moj otac, a broj s kojega je porukica poslana nije bio njegov. U svom standardnom hladnokrvnom stilu, majčica je istu ignorirala, no gospodin s druge strane nastavio je inzistirati: Kako si, miča? Oćeš da se vidimo? Ne prestajem misliti na tebe.. I slično.

Pokerašica od moje majke zagasila je mobitel (za koji ionako tvrdi da joj služi samo zato da njezina razmažena kćer u pet do dvanaest naruči topli ručak, s obaveznom juhom), no ujutro je situacija izmakla kontroli: dok je Majka uživala u šetnji s Argom (patuljasti šnaucer), nazvala ju je djevojka koju ćemo nazvati Kiki. Kiki je bila uplakana, nezvijerena, duboko potresena. Pokušavala je reći nešto smisleno kroz suze, no većinom se gušila. Majka je nakon nekoliko izbezumljenih krugova oko školskog igrališta (već je i Argo bio začuđen porcijom šetnje) iz nje uspjela izvući ovo (Kiki, gušeći se, ljutito): ZNATE LI VI... ŠMRC... DA VAŠ LJUBAVNIK... ŠMRCŠMRC... IMA ŽENU I DIJETE OD OSAMNAEST MJESECI?! ŠMRC.

E sad. Moja mama nema ljubavnika, a i kad bi ga imala, čisto sumnjam da bi u cijelu kombinaciju bilo upleteno ikakvo dijete, a u ovu je priču, ispostavilo se, bilo upleteno više od jednog balavca: spomenuta beba, Kiki koja je jedva navršila osamnaest, ali već se zove majkom, i momak od devetnaest, potencijalni ljubavnik. Na njegovu žalost (i kratkotrajnu sreću naše Kikice), u ovom je slučaju i ostao samo potencijalni. Dva su scenarija moguća: ili ga je neka ženskica zeznula na Iskrici i podvalila mu nasumce izblebetan broj, ili je bio puno prepi-jan pa je zapisao pogrešne znamenke na salvetu za vrijeme muškog izlaska dok je Kikica kod kuće u suzama smanjivala temperaturu plodu njihove ljubavi.

52

ibs@crostuf.net

Zapisan broj bio je, dakako, broj moje majke, koja je tu priču kasnije prepričala meni malo kroz smijeh, ali pomalo i uz zgražanje. „Tko se normalan tako bedasto dopisuje s osobom u čiji telefonski broj nije

siguran?!" Hmmm. . ne znam kako da ti to kažem, mama, ali - mnogi.

Meni se daavno, daavno dogodilo nešto slično, ali malo manje okrutno. Usred jedne od dosadnih noći (kakve znaju biti u onoj kasnoj fazi puberteta kad bi najradije iskočio iz vlastite kože ali sutra nažalost imaš test iz matematike) na friško užicani mobitel (od strane ljubljenog oca, naravno) stigao je SMS s Balaševićevim stihom. Odrasla na Đorđu, odlučila sam odgovoriti nastavkom pjesme. . ispjekali smo je cijelu moj tajanstveni dečko i ja te noći. Kako to obično biva, magija se rasprsnula čim je svanulo sunce: sanjani princ na bijelom konju, slučajni pjesnik, čekao me tog popodneva ispod konja na Trgu ogrnut NAVIJAČKIM ŠALOM, tako da je tu negdje, vrlo blizu spomenutog konja, brzo završio jedan od moja dva sudara naslijepo. No, Dinamovac, čijeg se imena ne sjećam, i ja imamo opravdanje: bili smo klinci, slobodni i znatiželjni, a u tim godinama spreman si napraviti puno veće gluposti od dopisivanja s neznancem umjesto ponavljanja logaritamskih tablica. No, majka je u pravu, bojim se: što kad prijeđemo granicu u svijet odraslih? Ono, samostalni životi, sretne veze, a onda odjednom - noći za ekranom, em mobitela, em kompjutera? Zašto se to događa? Zašto iz nesreće ne bježimo u potragu za srećom već u anonimnost i paralelne svjetove? Kao, ruke nam nisu zaprljane ako nisu dotaknule ništa više od tipkovnice nauljene znojem uzbuđenja? Čisti smo od prevare? Voljela bih u to vjerovati, ali nisam baš sigurna..

Evo, kako to nekako biva: niste potpuno zadovoljni svojim životom? Mislite da želite i zaslužujete više?

Dosadno vam je, naporno, monotono, sivo? Moderno doba za to ima rješenje. Nekad su to bile Ruby Red Slippers čijom je petom Dorothy trebala samo tri puta lupiti, a danas? Priđite, samo izvolite (u ovom trenutku morate zamisliti prigodnu jezivu cirkusku glazbu kao sa sajmovi na kojima su se nekada prikazivala čuda prirode poput patuljaka, čovjeka-drvo i žene s tri sise), pogledajte u jedan od naših izloga i izaberite. . prvih mjesec dana je besplatno, a kasnije možete dogovoriti jednostavan princip trajnog naloga.. Internet, razni forumi, grupe, Myspace, Face-book, Iskrica, MSN chat, GMAIL chat, lažne mail adrese i tajne SIM kartice. Moja frendica postala je prijatelj na

Facebooku sa svojim dečkom, čovjekom s kojim živi već dvije godine, da bi tek tada saznala kako on njihovu vezu smatra

„slobodnom“. Barem je tako napisao u svom profilu. Nakon bacanja stvari po stanu i prijatnji prekidom, jedino što joj je jadničak u svoju obranu mogao reći bilo je: „Ali to nije stvarnost, draga.“ A što je to onda? Mudro smišljeni alter ego kojemu su dopuštene prlja-vštine o kakvima njegov dvojnik od krvi i mesa samo sanja?

Ja sam se u jednom trenutku svog života ulovila kako se, u autu prema kući, više veselim porukama na Facebook profilu nego vlastitom psu. Prilično sam se uplašila kad sam prvi put primila koketnu poruku: ništa eksplicitno, ništa strašno, nitko ne mora znati. Odskočila sam od kompjutera kao oparena.

Nećemo se lagati: svačijem egu treba poneka injekcija praznog laskanja, pa ni ja nisam iznimka, ali jednom sam u životu bila suočena sa SMS aferom partnera: znate ono, kad kao slučajno kopate po mobitelu, a nađete sadržaj koji bi bez problema mogao ravno u novi broj Playboya? Čula sam i ja rečenicu: „Nije to stvarnost, ništa nije bilo. .“, ali progutati tu priču nisam mogla. Zato sam, sklona dramatičnim gestama, umjesto da samo obrišem dotično upucavanje, ukinula cijeli Facebook account.

Ono, cold turkey, da se poslužim narkoman-skim rječnikom. Samu sam sebe odsjekla od svijeta.

Panične poruke mojih prijatelja nisu izostale (iako mi isprva nisu vjerovali da sam kadra to učiniti, majčicu im njihovu nevjerničku), no, morala sam, jer, što sam više razmišljala o tome, to mi je jasnije bilo: Facebook mi je postao opsesija, ovisnost. Sve dok je Dečko pušio, imala sam i ja izgovor za svoje mahnito ponašanje (na sam Božić sam nakon dva sata vrlo pristojnog ponašanja kod Dečkove mame konačno tugaljivo zavapila: „Moooolim vas, mogu li na internet???“). Iskreno, i meni su samoj neki vlastiti potezi bili malo sumnjivi, no, znate kako je, kud idu svi, tud i mali Mujo.

Kao frendovi javljali su mi se i bivši, davno zaboravljeni dečki (zabranjeno zakonom) i novinari žutog tiska koje prezirem, no nažalost, poznajem, zatim poznanici mojih poznanika, djeca mojih profesorica, školski kolege bratića prijatelja mog brata. Kako reći „ne“, kad ti netko šalje friend request? Nisam to znala ni u vrtiću, odbiti prijateljstvo, ima li okrutnije stvari? Osim toga, naravno, to nije

stvarnost. . Sve dok, kaže jedna moja slavna drugarica, tvoji statusi ne počnu izlaziti u žutilu, a, kaže druga, fotke koje 53

ibs@crostuf .net

kao smiju vidjeti samo tvoji frendovi, ne završe u glossy časopisu. Ili tvoja bolja polovica ne prokljuvi šifru. Savjetovali su mi davno da otvorim profil pod lažnim imenom, no meni se to nekako činilo kao varka, a onda opet - nije li to prilična moda? „Pa to svi rade!" skviknula je jedna kolegica. „Pa to je najveća zabava cijele priče o surfanju! Možeš biti što poželjiš!" Tu smo, dakle. Poznajete li djevojku pod imenom blondgirl 234, lovbigboobs, bušmanka ili veronikcdejck? Ne? Razmislite još jednom. Možda sjedi, stoji, hoda ili spava pored vas. Iako nikada nisam bila član nekog od foruma gdje ljudi anonimno izražavaju svoje stavove ili dijele savjete, čitala sam ih mnoštvo puta, kao i komentare na razne tekstove po bezbrojnim internetskim portalima. I ja to fakat kužim, pravo na stav je osnovno ljudsko pravo, a najbolje od svega je izražavati ga pod neprepoznatljivim nadimkom — lišen brige da će te netko za njega prozvati ili prema njemu suditi o tebi.

U paralelnom svijetu interneta možemo biti što god želimo - mladi, stari, zgodni, savršenih mjera, željenog spola,iskusni, mudri, poželjni. Je li afera koja se zasniva na paprenim chat/SMS porukama zapravo afera? Nitko nikoga nije dotaknuo, u redu. Zaljubljujemo se u nadimak i nadimkove karakteristike, kojima vjerujemo onoliko koliko želimo, no i to je zapravo nebitno jer se, zapravo -

zaljubljujemo u vlastitu projekciju, savršenu osobu izgrađenu prema našim željama i potrebama. Čak je i seks idealan - jer je, uz pažljivo čitanje i dovoljno brzo reagiranje, dopušteno sve pod milim Bogom.

Sudeći po broju orgazama koji su se u posljednjih desetak godina dogodili pred kompjuterima, reklo bi se da su tipkovnica i miševi apsolutni pobjednici u kategoriji seksualnih pomagala. Zaboravimo lisice, bičeve i Dita Von Teese korzete, ima li bolje stvari od odnosa u kojem nema straha od trudnoće, seksualno prenosivih bolesti, a trud je sveden na razinu: MINIMALNO. Nitko nije imun na siguran svijet u kojem se uvijek možete prikazivati u najboljem svjetlu, no ne ubijamo li tako zauvijek hrabrost, iskrenost, individualnost? Jasno, najbolje bi bilo da smo svi roboti ili genetski modificirani ljudi iz menija na

kojem, kako se šapuće, danonoćno radi Tom Cruise, no, hmmm, ne podsjeća li vas to na nešto?

Recimo, totalnu kataklizmu?

Postoji, dakle, svijet u kojem je sve moguće. Pod pseudonimom, često glupljim od samog vruga, ili sa skrivenih SMS poruka, možemo varati, karati, pametovati, vrijeđati. Stvoren je legalni poligon za ljudsku frustraciju, vječni supermarket lažnih identiteta, zgodnije druge kože, prostor za tajno djelovanje gdje hrabrosti nema kraja jer nitko - ne odgovara ni za što. Kad se tako postave stvari, meni se čini da svi zajedno pristajemo na posvemašnji kukavičluk, no, zaista, posljednja sam osoba koja bi se trebala skandalizirati potrebom za ano-nimnošću. Ili paralelnim životom. Dorothy Gale je jednom davno samo željela nakratko pobjeći iz Kanzasa, što joj baš i nije za zamjeriti, no od čega svi mi bježimo u cyber svijet? Nakon pet dana bez Facebooka, i minimalnog vremena provedenog pred kompjuterom, mogu vam reći: ovaj stvarni život, svijet u kojem iza svega čovjek mora stajati sa svojim imenom i prezimenom, svijet iz kojeg i ja, priznajem, često imam poriv samo nestati, nije jednostavan, ali bogme nije ni za odbaciti. Ne još.

Uvijek sam bila za tajno vjenčanje. Ono, ako ga već mora biti. Kirurški brzo. Las Vegas, samo bez Elvise i plastičnog svećenikovog gebisa. Danas odlučeno, sutra obavljeno, jer, u protivnom, tako mi se činilo, tko ima živaca za planove, pripreme, dogovore, rezervacije, kapare? Osobno nemam strpljenja ni za čekanje u redu (danas sam, primjerice, pobjegla iz Merca-tora kad sam vidjela broj ljudi na blagajni, prošle sam godine kod zubara odustala od slikanja umnjaka jer me nisu primili u dogovoreno vrijeme), a kamoli za čekanje na ljubavne zavjete. Nekako sam uvijek bila mišljenja da je ljubav najfinija kad se poslužuje odmah, čim je Afrodita skuha među pripadnicima smrtnih bića. Jasno, naravno, luda zaljubljenost ne može trajati vječno, kasnije se to pretvara u poštovanje, lojalnost, vjernost, odanost, i sve te druge dosadne zamjenice za Pravu Stvar, kako kaže genijalni Tom Stoppard, no, ajmo ovako: KAD

JEDNA ISKRENA ŽENA MOŽE UOPĆE OBEĆATI DA ĆE ZAUVIJEK BITI NEČIJA I SAMO NEČIJA? U trenutku potpune opijenosti, naravno. Dakle: Hrvatskoj pod hitno treba Las Vegas. Ili ću ja zauvijek ostati usidjelica. Ili? Mediji su me u posljednjih

nekoliko tjedana udali, zaručili s crvenim koncem (u redu, drago mi je da moja fotka više nije primjer za pojam „materijalist“ u slikovnom rječniku, ali ljudi Božji, KONCEM?! Pa na tu prosidbu ne bih pristala ni da su mi ga same Mojre poklonile), zatim su me razveli, oplodili i pretvorili su tipičnu američku šiparicu iz provincije koja od rane mladosti u šarenu kutiju sprema isječke s idejama za svoju svadbu. Žao mi je, krivo. Meni je uzor bila Pandora Braithvvaite iz 54

ibs@crostuf .net

„Adriana Molea“, koja je u kasnim dvadesetima duhovito tvrdila da bi svaka žena trebala imati jedan prenagljeni brak iz adolescen-tske faze (ako se dobro sjećam, ona se udala u 21. za otmjenog Engleza upitne seksualne orijentacije). Kod prijateljice N. na nedjeljnoj kavi, šalimo se na tu temu, prelistavajući žuti tisak. Ja i dalje tvrdim kako je brak nešto u što se čovjek treba upustiti unaprijed anesteziran opijatima ili strašću, no ona me, začudo, presiječe, zgrožena: „Tajno vjenčanje? Nije li to, onako, malo. .

dječje?“

Imam samo jedno pitanje: Kad su točno moje prijateljice, koje su nekada bile dovoljno lude da se sa mnom upuste u bilo kakvu avanturu koje bi nam srce tog trenutka poželjelo, naglo odrasle i postale odgovorne ozbiljne žene i zašto me, zaboga, nisu obavijestile pa da se prestanem družiti s njima?!

Zaključujem da je N. starmala i pitam T. što misli o istoj temi. Šokira se samom idejom. „Zar bi ti mogla izostaviti roditelje i prijatelje?!“ Pod broj jedan, ja bih, kako sada stvari stoje, vrlo lako mogla izostaviti vjenčanje. Nije da nisam dovoljno zaljubljena u Dečka i da nismo razgovarali o tome. Recimo, prvi put je to spomenuo kad sam lupala glavom o zid tijekom jednog od mojih standardnih migrenoidnih napada (prokleta genetika, što ćete) i molila ga da mi iščupa oko iz glave, uvjeravajući ga da će me to manje boljeti od spazama koje proživljavam kad me ulovi migrena. Jedna od mojih najdražih književnica Zoe Heller tvrdi da sve žene (osim nje) dobro podnose fizičku patnju. Nije ona jedina iznimka koja potvrđuje pravilo. Poznato je da su žene u mojoj obitelji izuzetno otporne na bol. Moja baka je stala na čavao koji joj je prošao kroz cijelo (!) stopalo i onda je mrtva-hladna rekla mom ocu (sinu jedincu, jel'te) da je malo pričekala, samo da izvuče dasku iz noge. Drugom prigodom

zalila se vrelin čajem. Legenda kaže da je u tišini skidala i najlonku i dio kože s bedra, ne htijući probuditi mog didu, koji se baš, pretpostavljam, odmarao nakon teškog radnog dana u Gortanu. Sto su ti nekadašnje supruge! Moja se majka trebala početi gušiti i pasti u srčani arrest da bi se otkrilo kako ima težak alergijski napad izazvan Coca-Colom.

Moja sestrična sve je troje djece rodila u stanju kojim bi se ponosio i začetnik scijentologije. Kad smo kod genetike, mene je taj stoički gen očito zaobišao. Kad mi Asja zada posebno tešku vježbu na Pilatesu, Luka s recepcije stavlja glazbu na koncertnu glasnoću da bi prikrio moje bolne uzvike. Kad imam migrenu, ovulaciju ili preuske cipele, očekujem da Dečko osjeća jednaku bol, ako ne i veću. Ja imam tremu kad on ima premijeru, pa smatram daje jedino pravedno da mi uzvрати jednakom dozom suosjećanja. No on većinom samo šokirano gleda u mene i govori:

- Kako da ti pomognem, maco?

- Iskopaj mi oko! Iskopaj mi oko!

- Ali... ovoga... možda kafetinčić?

- Iskopaj mi oko! SADA!!! UZMI NOŽ I ZABIJ MI GA U OKO! ŽELIM DA PRESTANE!!! NE MOGU OVO IZDRŽATI! ČOVJEK NE BI SMIO OSTATI ŽIV NAKON OVAKVE BOLI...!!!

- Ovoga... maco... da nazovem hitnu?

- ZAR ME NISI ČUO? ŽELIM DA ME UBIJEŠ!!! POMOZI MI!!! POMOZI MI, MOLIM TE!!! Uzmi ovaj nož i zabij mi ga u mozak kroz lijevo oko, SADA!!!

- Ovoga. . ljubavi, što misliš o tome da se mi jednom oženimo?

Mislim da ćete se složiti da dečko nije imao izbora. Taktika mu je super, mora se priznati. Takozvani šok vulgaris. Nije da je migrena prestala, ali, činjenica stoji, odjednom sam mogla razgovarati o drugim stvarima osim eutanazije iz samilosti. Uz velike isprike roditeljima i javno priznanje da me tako NISU

UČILI, te uz svjesno izlaganje ove informacije piskaralima Žutanjcima, moram reći da se Dečko i ja ponekad napijemo. Recimo, kad idemo na finu večeru. Kao, hahaha, hehehe, samo ćemo dvije čaše šampanjca, joooj, ja bih vino, pa onda ću i ja vino, što imate na čaše.. dva deci svakom, pa to vam je skoro boca, imate pravo, zašto

ne bismo uzeli butelju, stavite i drugu na led, znate, slavimo, hehehe..

Mislim, ja ne poznajem zaljubljeni par glumaca koji kad su pijani ne pričaju o sebi i svojoj ljubavi i stanju u hrvatskom kazalištu. O teatru ne bih, jer ćete prestati čitati ovaj tekst, ali, ako ćemo o ljubavi, u takvim trenucima, da je Las Vegas blizu, da, bolila bi me briga za to (na što me upozorava moja draga T.) koliko je mojim prijateljima bitno čuti zakletvu na vječnost koju ćemo Dečko i ja izgovoriti jedno drugom. Meni to daje ekipi oko mene stalo do toga, iskreno, zvuči neuvjerljivo. Od četiri vjenčanja koja sam pohodila, na jedno sam zakasnila, s jednog sam pobjegla, a treće je, srećom, bilo na tuđem jeziku.

55

ibs@crostuf.net

Ali moguće je daje za moju krajnju neromantiku kriv moj odgoj. Odrasla sam u familiji u kojoj moj otac već tjedan dana prije nečijeg vjenčanja na koje je pozvan počinje besramno izmišljati bolesti:

- Reci im da sam dobio moždani udar.

- IVICE! NE COPRAJ!

- Što? Pa ionako tvrdiš da ću uskoro umrijeti zbog pušenja! Možemo li te tvoje paranoje jednom iskoristiti u moju korist?

Moja majka je uvijek znala prepoznati dobru priliku.

- Ali. . što ako te vide a ti ne budeš imao onu tuđmanov-sku grimasu?

- Baš me briga.

Romantična priča o vjenčanju mojih roditelja glasi ovako: „Ma, tata je išao u vojsku, pa smo se morali oženiti.“ Shvaćate? Mjesta za kutiju za isječke iz časopisa Moderna mlada u mom djetinjstvu nije bilo.

Ali genijalac Saša Šekoranja baš u fazi kad ja kontempliram o svadbama, vjenčanjima i brakovima i koliko to sve uopće ima smisla izdaje planer za SAVRŠENO VJENČANJE i poklanja mi jedan primjerak.

Isprva ga skrivam od svoje domaćice i mame koja baš k'o za vraga dan poslije dolazi u posjet. Imam osjećaj da bi me Sašina knjiga izdala i stavila bok uz bok s poludjelim udavačama, a ja još ne znam što mislim o tom cijelom konceptu. Skrivam planer iza WC školjke.

Prolazi vječnost. Konačno, ostajem sama: teta Tonka je usi-sala stan, mama objasnila sve o financijama i tome koliko sam rastrošna, Plavka kopa rupu u vrtu, Dečko snima. Otvaram Knjigu. Na prvoj stranici velikim slovima piše: MLADENCI. .

I.....VJENČAT ĆE SE... U... Zaklapam knjigu.

Nemojte me krivo shvatiti. Ima stvari koje su jako fora. Sintagma moj muž strašno mi se sviđa. Stalo mi je do toga da tom nekome tko mi je zaista životna ljubav dam posebno značenje u svom životu. Mislim, cura može imati sto momaka, ali muževa, koliko - jedan do tri, max? A onda tu je i tradicija, što meni osobno ne znači baš ništa, ali, kako sam starija, pomišljam da bi me jednom moglo kopkati zašto to nisam učinila. Ili, recimo, zašto to On nije predložio. Kaže Nada da nije čudo što se mladi sve više boje braka, jer, život dokazuje, ako te netko može zeznuti za lov, zeznut će te sigurno. Nina kaže da svaka djevojka treba dooobro razmisliti o tome može li se zamisliti uz tog konkretnog muškarca baš cijeli život. A mene upravo razmišljanje i analiziranje ubija u pojam. Znam daje On taj, ali ne znam kako (i zašto!) premjestiti koncentraciju s naše ljubavi na cvjetne aranžmane. Kako mogu znati kakvu ću vjenčanicu htjeti nositi za pola godine, koje svijeće ću htjeti imati na stolovima i uz koju ću pjesmu htjeti zaplesati?! Kako se bilo tko može prisiliti na štednju da bi imao tartar od lososa na svadbi, kad sa svojim voljenim može u međuvremenu za taj novac doživjeti toliko toga?! Radije bih digla kredit za putovanje vlakom po Rusiji, nego za pir. Da, on je taj, i, da mi hrvatski zakon dopušta da to učinim odmah kad poželim, možda bih već bila u braku. Ne želim čekati, prijavljivati se, objašnjavati, pohađati tečaj za zaručnike, uvježbavati govore i isprobavati frizure. Ne želim birati keramiku, kolačiće, knjigu dojmova. Povrh svega, ne želim planirati vjenčanje. Ne želim čekati. U trenutku kad već polako odustajem od svoje karijere udane žene, sjetim se mlade Winone Ryder u prekrasnom filmu „Doba Nevinosti“. Njezin zaručnik Daniel Day Lewis (mmm), do ušiju zaljubljen u fatalnu Michelle Pfeiffer, prekli-nje Winonu da odbaci tradiciju dugih zaruka i uda se za njega odmah, što prije, pod hitno. Ono što joj zapravo želi reći jest to da ga mora spasiti, učiniti svojim, inače će se upustiti u aferu, pobjeći, nestati. Pomišljam da sve moje prijateljice navijaju za tradicionalno vjenčanje jer to govori o ozbiljnosti odluke.

Winona ga gleda srnećim očima i pita savršeno smireno: „Zar sumnjaš da ćemo izdržati?

Sumnjaš u nas?" Otvaram ponovno Sašinu knjigu. Možda Las Vegas ima i svojih mana.

Što je žena bez strahova?

Kaže Nada (urednica, jePte): „Daj nam nešto reportažno." Proljeće se probudilo, žene su pohitale na kavice s frendicama i tajne šoping zadatke za koje nitko ne smije saznati ("Dragi, vidi što mi je Mirna kupila, nije li divno? Baš kao da je znala da trebam takvu proljetnu torbicu. ." ili „Kako to misliš, odakle mi ova majica? Ova stara krpa? Još iz srednje škole, iskopala sam je kod mame u nedjelju. ."), pa pretpostavljam da Nada želi čuti o čemu žene u gradu šapuću. U frizeraju nalijećem na Doktoricu (jednu od), koja me majčinski prima za ruku i govori: „Piši jednom o ženskim strahovima. . U tvojim 56

ibs@crostuf .net

tekstovima uvijek ispadamo tako snažne, a to jednostavno. . nije istina." Prva reakcija: nema šanse.

Taman sam na poklon dobila prvu kiticu pravog hrvatskog iščupanog-s-polja cvijeća, tek me počeo pucati optimizam, ne želim provesti tjedan pričajući o bedarama. Izlazeći iz salona, susrećem frendicu.

Žena ima sunčane naočale iako je vrijeme takvo da se dam kladiti kako je ekipa iz Komunalnog bacala novčić da odluči hoće li ostaviti rasvjetu preko cijelog dana, čisto ono, da se barem nešto vidi. Fakat je sivo. „Imam nepodnošljive podočnjake", šapne Marina. „Seks?" pitam ispod glasa. „Ne, zaboga! Nikako da prestanemo grijati. Bojim se bojlera. Imamo stare instalacije." Poželim reći nešto u stilu: ma daaaj, nije to razlog za insomni-ju, ali kroz misli mi prolete sve noći u kojima sam čekala da Dečko usne te potom potajno otvarala prozor iako je vani bilo ispod nule. Slegnem ramenima, i stisnem ruku Marini u znak podrške. Proći će, kažem. „Aha, hoće! Kad konačno stignu proljetni dani. ." Na putu prema toj šarenoj kavi koja bi me trebala inspirirati za jedan ženski „tekst ceste" koja će, recimo, biti ružičasta, a mi sve izmanikirane i u sandalama (bez obzira na činjenicu kako su, unatoč stidljivom suncu, temperature još uvijek i više nego zimske), susrećem Melitu. Pali cigaretu na ulici (jer tamo gdje ide više ne smije pušiti, što joj je uništilo vikend, obavijestila me,

i prije no stoje počeo), i nervozno mi pokazuje akne na svojoj bradi, rezultat nedavnog „skidanja“ s tableta. „Ako zbog želje za bebom moram izgledati kao prokleta tinejdžerica, znaš što, razmislit ću još jednom isplati li se uopće imati klince.. “ Mislim daje ulovila moj zgroženi pogled jer se vrlo brzo krenula ispričavati. „Gle, ti najbolje znaš da je meni loš ten totalna trauma još iz srednje škole.. Kunem se.. (šaptom) proteklih deset godina budim se sa strahom od svog odraza u ogledalu.“

Nakon susreta s Meli shvaćam da od Nadine ružičaste ceste nije ostala više ni nada, pa sjedam u prvi kafić u kojem ima mjesta a dovoljno je povučen i zaključujem kako nas je umjesto proljetne euforije ulovila proljetna depresija. Uz konstantna javna obećanja o recesiji, otpuštanjima, i sveopćoj štednji kojoj se ne vidi ni kraja ni konca, nije ni čudo. Ali meni se ovaj tjedan čini da je Pandorina kutija Svih Mogućih Strahova zapravo samo otvorena: stoje sve unutra, i može li se ona ikada do kraja isprazniti, ili ćemo uskoro sve moje prijateljice i ja hodati zamaskirane kao maločas spomenuta Melita, odnosno, kako Zrinka Pavlić kaže, poster-dijete za nesanicu? Elem, ovako: strahove svi imamo, znam da nisu isključivo ženska povlastica. Ali isto tako znam koliko je ženski spol skloniji paranojama. Ja se, primjerice, liječim od hipohondrije već više-manje čitavo desetljeće. Dobro, nisam najuporniji pacijent na svijetu: čim sam malčice bolje (recimo, tjedan dana bez umišljenog neoperabilnog tumora na mozgu ili slično), umjesto na Kauč, dogovorim pramenove. Ne mogu reći da ne osjećam grižnju savjesti, ali, vanjski izgled isto utječe na naše psihičko stanje, tješim se. I tako radim na vanjskom izgledu sve dok me ne lupi neka nova, jednako smrtonosna bolest. Za sve krivim svoju mamu. (Naravno.) Kad sam bila klinka, furala je neku modernu pedagogiju pa me vodila doktoru samo kad je ona mislila da mi zbilja nešto ozbiljno može biti: dakle, skoro nikad. Temperaturu smo skidali alkoholom i preznojavanjem, sinuse ušmrkanom toplom vodom u koju je pomiješano malo morske soli iz Tuzle. Nemojte me krivo shvatiti, nisu moji neki ljudi hipiji, daleko smo od fantastične obitelji Phoenix. Ali nisu se nešto previše uzrujavali oko standardnih dječjih bolesti. Za razliku od njih, ja sam već tada prilikom svake povišene temperature mislila da

odlazim dragom Bogu. Što su oni ravnodušniji bili, ja sam postajala sve luda.

„Mama, hoće li mi nešto biti?!" pitala bih iritantnim cviležom svaki put kad bih pokupila neku klicu u školi. „Neće", rekla bi moja majka-nemajka. To što je uvijek bila u pravu, nije mi puno pomoglo, jer, čim sam jednim stopalom kročila u samostalni život, prtljaga emotivnih posljedica njezinog prezira prema medicini postala je preteška: u dvadeset prvoj je započela moja turneja po hitnim službama. Na svakom putovanju, morala sam posjetiti doktora.

Petra je jednom prilikom sa mnom 45 minuta hodala po kiši do prve bolnice gdje sam platila 500 dolara da mi izmjere temperaturu i visinu (nemojte me pitati zašto, američka pravila) i pošalju me kući posve zdravu i posve mokru. S doktorom iz hitne u Puli postala sam prijateljica jer sam svaku večer dolazila uvjeravajući ga da imam sarkom. Nisam se smirila dok nismo snimili nogu, e, onda sam prešla na tumor debelog crijeva. U sedam godina preležala sam leukemiju (Nitko me nije mogao uvjeriti da su masnice posljedice predmeta zvanog „pokret" na Akademiji.), sidu (Nikad ne znaš jesi li stao na zaraženu špricu ili morskog ježa na plaži.), tumor na mozgu (Što ako su glavobolje koje traju već 15 godina posljedica spororazvijajućeg raka?), tuberkulozu (Liječnica opće prakse odbila me testirati. Mislite da nisam na 57

ibs@crostuf.net

kvarnjaka pokucala na vrata ekipi na rentgenu u Vinogradskoj i slikala pluća?), srčani udar (svaka tahikardija), moždani udar (svaki put kad bi mi ruka utrnula zbog čudnog položaja tijekom popodnevnog sna), kravlje ludilo (jela sam teletinu u Londonu '94.), Chro-novu bolest (svaki put kad nisam više znala što izmisliti). Kad sam se morala suočiti s tim da život u iščekivanju smrti baš i nije neki život, počela sam racionalizirati stvari. Kao, MOŽDA IPAK nemam baš sve što se pojavi u „Houseu". Ali bojati se nisam prestala.

Prekjučer sam se ležerno spremala na večeru s prijateljem iz Umaga, sve dok nisam ručnikom ogrebala nešto što je meni sličilo na madež. Što je jedan brzinski posjet dermatologu prije večerice u finoj konobi? Zapravo, za jednu uplašenu ženu poput mene, samo standardno predjelo. Ovaj put se strah od života nije pojavio u obliku

panike kako ću izgledati, jesu li školjke preteške za navečer, što odjenuti, hoće li se moj dečko svidjeti mom starom prijatelju i hoće li mi konobar s podsmjehom vratiti odbijenu kreditnu karticu, već u obliku XXX na vratu, koja nije ni smrtonosni melanom (kako sam ja zaključila), ni madež, već bezopasna izraslina veličine jednog milimetra koju sam iziritirala ručnikom. Večera je, bez obzira na školjke, svakako puno ugodnija kad žena zna da je barem njezino zdravlje sigurno, kad je već sve drugo, od ljubavi preko izgleda do karijere, zapravo, vrlo nesigurno i podložno svemu što mozak jedne scenaristice sapunica može smisliti. Toliko se grčevito borimo za „naša prava“, položaj u društvu, idealnog muškarca, idealnu ljubav i idealnu obitelj, ravnopravnost, modnu osviještenost, ljepotu Bar Rafaeli, pamet Christiane Aman-pour, karizmu Michelle Obama te obiteljske vrijednosti Šarah Palin, da ne znam stvarno u kojem bismo to nadrealnom filmu mogle poskakivati gradom nošene proljetnim povjetarcem i hihoćući sanjariti o malim radostima života kao što su idealne kuhinjske krpe ili savršeni topli vikleri. Kad P. konačno stigne na kavu i pita me mislim li da On zapravo želi prekinuti s njom (jer je na Zagreb Indoorsu gledao u meč, a ne u nju), shvatim da moram kapitulirati i da je Doktorica ipak bila u pravu, pa priznajem: često smo usrane i od strahova (gubitak voljenog muškarca, gubitak trudnoće, gubitak posla, strah da ćemo biti pregrube, strah da ćemo biti prenježne, strah da ćemo ispasti frigidne, strah da ćemo ispasti promiskuitetne, strah da nas neće voljeti, strah da mi nećemo stići voljeti) ne vidimo ni proljeće ni rasprodaje po gradu. Sto je žena bez strahova? Nemam pojma: možda frajer? Ili prava frajerica?

Soba za paniku

Sudeći po broju fotki u starim albumima moje mame, zaključujem da je tata pola mog najranijeg djetinjstva proveo s fotićem u rukama. Kopam po maminoj arhivi u potrazi za svjedočanstvom sebe same iz faze koje se ne sjećam. Roditelji tvrde da sam bila plaho biće. Nimalo konfliktno. Osim problema s prehranom (ništa nisam htjela jesti, a i ono što sam pojela, izazivalo je strašne kolike), drugih muka sa mnom nije bilo. Bila sam (kažu) smirena i sretna beba. Kad je tata bio uz mene, sve je bilo cool, držala sam ga za ruku, i ništa se loše nije moglo dogoditi. Mogu to zamisliti. Moj otac je jedan izuzetno zaštitnički tip, posebice prema svojoj prvorodenoj kćeri. Pretpostavljam da sam tada ne posve neispravno slutila da on kroji pravdu u mom dječjem svijetu od vrtića do Trešnjevačkog placa, i to mi je bilo dovoljno za sladak san. O, Bože, gdje su ti dani! Kad bi barem postojao neki ubrzani tečaj hipnoze koja bi mi vratila povjerenje u poštenje, moral i dobrotu kakav sam imala kad je tata bio meritum stvari. Danas? Gdje da žena nade osjećaj sigurnosti koji se temelji isključivo na pravednosti? Nije ni čudo da sve više mojih prijateljica ima problema s kontrolom bijesa. Osjećate li se ikada kao Michael Douglas u filmu „Dan ludila“? Običan, mali čovjek koji odjednom razbija baseball palicom po dućanu?

Ja, nažalost, svakodnevno.

Jutros, primjerice. Frajer iza mene, očito, ne kuži da je moj žmigavac znak da se želim bočno parkirati.

Nabija mi se na guzicu, iza mene stvara se kolona, ja ionako kasnim, svi trube, odustajem od parkinga.

Nakon toga kamion dostave nonšalantno zaustavlja promet na petnaest minuta. Život u gradu, neki bi rekli. Trebala sam to uračunati u put, sama sam si kriva, bla, bla, bla. . Svejedno, osjećam kako me trese tahikardija, znojim se i imam potrebu zaustaviti auto, doći do vozača dotičnog dostavnog vozila i vrištati, vrištati, vrištati. .

PRIMITI GA S OBJE RUKE I TRESTI, A ZATIM MOBITELOM SNIMITI NJEGOVO

PRISILNO PRIZNANJE DA JE KRIV ZA MOJE KAŠNJENJE. .

Taman kad se zabrinem za sebe i svoje psihičko 58

ibs@crostuf .net

zdravlje, tip konačno kreće. Na sastanak ću stići na vrijeme, ali na volanu, po stoti put, ostaju mokre mrlje nervoznog znoja s dlanova. Naravno, ne radi se o dostavi, kašnjenju, gužvi u prometu, nego o činjenici da je svakim danom moj fitilj sve kraći, tolerancija sve manja, a osjećaj da čovjek od klaustrofobije može bolovati i u otvorenom prostoru sve snažniji. Evo teorije koja mi se vrti po glavi.

Našla sam fotku zbog koje sam mami prekopala ladice. Ili ju je pojelo vrijeme, ili je preeksponiran film dok se razvijao, ali i kroz žutu patinu vidi se moj otac, visok i blag, i djevojčica s kikicama koja ga drži za ruku, dok s drugom neustrašivo hrani neku neodređenu živinu u zagrebačkom Zoološkom. Kladim se da mi je ta deva, ili što već je, tada izgledala prilično zastrašujuće, no ja se, sudeći po vizualnom dokazu koji držim u ruci, svejedno nisam bojala. A danas? Zašto me danas do ruba ludila može dovesti svaka sitnica? Zašto me IZLUĐUJU vozači koji tek na puno zeleno mjenjač stavljaju u brzinu, zašto se Željka baš uvijek mora posvađati s konobarom koji pogriješi jelo? Zašto Monika unaprijed više svom dečku: ZAVEŽI SE PA ME TEK ONDA NAZOVI NE PODNOSIM KAD ONO PISTI NIŠTA TE NE ČUJEM, kao da je greškom stisnuo gumbić za aktiviranje atomske bombe? Zašto sam se prošli mjesec rasplakala kad su donijeli pogrešna vrata za ormare? Odbijam vjerovati da je histerija u ženskoj prirodi. Ne, kategorički tvrdim da se radi o nakupljenim frustracijama. Odgajali su me kako se već odgaja nježniji spol: nije da sam živjela pod staklenim zvonom, lovila sam guštere i skakala u more na glavu, ali, bila sam uvijek posebno pristojna, bez ikakvih agresivnih primisli, naučena da se sa „molim lijepo" i „oprostite" sve može riješiti. Ovako to nekako izgleda u stvarnom svijetu: priličan broj muških činovnika govori mi „ti", „curo", „koka". Između osamnaeste i dvadeset treće, kad sam tek svladavala paralelni parking (i, priznajem, redovno izluđivala vozače iza mene), vikali su mi svašta. Plaho „oprostite" nije pomagalo.

Instruktor u autoškoli dirao mi je koljeno prilikom svakog skretanja ulijevo. Kad mi je diler mobitelima dugovao lovu, zavlačio me bez srama sve dok mu nabildani zaručnik moje prijateljice nije pokucao na vrata. Na putu prema posljednjoj premijeri moje serije, taksist je T. pitao zašto tako mlada mama uopće izlazi van. Gledam nedavno prvu epizodu „Mad Mena": stereotip ginekologa iz pedesetih

skandalizira se odlukom single djevojke da pije oralnu kontracepciju. Meni se to dogodilo šezdeset godina kasnije. No, sve je to standardna jeka klasičnog šovinističkog društva koje voli ženski konzumerizam (pa nas samim time mora podržavati u zamisli da radimo, jerbo tako očito možemo i trošiti koliko nam srce želi, a ne samo onoliko koliko muž dopušta), ali duša mu se razgali tek kad prava Hrvatica rodi troje (ni slučajno umjetnom oplodnjom i izvan braka, bljak) i posveti se obitelji i (možda) humanitarnom radu. Priznajem: mi mlade žene stvarno zamišljamo svašta. Mi bismo i fascinantnu karijeru, i crvenu petu od dvanaest centimetara na kojoj tu istu karijeru odrađujemo. S vremenom, dakako, stvarnost te izmori, pa i pete i očekivanja postaju sve niže. Ali imam osjećaj da je nekako usput nestala i ona dječja nevinost i blagost djevojčice s kečkama (možda je kvaka u tome što frajeri danas često nisu sigurnosna mreža već suprotno, oni koji nas guraju s ruba): sve češće bacam mobitele u zid, čupam kosu, gubim kontrolu, imam opsesivne misli o voodoo lutkicama. I nisam jedina. Prošla sam (kao tješiteljica) mnoge živčane slomove svojih prijateljica. Nije tajna da su žene česte posjetiteljice Centra za krizna stanja na Rebru. Mnogi muškarci samo će odmahnuti rukom i citirati (a da to ni ne znaju) dragog Miroslava Krležu te reći: „Ona je samo neurozna“! Ali što žena zaista može učiniti kad ga se postavi u situaciju iz koje ne vidi izlaz osim vrištati, pitam ja vas? Jedan tjednik objavio je u ponedjeljak ružan članak o mojoj vezi. U pola devet ujutro (ja još uvijek držim novine u ruci, a Plavka cvili jer joj se neopisivo piški) majstori su došli postavljati kamen, i, dok je telefon beskrajno zvonio, pokušavali saznati želim li pravilan ili nepravilan rub, upozoravajući me da će šteta, ako donesem pogrešnu odluku, biti nepopravljiva. Da ne spominjem skupa. Plavka počinje povraćati plastičnu lopticu koju je pojela u nedjelju navečer, Lea me na drugoj strani telefonske linije moli da s njom izračunam plodne dane i odem po pilulu za dan poslije jer je napravila glupost a nikako ne smije biti trudna, mama me ima potrebu obavijestiti da su u katastru upisali pogrešan stan u vlasnički list i da sam ja nekako kriva za to, iz banke stiže nekakva sumanuta obavijest o minusu koji mi se ukida koju nikako ne uspijevam shvatiti, veterinarica tvrdi da Plavka samo treba puno vode i ljubavi, a ja joj govorim: „Ne biste vjerovali, i ja isto. .“ Odlazim iz

ambulante osjećajući da je Michael Douglas mala beba za mene danas. Dok Plavka jede ostatke cigareta na cesti, opere me grižnja savjesti i pomisao da sam iznevjerila tatu, jer sam se i ja predala ideji da je agresija jedini način da se žena izbori za pravdu. Više mi slika žena koje 59

ibs@crostuf .net

Iupaju po vrećama za boks ne djeluje jako glupa. Bolje se iskaljivati na vrećama nego na djeci, kućnim ljubimcima, partnerima, prijateljima, sebi samima. Par minuta intenzivno razmišljam kako bi super uspješan biznis bio iznajmljivanje soba za vrištanje: dam se kladiti da bi lista čekanja bila duža nego za Birkinicu. Smirujem se toksičnim mislima poput: sve se vraća, sve se plaća. Ali, kako bi moja Petra rekla: KAD VIŠE, MAJKU MU?! KAD SE TOČNO TA KARMA ČISTI, NE MOGU VIŠE ČEKATI?! Iz beznađa me tržne Plavka koja podvijenog repa bježi posred ceste (zaustavljajući promet). Za njom juri bijesna stara jazavčarka za čijeg se dečka mješanca Plavka zainteresirala. Jazavčarka hysterizira, reži, divlja, ali na prvu znam da je pas koji laje, ali ne grize. Uzimam Plavku u ruke i kroz smijeh joj šapnem: „Nemaš se čega bojati, malena. To je samo stara prekaljena kuja koja se voli derati, neće ti ništa. Idemo doma.”

Iznajmljena sloboda ili vlasničko ropstvo?

Obožavam podstanarske stanove. Da, dobro ste pročitali. Bez obzira na sukobe s vlasnicima, pravila kao u zatvorima, sumanute cijene i susjede koji vas, koliko god širokoumni i dobri bili, zapravo uvijek gledaju kao da ste niža vrsta u njihovoj zgradi (jer, kvragu i sve, jednostavno NISTE pljunuli lovu ili se zadužili u banci ili živjeli s prabakom do njezine 104. godine poput njih), ja zaista obožavam podstanarske stanove. U kojem god društvu sam se našla (starci, razulareni studoši s kojima moj Dečko još uvijek studira na Akademiji, ultra-sofisti-cirano-umišljene zlatne cure i dečki grada Zagreba, self-made bizismeni, gej dizajneri, frendovi iz Amerike ili ekipa iz malih gradova koja je u metropolu došla uspjeti), SVI do jednoga su se skandalizirali kad bih tako nešto izjavila. Drugim riječima, bila bih popljuvana. „Nemoguće!” tvrdili su. „Ma daj, molim te!” odmahivali su odlučno glavama. Toliko su me puta različiti ljudi uvjerali u to daje moja ljubav prema tuđem posjedovanju mog životnog prostora toliko nastrana da MORA biti izmišljena, da sam i

ja počela vjerovati u tu teoriju. Pretpostavljam daje ateistima tako, recimo, u Poljskoj. Ubiju ih u pojam s Isusom Kristom. Kao, ono, mislim, ako BAS SVI, od pedera do pedikera, vjeruju da jedu božje tijelo i piju božju krv jednom tjedno, onda, tko sam ja da sumnjam u to? Tako sam i ja s vremenom samu sebe začula kako izgovaram: „Grooooozno.

Jedva čekam da prestanem bacati lovu i, kužiš, napokon imam svoju gajbu. To će biti prava stvar. Jer ovo je nepodnošljivo. Fuj." Nažalost, moji roditelji su to ozbiljno shvatili, pa su, kad sam počela ozbiljnije zarađivati, počeli pilati i pilati i pilati. STAN, STAN, VLASTITI STAN, MORAŠ ULOŽITI NOVAC, NEKRETNINA JE VJEČNA SIGURNOST. I tako redom. Svaki put kad bih došla na nedjeljni ručak, imala sam osjećaj da su totalno prolupali. Djelovali su mi kao oni iz Kule Stražare, samo su mjesto onom njihovom knjižicom o tome kako će doći kraj svijeta, histerično mahali subotnjim prilogom Jutarnjeg NEKRETNINE pokušavajući me uvjeriti da ću spasiti dušu ako se do grla zakopam u kredit. Dečko se složio da bi to bilo „pametno". Sve majčinske i očinske figure u mom životu (od prekognicista do psihoanalitičarke) inzistirale su da je kupovina stana jedina zrela (a samim time i moguća, jel'te) opcija.

Prijatelji su mi sredili sastanak u banci toliko brzo da se nisam ni snašla. (Sve se to događalo prije recesije, pa su mi ga i odobrili.) Računica nije bila toliko stravična: uz činjenicu da ću ostati bolno siromašna, jer ću sav keš koji sam uspjela sačuvati (čak i uz moj način života i trošenja kao da zaista vjerujem da stiže Sudnji dan, i to puno prije no što to Jehove predviđaju, sasvim sigurno prije no što stigne račun za kreditnu karticu, nešto zaliha je bilo) ulupati u stan, uz pomoć mog oca koji je po tisućiti put u mom životu odlučio odigrati ulogu Viteza, mjesečna rata za kredit došla bi me neznatno manje od onoga što sam u tom trenu izdvajala za unajmljeni stan. U čemu je onda bio, zapravo, problem? Zašto sam toliko oklijevala kad sam već imala i mogućnost i pomoć? Odgovorno ponavljam: zato što OBOŽAVAM podstanarske stanove.

Nazovite me razmaženom, lijenom, nazovite me ludom. Ali dopustite da objasnim. Rođena sam u Zagrebu, u Zagrebu sam išla u vrtić, osnovnu školu, srednju školu, na ritmiku, u Varšavsku, na blok-flautu, na dramsku, na tenis, na Akademiju. Moji, nažalost, nisu

bili veleposlanici pa da se selimo iz Japana u Grčku, govorimo tri strana jezika i znamo jesti s kineskim štapićima u osmoj godini života. Nisu čak bili ni pretjerano ludi za putovanjima. Prezirali su vjenčanja u drugim gradovima, zajedničke vikende s drugim parovima i tuđom djecom, rijetko ih se dalo nagovoriti na izlaske. Sto je najgore od svega, dok smo bili klinci, moji su posjedovali divnu kuću na moru, što je za nas djecu značilo tri divna 60

ibs@crostuf.net

ljetna mjeseca na uvijek istom divnom mjestu. Kad sam imala četiri godine, preselili smo se u zgradu iz koje sam otišla tek dvadesetak godina kasnije u svoj prvi podstanarski stan. S jedne strane, tom su se stabilnošću stvorili čvrsti osjećaj obiteljske povezanosti, što je super, a s druge, ja sam jedva dočekala prve godine samostalnosti da eksplodiram i NIKADA VIŠE NE BUDEM NA ISTOM MJESTU DULJE OD PAR

MJESECI, tako mi Bog pomogao.

S 14 sam prvi puta otišla na duže razdoblje iz roditeljskog doma. Nije me smetalo ni to što je moja soba u ljetnoj školi u blizini Londona toliko malena da s kreveta mogu prati zube, niti što dijelim kupaonicu s cijelim katom. Moja fascinacija kratkotrajnim boravištima dosegla je vrhunac prilikom putovanja po Americi. Sve je počelo s jeftinim stanom u Ohio koji sam dijelila s još četvero kolega. Slijedila je tipična američka kuća koja je u podrumu imala praonicu, a na vrhu tavan sa starim stvarima pravih vlasnika: baseball palicama, retro stripovima, godišnjacima nekih meni nepoznatih škola iz Columbusa. Stan moje tete bio je prepun knjiga, s pogledom na Hudson, i crno-bijelim domino pločicama u kuhinji. U

Cincinnati, cijeli je pod bio prekriven pet centimetara debelim tepisonom. U Monomovu polica iznad vrata skrivala je deserte koje bi nam krišom ostavljala kućepaziteljica. Kad sam se konačno vratila u Hrvatsku, nisam više mogla podnijeti dobro poznati prostor stare dječje sobe. Htjela sam istovremeno biti Amiš, vegan, članica Kappa-Mega sestrinstva, prijateljica ultracool gej ekipe, dio hrvatske zajednice u Astoriji, samohrana majka i samohrana glumica. Samohrana osoba. Svaki novi prostor tjerao me na nove navike, i u život sa čestim pakiranjem upustila sam se kao u najseksipilniju avanturu života.

Postala sam ovisna o novim pogledima kroz prozor, novim bojama zidova, novoj sebi. U svom sam rodnom gradu, na zgražanje mame i tate, promijenila pet iznajmljenih stanova. I, na kraju priče, da, istina je: cijelo sam vrijeme za to plaćala. Moji su tijekom vikend-propovijedi tvrdili da bacam novac u vjetar. Ja sam to posve drukčije promatrala. Za mene, to je bilo plaćanje vlastite slobode.

A što mislim sada, kad su Otac i Majka konačno zadovoljni? Da, vrt je super, a i pogled je divan. Stan ima mrak raspored. Ali svaki put kad se netko od mojih gostiju samo nasloni na zid, ja dobivam napad tahikardije. OSTAT ĆE FLEKA, O BOZE, OSTAT ĆE FLEKA, alarm za štetu vrišti u mojoj glavi. Nevjerojatno je kako čovjek odjednom primjećuje sasvim nebitne stvari. Jesam li ja luda ili lajsna u desnom donjem kutu dnevne sobe ide malo ukrivo? „Moramo li se izuti?“ pitaju moji gošće redovno. NE, NE MORATE, SLOBODNO SVOJIM POTPETICAMA IZGREBITE TIKOVINU NA PODU! I tako. Svašta se čuje u mojoj glavi.

Plavki nije jasno, recimo, zašto se loptica više ne baca u stanu. Pušenje me odjednom počelo sumanuto smetati. (MORAT ĆEMO KREČITI NA PROLJEĆE!) Sude perem deset puta dnevno. (KUHINJA NE IZGLEDA DOBRO KAD JE NEUREDNA!) Prošli smo tjedan Dečko i ja proveli dva sata zatvarajući i otvarajući ulazna vrata DA PROVJERIMO KAKO DIHTAJU. Mislim da sam izgubila tri kile kad sam primijetila kako se parket razdvojio na jednom mjestu. I dan-danas ne mogu reći da sam u potpunosti zadovoljna objašnjenjem da DRVO DIŠE. No, najveći problem od svega je taj što je gotovo šest mjeseci od useljenja sve poluprazno. Ne samo zbog love (ako podstanarski stanovi gutaju lovu, onda su, vjerujte, vlastite nekretnine Crne rupe i Magnetska Polja Koja Privlače Novac u jednom), već i zato što ja, iskreno, još uvijek nemam pojma na čemu želim sjediti. Teta s druge strane kauča kaže da imam problem sa samoodređivanjem. Jeste se ikada ulovili da, kad netko dolazi „vidjeti stan“, trčkarate za njim i objašnjavate „zapravo smo htjeli bež, ali nije bilo.“, „kupaonicu ćemo uređivati iduće godine.“? Ja jesam. Doslovce se ispričavam zbog svojih izbora jer se bojim što oni govore o meni. Lako je odjenuti se: jedan dan možeš biti Lady GaGa, a drugi Lady Diana. Dobre high-street kopije skupih firmatto brendova omogućuju nam i lažne Chanel kamelije i retro James

Dean starke. Priznajem: ja ne znam želim li da moja kuhinja odiše toplinom jedne ultratalentirane domaćice, čije uglancane retro staklene police otkrivaju home made čokoladne kolačiće, ili možda želim jednostavnu kuhinju, koja govori o modernom preziru prema etiketiranju žena kao kuharica jedne urbane super osviještene feministkinje.

Hoće li preveliko ogledalo svjedočiti o narcizmu, i može li radna soba u isto vrijeme biti i ormar za cipele? AHHHH, TO JE, DAKLE, BUDUĆA DJEČJA SOBA, uzviknula je moja bedinerica malčice preglasno kad je prvi put ušla u stan i ugledala gole zidove Sobe Kojoj Još Nismo Dali Funkciju. (S obzirom na njezinu reakciju, poklonila sam joj tih desetak kvadrata. Potencijalna Dječja Soba danas je vešeraj.) Skandalizirala se našim futonom iz Ikea, jer, TKO NORMALAN SPAVA NA PODU? Nitko normalan, istina, ali, Dečko i ja imamo problem s izborom kreveta: jučer ujutro zaklinjala sam se na ooogromni američki 61

ibs@crostuf .net

krevet, no danas mi se učinilo da sam ja više tip za minimalizam. Moj brat, dizajner, ima živce od čelika: nedavno sam ga obavijestila da želim biblioteku koja će odisati ukusom i stilom, ali istovremenim osjećajem za mjeru, no, glavna smjernica će nam biti činjenica da se u ovoj kući POŠTUJU KNJIGE.

Pogledao je kroz mene i rekao da toliko sranja nije čuo na cijelom studiju arhitekture. Nervozno sam odgovorila: ŽELIM STARU BIBLIOTEKU! ŽELIM U NJOJ OSJETITI DUH MIROSLAVA KRLEŽE! Učinilo mi se da je prosiktao nešto u stilu: „Onda odi na Mirogoj i kupi nadgrobni spomenik, luđakinjo.“ Kad se vratio s nacrtima, biblioteka je izgledala kao iz soap-opere Dinastija. Ja sam plakala, Brat me optužio za zlostavljanje, Dečko je rekao da njemu tuneli od knjiga na podu preko kojih Plavka skače izgledaju sasvim u redu. I da si samo uzmem vremena, koliko god mi treba. Večeras, sjedeći na kauču koji mi se, kad sam ga kupovala, činio idealnim, a danas propitujem mogućnost krupnog otpada, s kompjuterom naslonjenim na koljena jer je teta Tonka maločas opisanom prijeverom došla do posjeda Radne Sobe, dok se derem na Plavku jer je po stoti put prolila kavu po nakupini Vogue časopisa koji glume stolić ispred televizora (moja buduća svekrva ponudila nam je u

jednom trenutku svoj stolić, da, do toga je došlo, ljudi nam već daruju milostinju shvaćajući polako da svoj namještaj nikada nećemo imati), kužim da je teta s druge strane Kauča u pravu. Imam problema sa samoodređivanjem. I odrastanjem. I moram se uloviti ukoštac s tim. Možda da sutra ipak naručim karniše, ili da počnem s manjim stvarima, recimo, ogledalom u kupaonici? Možda da dopustim Bratu da demonstrira naučeno znanje o unutrašnjem dizajnu i uredi stan kako on želi? Ili da, recimo, ubijem dvije muhe jednim udarcem, te poput Kate Winslet u filmu „Praznik“, pronađem Svoju Cameron Diaz, pa zamijenimo i kuće i živote, i ja nikada ne moram kapitulirati i priznati da je dio avanture lutanja zauvijek gotov?

Pakao, to su drugi!

Potajno sam se uvijek divila curama koje mogu dugo živjeti same. Ono, Single u Gradu. Na Selu, U

Planini, U Svemirskoj Postaji, ma bilo gdje, duže od godine dana, za mene naslov te slikovnice zvuči više kao neka SF priča. Ili nevjerovatno postignuće koje govori o zrelosti, snazi, i bogatstvu karaktera određene žene koja svakako - nisam ja. I, iskreno (bez obzira na svu silnu jaka-sam-i-ne-trebam-frajere propagandu koja se vucara i po ozbiljnoj i po manje ozbiljnoj štampi proteklih desetljeća) sumnjam da ću ikada biti. Ja, jednostavno, volim biti u vezi.

Čak, dapače, usudila bih se reći, jedino se tada osjećam sretno. Ne vidim u tome neki veliki problem.

Ono, financijski sam neovisna. Imam priličan broj (šest) prijateljica koje bi za mene dale bubreg, pjevale bez sluha na karaokama, živjele sa mnom u slučaju da nemam gdje, vodile me na more, i obratno.

Imam brata, OK ekipu, u korektnim sam odnosima s roditeljima. Volim sve što vole mladi. Hoću reći, nisam asocijalna, problematična, imam s kim dijeliti radosti života, ne treba mi nužno frajer. Ne, ponavljam: jednostavno volim biti u vezi. Obožavam život u dvoje. Nemam problem s dijeljenjem kreveta, ni s dijeljenjem životnog prostora općenito. Ne smeta me kad netko priča u snu. Ili škrguće zubima. Ili mjesečari. Ili radi bilo što drukčije od onog na što sam navikla. Dapače. VOLIM kuhati dvije različite kave ujutro. Ne smetaju mi nogometne utakmice na najjače i piva u frižideru. Ne doživljavam živčani slom zbog dignute daske, niti razumijem hype oko toga.

SVIĐAJU mi se sve Dečkove navike, SVIĐA mi se mijenjati se zbog njega. SVIĐA mi se njegova ovisnost o Cedeviti. Iznova sam otkrila Becutan kremu. Odvikla sam se od spuštanja roleta. Naučila sam koliko je Max TV životno bitna stvar.

Ponekad pretjerujem. Primjerice, ja se češće ranije budim pa me zna uzrujati kad vidim koliko spektakularno neponovljivih stvari on propušta. Zoru nad Šestinama, neprocjenjivo. Plavkino jutarnje kakanje. Na kazetu snimljena crkvena zvona obližnje crkve (u našoj župi netko jako voli pjesmu

„Zvončići, zvončići“, ozbiljno vam kažem). Dečko ne dijeli nužno moju impresioniranost malim stvarima.

Kad ga budim da mu pokažem koliko je sladak naš pas (kojeg imamo već godinu dana), proklinje dan kad me upoznao, dan kad sam se rodila, dan kad su se moji roditelji upoznali, redom. Kad lupam nogama o pod poput djeteta jer je VEĆ DESET I SLOBODAN JE DAN I GUBIMO VRIJEME U STANU I ZAŠTO NE IDEMO NA BRITANAC NA KAVU, ponekad zaplače. Većinom raščupan ipak sjeda u auto i pita me bunovno: „Zastoje toliko bitno da i ja idem na plac?! Uvijek kupuješ istu salatu, kod iste tete, i iste tulipane. . Zašto, o zaaaštooo me nisi pustila da se naspavam?!“ Moj odgovor je uvijek isti (i iskren, iz 62

ibs@crostuf.net

dubine duše): „Zato, maco, što želim da sve što možemo doživimo zajedno! Čemu ovako divan sunčan dan, ako to ne mogu dijeliti s tobom?“

Kažem, možda pretjerujem. A možda sam samo posljednji romantičar. Možda su moji trebali bolje skrivati Jane Austen, Zagorku i sestre Bronte u obiteljskoj biblioteci kad sam odrastala. Očito je da sam izrasla u osobu ovisnu o ljubavi. Kad sam živjela sama, jako sam se trudila biti iznad činjenice da nedjeljom nemam s kim otići u kino. Posuđivala sam filmove. Kon-templirala sam šecući po Sljemenu.

Čitala sam zanimljive knjige. Puno sam se kupala, koristeći pritom mirisne soli i slične pizdarije. (Toliko sam se kupala da mi sljedećih godinu dana nije palo na pamet leći u kadu.) Jela sam samo ono što volim. Trošila sam novac isključivo na sebe. Kad je Dečko konačno ušetao u moj život, već sam bila na rubu očaja, izglednija, i na

dobrom putu da postanem ozbiljna partijanerica, s obzirom da sam, izluđena samoćom i kupkama, izlazila četvrtkom (Sax), petkom (gdje me pozovu), subotom (svejedno, ionako ne vidim dobro), nedjeljom (konačno bih se vraćala iz prijateljičinog stana u svoj, što je, po mom mišljenju, zahtijevalo tulum tjednog useljenja). Zaljubili smo se kao klinci. Prvi zajednički stan iznajmili smo, zaslijepljeni ljubavlju, po principu: Jooooj, kako slatke boce za vino čovjek ima u kuhinji! Vlastiti stan kupili smo na način: Jooooj, zamisli kako će diivno biti ležati ovdje i gledati u zvijezde! Tak je i bilo.

Bajka, non plus ultra. Zvijezde, vino, jazz, prezimena (sva tri!) na kasliću. Sve je potvrđivalo moju teoriju daje zajednički život raj na Zemlji. Sve dok se prvi put nismo ozbiljno posvađali. Letjele su zamjerke, pa uvrede, pa stvari, a onda je nastala - tišina.

Nije da vam želim reći kako smo Dečko i ja tada prvi put žešće razmijenili mišljenja. Samo, stvari postaju malo nezgod-nije kad ste oboje spakirali sve što imate u Bauhaus kutije, stanodavcu rekli konačno

„zbogom“, a vaši su roditelji odavno nekad dječju sobu pretvorili u radnu. Ja sam se ohladila već nakon nekoliko sati. S oduševljenjem sam kupovala hranu u Superkonzumu misleći da mi se Dečko ne javlja jer je, po starom običaju, negdje posijao mobitel. Ali doma me dočekalo prilično iznenađenje: njegov JASTUK nestao je s bračnog kreveta. Prkosno je bio postavljen na kauč, čineći nespojiv komplet s grčkom folk dekom kupljenom prošlog ljeta. D. je pušio na balkonu, očito mi dajući do znanja da on nije ni blizu hladjenja. To je izazvalo erupciju histeričnog bijesa. On, koji je ionako kriv, usuđuje se još uvijek duriti?! A ja sam planirala kuhati?! Ne dolazi u obzir! Teatralno sam i vrlo očito radila samo jednu porciju juhe od gljiva (na koju je on alergičan). Očekivala sam da će ga to dotući, no, djelovao je, začudo, vrlo skulirano kad sam namjerno srkala prevruću juhu komentirajući svaki zalogaj sa glasnim MMMMM, tipičnim za Amerikance kad vide uskršnjeg zeca. Pojačao je „Otvoreno“. Jezik mi je bio ozbiljno opečen vrelom juhom, a srce ubodeno okrutnim nožem zvanim Ravnodušnost. Poželjela sam da tog emotivnog invalida nema u mom životnom prostoru. Po načinu na koji je NAMJERNO oteo svu pažnju našeg psa i strpljivo joj bacao prožvakano gumeno pile (što inače mrzi), dalo se zaključiti da on

misli isto. Značajno sam zalupila vratima od kupaonice (toliko značajno daje sa stropa palo dosta žbuke). Onda sam desetak minuta proučavala strop, grizući usne do krvi. Zaključila sam daje D. kriv za tu štetu, i da to ide njemu na dušu. Nakon što sam potrošila posljednju rolu WC papira, sakrila sam u Superkonzumu kupljene nove zalihe. Ako želi rat, dobiti će ga. Može bez mene?! To ćemo tek vidjeti!

Legla sam u krevet odlučivši ga u potpunosti lišiti svoje prisutnosti. Ležala sam budna osluškujući prokleta „Otvoreno“. Rana na usnici postajala je sve većom. Vrlo brzo sam odlučila da se prvo moram senzualno prošetati po nešto u dnevnu, a tek onda ga lišiti svoje prisutnosti. Popila sam lijek. Pa sam tražila nešto u hladnjaku. Desetak minuta sam birala knjigu koju ću čitati prije spavanja. Kad sam konačno ispucala sve razloge za prešetavanje po stanu, a D. nije reagirao (u jednom trenutku je mrtav-hladan počeo igrati igricu strategije na kompu), zaključila sam da me sasvim sigurno nikada nije volio.

Zajednički život je najgori pakao, shvatila sam. Dobro je Sartre napisao: Pakao, to su drugi.

U kupaonici, daska je bila dignuta. Mrzila sam pastu za zube koju sam bila prisiljena koristiti. U

hladnjaku, sva tri tetrapa-ka mlijeka bila su otvorena. Cijeli stan je odjednom nesnosno smrdio po cigaretama. Ono malo stakalce na kasliču koje skriva prezimena napravljeno je, očito, za slučaj atomske bombe, jer ga ništa nije moglo razbiti (živo me zanima što slučajni prolaznici mogu misliti o ženi koja u dva ujutro u kućnom ogrtaču lupa po poštanskim sandučićima). No, najgore od svega događalo se na kauču, na kojem je ležala, uz Njega, posve smirena, zadovoljna i presretna - moja kujica. Dečko je spavao. Ona je otvorila oči, ali nije se pomaknula. Nasmijala sam joj se najslađe što sam mogla.

63

ibs@crostuf .net

Mahnula je repom. Jednom. Osjetila sam okus krvi iz one rane na usnici. Cilj opravdava sredstva, zaključila sam. Najtiše na svijetu, iz vrećice sam izvadila pseći kreker. To je malo pohlepno govance dovuklo do spavaće sobe, a ja sam okrutno zatvorila vrata iza nje.

No, kad je proždrljivo progutala sve što sam joj dala, počela je cviliti u smjeru kauča. Ni batine nisu pomogle. Kapitulirala sam kad je počela kopati po parketu očito u nadi da će iskopati rupu do Dečka. Gotovo je, svi su me odbacili. Zaključila sam da se više u životu nikada neću zaljubiti, jer ljubav samo donosi patnju, i u suzama konačno zaspala.

Problem je u tome što ja brzo planem, ali se brzo i ugasim. Kod Dečka to traje malčice duže. No, kako živjeti u svađi a u istom stanu? U romantičnoj fazi udvaranja, to se rješava dugačkim bijesnim SMS

porukama, poklapanjem slušalice, maltretiranjem njegovih ukućana pozivima na kućni telefon, temperamentnim ljubavničkim dolascima na vrata u tri ujutro. Po prvi put sam zavidjela svojim frendicama koje su živjele same. Kako napraviti dovoljno veliku gestu kad osoba B zna da će vas sigurno vidjeti već drugo jutro? Romantika umire sa zajedničkim životom. Kako šutjeti prkosno i biti šarmantno nedostupna kad se morate dogovoriti oko toga tko će prošetati psa ili odvesti dijete u školu? Kako kuhati samo za jednoga hranu koju ste zajedno kupili, u kuhinji koju ste zajedno odabrali? Uostalom, kako se strasno uopće posvađati a da ne ispadnete blesavi putem? Kako se to radi? Red svađe, red zbrajanja računa? Ili, red svađe, pa u prekidu, zajedničko čišćenje poda? Jutro je donijelo promjenu.

Probudio me jedan od moja tri omiljena mirisa — miris slanine. Dečko i njegova Prodana Drolja Od Pseće Duše, kako sam tu noć prekrstila Plavku, bili su u picture perfect situaciji. Jutarnje sunce ih je obasjavalo, ona se sunčala do njega, a on je radio kajganu i cijedio sok od naranče. Htjela sam povratiti, spustiti rolete i napraviti ženski tulum sa striperima iz Nigerije koji idu do kraja. Onda sam uočila da D.

toči sok u dvije čaše. AHA! POBJEDA! GOSPODIN BI SE POMIRIO! E, neš majci! Izignorirala sam njegovu ponudu i počela grickati suhi kreker dok je moj želudac izvodio revoluciju nadajući se najsavršenijim jajima na svijetu. Pravila sam se da mi je to baš super, kaj, suhi krekeri koji se lijepe za zube i desni sigurno su zdraviji od masne pancete. Kad mi je pružio čašu svježeg soka, odbila sam i rekla da ću ja radije - vodu. „Zašto moraš biti tako tvrdoglava?“ bio je odgovor. „JA?! TVRDOGLAVA?!“ „DA, TI, TO JE

NEPODNOŠLJIVO!!!" I tako redom. Sve dok nije zazvonio telefon. Već smo bili na podjeli imovine. Teta iz dućana sa stolcima pitala nas je jesmo li se odlučili za boju. „Samo sekundu“, rekla sam i poklopila rukom slušalicu. Posve mirno, kao da se ništa neobično do tada nije dogodilo, pitala sam Dečka: „Kaj ćemo onda, led ili kavu? Moramo se odlučiti danas.“ „Led, neka ti bude“, odgovorio je mrtav-hladan. U stan je uletjela teta Tonka. „Kako ste jutros?!“ zacvrkutala je. Pogledali smo se neispavano. „Dobro. .“

krenula sam ja nesigurno. „Kao i uvijek, odlično, čim imamo slobodno jutro. .“ nastavio je Dečko sa smiješkom i prebacio ruku preko mojih ramena. Grickajući slaninu a da to nisam ni primijetila, pomislila sam kako je zajednički život najbolja stvar na svijetu. Kasnije, na Britancu, dok smo kupovali salatu i tulipane, pitala sam Dečka: „Kako si nagovorio Plavku da spava s tobom? Nasmijao se od uha do uha i otkrio tajnu. Palo mi je tri tone tereta sa srca. Nije me otkantala zbog njega, već zbog pola prožvakanog plastičnog pileta koje je D. sakrio ispod deke. Hvala Bogu, ipak sam voljena.

Samo da tridesete nisu nove dvadesete

Nikada se nisam pretjerano opterećivala godinama. Ono, nisam se od dvadesetitreće manijakalno gledala u ogledalo, zaslon mobitela ili bilo koju reflektirajuću površinu kraj koje bih se našla da provjerim stanje oko svojih očiju: iskreno rečeno, od te iste dvadesetitreće, kad bi me netko pitao koliko godina imam, morala bih zastati i dobro razmisliti o tome. 24, 25, 26, 27, 28. . veliku razliku nisam vidjela. Moje frendice su, s druge strane, često kukale. Prve bore, prva sijeda, prva pomisao 0 reprodukciji (Jeste li primijetile da to zaista nekako ide u kompletu sa prvom sijedom? Ne znam zašto.

Gubitak pigmenta kose žene valjda natjera da počnu razmišljati o stvaranju bića koja će ih voljeti bez obzira na nedostatke. Čudno). Nikada nisam imala razumijevanja za njihove jadikovke. Starenje me nije plašilo. Možda se trik moje hladnokrvnosti sastojao u tome što sam ionako oduvijek bila pomalo starmalo dijete (danas se to pomodno, kako sve češće čujem, kaže: stara duša). Što je štrkljava klinka 64

ibs@crostuf .net

buljavih očiju s vječnom knjigom ispod ruke i tragičnim ne-talentom za sport drugo mogla biti no omiljeni učenik svim profesoricama

(posebice usidjelicama) 1 omiljeno dijete svim prijateljicama moje majke? Nauživala sam se društva starijih od malih nogu, pa me njihov svijet nije pretjerano ni plašio. Povezivala sam ga sa zrelošću i samostalnošću, a ne sa odumiranjem epiderme i spuštanjem sisa jedan kat niže. Tridesete sam čekala s ustreptalom željom u srcu: u mojim naivnim glupavim dječjim snovima, u njima sam bila obavijena mirisom Kenzovog parfema Jungle (od kojeg mi se danas povraća, ali u devedesetima su odrasle žene svoj pristup Duty Free dućanima imale potrebu dokazivati kupajući se u oblacima teških bapskih mirisa), šarenim maramama (moj tata je jako volio priču o Isadori Duncan, pitaj Boga zašto) i ljubavlju svog supruga, djece i unučadi (u djevojačkim snovima vrijeme igra vrlo sporednu ulogu, a s obzirom da su mi tridesete bile jednako neopipljivo daleko kao što su mi strane svijeta bile-i ostale-neobjašnjiv pojam, moguće je bilo da u njima već imam i unučice. Blizanke, naravno. Mašala!). Međutim, stvari su se nedavno malčice promijenile. I bojim se da je moja nonšalan-cija prema godinama bila samo optička varka: istina, um mi se time uopće nije zamarao, ali tijelo? Kako stvari danas stoje, poprilično.

Kad bi negdje do prije nekoliko mjeseci pročitala: tridesete su nove dvadesete, bolno bih se nasmijala.

Osim što je ta izreka smišljena očito s pokušajem nekakve utjehe single curama u tridesetima koje još nisu pronašle svog princa (a o djeci i unučicama su davno prestale sanjati, hvala Bogu), zvučala mi je i prilično nesuvislo. **ZAŠTO BI ITKO ZDRAVE PAMETI HTIO JOŠ JEDNOM PROŽIVLJAVATI DVADESETE?!**

Zbog vječitog minusa na računu, vječitog žicanja staraca za nove jakne, hlače ili put na more, zbog loših veza s frajerima koje kad ih nekoliko godina kasnije sretnete na ulici, odlučite izbjeći tako što naglo mijenjate smjer, ulazite u prvu otvorenu radnju koja vam se nade pri ruci i provedete sljedećih pola sata razgovarajući s napuštenim prodavačem zdrave hrane koju uopće ne želite (zapravo ste krenuli u Ham Ham na hamburger, ali vas frajer u dućanu toliko zbedira da na kraju plašljivo izlazite iz vašeg skrovišta sa tri Mavrovićeve makrobioštangice i kilom žitarica čije ime niste uspjeli zapamtiti). Zbog čega, zaista?! Zbog katastrofalnih modnih pogrešaka, frizura kojima vas je unakazila mamina frendica, zbog

izgriženih nokata, loših ocjena u indexu, profesora u koje ste bili smrtno zaljubljeni, a oni ne samo da nikada nisu znali vaše točno prezime, već su vas i rušili na usmenom na zadnjem roku zbog kojeg ste ostali u Zagrebu? Zbog loše plaćenih poslova koje ste iz dubine duše prezirali? Zašto, kvragu i sve?! O, Bože, molim te, samo da tridesete NISU nove dvadesete, preklinjala je Petra na svom okruglom rođendanu prije dvije godine, a ja sam se već tada pitala čemu tolika nostalgija za dvadesetima, tolika da je čak i laka ženska literatura bila prisiljena svojim čitateljicama prodavati vrlo loš marketing o tome kako te nježne godine mogu „trajati vječno”(uz ogovarajuću maškaru, puder, štikle, kremu protiv bora, i majicu koja vas sužava, naravno). Zbog čega, zbog čega, zbog čega, pitala sam se većinu svojih vlastitih dvadesetih začuđeno. Zar zbog svih loših izbora koje žena nužno napravi dok je u njima? Samo malo, samo malo. Ili baš zbog toga? Zbog neograničene mogućnosti izbora, možda?

Ta misao mi nije pala na pamet dok sam jedro bila u stanju studirati dvanaest sati dnevno, partijati ostalih dvanaest, i u sve to ugurati beskonačne kave i planiranja silnih željenih životnih avantura. Ne. Ta mi je misao pala na pamet prošlu nedjelju, kad sam se, nakon Martininog tuluma za navršene tri banke probudila u jedanaest, pogledala u ogledalo i skoro zaplakala. Koža mi je bila suha kao da sam tisućljetni san jedne Tr-noružice prospavala u solariju, leđa su mi bila ukočena (jer je Martinin dečko stalno otvarao balkon u nadi da će prozračiti stan), oči su mi bile crvene kao da sam sudjelovala u napadu suzavcem (jer je Martina stalno zatvarala balkon), a mozak mi je bio kaša, i to, sudeći po svemu, vrlo razrijeđena kaša: zvukove sam čula pri svakom pomicanju. Najgore što vam se može dogoditi nakon ludog tuluma obiteljski je ručak. Drugo najgore je što to uopće nije bio ludi tulum pun razvrata i ilegalnih radnji, barem što se mene tiče. Došli smo oko jedanaest. I to mi je već bilo čudno. Kad sam bila nadobudna klinka, jedanaest mi je bilo idealno vrijeme za lagano spremanje s frendicama i posuđivanje odjevnih kombinacija. Ovu sam subotu u to vrijeme skoro zaspala na kauču čekajući dečka. Kunem se, da u pitanju nije bio Martinin rođendan, u polusnu bih skidala šminku, i zaspala u gaćama i grudnjaku.

Da se probudim, brzo sam popila čašu i pol votke i nečega što je glumilo sok od naranče (prednost približavanja tridesetima: odjednom znaš razliku između pravog cijedenog soka od naranče i umjetnih sranja koja jednako koštaju. Kao i razliku između pravog frajera i umjetnih sranja koja te puno koštaju).

65

ibs@crostuf .net

ČAŠU I POL! Okej, ja nikada nisam bila nekakva pijanica, a nisam ni genetski baždarena, ali nikada prije nisam nakon čaše i pol samo žeeeeeljelaaaa u krevet. Otišli smo doma u dva, kratko zaplesavši na neki stari house hit koji mi je nekad davno bio himna, a u subotu mi je zvučao kao sumanuto baljezganje vučice koja boluje od Touretteovog sindroma. U mojim nježnim godinama, jednom sam prigodom tulumarila s ekipom do jutra, dočekala zoru na Medvedgradu da bismo se svi zajedno spustili na ispit iz pjevanja na Akademiju. Kao danas se sjećam svog osjećaja prilikom povratka kući: ljeto je bilo divno, grad je bio poluprazan, a ja sam planirala ostatak svog dana kao najispavanija zadovoljna beba. Ovu nedjelju? Spavali smo bez prestanka od pol tri do jedanaest (znam da je bilo bez prestanka jer sam se probudila s ukočenom rukom čija je cirkulacija bila prekinuta težinom ostatka mog beživotnog tijela i mrljom od sline ispod lica), a ja sam svejedno kod mame na lignjama molila da spuste rolete i stišaju Nedjeljom u dva, ako Boga znaju. Umjesto juhom, žlicom sam se hranila kavom. Treća najgora stvar koja vam se može dogoditi kad vas tijelo izdaje a mozak odbija poslušnost? Prijateljice vas podsjećaju da ste im obećali izlazak na koncert. Gdje su oni dani kad sam mogla izlaziti dan za danom, i svako jutro izgledati kao tek propupali ruski dječčić? Ne, prošlu sam nedjelju cvilila, plakala i molila da me puste na miru, da samo želim spavati i uživati u tišini. Petra me proklinjala što ju nisam poslušala i u subotu ostala doma „pripremajući se za Čolića“, Nataša nije htjela ni čuti za moje srednjevječne jadikovke. „Ej, Čola je mraaak!“, ponavljale su. Da, Čola je mrak! I Arena je lijepa. Ali nema dosta parkinga. Pa se do nje mora hodati. Da ne spominjem kako se u samoj dvorani ne smije pušiti i piti.

Ja stvarno ne razumijem kako su organizatori zamislili da tijelo prosječnog fana preživi četiri sata Čolića bez stimulansa barem u

vidu Coca Cole. Dijete do mene s tim nije imalo problema. Skakala je, vrištala, pjevala, plakala i snimala zabranjenim mobitelom. Dok je skakala, njezine su se grudi iznenađujuće opirale gravitaciji. Hodajući kasnije s Natašom do parkinga, zapitala sam se kad sam se to stigla toliko umoriti. Kad sam stigla ostarjeti. I zašto se, pobogu, nisam više zabavljala u dvadesetima, kad su već godine kojima se bližim, očito, usprkos propagandi, godine u kojima počinjete shvaćati zašto stari ljudi u kupaonici uvijek imaju Alka Seltzer. Nije mi se sviđalo to kamo me odrastanje dovelo. Bila sam dosadna, nervozna, pretjerano zabrinuta a planovi i avanture pretvorili su se u obveze i rate kredita.

Zašto sam ikada htjela odrasti, zapitala sam se, i preko puta ugledala stanicu na kojoj je bila moja Miss Koncerta, znojna i pregladnjela, zajedno sa svojim prijateljicama, i čekala tramvaj. Izgledale su sretno, zaljubljeno, i pune elana „za dalje“. DALJE?! Jedino dalje koje smo Nataša i ja mogle podnijeti bilo je pola pizze ZA VAN u Karijoli (Sjedenje je oduzimalo previše snage. Planirala sam jesti i spavati istovremeno). Kad me crveni Smart ispljunuo ispred kuće, nesretno sam se počela penjati po stepenicama koje su mi djelovale kao ljestve do Mjeseca. Onda sam shvatila. Dosadna, nervozna i s kožom koja jede puder koliko je iscrpljena, bila sam umorna jer sam nekim prokletim putem morala doći do ovih stepenica. Do stana. Do Dečka. Do psa. Do trikova kako parkirati na punom parkingu. Do trikova kako prokrijumčariti cugu u Arenu. Do svih silnih trikova koji se uče u dvadesetima, a koji nas čine, za razliku od klinki koje smo bile prije desetak godina, pametnim klinkama. Možda sam u dvadesetima imala život pred sobom i hrpetinu mogućnosti i neograničen broj životnih izbora, ali sam sada, tako kritično blizu brojki 30, barem točno znala što nikako ne želim izabrati, a i to je nešto. O, Bože, samo da tridesete nisu nove dvadesete, pomislila sam dok sam umorno tonula u san.

Superkontejneri

U Beograd smo otišli poluposlovno. Što je u posljednje vrijeme (čitaj: otkad smo kupili stan i jedno se drugom - osim na vječnu odanost - zakleli i na vječnu štednju) jedini način da putujemo. Ili, bolje rečeno, jedina izlika. Ja bih se, naravno, već davno oglušila o pravilo koje govori da ne smijemo, u ovim teškim vremenima, trošiti veće svote novca ni na što što nije vezano uz kredit, krevet, stolce, keramiku, biblioteku ili, nemam pojma, srčanu prijenosnicu ako kojim slučajem jednom od nas ista zatreba, no Dečko je principijelan (čitaj: prokleta strog i rigidan). On se drži svoje riječi. Stoje super, osim što to i mene obvezuje da se ponašam jednako. A to je prokleta teško. Posebice na putovanjima. Hotelska soba oduševi me kao da nikada nisam vidjela tuđi krevet s uštirkanim plahtama u životu. Mali sapunčići, također. Čim smo stigli, naručila sam pet sljedova restoranske hrane. Dok me posluga 66

ibs@crostuf.net

gledala kao da sam puštena s lanca, u Dečkovom sam glasu počela osjećati nervozu. O, Bože, pomislih negdje oko bifteka s tartufima, kako je divno bilo biti neodgovoran samo pred sobom! Radi se o sljedećem: negdje oko potpisivanja kupoprodajnog ugovora zaklela sam se javno da shvaćam kako nam se s tim kreditom život mijenja iz temelja. Kako mladenački ispadi poput ultras-kupe haljine na karticu moje mame (ali išla je na besamatne rate!) nisu više opcija. Kako ćemo kuhati, a ne jesti po Zagrebu kao da smo Butkovići. Kako pizza nije fina samo u Karijoli, već 1 iz kućne radinosti. Kako parkirne kazne nisu znak opuštenog i eklektičnog mladenačkog neo-hippie pristupa životu, već šušte neodgovornosti proizašle iz činjenice da mi je jednom davno neka numerologinja sasvim slučajno prorekla kako ću „uvijek imati novca“. (Ta ista rekla je i da ću ih uvijek znati potrošiti, ali taj dio nikada ne priznajem kad prepričavam tu nadasve optimističnu priču.) Dečko je odlučio preuzeti stvar u svoje ruke, pa je napravio tablice naših mjesečnih troškova. Izračune. Pokazao mi je mogućnosti štednje. Dnevnik je počeo pojačavati na najjače tako da mi Danko Družijanić i on zajedno utuže u glavu kako je kriza stigla na velika vrata. Nije da sam ih u potpunosti ignorirala.

Prihvatila sam odgovornost prema životu kao nešto što ću drage volje učiniti za Dečka (kao što on, primjerice, gleda drame s Meryl Streep za mene), kad već nisam bila u stanju zbog sebe. I fakat sam se dobro držala.

Posustala sam svega nekoliko puta: za Božić, kad me ulovila histerija poistovjećivanja s Marthom Stewart, pa sam se preko svake mjere trudila da se u našem novom stanu održi najpamtljivije slavljenje Isusovog rođenja u ovom desetljeću, što je uključivalo sumanuto kupovanje svih retro kuglica u gradu, neobjašnjivo skupi brandy koji u Mercatoru drže pod ključem, te nordijsku jelu veliku dovoljno da uveseli čopor od petero djece, a ne samo našeg Mini Jack Russel Terriera. Jednom sam lagala, priznajem. Petra i ja smo otišle u Avenue Mal prije okrutnog zakona o neradu nedjeljom i kupile svaka po krpicu na sniženju u čast svim Hrvatima koji su šoping stavili ispred crkve. Sjećate li se osjećaja kad skrivate jedinicu od roditelja u nadi da ćete je stići ispraviti prije informacija, no oni se baš taj tjedan odluče ići u školu? Tako je otprilike bilo meni kad je Dečko ugledao kaputić, a ja sam čula samu sebe kako govorim: „Ma, to je Petrino. . ostalo joj je, ovoga. . u prtljažniku.“ Nikada se nisam znala nositi s grižnjom savjesti.

Dok me on promatrao kao Sveznajući, priznala sam muljažu u suzama. Prilično me oprao, ukazujući mi na prazno mjesto u našem dnevnom boravku gdje će jednog dana, ako Bog meni da razuma, stajati fotelja. Uskratio mi je skupe zavjese s rečenicom: „Kako to misliš, s čim ćeš prekriti prozore? Pa, sa Zari-nim kaputićem, naravno!“ Mučenje je bilo toliko da sam zaista čvrsto odlučila biti racionalna i stamena.

Realno govoreći, do nas su sa svih strana svijeta dolazile vijesti o depresiji, recesiji i posvemašnjoj tuzi, i uskratiti sebi preskupe užitke nije mi bilo teško. Osjećala sam se kao da zaista pridonosim očuvanju dostojanstva ljudske vrste, ili nešto slično. Sve do putovanja. Krenulo je dobro: na premijeru sam nosila recikliranu haljinu. Umjesto skupih kozmetičkih preparata, koristila sam besplatne hotelske. Ukrala sam njihove papuče. (I to se zove štednja, zar ne?) Ništa nisam uzela iz mini-bara, pojela sam samo darovanu čokoladicu za laku noć odloženu na mom jastuku.

Dan poslije ispunjavao me ponosom zbog novopronadene štedljive mene i adrenalinom slobodnog vremena provedenog sa svojom najvećom ljubavi ikada, pa nisam ni pomislila na šoping. Sve dok nismo ušli u konceptualni dućkas Supermar-ket u centru Beograda. Pamet mi je stala, u glavi mi je šumilo, ruke su mi se znojile dok sam naoko ravnodušno pijuckala bijelu kavu. Supermarket je mjesto u zgradi tipične socijalističke arhitekture u kojoj je navodno nekad bio - posve logično - nekakav supermarket.

Danas to mjesto izgleda kao pomno uređena hala po uzoru na najprimamljivije dragulje kapitalizma u, primjerice, Parizu (Colette u Ulici Saint-Hono-re) ili Milanu (Corso Como). Golema hala sa slatkim kafićem, neodoljivim sushi barom, probranim rijetkim knjigama, dizajnerskim stvarčicama za kuću i vrt, te impresivnim komadima odjeće i obuće. Štedljivo smo naručili dva prirodno cijeđena soka od nekakvog silno zdravog voća. Čujem da recesija vraća zdravu hranu u modu, uz bicikle, prirodne boje kose, manjak šminke i startasice. Ovo proljeće svi ćemo se furati na prirodnost, čini se. Manje je više, i to. Ispijajući nezašecereni grejp, gledala sam blijedo u Dečka, Dečko je šutke gledao u mene, i znala sam da mislimo isto. SAMO DA NAM JE NEŠTO KUPITI! Nije bitno što! Iskreno, ništa nam nije trebalo.

67

ibs@crostuf .net

Nismo ni goli ni bos, a bez zastora, fotelje ili lampe u obliku konja možemo živjeti jednako sretno kao i s njom.

Što nas onda tjera na trošenje? Nije me to pitanje opsjelo samo tada, naravno. Pitam se to sve češće.

Nisam odgojena u konzumerističkom duhu, dapače. Moji su bliži Isusu nego što bi to ikada priznali: njihov asketizam ponekad je graničio s maltretiranjem njihove vlastite djece, ozbiljno vam kažem. Sa slinama u ustima promatrala sam Levisice 501 i Reebokice svojih prijatelja. Nije da moji nisu imali: ne, oni jednostavno nisu prepoznavali statusne simbole tipičnih zagrebačkih os-novnoškolaca u devedesetima. Nije ih bilo briga. Uživali su u ljubavi i malim stvarima. Kupovali su knjige. Ljetovali su na mjestima čije su draži prepoznavali samo okolni nudisti. Kad sam uspjela užicati za nove trapezice u srednjoj školi, otvoreno su pokazivali prijezir prema mom ushitu, a ponekad nabacili i pokoji citat o skromnosti i bogatstvu

duše. Daklem, na njih, koliko god bih htjela, ne mogu baciti krivnju. Tu su onda i ženski časopisi, izvor s kojega piju sve nježne mlade djevojke u potrazi za vlastitim identitetom. Istina, oni stvaraju sumanutu predodžbu o tome koliko bismo čega morale imati da budemo prihvaćene i cool, em kila em novih cipela, no sve te trikove dobro poznajem. Kad vas jednom fotošopiraju i smanje vaš nos koji ukazuje na bosansko-dalmatinske gene do razmjera igle u koju ni teoretski ne stanu dišni putovi, shvatite

da je sve to što se prodaje magla ili barem sumaglica. Uostalom, oduvijek tvrdim da prosječna žena nije budaletina koju šarena sličica može navesti na to da se izreže ili ude u minus na kreditnoj kartici. Kad čujem teoriju da modni editorijali štete mladim curama, dobijem treskavicu: naše su se pretkinje feministkinje borile da nas ne tretiraju kao spol bez mozga, a danas nam opet nutkaju etiketu idiotkinja koje će prodati bubreg za Dolce Gabanna haljinu. Ona koja to napravi, treba na liječenje. Ali većina žena ne kupuje da bi izgledale ili mirisale ili bile kao netko. Ne, radi se o nečem malo snažnijem od želje za ljepotom: o želji za ljubavlju. Svaka pizdarija kupljena u napadu šopingmanije zapravo ukazuje na želju za trenutnim zadovoljenjem, naše potrebe za malim orgazmima kakvi nam nedostaju tijekom svakodnevice. Primjerice, svijećnjaci (70 kuna svaki, molim lijepo, stvarno smo dobrano stali na kočnicu) kupljeni u Supermarketu u Beogradu za mene su bili takav fiks srećom da se nisam prestala osmjehivati sve dok me nakon ručka nije opalila paranoja da sam se otrovala najboljim šnenoklama na svijetu (svježa jaja su dušu dala da se pokupi salmonela).

Nije ni čudo, odahnem konačno, da kupujemo kad smo nesretne, nevoljene, tužne: umjesto nekad popularnog alkohola, kapitalizam nam je ponudio obročno plaćanje i šarene dućkase kao izlaz iz depresije. Sve dok ste razumu dostupni, zašto ne? Jedna Lavica rekla mi je: „Kupujem lijepe stvari jer se volim osjećati dobro, kad je sve oko mene toliko šugavo, želim da barem moj mali svijet blista. .“ I istina, ne kupuju li prevarene žene bjesomučno, nesretne bez osjećaja za mjeru i kajanje, ostavljene jer se jedino s novim vrećicama osjećaju bolje? Prijateljica mi je znala reći kako je svaki dan očekivala svoju strogu samohranu majku škicajući kroz prozor; pa kad bi ova izlazila iz auta s nekim paketićem, znala je da je dobre

volje. Možemo li se zaista kriviti što, između lošeg vremena, crnih prognoza smrzavanja plaća i gubitka poslova imamo nasušnu potrebu za posjedovanjem nečeg lijepog, optimističnog, samo našeg? Šopingmanija je neizlječiva bolest brzog života, zaključujem, jer, u potrazi za 2ul uspjehom, brakom, karijerom i klincima, nije ni čudo što posežemo za zadovoljstvom koje pružaju predmeti (posebice kad nas tako rijetko zadovoljavaju drugi).

Jedini kiks te teorije je ponekad realnost, koja ima tu iritantnu karakteristiku da nas lupi kad se najmanje nadamo: recimo, dok sam u Supermarketu čekala red na blagajni s CD-ima Killersa, Leone Lewis, tenisicama i cool vrećom za prljavi veš u rukama, kroz njihove velike staklene stijene ugledala sam prizor kakvog su Colette i Corso Como ipak lišeni: obitelj je kopala po kontejnerima, stavljajući probrano u konjsku zapregu kojom je nezainteresirano upravljao otac. Čak je i konj izgledao tužno. Od svega što sam izabrala, na Dečkovo čuđenje, samo su Kil ersi preživjeli moj osjećaj grižnje savjesti.

„**Znaš** što“, šapnula sam mu, „i zbog štedljivosti se žena može dobro osjećati, ne bi čovjek rekao.“

Sve bi ti to mogla, samo da si manje histerična

68

ibs@crostuf .net

Nisam jednom u društvu čula teoriju kako se žene mogu koncentrirati istovremeno na više stvari, dok su frajeri totalno nesposobni u tom smislu. Ruku na srce, i sama sam je izgovorila nekoliko puta. . iako sam, zapravo, negdje duboko u sebi, pomalo sumnjala u istu. Ne volim predrasude, nisam ljubiteljica generaliziranja. Bez obzira što sam se cijelo djetinjstvo za vrijeme Dnevnika morala derati vlastitom ocu na uho ne bi li primijetio moje postojanje i zatim, desetak minuta kasnije, odgovorio na jedno u nizu od egzistencijalnih pitanja (npr. smijem li izrezati Diesel hlače škarama ili mogu li kosu obojati u boju trule šljive - iznimno popularna nijansa kane u devedesetima, vjerujte), bez obzira na to što sam se vlastitom bratu sat vremena nakon buđenja morala predstavljati, bez obzira na to što ponekad pomislim da Dečko i ja živimo u dva paralelna svijeta koji se poput onih skupova iz matematike samo u jednom dijelu susreću, no vrijeme se kod mene i

njega broji posve drukčije pa ZATO on uvijek reagira s kašnjenjem od dvije sekunde, bez obzira na sve to, bila sam uvjerena da je posve NEMOGUĆE da jedan spol može funkcionirati na više razina, dok je drugi, i to onaj koji je po vokaciji vodio svijet proteklih više tisućljeća, osuđen na samo jednu dimenziju. Oh, u kakvoj sam liberalnoj zabludi živjela! Zajednički me život demantirao u potpunosti. Jeste li se ikada ulovile da namještate sat kako biste probudile svog najdražeg jer vam je to lakše od slušanja histeričnog ponavljanja njegove snooze funkcije na mobitelu?

Jeste li ikada rekli „pusti, ja ću“, samo zato što ste znale da će stvar tako biti (brže ili uopće) obavljena?

Ja jesam. Nemojte da vas ova moja ispovijed zavara: moj životni partner je mrak frajer, istovremeno pažljiv i odgovoran, bez problema s vezivanjem, željan tople atmosfere doma i spreman učiniti sve da takvu i postigne. Samo - u svom ritmu.

E sad, poznavajući prilično dobro taj ritam koji bi se mogao nazvati i Brzinom Misli Forresta Gumpa, zaključujem kako bi, da su žene vodile svijet kao što nisu, Papa test, električna energija, votka s okusom voća, krema za samotamnjenje i guljač za krumpire bili izmišljeni davno prije Krista (tko zna, možda ni Kristove propovijedi ne bi imale toliki učinak - možda bi žene do njegova rođenja stigle smisliti niz zanimljivih religija koje bi uključivale, umjesto odricanja, recimo, darivanje skupih stvari drugima ali i sebi, umjesto samokažnjavanja orgazme, umjesto asketskih halja koje nose opatice divni besplatni pret-a-porter) Zanima me što znanost kaže o tome. Jesmo li zaista duplim kromosomom X

predodređene da budemo brže? Ne, ovo nije priča o superiornosti nježnijeg spola. Zapravo, posve suprotno. Ovo je gotovo dnevnički zapis jedne brzoplete žene koja je godinama vjerovala kako ju je sam gospodin Bog dotaknuo pri porodu i blagoslovio je nadprosječnim sposobnostima multitaskinga.

Ta ista žena danas zna da su ženska brzina, nevjerojatno široko vidno polje i sposobnost percepcije na razini sokola zapravo prokletstvo. O, da, dobro ste pročitale. Kako sam došla do toga? Slijedi jednadžba.

Proteklih je šest mjeseci bilo kaotično. Istovremeno smo kupovali i uređivali stan, odgajali psa koji sasvim sigurno boluje od neke vrste

kineziološkog ADHD-a, mijenjali poslove, aute, selili se, učili kuhati da ne umremo od gladi i pokušavali diplomirati. Dok je moja najčešća uzrečica bila: „0, Bože, zašto dan ima samo 24 sata“, Dečko je uzvikivao: „0, Maco, pusti me da spavam još barem dva sata, molim te!“ S

vremenom, Maca gaje sve više i više puštala. Zašto ga nisam tjerala da sa mnom šeće psa po kiši, svađa se paralelno s radnicima oko krivo izmjerenih vrata ormara sve dok se baterija ne isprazni i obavlja šoping za petak kad nećemo stići do dućana do nedjelje kad dućani ne rade, pitate se? Zato što mi je to bilo jednostavnije nego obavljati sve te iste stvari i imati osjećaj da je moj dragi budan, ali da prije sukoba s radnicima mora popušiti tri do četiri jutarnje cigarete i popiti veliku šalicu jutarnje kave i pročitati novine koje sam ja u međuvremenu donijela iz kioska (dok sam išla po poštu, provjeravajući jesu li HEP i Zagrebački Holding konačno prebacili račune na moje ime).

Nakon mjeseci panike, rasporeda, višestrukih foldera na kompjuteru, paralelnog pisanja SMS poruka za plaćanje par-kinga dok vam prijateljica cvili na otvorenoj liniji o najnovijem problemu sa svojim zaručnikom, nakon svladavanja administracije oko vlasništva poput Asterixa u epizodi , Asterix i 12

zadataka", nakon svesrdnog pokušaja organizacije ne samo svog, već ZAJEDNIČKOG života, došao je i taj dan. Auto je bio na popravku, nebo se spojilo sa Zemljom kao da Jehove negdje tamo na nekoj Kuli zaista čekaju smak svijeta, Plavka je povraćala plastičnu lopticu koju je trančirala od jutra, Nada je javila da kolumna treba biti predana ranije zbog remonta tiskare, šef broj dva inzistirao je da se vidimo na kavi, bedi-nerica je htjela razgovarati o činjenici da nema stolac na koji može sjesti za vrijeme peglanja, najbolja prijateljica je hitno trebala lijekove, a Dečko je — još uvijek - spavao. Iako sam se cijeli život 69

ibs@crostuf .net

ponosila svojom sposobnošću hendlanja više stvari istovremeno (primjerice, mogu čitati knjigu i primijetiti kako će pas progutati kaktus, za razliku od nekih), kapitulirala sam. Sjela sam na isповраćani kauč i plakala. Razmišljala sam o tome kako je moja majka uspjela odgojiti dvoje relativno normalne djece i kako ja za

tako nešto ne bih bila sposobna. Razmišljala sam o tome kako je divno bilo živjeti s cimericom koja je istovremeno mogla ribati WC-školjku i udubiti se u filozofsku raspravu o našim emotivnim životima, dok sam ja pospremala uvijek nekako prepune ormare (čudo jedno, s obzirom na to da nikada nismo imale ništa za obući). Razmišljala sam o tome koliko smo veza odlučile započeti ili prekinuti, koliko poslova prihvatiti ili odbiti, dok je ona skrivala mobitel od policije za vrijeme vožnje, a ja pisala 139. epizodu sapunice. Razmišljala sam nakratko o tome kako žene i muškarci jednostavno ne smiju živjeti zajedno, a onda se Dečko - probudio. U izmaglici suza, promatrala sam nešto što mi se prvi put nije činilo kao slow motion već kao hladnokrvno rješavanje problema - nekako je, u tren oka, pod bio čist a pas utješeno, bedine-rica posjedena na kocku od Voguea i jastuk, internetska veza uspostavljena, a auto ispred zgrade. Kad sam svom princu Spasitelju utrčala u zagrljaj, brišući suze, objasnio mi je: „Sve to i ti možeš, samo da si malo manje histerična.“

Stop.

Rewind.

Play.

M-a-l-o-m-a-n-j-e-h-i-s-t-e-r-i-č-n-a? ! Izgleda da ovako stvari stoje na onom drugom planetu: naša brzina, superiornost u suočavanju sa svakodnevnim obvezama, sposobnost telefoniranja za vrijeme poroda i elementarnih nepogoda poput požara, želja za rješavanjem stvari odmah-i-sada, smatra se bespotrebnom koleričnom brzopletošću koja nije šarmantna, već prilično iritantna. Ako malo bolje razmislim, moram priznati da mi se u sjećanje vraćaju trenuci kad sam samu sebe dovela do uzavrelosti mozga: kad se svih sedam paralelno otvorenih foldera miješalo, kad sam urednici umjesto teksta o cipelama slala dijaloge iz Drugog svjetskog rata, kad sam Plavku ostavljala zavezanu ispred dućana pričajući s Petrom o tome jesu li glazbenici pravi materijal za dugu vezu ili ne, kad sam uz komadiće fete u salatu umiješala i komadić prsta, kad sam rekla ili učinila previše jer mi kočnice nakon cjelodnevnog speeda više nisu radile: kad sam sama sebi, u silnoj žurbi, napravila više štete no koristi.

„Ipak nismo superiorne“, s uzdahom olakšanja što mi s pleća pada teret opstanka čovječanstva priznala sam Dečku. A sinoć je, kad

sam se oko dva uvukla u krevet i poželjela dogovoriti plan za sutra, ovogodišnje ljetovanje, vikend i rješavanje svjetske krize na lokalnoj razini, trijumfirao rečenicom:

„Može li jedna po jedna stvar, molim te? Tako je puno bolje, vjeruj mi.“ Za razliku od ostatka našeg života, noćas sam mu vjerovala. Čini se da je puno bolje i efikasnije biti monotasker, samo, tko zna hoću li to uspjeti svladati..

Život na sjeveru

U posljednje vrijeme čini mi se kako bi se ova kolumna trebala zvati „Ljubav je na selu“. Kažu mi daje to ime već zauzeto: sva sreća, jer zaista dolazim u iskušenje. Prilično mi se besmisleno čini svaki tjedan pisati o ljubavi na asfaltu, kad asfalta oko mene ima sve manje i manje, barem u prenesenom značenju.

Ima, naravno, ceste, no urbanosti - hm, u tragovima. Nedavno mi je jedan poznati televizijski djelatnik objasnio kako se s velikim gustom preselio izvan grada, jer prezire špicu, gužvu, histeriju, muvanu, i kako sada konačno uživa okružen buko-ličkom idilom, koja, pretpostavljam, ne uključuje pastire, no miris sijena, pjev ptica i žubor obližnjeg netaknutog izvora, svakako. Redovno se, barem tako zamišljam, svojim terencem vozi na posao, s veseljem ipak čekajući tren kad će na tabli uz autocestu ponovno ugledati znak za svoje malo mjesto uz Zagreb, u kojem, kako on tvrdi, ne posve slučajno, nema signala za mobilnu telefoniju. Kruh je finiji, zrak je svježiji, pesticidi su manje otrovni. Ne mogu reći da ga ne razumijem. Mogu zamisliti da u određenim godinama čovjek poželi malo mira i tišine, prostora, da ne spominjem, recimo, pokoje parkirno mjesto i komadić vrta. Ne zaslužuje li svatko od nas svoju vlastitu krišku raja? No, ne mogu reći ni da ga posve razumijem. Pogotovo ne nakon što sam prije nekoliko dana ostala bez auta na tjedan dana i time zatočena u svojoj prekrasnoj urbanoj vili na jednom ultra-modernom podsljemenskom brdu. Sjećate se one bajke o Matovilki, nesretnoj princezi 70

ibs@crostuf .net

koja je svoje pletenice spuštala poput ljestava ne bi li ju Princ (tko drugi) došao izbaviti? Suosjećam s njom do krajnjih granica, mislim da čak počinjem osjećati ono što Ameri nazivaju sympathy pain - u

posljednjih nekoliko dana, nisam poželjela baciti samo kosu s balkona, nego ponekad i cijelu sebe.

Odrasla sam u radničkom naselju. Selila sam se po ovom gradu bezbroj puta. Po tom pitanju zaista nisam razmažena: moji prvi koraci nisu bili u privatnom židovskom vrtiću u, što ti ja znam, Palmotićevoj, već u derutnom socijalističkom parku sa zapisanim pješčanikom zbog kojeg je moja majka umirala od straha od rotavirusa. U centru grada završila sam na kraju gotovo prisilno, i preskupo plaćala slatki stančić napola uređen eklektičnom rukom vlasnika. Hoću reći, bilo je lijepo, atmosferično, sa svakog su zida prostor uljepšavale slike probrane hrvatske moderne umjetnosti, no, lajsne su se rušile same od sebe a kupaonica je bespovratno smrdila po vlazi. Smetalo mi je sve: buka, radovi na zelenom valu, skućeni prostor, plaćeni parking koji je uvijek zauzet fantomskim kamionima DOSTAVE, činjenica da kad u sedam ujutro u pidžami šećem sa psom mogu sresti svog profesora iz glazbenog ili Dečkovu bivšu djevojku presretnu što me konačno upoznaje. Najviše od svega smetala me previsoka cijena kvadrata, i, iako sam se u par navrata dvoumila između RUPE BEZ DNA negdje u centru koju bih morala restaurirati do beskonačnosti da bi bila prikladna za život (da ne spominjem kako je u ugovoru bio dogovor sa susjedima da kupac dotičnog obnavlja krovšte, cijele instalacije i zajedničku terasu oko čijeg se vlasništva zgrada zapravo još uvijek sudi sa crkvom) i VLASTITOG RAJA na putu između rodilišta Sveti Duh i Medvednice, na kraju sam popustila glasu razuma (u nastavku teksta: histerični glasovi mojih roditelja koje čovjek ponekad može ušutkati samo tako da im popusti), te se odlučila za novogradnju u vrlo mondenom sjevernom dijelu grada. U nastavku teksta: u pripizdini. Nije da se bunim. Super mi je. Iz dnevne sobe imam ekskluzivni pogled na Todorice, i moram vam priznati da mi je toplo oko srca svaki put kad priređuju privatni vatromet za nečiji rođendan. Dečko donese kuhano vino i mi sa suzom u oku zaključujemo kako smo ipak dobro odabrali: s one zajedničke terase oko koje bi se još uvijek sporili s Isusom (ergo, teško da bismo spor dobili, ali nikad ne znaš s hrvatskim pravosuđem) vidjela se samo fasada susjedne zgrade u centru na kojoj je već godinama nalijepljena jumbo reklama za uloške. S druge strane, sad vidim Šestine. Čista naiva, znala sam

govoriti u romantičnim napadima u vrijeme kad je grad bio prekriven snijegom a ja sam još uvijek imala auto. Tada sam mislila na Ivana Lackovića Croatu i društvo, ali i danas mislim isto: ČISTA NAIVA. Samo ne slikarski pravac, već meni u glavi. Zašto, o zašto, sam pristala na ideju života na brdu iznad centra?! Gdje mi je pamet bila?! Moj otac je ipak bio u pravu: konačno su mi se sve iluzije o životu stečene čitanjem Jane Austen i gledanjem filmova Richarda Curtisa obile o glavu. Zar sam zaista mislila kako ćemo Plavka i ja šetati suncem okupanim obroncima podsljemenske zone i pozdravljati susjede koje su odlučile odgajati svoju djecu daleko od gradske vreve, ali ipak dovoljno blizu da se osjećaju građanima metropole? Kako je moguće da nisam primjetila da u blizini ne postoji NI TROTOAR, a kamoli videoteka, knjižnica, kiosk, dućan mješovite robe, nikakva infrastruktura pod milim Bogom? Nakon što sam u utorak tvrdoglavo pješačila petnaest minuta po omekšivač bez kojeg se ne može prati osjetljivo donje rublje, nakon što je Plavku napao staford kojeg vlasnici, čini se, odgajaju na cesti kraj svoje kuće (objasnili su mi ponosno da imam sreće što je Plavka ženka jer bi, u protivnom, njihov Ken već pojeo mog psa), nakon što sam svjedočila takvim (zlo) djelima moderne arhitekture da sam se zatekla kako se sa suzama u očima prisjećam limenki u Folki sagrađenih nakon poplave, s punom odgovornošću tvrdim: sjever Zagreba upropašten je naseljavanjem ljudi bez osjećaja za mjeru i kajanje, no, bez obzira na njihove tada pozamašne novčanike, i dalje je, zapravo — selo.

Sve me podsjeća na malo mjesto u kojem sam ljetovala s bakom i didom: jedan dućančić, jedna glavna cesta, jedna crkva, podivljali psi i neuređena priroda. Razlika je u tome što me tamo nisu mogli pokositi nabrijani kabrioleti i ljutiti vozači kamiona koji bjesomučno ruše i grade: tamo smo kao musavi klinci na cesti igrali graničara nakon kupanja, dok je dida sjedio sa susjedom čakulajući na klupici uz more. Ovdje samo prespavamo i gledamo kroz ogromne staklene stijenke. Ponekad se zapitam nije li strmoglava cijena starih i loših drvenih prozora u centru ipak bila smisljena: ovo otuđenje je sumanuto. Ovo nije kvart, no nije ni šuma. Ovo je cesta sa skupim zgradama u nizu. Kući sam došla znojna, prašnjava i sjetna: nedostajala mi je Svačka, osvijetljeni uređeni park, kolnik, Daily

Fresh, moja komocija, Plavkino društvo, blizina tramvaja, blizina svega. Znala sam da pakao završava krajem tjedna, kad postajem 71

ibs@crostuf.net

mobilna, no zapitala sam se kad sam točno, kvragu i sve, pristala na život vezan lancima uz prijevozno sredstvo. Grad ili brdo, pitala sam se noćima prošlo ljeto, izabravši brdo pod izlikom manje cijene, umjetničke izolacije, ljepšeg i kvalitetnijeg stana. Danas više nisam sigurna o čemu se radi: moja razmažena potreba da mi je sve pod rukom, ili normalna želja svakog pojedinca za druženjem, pripadanjem, ili barem uređenim životom? Kad me u jučer otac ostavio u centru grada da se prošećem s Plavkom po njezinom starom naselju,

— mama vam je cijelo i/njeme lagala

držeći u ruci take-out kavu i pecivo s Britanca, i plaćajući kaznu za nedopušteno šetanje psa po Marulićevom trgu, sigurno sam izgledala kao da sam prolupala: sretno sam se smiješila komunalcu kao da mi, u najmanju ruku, daje besplatne traperice. Dok je Plavka piškila po dijelu kolnika namijenjenom za bicikle i jedva izbjegla sigurnu smrt, dala bih se kladiti da sam u njezinim očima svoje prošlogodišnje pitanje grad ili brdo pročitala nedvosmislen odgovor: grad, grad, grad. . Ovdje su opasna bića na uzicama i neki smisao života ipak postoji, koliko god star on bio. . Ne mogu reći da ju dijelom ne razumijem.

Ugovor s Vragom

Javna osoba. Ne trebaju nama naljepnice s imenima kao na američkim kongresima, ma kakvi, napišite samo JAVNA OSOBA debelim plavim markerom i pustite nas poput gladijatora u život! Jednom kad vam to čudo prilijepe na čelo, zaista je sve dozvoljeno, kao i u rimskoj areni. Istina, istina, dobijete pet minuta slave, plješće vam publika nakratko, ali - oprez! Plješću jer su namirisali krv, plješću jer će gledati kako vas zvijeri proždiru, plješću od uzbuđenja jer su sretni što nisu - na vašem mjestu, u centru arene. Gladijatorice jesu moj omiljeni trend u posljednjem desetljeću, ali ta sintagma JAVNA OSOBA toliko me puta skoro koštala života (čitaj: zdravog razuma, ali nije li zapravo svejedno?), a smrt nije lijepa opcija u koliko god modernim cipelama čekao istu, pa bih ja danas, da mogu, uvijek radije izabrala bosu nogu i anonimnost.

Javna osoba. Eto, i tu se krije opravdanje za sve moralno upitne stvari koje mediji čine: voajerizam, zlostavljanje, vrijeđanje, izmišljanje, špijuniranje, podmetanje, izvlačenje iz konteksta, uništavanje tuđih života. I zapamtite, kad vas u luđačkoj košulji vode u Vrapče, budite dostojanstveni: vi ste javna osoba. Čudim se što na ovogodišnjem Cro-a-porteru nitko od dizajnera nije prikazao svoju ideju odjevnih predmeta u duševnim bolnicama. Ionako su im većina klijenata celebri raznih profila. Evo, ja ću prva priznati da me činjenica da novine o meni još uvijek pišu a da ni same ne znaju zašto vrlo lako može, u skoroj budućnosti; odvesti na proputovanje zapadnim dijelom grada Zagreba (put one šume gdje se nalazi žuta kuća, op.a.). Ovo je vrlo osjetljivo pitanje, svjesna sam toga. Kao jedna (bivša, zaboga, molim vas, usvojimo to konačno) javna osoba, možda ne bih trebala pisati o tome, već mudro šutjeti i smješkat se fotografima na Cvjetnom i kad mi je, primjerice, u grlu riblja kost koja me guši još od ručka ili kad sam, recimo, saznala za smrtni slučaj u obitelji, jer, zaboga: ja sam javna osoba! Isto tako, trebala bih uvijek imati čistu kosu, usklađene boje i dovoljno strpljivosti da na svako pitanje odgovorim duhovito i simpatično, no, to će teško ići, jer mi moje raznorazne neuroze često ne dopuštaju da budem usklađena sa svojom kemijom u mozgu, a kamoli modno, a simpatičnost mi nikada nije bila jača strana. I osim toga, sama sam si kriva. To je najčešća rečenica koju kao javna osoba možeš čuti, kad se, recimo,

požališ da te boli što neki internetski portal ismijava kožu iznad tvog koljena ili nešto slično. Pročitah negdje kako je Bono Vox izjavio da je slava vrijedna valuta. Kužim ja njega, genija-lac, divlji roker koji se ovih dana druži s Obamom, budući Nobelovac, prije svega jedan super cool lik, težak milijarde. Ljudi ga obožavaju, a najzaludjeniji fanatično već desetljećima prate svaki njegov korak. Dobar kao kruh kakav očito jest, Bono je, čim se skinuo sa svih teških droga koje je konzumirao za vrijeme stvaranja svog božanskog statusa u glazbi, odlučio da je vrijeme da svoju moć zvanu slava iskoristi kako bi ne samo pomogao drugima, već kako bi i natjerao druge da požele pomagati, trećima.

Iskreno, ne znam kako mu je to uspjelo, ali vrijedno je divljenja, bez daljnega. Samo, ja sam baš jela kokice kad sam naletjela na tu njegovu izjavu. Dečko, nažalost, nije svladao onaj zahvat čudnog imena koji se redovito vidi po silnim humorističnim serijalima: spasio mi je život običnim, vulgarnim lupanjem 72

ibs@crostuf .net

šakom u leđa. Dobro, što me toliko zateklo? Nemojte me krivo shvatiti, i meni je Bono mrak frajer, kapa dolje tolikom humanitarnom radu i nesebičnosti. Samo mi je jaaako čudno pročitati kako netko smatra slavu vrijednom, na bilo koji način. Meni se osobno čini kako je slava dobro upakiran poklon od samog Vraga. Barem u našem podneblju. Zašto to mislim? Jer, kao u svakoj priči o potpisivanju ugovora s Nečastivim, povratka — nema. Neću kenjkati o tome kako a 23 nisam znala što je sapunica, kako ne mogu u trenirci i masne kose otići u centar grada a da me ne slikaju i ne raščet-vore, ili kako mi je jako teško što moje sumanute izjave koje dajem kad a) ne čujem novinarku što govori jer žena ne zna držati mikrofon u ruci, b) ne razumijem novinarku što me pita jer je toliko pijana da je morala sjesti u turskom sjedu ispred mene da bi uopće mogla uzeti izjavu, c) odbijam shvatiti pitanje jer je ponižavajuće i glupo, koriste da bi me ismijavali u kolaž-emisijama znakovitog naziva LIFESTYLE. Nego, eto, voljela bih iz ovog svog svemira, očito galaksijama udaljenog od Bonovog, reći kako je slava u Hrvatskoj golemo, veliko, neopisivo sranje.

Bazeni, vile, privatni helikopteri i jetovi s kojima se onda lako spuštati u Malawi po drugo usvojeno dijete? Tjelohranitelji, privatni

frizeri, maseri, cijeli entourage, ekskluzivni ultrazvuci i trikolor doppleri samo za vašu bebu? Honorari od kojih vam zastaje dah? Marketinške ponude koje vama i vašim potomcima osiguravaju život? Vrata od stana zakrčena dizajnerskim haljinama poslanim kao poklon uz bubreg dizajnera (za svaki slučaj, da vaše tijelo može lakše podnijeti sljedećih pet godina opakog tulumarenja)? Pozivi na inauguracije prvih crnih predsjednika? Zaštićenost na svakom koraku, par offshore računa i jahta da se lakše preboli razvod? Teško. Probajte sa: sasvim običan život, uz hrpetinu nuspojava koje, uvjeren sam, na duže staze, izazivaju zloćudne bolesti. Probajte sa: čudni pogledi, predrasude, okrivljavanje za svaku pizdariju koja je ili nije u vašoj ingerenciji, izmišljeni preljubi, izmišljene afere i slično. Pravi celebri kod nas su ekipa koja se proslavila pretvorbom, ne djeca koja su snimala serije. TO je zaštićena vrsta, vrsta s ekskluzivnim životima, vrsta koja dolazi na razne inauguracije. U noćnom klubu, VIP stolovi rezervirani su, kao i svugdje, za ekipu s lovom, međutim, film ili soap ti neće donijeti lovu, barem ne onakvu kakva se cijeni kad u Hrvatskoj trebaš skupu pretragu bitnu za život ili (ne)pravedno razrješenje slučaja na sudu. Slava je valuta? Ne, kod nas, slava je iluzija.

Slavni su svi. Sudionici reality televizijskih programa, zgodne djevojke s dugačkim nogama na loše sklepanim pistama, dečki s reklama, dečki s postera, poduzetnici, vlasnici restorana, producenti, šoferi, statisti, tjelohranitelji, nečiji dečki, nečija djeca. Slavan je, dakle, nitko, jer nas je zaista dovoljno malo da zaključimo kako je 90% države slavno, ili je barem bilo, na jedan dan.

Moja je baka, ono što bi se reklo, pravi fan Tereze Kesovi-je. Voli njezinu glazbu, zna napamet njezine pjesme, posjeduje sve njezine albume, sjeća se sve do jedne Terezine odjevne kombinacije. Kad sam bila klinka, ta mi je fascinacija bila smiješna: Tereza mi se činila staromodnom, njezine pjesme dosadnima, odjeća smiješnom. No, danas, kad baka sluša Terezu, vidim što je nekad značilo biti slavan.

Zaista, baka uživa u Terezi. Baka voli Terezu. Baki se čini da Tereza nema mana. I kad bi netko rekao nešto ružno o Terezi, baka bi odmahнула glavom i sa suzom u oku nastavila slušati Prijatelji stari gdje ste. Danas? Ne možeš biti poznat a lišen nečega s liste: toples slika iz mobitela bivšeg dečka, ljubavnice, neke (ne) dokazane vrste

ovisnosti, tučnjave na javnom mjestu, problema s organima vlasti, rupom na čarapi, ili slično. Mediji stvaraju da bi te spuštali. Pojma nemam zašto ljudi više vole čitati o manama, uhićenjima, živčanim slomovima i alkoholizmu poznatih osoba, no znam da kad sjednem na kavu, promatram ljude oko sebe s ljubomorom i mislim: blažena anonimnost, kakva je to neopisivo vrijedna valuta! Baš u trenu te filozofske kontemplacije o tome može li se, kao u špijunskim filmovima, promijeniti identitet (ono, totalaka, od struganja jagodica na prstima zbog otisaka preko kompletnog makeovera kod doktora Glumičica, sve do hakiranja u mrežu osobnih podataka MUPA, i koliko bi to sve koštalo), prilazi mi moja Petra i kaže okrutno: „Prestani cmizdriti nad prolivenim mlijekom! Čovjek (Bono, op.a.) je u pravu! Treba se zabavljati, i ponekad, pokušati učiniti nešto dobro. Znaš, kao po Bibliji, tko tebe kamenom. .” Smijem se, i pomislim: baš ste pravu našli da propagira kršćanske vrijednosti..

Pogrešna valuta u pogrešnim rukama, zaključujem nakon svega.

Recept za sreću

73

ibs@crostuf .net

Prije nekoliko mjeseci iz jednog su me modnog časopisa zamolili da napišem članak o sreći. „0 SREĆI, DI BAŠ O SREĆI?!” bila je moja prva reakcija. „Pa, ono, znaš, voljeli bismo čitateljicama dati neki recept za sretan život. ”, „pomagala” mi je urednica. Da skratim priču, na kraju svojih muka, prekoračivši krajnji rok jedno šest puta, usporedila sam Fortunu sa sarmom, izazvala salve smijeha i zaradila lovu čist'

dovoljnu za jednu mjesečnu zalihu tableta za smirenje (propisanih, naravno!). No, evo, ovih se proljetnih dana intenzivno pitam: postoji li taj recept uopće? Poznajem lija nekoga tko za sebe može reći da je, jednostavno — sretan? I jesam li ja, kad stojim sama sa sobom ispred ogledala — sretna? I ako nisam, zašto, kvragu i sve, nisam? A nisam, priznajem. Alija kao imam ispriku - paranoidne misli, neuroze, osjećaj grižnje savjesti, osjećaj manje vrijednosti, prisilne radnje, razne fobije. Kemija u mozgu, jednom riječju. Ili možda samo dobar izgovor za strah od života? Jer - nikakva psihička bolest mi nikada nije dokazana, koliko god sam kauča pohodila u nadi da će mi medicina objasniti zašto se stalno nečega bojim i zašto stalno

nešto čekam i zašto sam stalno nešto nezadovoljna. A onda, na posljednjem sastanku s Doktoricom, začuh ključnu rečenicu za Sreću: „Ma cijela ta tvoja generacija žena je nezadovoljna! Nije ti ništa." Ima li u tome istine? Bojkotiramo li vlastitu sreću? I ako to zaista činimo, zašto?

Kod mene to počinje s velikim očekivanjima. Za taj dio krivim roditelje. U našoj se kući petica nije dovoljno hvalila, jer, zaboga, što bi trebalo, čestitati djetetu na tako banalnoj stvari kao stoje učenje?!

Pristojnost prema starijima, uspjeh u školi, ljubav prema mlađem bratu, talent za strane jezike, prijezir prema alkoholu, cigaretama i drogi - sve se to uračunavalo u normalu, pa nećemo valjda hvaliti dijete samo zato što NIJE završilo na ispumpavanju želuca na maturationalnoj večeri! Njihova nonšalancija prema mojim uspjesima rezultirala je osjećajem krivnje što u dvadeset osmoj nisam barem kandidat za Radmanov tim koji oživljava stanicu. Moja mama i dalje misli da su sve cigarete s kojima su me fotkali u posljednjih par godina PRIDRŽANE nekim drugim, razvratnim ženama, a računi koje plaćam kod ginekologinje rezultat moje brige o zdravlju, ne nužno seksualnog života.

No, primjećujem da su u posljednje vrijeme otac i majka malčice popustili, oči su im se nekako zatoplile, zagrljaji produžili, lica obasjala. „Ljubljeno naše dijete", govori moja mila mati, kao da je njezino tijelo nastanila neka druga osoba, zamijenivši onu rospiju koja je stiskala usnice na svaki znak neuspjeha. Tko je onda taj strogi sudac koji mi stalno visi nad glavom i traži savršenstvo u hodu, izgledu, radu, vezi, odnosu sa psom? Nije li to ona vještica koja me promatra iz ogledala? Lako moguće.

Zašto se, majku joj njezinu, ne zadovoljava MALIM STVARIMA, kako gurui džepnih izdanja lake istočnjačke filozofije predlažu? Zašto ne zna stati, pomirisati cvijeće u vrtu koji je kupila na kredit i uživati u zvjezdanom nebu i šalici dobrog čaja? Jer ona stalno nešto očekuje. Ona gleda u to cvijeće, i misli kako treba prefarbati vrt, ona gleda u nebo i pita se nije li bolji izbor ipak bio tenda koja bi bacala sjenu, ona na kutiji Frankovog čaja čita sastojke i pita se ima li taj čaj IKAKVU ljekovitu vrijednost, ili se samo truže zašećerenom vodom. Ona svakodnevno uređuje ne samo svoj vrt, već cijeli svoj život, stavljajući zadovoljstvo i sreću on hold, dok sve ne bude savršeno,

naravno, a taj termin ne samo da se već davno pomaknuo na „neodređeno“, već se pomalo i gubi iz vida. Znači ono: samo da diplomiram, samo da se zaposlim, samo da se udam, samo da kupimo stan, samo da izgubim šlauf oko trbuha, samo da dodam ekstenzije, samo da dobijem povišicu - e, ONDA ću zihher biti sretna! Samo to fatalno ONDA nikako da stigne, majku mu njegovu, i zaista se već polako osjećam kao Sizif - guram neki imaginarni kamen OČEKIVANJA, a više zapravo ne znam ni čija ni kakva su ta očekivanja, i čemu ona uopće služe.

Jeste li ikada pomislili kako imate autodes-truktivni gen u sebi? Poput djeteta koje, kad konačno napravi savršenu kulu od pijeska, udari malenom šakom po sredini, ljutito sam Bog zna zbog čega, tako i mi - važno, procjenjujemo, zamišljamo, umjesto da - uživamo.

Evo primjera. Sjedimo moje tri super prijateljice i ja jednog popodneva i pričamo, kao u srednjoj školi, o dečkima. Samo što oni više ne sjede u klupama iza nas, oni spavaju u našim krevetima i jedu u našim kuhinjama. Oh, blažene stražnje klupe, kako su nas lako zadovoljavale! Tada nam se svatko tko je svirao uvod u Stairway to heaven na očevoj gitari činio bliskim savršenstvu, a danas? Sve u sretnim vezama, kako bi se diplomatski reklo, a tračamo li, tračamo. . Em ne spušta dasku, em se ne javlja na mobitel dok nešto radi. Jedan je premlad, drugi prestar. Rekao bi netko sa strane da tražimo princa iz bajke, ali 74

ibs@crostuf .net

vraga! Da nam ga i serviraju na pladnju, rastrančirale bismo ga dok si rekao keks: kakva je to pederska talijanka, kakve su to odvratne tajice u boji, a demode cipele?! Zar ga odijeva njegova mama? To govori o neriješenom Edipo-vom kompleksu, a kad smo već kod toga, i ta nemjerljiva dobrotu i hrabrost kod prinčeva, i to nam je malo sumnjivo! Kad nisu dobri, loše je, ali kad su previše dobri — još je gore, jer

- što nam skrivaju?! Nakon što se prekrasno krvavo popodne prelilo u noć, a mi s kava prešle na vino, naše divne veze činile su nam se uzaludnima i tako daleko od ideala koje smo nekada imale. Muškarci s djecom iz prošlih veza, muškarci koji ne mogu imati djecu, muškarci s posesivnim mamama koje nas ne vole, muškarci bez

posla, muškarci s previše posla, sve nam se činilo krivo, i - nedostojno nas. U bed su nas bacile priče o seksu, koliko, kako, i zašto, priče o novcu, opet koliko, kako i zašto, a onda su, odjednom, telefoni počeli zvoniti. Na mom displayu je pisalo J, a glas kojim sam se javila otkrio je moje skrivene misli: bila sam sretna što me Dečko odvlači od legla kukanja i nesreće. Istina, to su samo isprazne brbljarije supijanih frendica, ali shvatila sam da češće jedna u drugoj potičemo nesreću, no zadovoljstvo. Kao da se jedva čekamo naći da se izjadamo, kao da je ključ za cool cure u gradu postao neki bed u vezi ili životu općenito, kao da su nervoza, meteopa-tija i vječni PMS najpoželjnije teme ovog proljeća! Kao da biti zadovoljna svojim životom nije prihvatljivo, nije - moderno. Jer, što to onda u biti govori o nama? Da ne želimo više? Da smo odustale od snova? Ili je, jednostavno, biti nezadovoljna životom postalo općeprihvaćeno stanje koje je najlakše dijeliti sa svima?

Dok se vozim prema kući, shvaćam da sam izgovorila brdo gluposti koje uopće ne mislim, shvaćam da sam i zadovoljna i zadovoljena, shvaćam da sam - ako se to smije izgovoriti

- sretna. Ne znam kad je Sreća postala kao Macbeth, nešto čije se ime ne izgovara naglas od straha da ne zacoprano, ali znam da je tako. Ako kažem da se volimo i da zapravo nemamo nikakvih problema -

sutra ću saznati da je napumpao bivšu ili vodio dvostruki život cijelo vrijeme, ako kažem da sam zadovoljna svojim poslom i' da mi je šef mrak tip - dobit ću

— mama vam je cijelo vrijeme lagala

otkaz, ako otpustim grč panike, straha, očekivanja, moranja — dogodit će se kataklizma iz koje se nikada neću izvući. Ne znam dijelite li sa mnom taj problem, ali u meni osjećaj zadovoljstva izaziva paniku. Pitam se što je sljedeće, jer nečega, prema Murphvju, mora biti. U posljednje vrijeme očekujem loše vijesti, sanjam smrt, padove aviona, svinjsku gripu i loše poslovne rezultate. Svaka sitnica loš je predznak, od kiše do sunca, od slomljene potpetice do nestanka struje na rođendanskoj večeri. Sve više primjećujem da izmišljam probleme, iščekujem katastrofe, hodam kao po jajima, bacam sol tri put preko lijevog ramena svaki put kad kuham, pljujem po suvozaču za svaku mačku, a ne samo crnu, kuckam u vlastitu glavu toliko

često da počinjem sumnjati kako sama izazivam nesnosne migrene, prošli sam tjedan par puta skoro izazvala manji sudar držeći se za gumb i zamišljajući sreću, a kad smo Monika, Sara i ja počele ozbiljno o bijeloj magiji i skidanju uroka, pobjegla sam glavom bez obzira. Kad smo postale takve babetine, praznovjerne gospode koje vjeruju da se za svaku dobru stvar mora dogoditi i neka loša?! U srednjoj sam školi uvijek bila optimist, a sad stalno mislim kako će me netko zez-nuti, povrijediti, prevariti, pa, eto, bolje da ga ja preduhitrim i učinim to sama sebi unaprijed.

Zašto? Jer mi je, valjda, s napola praznom čašom živjeti puno lakše nego s napola punom.

Duboko uzdahnem i ulazim u stan, čvrsto odlučivši da uživam u lijepim stvarima. Dok grlim Dečka, presretna što ga vidim i što je još uvijek (nevjerojatno!) na kauču gdje sam ga i ostavila, uz sreću i golemu ljubav, veselje, ekstazu, ganuće, zahvalnost i sve te redom davno zaboravljene staromodne osjećaje, prepoznam i trag grižnje savjesti, zbog silnih gluposti koje sam izgovorila na kavi s curama.

Hvala Bogu, pomislih, konačno emocija s kojom se znam nositi!

Stvarno ne znam gdje se nalaze te silne Elektrine obavijesti koje ja uvijek propustim. Mislim, vjerujem ja simpatičnom čovjeku s druge strane žice kad kaže: „Pa pisalo vam je.. “. Prije jutarnje kave nisam pretjerano svadljiva pa se uopće ne usuđujem pitati gdje je to TOČNO pisalo, već samo slabašnim glasićem zamolim da mi kaže do kada ćemo biti prisiljeni vraćati se korijenima prije Tesle, i tužno spustim slušalicu. Dečko mi se s priličnom dozom ironije u glasu zahvali na činjenici što nemamo plinski štednjak, tako da kad u našem kvartu rade na trafostanici (što je, u prosjeku, svakih tjedan dana) jedino što možemo jest tužno gledati u našu jako modernu ploču na struju.

75

ibs@crostuf.net

Nitko od nas ne spominje moje paranoje o plinu u kuhinji (zbog kojih smo se i modernizirali), oboje smo očito svjesni da bi to dovelo do razvoda braka. Zatočeni smo u stanu bez stolaca (zahvaljujući Bratu Dizajneru koji ih lakira mjesecima), tople vode, svjetla i kompjutera (Opet moja krivnja. Nikako da shvatim da je gašenje laptopa nužno ako želiš sačuvati bateriju. Isto tako, u kasnim noćnim

satima zaista mi se ne da tražiti punjač). Dan pred nama djeluje kao Nemoguća Misija: kako raditi bez tople vode, kave, kuhanog obroka, svjetla? Ja predlažem kupnju avionske karte za Pariz, Dečko predlaže stan svoje majke desetak minuta od nas. Dok on ručno podiže rampu na parkiralištu, ja pokušavam prečuti njegove psovke pakirajući se za radni dan kod Njegove Mame kao da obavljamo mi — mama uam je cijelo i/njeme lagala

nijaturnu Seobu Naroda. Pseća ogrlica, pseća vodilica, pseća hrana, pseći krekeri, pas. Ručnici i sve što za tuširanje treba. Sva hrana koja se može pokvariti iz hladnjaka. Kad Dečko konačno dođe po nas dvije, izgledamo kao Čehinje 1987. na putu za Jadran, sans jednodijelni bodiji na lako otkopčavanje. Nije mi baš jasno kako će to Njegova Mama podnijeti. Valjda je* ta ljubav prema sinovima zaista neka superiorna emocija. Moja se, primjerice, prošli tjedan strašno uzrujala kad sam joj rekla da bih joj trebala donijeti nešto za vrijeme njezine pedikure. Teško da bi nas primila u suživot, pa makar i na 24 sata. Ona se više povodi za onom, mnogima od vas, vjerujem, poznatom teorijom: „Kad se jednom iseliš iz ove kuće, povratka više nema.“ Što je, po mom mišljenju, sasvim okej. Ionako mi nikada nije palo na pamet da se vratim, čak ni privremeno. Nakon niza godina izbivanja iz roditeljskog doma zaključila sam da nam se odnos zapravo izuzetno popravio. Shvatila sam, čak štoviše, da se, otkad ne živimo zajedno, iskreno volimo. Zaključila sam da nam je zračna udaljenost od najmanje 5 kilometara nužna za međusobnu afekciju i nježnost. Moj se brat s druge strane, uopće ne zamara s takvim detaljima. Prije no što se preselio na tri minute hoda od mame i tate, njegova je djevojka bila čest gost u njihovom domu. Što mijе isto tako okej. Ako si takav karakter. Kakav? Pa ono, nježan i mio. Dovoljno skuliran da provodiš dane i dane s budućom svekrvom. Što me opet vraća u realnost, u kojoj se parkiramo ispred kuće Njegove Mame.

Koji je, zapravo, problem sa svekrvama? Odrastajući s mlađim bratom, svjedočila sam svojevrsnoj normalnoj dozi patologije u odnosu mama-sin. Svjedočila sam majčinim zamrznutim osmijesima prema curicama koje su se ponekad uz njega pojavljivale, kao i njezinim komentarima kad ih on ne bi mogao čuti (nisu za javnost). Ne moram vam reći, ni jedna nije bila dovoljno dobra. „Dijete vojnog

lica?", kroz stisnute zube bi šaputala. „Taje sva iskompleksirana.“ „Dijete rastavljenih roditelja?. Ta se samo želi uguziti u neku 'normalnu familiju'.“ „Dijete iz provincije? Cijeli će im život njezini rođaci biti na vratu.“ „Dijete iz Centra? Ta misli da je bolja od nas.“ Dok je moja inače vrlo obrazovana i liberalna majčica godinama vježbala šovinističke ispade na raznim supatnicama moga brata, ja sam se zaklinjala da neću slijediti njihov primjer - nema šanse da se JA nekome ulizujem! Još će mene moja buduća svekrva moliti na koljenima da mi ponekad pričuva dijete! Još će ona biti sretna ako za Božić bude pozvana na predjelo! Samo budale uče na vlastitim greškama, objašnjavala sam svojim prijateljicama.

Ne ja, ja sam učila na koži djevojaka mog mlađeg brata! Mama je njihove cigarete smatrala znakom slabosti i adiktivne osobnosti. Njihove obojane kose znakom duboko usađene nesigurnosti. Njihove križiće oko vrata znakom primitivizma. Cvijeće koje su joj donosile znakom ulizivanja i lošeg ukusa.

Njihovo glasno hvaljenje njezine hrane znakom da dolaze iz loše obitelji gdje se nikada nije služio topli obrok, ergo, gdje se nisu cijenile prave obiteljske vrijednosti. Njihovo odbijanje graha znakom latentne anoreksije. Njihovu ljubav prema mom bratu, gotovo uvredljivom. Jer, zašto isticati nešto tako evidentno? Pa tko mog brata ne bi volio?! Takva se nije rodila! Najlakše je VOLJETI njezinog sina, no hoće li ikada naići ijedna dovoljno kvalitetna da bude prijenosnik zadovoljavajućeg genskog materijala?

Za sve to vrijeme, ja sam odbijala upoznati majke svojih boljih polovica. Prije bih si odgrizla sisu nego samu sebe stavila na mjesto tih očajnica željnih prihvaćanja. No, čudo se ipak dogodilo, i to kad smo svi već polako digli ruke. Moja je majka zaista, čim se pojavila bratova trenutna djevojka, odahnula: dostojna zamjena je pronađena. I ja je razumijem: da u nekom paralelnom svemiru imam muškog potomka, i ja bih se zadovoljila bratovim izborom: racionalna, staložena, mirna, pametna, fakultetski obrazovana, i, uza sve to, apsolutno božanstvena, kao daje sišla sjumbo plakata koji je prosječnom prolazniku, osim nekakve paušalne reklamne poruke, šakom i kapom udijelio i niz kompleksa o 76

ibs@crostuf .net

genetskoj inferiornosti. No, što je sa mnom, u ovom vrlo realnom svijetu, u kojem moj Dečko otključava roditeljska vrata s jednakim automatizmom kojim otključava naša? Mogu li biti dostatna nečijeg sina jedinca? I kako sam uopće, od silnog izbjegavanja raznih mamica, došla do toga da u nečiji stan ulazim s ručnicima, cvijećem, zelenom salatam i knjigama za posao? Promatram Dečka koji se s ulaza bacio na pripremanje obroka za nas TROJE. Majčinom se kuhinjom služi čak malo bolje nego našom: usput joj čisti kamenac s pipe, posprema čisto suđe iz perilice, mijenja žarulje. Krišom oka ulovim Plavku kako u vrtu buduće svekrve poput komandosa putuje kroz travu i kopa krtičnjake, sretnija nego ikada.

Čula sam tisuću priča o tome kako su majke uništavale brakove, petljale se u veze, donosile odluke, bla, bla, bla. Njegova Mama nije takva. Njegova je Mama, kad je čula da stižemo, zamolila da pričekamo dok ne izađe na frizuru. Ne želi da joj kvarimo pomno isplanirano slobodno vrijeme. Pri povratku, iskreno se divi mom poklonu, iskreno uživa u ručku, iskreno komplimentira moju kolumnu. Ponaša se prema meni kao moja majka prema bratovoj sadašnjoj, i to me smiruje: valjda su obje nepogrešivim majčinskim instinktom namirisale pravu ljubav. Ako sin zaista voli, voljet će i ona. A možda sam baš ja ta sretnica koja je ubola opsesivnom ljubavlju neopterečenu zajednicu majka-sin? Zadovoljno sjedam za kompjuter, krećem na posao s mišlju da je suživot sa Svekrvom više nego moguć. Prije no što sam smislila prvu rečenicu, začuh zvuk tipkovnice. Zona Sumraka ili previše vina za ručak? Na brzinu provjerim prste i računalo. Prsti se grčevito igraju rubom moje haljine, a tipkovnica je nedodirnuta, no tako poznati zvuk se ipak čuje. Pogled me odvede do nevjerojatnog prizora: moja buduća svekrva sjedi nekoliko metara od mene, za SVOJIM računalom, i lupa po SVOJIM tipkovnici brzinom svjetlosti, prevodeći knjigu o ljubavi. Knjigu o vezama. Knjigu o muško-ženskim odnosima. Shvatim u tom trenu da svi u životu ipak nesvjesno ponavljamo modele, zaljubljujući se u stvari koje prepoznajemo: neki od nas u jake očeve, a neki u mamice za kompjuterom. Po prvi put u životu, uz neprikriveni osmijeh, pomislih: živio Edip!

Kad smo popušile?

Mjesto radnje: aerodrom. Vrijeme radnje: prošlo ljeto. Dečko i ja smo konačno pronašli slobodnih tjedan dana i, uz valunge ekstaze pomiješane s nevjericom, krenuli na dalek put gdje ćemo (barem sam si to ja tako zamišljala) ležati na pješčanoj plaži, držeći se za ruke dok zalazi sunce, gledati jedno drugome u oči i izgovarati ljubavne zavjete. Ma čak je i stvarnost izgledala prilično dobro, počeli smo piljiti jedno u drugo već u prvom avionu (dobro, priznajem, ja sam buljila u njega dok je on spavao), držali smo se za ruke (ja sam se više objasila na njega dok je on vikao kako mu je dovoljna i torba s lapto-pom i vrećica sa mojim časopisima i kako me preklinje da se maknem da me ne bi morao gurnuti sa sebe pred drugima), i kovali planove za prvi dan na odmoru (on je vrtio očima dok sam ja zvala hotel i rezervirala skuter, za svaki slučaj, da nas čeka).

Sve je, kažem vam, bilo prilično idilično, točno do trenutka kad smo izašli iz aviona u prostor za tranziciju. Ja sam nastavila brbljati o vulkanskom otočju i plivanju s dupinima, a onda u jednom trenutku shvatih da sam počela gubiti zrak poput astmatičara te da se moj hod promijenio u trčanje, a da je moj Najdraži negdje daleko ispred mene. O, ne, njegov cilj nije bio drugi avion koji će nas dovesti na toliko željenu pješčanu plažu. Njegov cilj bila je staklena kućica usred aerodromske zgrade, velika dva puta dva metra, sa ogromnom futurističkom srebrnom tubom kakvu imaju kuhinjske nape zabijenom po sredini. Na njoj je pisalo: MAKSIMALNO ČETIRI OSOBE, a ljudi u njoj su izgledali kao da su ušli u plinsku komoru: zeleni, drhtavi, panični. U ruke mi je gurnuo svu check in prtljagu, i, u preograzmičkom zanosu, zatvorio sam sebe u staklenku punu otrovnog dima. E sad, nemojte me krivo shvatiti. Ja nisam jedna od onih dozlaboga dosadnih čistunki koje počinju kašljati kad se nadu u blizini cigarete ili koje prozračuju stan dnevno dvadeset puta uvjereni da će umrijeti od pasivnog pušenja. Ja jednostavno nisam sigurna što mislim o cigaretama. S jedne strane, moram reći da se veselim činjenici što neću morati prati kosu u dva ujutro nakon povratka iz kluba jer od smrada vlastite kose ne mogu zaspati, no, s druge, moram javno priznati svoju slabost prema samom ritualu pušenja. Možda je, kako moja majka cijeli život tvrdi, DAMSKI ne fumati, ali, hm, na veliku žalost moje majčice mene su oduvijek 77

ibs@crostuf .net

(a bogami, i veliku većinu moje generacije) privlačili autodestruktivni, divlji, rokerski, cool tipovi žena čiji je lait motiv, osim alkohola i poderanih traperica - pljuga u ruci.

Kate Moss? Sa sramom u duši shvaćam da je Marlboro lights jedne sezone upravo zbog te razroke britanke upitnog obrazovanja bio najpoželjniji accessoire mladih djevojaka. Katherine Hepbourn?

Louise Brooks? Amy Winehouse? Sve naše ikone su pušačice, mama. Dama ili rokerica? To je gotovo retoričko pitanje, sorry. Možda je Beyonce impresivna jer je radom i disciplinom izgradila neviđenu karijeru, no moje svemirske sestre (čitaj: žene u stalnoj potrazi za identitetom), iako će, istina, na njezinom koncertu poslušno cupkati i diviti se promjenama garderobe, s iskrenom će strašću obožavati samo neukrotive, iskonske žene koje kroz život vode isključivo talent i hedonizam. Istina, često ih to dovodi do prerane smrti, no činjenica je da na putu do dna uvijek izgledaju cool, a to je (očito) ono što se prodaje. Zašto? Jer si to većina od nas ne može dopustiti ni u najluđim snovima. Osobno, uvijek sam se palila na žene koje su hrabrije od mene. U srednjoj sam školi za vrijeme velikog odmora sa čežnjom promatrala starije cure kako svoje Levisice 501 nose ugrane u bajkerske čizme, i kako im najzgodniji dečki u školi pale cigarete prije nego što sjednu na njihov motor, u namjeri da markiraju ostatak dana i zglajzaju negdje gdje se događaju stvari o kojima ja mogu samo sanjati. Naravno, u realitetu su takve učenice najčešće same sebe „dofurale“ do popravnih, promjena škole, burze ili maloljetničkih trudnoća, no meni se iz moje stisnute štreberske perspektive curice kojoj roditelji ne daju staviti kanu na kosu činilo da je ispred njih cijeli svijet, a ispred mene - najdosadniji život ikad zapisan. Gledala sam ih kako, kao sljedbenice Courtney Love i Shirley Manson, dok hodaju s kosom preko očiju, s iscrtanim obrvama i beskrajno dugačkim nogama, te život-je-kratak-i-ja-ga-želim-iskoristiti stavom odlaze u vječnost (a ne poput mene, na blok sat povijesti). Iza njih je ostajao samo miris parfema CK One i - dim cigarete. Naravno, nisam se usudila pušiti u srednjoj.

U mojoj se porodici tada desetogodišnji rat oko pušenja privodio svom vrhuncu - otac je tvrdoglavo pušio York, tvrdeći da su to najbolje cigarete na tržištu, a majka je vrištala o rakovima, trovanju, žutim prstima i zidovima koji se moraju krečiti non-stop. Govorila je

da truje djecu, daje ovisan, da su cigarete strast poslana od samog Vraga i da ona s tim više neće živjeti. Otvarala je prozore i na minus trideset, preklinjala, ucjenjivala, lupala šakom na stol. Sve što se desilo je da je tata u jednom trenu prešao na Marlboro. Njezin križarski rat protiv nikotina završio je zapravo vrlo neslavno - moj mlađi brat, nekad vrhunski sportaš, danas puši Lucky Strike (koji se, nagađam, savršeno slaže sa njegovim tetovažama), a ja- samo kad me mama ne vidi. Negdje na Akademiji počela sam paliti cigarete kad bi me neki profesor baš jako izbacio iz takta, zatim su krenuli izlasci u kojima se pušilo - redovito, a u trenutku kad sam otkrila vino kvalitetnije od Tuge za Jug, više nisam mogla zamisliti vrhunsku večeru bez dodatka cigarete. Svejedno, negdje duboko u meni i dalje je ostalo zakopano ono dijete uplašeno majčinom propagandom (koja se, moramo biti iskreni, zaista poklapa sa vrlo opipljivim činjenicama o štetnosti duhanske zabave), i nikada si nisam dopustila da postanem ovisna o nikotinu. Dizanje usred Gospodara Prsteno-va i maltranje ostatka kino dvorane jer ne mogu izdržati bez cigarete? Mjerenje kvalitete kazališnih predstava po tome imaju li čak pauzu ili ne? Kampiranje pred Ininim benziskim postajama neradnim nedjeljama jer sam zaboravila kupiti dostatnu količinu čarobnih štapića? Epileptični napadi usred dugačkih preookeanskih letova? Iskašljavanje? Nedostatak zraka? Žicanje pljugi, stajanje na hladnoći i kiši i tuči, pa čak i za vrijeme prijetnji atomskom opasnošću samo zbog još jednog dima? Sve to sam preskočila. No i dalje mi je kutija cigareta u torbici, i dalje, ne mogu si pomoći, mislim da je trenutak u kojem muškarac pali cigaretu svojoj ženi i na ovlaš joj dodiruje dlan da kao fol smiri plamen ultra seksi.

Carrie Bradshaw nije slučajno zamišljena kao pušačica: ona je simbol moderne eklektične žene koja će se odreći svega što je ženu dugo vremena (mislim da možemo brojati u stoljećima) činilo ženom: braka, djece, sigurnosti, no ne i slobode da riskira, slobode da puši na ulici, slobode da radi sve što može i jedan pravi frajer. Nedavno mi je jedna poznata kolumnistica rekla da je nju cigaretama privukao slogan tipično ženskih Virginia Slims cigareta: You've come a long way, baby. I da, činjenica da su žene na početku stoljeća bila kažnjavane zbog pušenja (često i od strane vlastitih muževa!), učinila je cigarete dodatno interesantnima ženskoj populaciji. Zapaliti

cigaretu govorilo je o slobodi, emancipaciji, ravnopravnosti, odbacivanju predrasuda, i, priznajmo na glas - stilu. Moja je baka, 78
ibs@crostuf .net

odjevena u leopard print po uzoru na Elizabeth Taylor, palila cigaretu vadeći je iz ultra šminkerske tabake-re, te za mene zauvijek ostala pojam samosvjesne i moderne žene koja, sa svojih stosedamdesetiosam centimetara ne samo da može stajati bok uz bok sa svojim suprugom, već može i

- pušiti s njim. I dok toplo pozdravljam restrikcije, jer se supstancu opasnu po život građana jednostavno mora kontrolirati, u dubini duše znam da ću vjerojatno zauvijek sa čašom vina u rukama odlaziti ispred restorana i otpuhivati opasne oblake dima u noć. Jednako kao i spaljivanje grudnjaka, cigarete su jednom davno bile simbol ženske snage, i kao takve, u našoj su kolektivnoj svijesti i dalje prepoznate - u modnim editorijalima, u filmovima iz sedamdesetih, u famoznoj seriji Mad Man, u sjećanjima na razne bake, tete iz Pariza, slavne glumice, uzore iz srednje škole. Znam da, za razliku od mene, mnoge moje prijateljice puše jer su im cigarete fine ili jer su ovisne. No činjenica je: sve smo zapalile prvu cigaretu s namjerom inicijacije u klub intrigantnih žena.

Svejedno, završavajući ovaj tekst, dok sama sebi želim reći: You've come a long way. ., te pozerski palim cigaretu, osjećam se kao da se trujem, ne paše mi, pada mi loše na prazan želudac i, pomislim, dok ju gasim, tužno - ma, nikad od mene rokerica! A onda odjednom, javlja mi se zanimljiva misao - jesmo li s ovim zakonom popušile svoje ili smo to učinile već davno, slatko progutavši priču o skupom otrovu u ruci kao o dokazu vlastite vrijednosti? Možda je fakat vrijeme da se žene prestanu ubijati dimom da bi dokazale da su frajerice. Možda je baš ruka bez cigarete novi dokaz uspjeha, samostalnosti, možda je to nova definicija za riječ cool. Jedno je sigurno: o tome ću imati priliku filozofirati za vrijeme smir-tinga vrlo skoro, jer, znamo kako stvar ide po pitanju žena i zabranjenih stvari..

Od kad znam za sebe privlačili su me ljudi posve različiti od moje malenkosti. Ne mislim pritom na muškarce, ne, ovo je priča o svim ludim' ženama koje su svoje mjesto pod suncem našle kao moje najbolje prijateljice u jednom trenutku naših života. Redom divlje, neobuzdane, s problemom u kontroli agresije, nesposobne taktizirati

i učiniti same sebe socijalno prihvatljivim nježno-damskim bićima u ovoj našoj malograđanskoj sredini, često su puta (iza svojih leđa, naravno) bile uspoređivane s crnkinjama koje se tuku za svog frajera u showu Jerryija Springera. Rasizam? I te kakav! Čak i glupost, rekla bih.

Sigurno se sjećate te emisije, majke svih freak-showova koji će uslijediti (Lijepa Naša nije iznimka, Hrvati tipično vole preuzimati najgore izume iz prekooceanske oaze ludila gdje prolazi baš sve). Patuljci su priznavali nevjeru svom homose-kusalnom paru koji su ih držali kao robove, žene su se tukle pred kamerama oko toga čije je zapravo dijete u maternici jedne od njih, priznavale muževima da su zapravo muškarci (koji to nekim čudom u njihove dvije godine braka nisu shvatili), a bivši gradonačelnik Cincinnatija smijao im se u lice, razdvajao ih, slušao s lažnim suosjećanjem i, na kraju emisije, ponudio poluiskreni a poluironični govor koji bi Amerima trebao prosvijetliti misli i reći: sve ovo što gledate, ne bi trebao biti život! Od emisije mi se vraćalo, a jedino na što sam bila u stanju obratiti pažnju je njegov ton za vrijeme tog kratkog kvazididaktičnog govora u kojem sam prepoznala odustajanje od ljudskog roda kao takvog i vjeru u to da je smak svijeta ionako blizu, čak i bez kataklizme, pa zašto onda to ne iskoristiti za zaradu nekih para i zabaviti se pritom? Springer se prikazivao u vremenu kad sam ja trebala učiti matematiku za popodnevi turnus, pa ne mogu negirati da mi je radije pogled bježao ka ispljuvcima čovječjeg roda nego ka logaritamskim tablicama, i s vremenom sam zaključila da ekipa koja se pojavljuje na njegovom kauču moraju biti dobro plaćeni glumci koji se, baš poput Jerryija, samo dobro zabavljaju prikazujući zapanjenim gledateljima njihove najmračnije i najperverznije strane. Posve je nemoguće da takvi ljudi postoje, mislila sam. No, zašto smo to uopće gledali (osim prijezira prema matematici, što je moja osobna isprika)? Jer nas privlače ljudi koji od svog života rade cirkus? Možda.

No ja pogled s ekrana nisam mogla odmaknuti jer je jedan djelić mene uporno vjerovao da dio te histerije postoji u svakom od nas.

Da i najpristojniji i najobrazovaniji ljudi negdje duboko u sebi skrivaju trigger koji ih može u djeliću sekunde pretvoriti u, ajde, ne baš frikove koji se tuku pred kamerama za novce, već ljude bez osjećaja

za mjeru i kajanje koji odbijaju sva socijalna mjerila ponašanja. Jedna teorija tvrdi daje korijen straha od visine strah od vlastite želje da skočimo u bezdan. Stvari kojih se bojimo, privlače nas. Prema tome, postoji mogućnosti da me Springer s udobnog kožnog građanskog trosjeda mojih roditelja šokirao jer sam se bojala zamisliti što bi to moglo natjerati da posve poludim. Ili sam možda već tada htjela posve 79

ibs@crostuf.net

poludjeti? Zaboravimo Springera i te namještene sulude jadne priče. Danas znam daje „pucanje“, agresija, histerija, PTSP, alkoholizam, navijačka kolerija, ludilo općenito, gotovo rezervirano za muškarce. Ili, ako ćemo malo spustiti loptu, pa govoriti o ne tako opasnim, tužnim i ekscenim oblicima ponašanja: što je s jednostavnim, naglas izrečenim mišljenjem koje nije u skladu s nekad davno zamišljenom (ne znam samo od strane koga, majku mu njegovu!) ženskom prirodom? U ludnicu s takvom divljakušom, naravno! Plač na javnom mjestu? Podizanje tona u javnosti? Previše pića, nedajbože mladenačko eksperimentiranje s drogom? Niz propalih veza zbog njezina nezadovoljstva?

Nažalost, takva će djevojačka individua sasvim sigurno u društvu dobiti epitet nepoželjne udavače, što a priori i nije nešto oko čega bi cure trebale rezati žile, kad nas okruženje ne bi tjeralo na to da brojem gostiju na svadbi valoriziramo svoju vrijednost. Kad žena javno pokaže slabost, tugu ili pad emotivnog imuniteta, ona postaje zanimljiv gost na večerama, ali, primjetila sam, gotovo kao da je u Springeru: omiljena meta za otrovno prosuđivanje. Uf, ona tvoja nije normalna, šapće ćelavi muž svojoj Djevici dok se uz nju nakon te večeri poput fetusića privija pod Fendi plahtama. Ali mi jesmo, hvala Bogu, misli jadničak tonući u san uz pomoć Normabela.

E, mene su takve žene s ožiljcima na duši (a ponekad i tijelu, od slijetanja s puta, figurativno i doslovno) uvijek privlačile poput magneta, pa danas sa sigurnošću mogu reći da ih volim više nego licemjerne, nasmiješene, svilenkastokošuljaste mora-lizatorice koje trenutno planiraju svadbu za 400 s momkom iz posljednjeg razreda gimnazije. Uvijek sam imala prijateljice mnogo hrabrije od mene: željela sam barem biti u njihovoj blizini, gledati kako bez problema bojuju preko zadane crte nekog lika u dječjoj bojanki. Dok sam

odrastala pod stegom svojih strogih roditelja, oko sebe sam nesvjesno skupljala revolucionarke, divlje moderne amazonke, djevojke koje su koketirale sa svim i svačim (od frajera do .), žene koje su me naučile da igrati po pravilima možda je sigurno, ali svakako nije - zabavno.

Danas, nakon niza godina druženja s prijateljicama koje su me dovodile u razne ekscitirajuće situacije, i koje su konačno i u meni razvile osjećaj da je ponekad „biti dama“ samo izgovor za kukavičluk i poštivanje nekih davno napisanih pravila koje služe da bi degradirale moć ženskog roda, moram se zapitati: koliko je biti vječna buntovnica pametno? Kad sam upisala Akademiju, panično sam tražila svoje mjesto pod suncem i stalno si nesvjesno postavljala pitanja: tko sam? Hoću li učiniti sve u roku, kako mama i tata žele (faks, posao, muž, djeca, pas) ili ću pustiti da me inercija odvede gdje god joj se sprdne, pa možda i u propast? Monika se pojavila kao moj negativ: ona se, za razliku od mene, rodila kao buntovnica, ona je, za razliku od mene, bila autoritet svojim roditeljima. Bila je neobuzdana, odgovarala je profesorima, znala za neka mjesta po gradu o kojima sam ja čula samo u smislu urbanih legendi, znala je za neke poze u seksu koje ni urbane legende nisu pokrivala.

Kad bacim pogled na to razdoblje, vidim sebe kako poput patuljčice hopšem za njom, gledajući ju širom otvorenih očiju dok me ona, posve nehote i nepretenciozno, uči o životu. Dečku sam nedavno priznala da me nije razdjevičio nikakav nježni muškarac, ne, to je učinila Monika. Dakako, ne mislim na seksualni način, no, dok sam ju fascinirano pratila u njezinom svakodnevnom pohodu zvanom Zagrizi Život Pa Makar Unutra Pronašao Crva, polako je (na zgražanje svoje majke), posve spontano i usput, probila sve moje unaprijed naučene maske odgoja, vrijednosti, sva moja uštogljena mišljenja, i odobrila mi ono što sam instinktivno htjela: umrijeti za ljubav. Probatu sve. S njom sam zapalila prvu cigaretu, prvi put da ranih jutarnjih sati analizirala seks, prvi put se napila, konačno počela gledati svoje tijelo ženskim, tijelom koje zaslužuje užitek a ne samo vjenčani prsten od bijelog zlata. Kad sam se pred kraj naše prve godine druženja preselila Moniki, vjerujem da mojima nije bilo lako, ali mene više nitko nije mogao zaustaviti: ludo sam se zaljubila

u tu iracionalnu ratnicu koja je svojim ponašanjem više sličila na muškarca, no opet je imala dovoljno emocija da voli za pola kugle zemaljske. Naša putovanja su legendarna, naša iskustva isto. Ošišala sam se, partijala, počela naručivati alkohol kao da sam to oduvijek činila, počela uživati u sebi kao da ne postoji sutra, i, vrlo iskreno priznajem: to su bile najbolje godine mog života. Mo-nika i ja se nikada nismo razdvojile, no mene inercija o kojoj sam postala ovisna odvukla u neke druge sfere gdje se ekscesi kažnjavaju medijskim linčem, i ja sam u jednom trenu poželjela da se smirimo. Naravno da sam mislila u množini, jer, kako razdvojiti onaj dio mene koji se usuđuje više nego što bih ja ikada učinila od građanke Jelene koja se odjednom druži s tetama iz skupih auta s posebno za njih naručenim registarskim oznakama?

80

ibs@crostuf .net

Monika me uvijek učila da je tolerancija majka mudrosti (hvala Bogu da nije vjerovala u ponavljanje jer bi vjerojatno obje do sada bile mrtve), pa je stajala sa strane i gledala kako pokušavam biti stilizirana, pristojna balerina s najgornje police gdje se drži najskuplji porculan za pokazivanje. Pretpostavljam da pogađate tko je tik pred tlo ulovio balerinu kad je odučila izvesti salto mortale. Ista osoba koja me hranila juhom na žličicu kad sam se od nesreće ubijala nejelom, ista osoba koja je u ponedjeljak stajala iza mene na koncertu Macy Gray i pazila da moja minica ne pokaže previše. Dopustite da objasnim.

Tijekom svoje afere s toliko prezrenom definicijom "Javna osoba", vratili su mi se poput bumeranga svi moji strahovi iz ukočenog djetinjstva provedenog pod staklenim zvonom: što ako me slikaju sa cigaretom? Što ako izgledam premršavo? Što ako izgledam predebelo? Što ako previše popijem pa kažem neku glupost zbog koje će me ismijavati? Ukočena i uplašena, godinama sam znojnu ruku davala Moniki, koja ju je primala beskompromisno, dok je istovremeno izazivala podizanje savršeno počupanih obrva kruga u kojem sam ja tada živjela. Za njih je bila preglasna, prealternativna, i, na kraju krajeva -

preiskrena. U dugoj haljini koja sakriva snažno crnačko tijelo, s kosom koja prkosi gravitaciji, Macy kroči kroz svijet u svjetlucavim

cipelama, ni u jednom trenu ne skrivajući svoju bol i tugu koje su je učinile divom. Macy Gray, samohrana majka troje djece koja je na prepunom stadionu zaboravila riječi nacionalne himne (čudo da ju neki suludi Amer nije već koknuo zbog tog sramotnog čina), božanstvena Macy koja je priznala da bi vjerojatno pljačkala banke da ne pjeva, zapjevala je uživo Sexual Revolution, i iz mene su konačno izašle suze koje su se, a da ih nisam znala prepoznati, skupljale godinama. Riječi idu otprilike ovako:

everybody shake it
time to be free amongst yourselves
your mama told you to be discreet
and keep your freak to yourself
but your mama lied to you al this time
she knows as well as you and I
you've got to express what is taboo in you
and share your freak with the rest of us
cause it's a beautiful thang.

Pogledala sam prema Moniki s ljubavlju, i pružila joj onu istu znojnu ruku, samo ne od straha, već od uzbuđenja. Ne treba ženama samo seksualna revolucija. Svakoj od nas treba jedna Monika.

Napomena: Ako vam se knjiga svidjela kupite je. Na taj način podržavate aitore i izdavače.

ibs@crostuff.net

Table of Contents

[Počni](#)

Jelena Veljača

Mama vam je cijela svijeta lagala

PROST

Table of Contents

[Počni](#)